

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', Τεύχος 80. Σάββατο 17 Σεπτέμβρη 1977,

Δρχ. 20

ΥΠΟΘΕΣΗ ΓΕΩΡ-
ΓΑΚΗ ● ΧΙΛΗ ●
ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΑ-
ΤΑΔΙΚΑΖΟΥΝ ΤΗ
ΔΙΩΞΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙ.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΕΑΜ: ΤΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΤΟΥ ΕΑΜ
● Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΜΕΡΑΡΧΙΑ
999 ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ● ΦΡΟΝ-
ΤΙΔΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ ●

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 τηλ. 3248346

Νέες εκδόσεις
στη σειρά των παιδικών μας

ΓΕΙΑ ΧΑΡΑ
θεατρικό έργο για
παιδιά
γραμμένο από τον
ΓΙΩΡΓΟ ΜΕΝΕΛΑΟ
MARINO
μέ ζωγραφιές της
ΣΟΦΙΑΣ ΖΑΡΑΜΠΟΥΚΑ

Η ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Ίστοριοῦλες γραμμένες
από τον γνωστό Τουρκο
προοδευτικό
συγγραφέα

AZIZ NESIN
μεταφρασμένες από τον
ΕΡΜΟ ΑΡΓΑΙΟ
καί μέ σχέδια της
NINAS N. ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τεύχος Σεπτεμβρίου - Νο 11 - δρχ. 50

- ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ: Ούρουγουάη, Περού, Βολιβία, Χιλή
άντιμέτωπες στην πολιτική του
Τζ. Κάρτερ.
- ΖΜΠΙΓΚΝΙΕΦ ΜΠΡΕΖΙΝΣΚΥ, ό
έκφραστής της τριμερούς πολιτικής
- ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ, οικονομικά παιχνίδια
καί
άπελευθερωτικοί αγώνες

κυκλοφορεί κάθε μήνα

μόλις κυκλοφόρησε

οδυσσεύς

αντονιο γκραμισι
η ζωή ενός επαναστάτη

τζουζεπε φιορι

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ
Ζαλόγγου 9 τηλ. 3619724

τράμ
ΕΝΑ ΟΧΗΜΑ

συνεργάζονται

Μίλτος Σαχτούρης
Νίκος Καχίτης
Γιώργης Παυλόπουλος
Γιάννης Πατίλης
Τάσος Δενέγρης
Γιάννης Μαρκόπουλος
Πέτρος Όρφαίος
Νίκος Μπακόλας
Έλλη Σκοπετέα
Θ. Δ. Φραγκόπουλος
Καίτη Τσιτσέλα
Κώστας Μαυρουδής
Μιχάλης Κατσαρός
Δημήτρης Γέρος
Μαρία Μήτσουρα
Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου
Στέφανος Μπεκατώρος
Μάξιμος Όσύρος
Λευκή Χριστίδου
Βασίλης Λαμπρόπουλος

Περίοδος Β'
Χρόνος: 4ος
Τεύχος 80

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ Δημοχάρους 60,
Αθήνα 601. Τηλ. 732-713 - 732-819

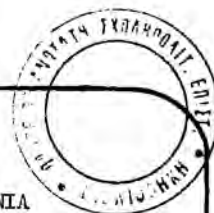
Περιεχόμενα

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ρεπορτάζ: εκλογές και Αντιπολίτευση	4
ΚΑΤΑΚΡΑΥΓΗ για τη δίωξη του ANTI	6
Γ. ΤΣΑΛΑΚΟΥ: Η σοβιετική πολι- τική στο «κέρασ της Αφρικής» ..	9
ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Υπόθεση Γεωργιάκη	10
ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗ: Τό δικαιο της θά- λασσας και τὰ ελληνοτουρκικά ..	14
ΟΥΓΟ ΣΕΜΕΛΜΑΝ: Τό πρόβλημα της Χιλής	19
ΑΝΤΙ-ΕΡΕΥΝΑ: Πώς βλέπουν οι άναγνώστες τὸ περιοδικό	24
EAM-ΑΦΙΕΡΩΜΑ	28-42
ΤΟ ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ του EAM	28
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ μαρτυρία: ἀπὸ τὸ ἐγκίνημα τῆς ἀντίστασης στὴ Θεσσαλία	30
ΦΡΟΝΤΙΔΕΣ γιὰ τίς ἀρχαιότητες στὴν Ἐλευθέριᾳ Ἑλλάδι	31
ΕΡΑΝΙΣΤΗ: Τὰ γραμματόσημα τοῦ EAM	33
Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ «πειθαρχική Με- ραρχία 999» στὴν Ἑλλάδα	37

Δελτίο ταυτότητας δίγλωσσο γερμανοῦ αὐτόμολου
στὸν Ε.Λ.Α.Σ.

MITGLIEDS AUSWEIS ΔΕΛΤΙΟ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ	
Antifaschistisches Komitee deutscher Soldaten «FREI- ES DEUTSCHLAND» - A.K.F.D. in Griechenland Αντιφασιστικὴ ἑκτεροστὴ Γερμανὸν Στρατιωτικὴν «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ»-Α.Κ.Ε.Δ. στὴν Ἑλλάδα	
Name, n. Vorname (Ὄνοματεπώνυμο)	Hubert Jentsch
Dienstgrad Βαθμὸς στὸ στρατό	Soldat
Mitgliedsnummer Ἀριθ. Μελών	202
Tag der Aufnahme ἡμερ. ἐγγραφῆς	22.8.1944.
Fuer das A.K.F.D. Γιὰ τὸν	Beglaubigt ἀποδοκιμασθῆναι Fuer den E.L.A.S. Γιὰ τὸν Ε.Λ.Α.Σ.
Unterschrift des Inhabers (Υπογραφή τοῦ Κατόχου)	Unterschrift Υπογραφή
Hubert Jentsch	Willi Lipardt

ΕΝΑΣ γερμανὸς προσχωρεῖ στὸ EAM	39
ΚΑΠΕΤΑΝ-ΕΡΜΗ: Γιὰ τὴν ἐν- ότητα	42
ΕΡΕΥΝΑ γιὰ τοὺς ἀρχαιολόγους: ἀπαντὰ ὁ Δ. ΠΑΛΛΑΣ	44
ΦΡΙΝΤΑΣ ΛΙΑΠΠΑ: Φεστιβάλ Κι- νηματογράφου	46
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	47

ΤΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

Συμπληρώθηκαν κι ὅλας τρία χρόνια ἀπὸ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ ANTI. Στὰ
τρία αὐτά, πυνά ἀπὸ γεγονότα, χρόνια ἡ παρουσία τοῦ περιοδικοῦ
δὲν πέρασε ἀπαράτηρη. Ἵπῃρξαν μάλιστα στιγμές ποὺ ἐνόχλησε κά-
ποιους, δδυνηρά. Ὡτσι, ἀπὸ σύμπτωση, αὐτὴ ἡ τριετία "γιορτάζεται"
μὲ τὴν ὁλῶξη τοῦ περιοδικοῦ γιὰ παράβαση τοῦ μεταξικοῦ νόμου 375/36
"περὶ κατασκοπείας". Ὅσο κι ἂν ξεκίνησε φαίδρά αὐτὴ ἡ ὑπόθεση μὲ
τὸ ἀπὸλθανο ἔγγραφο "περὶ εἰσαγωγῆς ὄπλων τῶν Παλαιστινίων ἀνταρτῶν"
ἡ κατῶληξη φαίνεται νὰ εἰσέρχεται στὴ σφαῖρα τοῦ σοβαροῦ (παρὰ τὴς
δηλώσεις τῶν κ.κ. Ἀβέρωφ καὶ Στεφαννάκη) καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου
βάλλεται μὲ μιὰ πρωτοφανῆ στὰ χρονικά, ὁλῶξη.

Ἀλλὰ τὸ ANTI ἔχει βέβαια καὶ φίλους. Ἐνα πλῆθος πιστοῦς φίλους
ποὺ ὅλα αὐτά τὰ χρόνια τὸ παρακολουθοῦν μὲ ἐνδιαφέρον καὶ μὲ ἀγάπη
- τὸ θεωροῦν δικό τους. Ἐνα κοινὸ, κυρίως ἀπὸ νέους, ποὺ βλέπει ὅτι
ἡ ἀναζήτησι καὶ ὁ διῶλογος - ὅσο δδυνηρά καὶ ἂν φαίνονται γιὰ μιὰ
στιγμὴ - πρέπει νὰ συνοδεύουν τὴν πολιτικὴ πράξη. Καὶ τὸ ANTI προσπάθησε
καὶ, πιστεύουμε, κατάφερε νὰ ἱκανοποιήσει αὐτὸ τὸ αἶτημα γιὰ διῶλογο.
Ὅμως δὲν μποροῦμε νὰ σταματήσουμε σ' αὐτόν. Ὁ διῶλογος προϋποθέτει
γνώση τῶν δεδομένων καὶ τῶν στοιχείων· ἡ ἔρευνα καὶ ἡ ἀνάλυση ἀποτελοῦν
ἐπίσης ἕναν ἀπὸ τοὺς βασικοὺς στόχους τοῦ περιοδικοῦ. Ἀλλὰ αὐτὰ ἀφο-
ροῦν τὴς προθέσεις μας. Ὡς ποῖο βαθμὸ, ὅμως, αὐτές οἱ προθέσεις πρα-
γματοποιήθηκαν; Ὁ ἄσφαλτος κριτῆς, οἱ ἀναγνώστες τοῦ περιοδικοῦ, παρα-
κλήθηκαν νὰ μᾶς βοηθήσουν στὴν ἔρευνα γιὰ τὴν ἀναζήτησι τῆς σωστῆς
φυσιογνωμίας τοῦ περιοδικοῦ. Σὲ ἄλλες σελίδες ὁμοσιεύουμε ἕνα μέρος
ἀπὸ τὰ πορίσματα τῆς ἔρευνας αὐτῆς. Ἡ ἀναλυτικὴ ἐξέταση ὅλων τῶν στοι-
χείων θὰ μᾶς βοηθήσει νὰ δοῦμε σαφέστερα τὰ προβλήματα τοῦ περιοδικοῦ
καὶ πιστεύουμε πὼς μὲ βάση αὐτὰ θὰ μπορέσουμε νὰ βελτιώσουμε τὴν ὕλη
καὶ τὴν μορφή του.

Τὰ τρία χρόνια ἔδειξαν, ὅτι πέρα ἀπὸ τὴν καλὴ θέλησι ποὺ πάντα ὑπάρχει,
ἡ στενὴ συνεργασία μὲ τοὺς ἀναγνώστες εἶναι ὁ καλύτερος δδηγὸς. Αὐτόν
θὰ ἀπολουθῆσουμε γιὰ μιὰν ἀκόμα φορὰ. Καὶ πιστεύουμε ὅτι πολὺ σύντομα
θὰ φωνοῦν τ' ἀποτελέσματα.

Οι εκλογές και η αντιπολίτευση

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ της ΕΔΑ κ. Ή. Ήλιου βρίσκεται δέκα μέρες τώρα στη Ρουμανία. Κι όμως, στην Αθήνα, ήταν – μετά τον κ. Καραμανλή – το «πρόσωπο της ημέρας»: ή πίο αρμόδια κυβερνητική πηγή, θυμόταν κάθε βράδυ (όλες τις τελευταίες μέρες) και όχι μόνο μία φορά, τη φράση – για το θέμα των εκλογών – πού ο πρωθυπουργός είπε στον κ. Ήλιου («δέ δεσμεύομαι, αλλά δεν πρόκειται να αϊφνιδιάσω»), λησμονώντας βέβαια το σχολιασμό του προέδρου της ΕΔΑ (και τότε και πρόσφατα) ότι αυτή ή... ιστορική φράση, ουσιαστικά δεν λέει τίποτα.

ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ πού γράφονται οι γραμμές αυτές (Τρίτη βράδυ) τά «περί εκλογών» ανήκουν ακόμα στη σφαίρα της «πολιτικής φιλολογίας»: ένα «προεκλογικής μορφής» κλίμα πού μάλλον δικαιολογημένα δημιουργιόταν καθώς πλησίαζε το άνοιγμα της Βουλής (και ή κυβέρνηση αρνιόταν να πάρει σαφή θέση πάνω στο θέμα των εκλογών, όπως ό λ ο κ λ η ρ η ή αντιπολίτευση ζητούσε), άρχιζε να φουντώνει όταν ο πρωθυπουργός, σέ φιλική συζήτηση μέ εκδότη φιλοκυβερνητικής απογευματινής εφημερίδας είπε, αναφερόμενος στην αντιπολίτευση: «Θέλουν εκλογές; Θά τις έχουν!» Έκείνος τό δημοσίευσε, αλλά ταυτόχρονα σέ άλλη φιλοκυβερνητική απογευματινή (για την ακρίβεια: Βραδυνή!) εφημερίδα δημοσιεύτηκε δήλωση «έγκυρου κυβερνητικής πηγής» ότι τίποτα περί εκλογών δεν έχει αποφασίσει ή κυβέρνηση. Καί τά δυό δημοσιεύματα, αληθινά (από πλευράς πηγής), «διαψεύστηκαν» τόσο χλιαρά, ώστε είναι σάν να μή διαψεύστηκαν. Άλλά άναψαν φωτιές, γιατί προέρχονταν από τό ίδιο πρόσωπο (τόν πρωθυπουργό), πού κρατούσε τό στόμα του κλειστό και στά χέρια του «κατ' αποκλειστικότητα» τό «μυστικό» της εκλογικής άναμέτρησης: αυτός, παρά τό Σύνταγμα (πού σαφέστατα ορίζει ότι ο πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι αρμόδιος να αποφασίσει αν συντρέχουν λόγοι πρόωρης διάλυσης της Βουλής – διάσταση λαού και κυβέρνησης ή μεγάλο έθνικό θέμα) και τούς «κατ' έθιμο» κανόνες

του πολιτικού παιχνιδιού, άγνοώντας όχι μόνο τόν πρόεδρο πού ο ίδιος έχρισε, αλλά και την αντιπολίτευση πού έκφράζει τό 46% του λαού, θά αποφασίσει πότε θά γίνουν εκλογές – και πότε θά ανακοινώσει στο λαό αυτή την απόφασή του!..

ΒΕΒΑΙΑ τά πράγματα άρχισαν να ξεκαθαρίζουν κάπως μετά τη δήλωση ότι «ο πρωθυπουργός προτίθεται, εύθως ως αποκατασταθεί ή υγεία του, να ενημερώσει τούς άρχηγούς των έν τη Βουλή κομμάτων επί των σκέψεων της Κυβερνήσεως». Οι υπέρμαχοι των εκλογών πανηγυρίζουν ότι ήδη δικαιώθηκαν.

ΤΟ να γράφεις μία δδομάδα πριν δημοσιευθεί ένα πολιτικό ρεπορτάζ, είναι γενικά παρακινδυνευμένο. Ειδικά, όμως, τώρα... παραείναι: όλοι προβλέπουν, ότι φυσιολογικά πρέπει μέ σ α σ ή δ ο μ α δ α πού άρχίζει όταν γράφονται οι γραμμές αυτές, ο κ. Καραμανλής να έχει συναντηθεί μέ τόν άρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης κ. Μαύρο και να έχει έτοιμείως (ή έστω κάπως) ξεκαθαρίσει τό θέμα των εκλογών. Δηλαδή όταν θά διαβάσει κανείς τούτο τό ρεπορτάζ, πιθανότατα τό «πρόβλημα των εκλογών» να έχει δρει τη λύση του. Έτσι κι άλλως, τό μόνο συμπέρασμα από δλη την «εκλογική φιλολογία» του 15ήμερου και τις πολύωρες συζητήσεις των πολιτικών συντακτών μέ τούς αρμόδιους κυβερνητικούς παράγοντες (στό χώρο της αντιπολίτευσης δέν υπάρχουν «στοιχεία» τούτο τόν καιρό – μόνο προβλέψεις) είναι ότι όταν ο πρωθυπουργός λέει «δέν θά αϊφνιδιάσω», έννοει ότι ΔΕΝ θά τηρήσει άκριβώς τά (περιορισμένα) όρια πού τό Σύνταγμα προβλέπει (22-30 μέρες) για τη διάλυση της Βουλής και την προκήρυξη εκλογών. Για παράδειγμα, όπως είπε αρμόδιος ύπουργός, αποκλείεται ή κυβέρνηση να κηρύξει από τώρα εκλογές για την έρχόμενη άνοιξη. Ένα «λογικό όριο». Έλεγαν άλλες πρσκαίμενες πρὸς τήν κυβέρνηση πηγές, είναι τό διάστημα των δύο μηνών. Μέ άλλα λόγια:

● «Αν θά γίνουν φέτος εκλογές, λογικά (μέ τη λογική της κυβέρνησης, δηλαδή) πρέπει να προκηρυχτούν τούτο τό μήνα ή άρχές του άλλου.

ΥΠΟΜΟΝΗ, λοιπόν, αν – επαναλαμβάνουμε – δέν έχει, ήδη, λυθεί τό θέμα...

ΥΠΑΡΧΕΙ, όμως, κι ένα δεύτερο «λογικό συμπέρασμα»:

● «Ότι, ήδη, ο κ. Καραμανλής έχει αποφασίσει να ΜΗΝ έξαντλήσει την 4ετία – κατά την προσφιλή του συνήθεια, άλλωστε.

ΕΤΣΙ κι άλλως, δηλαδή, ή προεκλογική περίοδος, αν δέν άρχισε ήδη, άρχίζει σύντομα – για «έπίσημη έναρξη» μιλάμε – μία και όπως εξελίχτηκαν τά πράγματα ΟΛΑ τά κόμματα, είτε θέλουν τις εκλογές (ΠΑΣΟΚ) είτε δέν τις θέλουν και τό λένε (ΚΚΕ έσ., «Σοσιαλιστική Πρωτοβουλία») είτε δέν τις θέλουν αλλά δέν τό λένε καθαρά, ετοιμάζονται πυρετωδώς για την εκλογική άναμέτρηση.

ΑΛΛΑ αυτή ή εκλογική άναμέτρηση έχει, ήδη, μάλλον ξεκαθαρισμένους και τούς αντιπάλους και τό αποτέλεσμα!

ΑΠΟ τη μία μεριά υπάρχει ή Ν.Δ., πού «καλώς(!) έχόντων των πραγμάτων» θά είναι τό πρώτο κόμμα – και μέ 43% θά μπορεί να κάνει κυβέρνηση αυτοδύναμα. Ό φόβος να χάσει ψήφους από δεξιά είναι ελάχιστος: οι βασιλοχουντικοί, και αν τελικά καταλήξουν σέ κάποιο «κοινό κόμμα» (Μαρκεζίνης; Στεφανόπουλος; Θεοτόκης; ή νέο πρόσωπο;) δέν πρόκειται να ένοχλήσουν τη Ν.Δ. περισσότερο από ό,τι ένας ψύλλος τόν έλέφαντα. Άλλωστε ο «τέως» δέν πρόκειται να δώσει τό «χρήσιμα» του σ' ένα οποιοδήποτε σχήμα, γιατί, όπως έλεγαν «σοβαροί» φιλοβασιλικοί κύκλοι α) ξέρει πολύ καλά ότι θά πέσει χαμηλά – ένω τώρα «διατηρεί» τό 30% του δημοψηφίσματος και β) δέν

προτίθεται να δώσει επίσημα τη μάχη με την «άλλη δεξιά» όσο θά ηγείται (αυτής της άλλης) ο Κ. Καραμανλής. (Πάντως η Ν.Δ. δεν υποτιμά τον «έκ δεξιών» κίνδυνο, ίσως γιατί τα πιο «προοδευτικά» στελέχη της ξέρουν πώς κάποια μέρα, αυτό το «δημιούργημα» της μεταχουντικής περιόδου θα «σκάσει» και κάποιο από τα «μεγάλα όνόματα» θα ήγηθεί φιλοδοσιακικού κόμματος. Κάποια μέρα... Από τα άριστερά εξ άλλου (και εκτός από τη φυσική φθορά και φυσιολογική μετακίνηση ψηφοφόρων), ο «αρχιτέκτονας της άποστασίας» Κ. Μητσοτάκης δεν είναι προεκλογικά επικίνδυνος και ο (γεωγραφικός) χώρος στον οποίο ίσως κάτι κάνει (Κρήτη) ανήκει περισσότερο στην ΕΔΗΚ παρά στη Ν.Δ..

ΑΠΟ την άλλη, υπάρχει μία αντιπολίτευση που δεν τα κατάφερε να δημιουργήσει ένα ενιαίο φορέα και που ήδη δύο κόμματα σίγουρα θα κατέβουν μόνα τους (ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ), ένα σχεδόν σίγουρα (ΕΔΗΚ), ενώ 5 άλλα, παρά την «κατ' αρχήν» συμφωνία τους και για προεκλογική συνεργασία, «παλεύουν ακόμα» το θέμα: η ΕΔΑ (που φλερτάρει πάντα με την ΕΔΗΚ - πρόσφατα τις έπαφες με τον κ. Γ. Μαύρο έχει αναλάβει ο κ. Στ. Ήλιόπουλος), το ΚΚΕ έσ., η «Σοσιαλιστική Πρωτοβουλία», η «Σοσιαλιστική Πορεία» και η «Χριστιανική Δημοκρατία».

● Τι μπορούν να κάνουν έτοι σκόρπια τα κόμματα της αντιπολίτευσης;

ΔΥΣΚΟΛΑ μπορούν, ασφαλώς, να ανατρέψουν τη σειρά που - με βάση τα μέχρι τώρα δεδομένα - αναμένεται να έχει η εκλογική αναμέτρηση: πρώτη η Ν.Δ., μετά το ΠΑΣΟΚ ή η ΕΔΗΚ και μετά το ΚΚΕ ή «οι 5».

ΠΙΟ εύκολα μπορούν να πετύχουν κάτι άλλο: να πείσουν το λαό ότι στόχος είναι η Δεξιά. Και να κρατήσουν σ' ένα πολιτισμένο επίπεδο την εκλογική μάχη, έτσι ώστε να μην κοπούν οι γέφυρες για μετεκλογική συνεργασία. Γιατί, με την ίδια λογική που λέει κανείς σήμερα ότι η Ν.Δ. φυσιολογικά θα έρθει πρώτο κόμμα, με την ίδια λογική βλέπει ότι όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης μαζί θα συγκεντρώσουν μεγαλύτερο ποσοστό ψήφων από αυτό της Ν.Δ. 'Η θέση του ΚΚΕ έσ. ότι «όλα τα δημοκρατικά κόμματα πρέπει να δεσμευτούν μπροστά στο λαό ότι θα συμβάλουν μετεκλογικά σε μία σταθερή κυβερνητική λύση, στηριγμένη στην ευρύτερη δυνατή κοινοβουλευτική πλειοψηφία» (απόφαση της Κ.Ε. 2/9), ή συγκεκριμένη πρόταση του κ. 'Α. Παπανδρέου επιμέρους συνεργασίας «για επίτευξη στόχων που τυχαίνει να είναι κοινοί», όπως π.χ. «η δημιουργία διακομματικών ομάδων περιφρούρησης» (εισήγηση στην πρώτη διάσκεψη της Κ.Ε. 3/9), δείχνουν ότι κάτι τέτοιο είναι πραγματοποιήσιμο και επιβάλλεται (τουλάχιστον αυτό!) να γίνει στις τόσο κρίσιμες προσεχείς εκλογές. Και πρέπει να γίνει τώρα, πριν ανάψει η προεκλογική μάχη. Γιατί δεν πρέπει να υπάρχουν ψευδαισθήσεις βέβαια για το «κλίμα» της δεύτερης Καραμανλικής 4ετίας, για το πού μας πάνε δηλαδή...

ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ

ΔΙΩΚΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΩΚΟΜΕΝΟΙ

«Διαδόσεις ψευδείς και συκοφαντικές διά του τύπου, εν γνώσει της αναληθείας αυτών, εις βάρος της Έκκλησίας του τόπου και

επιχείρησις παραπλανήσεως της κοινής γνώμης διά μεταθέσεως του θέματος εις τας πολιτικές πεποιθήσεις ενώ κατηγορείσθε για πολλάς παραβάσεις του κοινού ποινικού δικαίου και των ιερών κανόνων...»

Με την κατηγορία αυτή ανέκρινε πριν λίγες μέρες τούς πέντε σφακιανούς παπάδες ό προϊστάμενός τους μητροπολίτης. Καί είναι ή δεύτερη, μέσα στο χρόνο, επιχείρηση διώξεως των από τίς εκκλησιαστικές αρχές.

Δέν χρειάζεται αυτή τη στιγμή να μιλήσουμε για τούς πέντε σφακιανούς παπάδες: στο προηγούμενο τεύχος μιλήσαμε γι' αυτούς και μεταφέραμε τούς λόγους και τά έργα τους. Τό δημοσίευμα όμως αυτό, μαζί με μία συνέντευξη στη «Χριστιανική» και στα «Νέα», έγινε ή αφορμή για τίς εξελίξεις. Όμως αυτή τη στιγμή μάς έρχονται στη σκέψη ή δράση και οι λόγοι - τί συγκαταβατικός χαρακτηρισμός! - όρισμένων μεγαλόσχημων ιεραρχών της Έκκλησίας της Έλλάδος. Στην άλλη όχθη βρίσκονται οι ταπεινοί και εύψυχοι παπάδες: αυτοί έχουν την «έξωθεν καλή μαρτυρία» και τη συμπαράσταση των λαϊκών.

ΓΙΑ ΤΗ ΧΙΛΗ

Έκλεισαν τέσσερα μαρτυρικά χρόνια για τό λαό της Χιλής από τη στιγμή που ή ιθαγενής Χούντα ανέλαβε να σώσει τη χώρα από τό «καρκίνωμα του μαρξισμού». Έχει θεθεί κάποια σημασία να αναλύεται ή πολιτική του 'Αλλιέντε και της «Λαϊκής Ενότητας»: και ακόμα ή υπενθύμιση του έργου του αξιότιμου κ. Φρέι, της CIA και της εξαρτημένης από τό Πεντάγωνο ομάδας στρατιωτικών. Όλοι συντονίστηκαν για να αίματοκυλήσουν τη Χιλή και να ανακόψουν την πορεία που οδηγούσε στη χειραφέτηση του λαού της. 'Αλλά αυτά έχουν πιά συντελεστεί: αποτελούν απλά και μόνο ένα πολιτικό δί-δαγμα.

Αυτή τη στιγμή πρέπει να οργανωθεί ή ενεργητική συμπαράσταση στο μαρτυρικό λαό της Χιλής. Σ' αυτό μπορούμε πολύ καλά να βοηθήσουμε και μείς: όσο μικρή κι αν ακούγεται ή φωνή μας, όσο μακριά κι αν θρισκόμαστε.

ή ΜΑΦΑΛΝΤΑ και ό ΚΟΣΜΟΣ της

του ΚΟΥΪΝΟ

ΚΑΤΑΚΡΑΥΓΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ 375/36

ΑΓΑΝΑΚΤΗΣΗ προκάλεσε στην κοινή γνώμη ή παραπομπή του «ΑΝΤΙ» σέ δίκη για «παράβαση» του μεταξικού ν. 375/36 «περί κατασκοπείας». Ο δημοκρατικός τύπος και ειδικότερα οι έφημερίδες της Άριστερās (μέ πρωτοσέλιδα δημοσιεύματα) χαρακτηρίσανε πρωτοφανές και έκπληκτικό τό γεγονός της αναβίωσης ενός φασιστικού νόμου... 40 ετών και, πολύ σωστά, τό θεωρήσανε σάν απαρχή διώξεων γιά τόν τύπο.

Ο **ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ** κόσμος, μέ δηλώσεις ήγετικών στελεχών και βουλευτών **ΟΛΩΝ** τών κομμάτων καταδικάζει τό βρυνκολάκισμα του ν. 375 και έπισημαίνει τίς τρομακτικές κυθερνητικές ευθύνες.

ΤΟ όλο θέμα του 375 θά φθάσει σύντομα στή Βουλή μέ έπερωτήσεις δύο (τουλάχιστον) βουλευτών:

- Του προέδρου του «Κόμματος της Σοσιαλιστικής Πρωτοβουλίας», καθηγητή Γεωργίου - Άλέξανδρου Μαγκάκη.

- Του βουλευτή της **ΕΔΗΚ** Νίκου Παπαϊωάννου, δικηγόρου.

ΕΚΤΟΣ από τίς δηλώσεις τών πολιτικών, δημοσιεύουμε και δηλώσεις του προέδρου της **ΕΣΗΕΑ** Γ. Άναστασόπουλου και εκπροσώπων του νομικού κόσμου (Σπύρος Πλασκοβίτης, Άλέξανδρος Σακελλαρόπουλος).

Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΕΙ ΤΗ ΔΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

**ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ,
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΣΗΕΑ:**

«Μέ άφορμή τήν είσαγγελική άπαγόρευση γιά τή δημοσίευση πληροφοριών σχετικά μέ τή ληστεία της Κέρκυρας, ή "Ένωση Συντακτών είχε παρατηρήσει τόν Ιούλιο ότι οι άρχές θά έπρεπε μέ ιδιαίτερη προσοχή και φειδώ νά καταφεύγουν σέ μέτρα πού θίγουν τήν έλευθερία της πληροφορήσεως.

Νομίζω ότι ή περίπτωση της διώξεως του περιοδικού «ΑΝΤΙ», μέ δάση νόμο του 1936 «περί κατασκοπείας», υπάγεται στή γενικότερη τούτη άρχή.

Και στήν περίπτωση αυτή, οι δικαστικές άρχές θά έπρεπε μέ ιδιαίτερη προσοχή νά σταθμίσουν τά δύο συγκρουόμενα συμφέροντα, της έλευθερίας της πληροφορήσεως και της προστασίας της άμυντικής οργανώσεως της χώρας.

Μπορεί νά υποστηριχθεί ότι μέ τή δημοσίευση του επίμαχου έγγραφου αποκαλύπτονται μυστικά πού θίγουν τήν άμυντική μας οργάνωση;

Άσφαλώς ή κρίση θά έπρεπε νά εί-

ναι κρίση ουσίας και όχι τύπου. Σέ παρόμοιες περιπτώσεις, θά έπιβαλλόταν νά μή στεκόμαστε τυπικά στόν χαρακτηρισμό του έγγραφου πού δημοσιεύτηκε σάν «άπορρητόν». Πολύ περισσότερο, άφου υπεύθυνα δηλώθηκε, ότι οι πληροφορίες πού περιλαμβάνονται στό έγγραφο δέ θεωρήθηκαν σοδαρές.»

ΣΠΥΡΟΣ ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗΣ:

«Έκείνο πού φαίνεται τό πιό ένδι-αφέρον σημείο σ' αυτήν τήν υπόθεση άναζωογόνησης του Μεταξικού Α. Ν. 375/36 και της δημόσιας υποδοχής του κάτω από τόν ώραίο ήλιο της δημοκρατίας μας, είναι ή άποψη του βουλευματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών ότι δέν έχει σημασία γιά τή θεμελίωση της ποινικής ευθύνης άν ή πληροφορία πού περιλαμβάνεται σ' ένα έγγραφο είναι ή όχι ουσιαστικά «άπόρρητη». Άρκει, κατά τό βούλευμα, άλλά και μόνο ότι τό έγγραφο έχει από τήν εκδότρια άρχή χαρακτηριστεί σάν «άπόρρητο», γιά νά θεωρηθεί αξιόποινη πράξη ή άνακοίνωσή του.

Έτσι λοιπόν; Ώστε όποιοσδήποτε

ΒΑΣΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ (ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ)

«Νομίζω ότι ή ποιότητα του χαρα-κτηριζόμενου ως άπορρητου έγγραφου πού δημοσίευσσε τό «ΑΝΤΙ», προσδιορίζεται άρμοδιότατα άλλά και πειστικότερα από όσα είπε γι' αυτό ο ύπουργός Έθνικής Άμύνης στήν Βουλή. Όρθώς, όρθότατα «ή πληροφορία δέν έθεωρήθη σοδαρά, ούτε ως άπολύτως αξιόπιστος, ούτε ως καλής πηγής» και τό ότι «αυδέν μέτρον έλήφθη», δείχνει αξιέπαινη συνέπεια προς τόν ύπουργικό χαρα-κτηρισμό.

Άτυχώς, δέν είναι ή πρώτη φορά πού ο χαρακτηρισμός «άπόρρητον» και «άκρως άπόρρητον» στεγάζει κάτι πού ούτε επικίνδυνο μπορεί νά θεωρηθεί, άλλ' ούτε και σοδαρό. Πολλές φορές έγινε αυτό, όπως έχουν έπισημάνει γιά συγκεκριμένες περιπτώσεις, κατά καιρούς, ένδρες πολιτικοί, όλων άνεξαίρετως τών κομμάτων - τονίζω, όλων άνεξαίρετως - καθώς και δημοσιογράφοι όλων τών τάσεων.

Ειδικότερα ο δημοσιογράφος, φρο-νών, ότι μέ αίσθημα έθνικής ευθύνης όφείλει νά αξιολογεί περιστατικά άποτυπωμένα σέ ντοκουμέντα, και εάν δέν δίνει σ' αυτά δημόσιότητα ή εάν δέν θεωρεί τίς τυχού ένδεξιγμένη, από τήν σκοπιά του γενικότερου συμφέροντος, γιά νά τά δημοσιεύσει, αυτό δέν είναι θέμα στενά νομικιστικό, αλλά συνειδησιακό.

κρατάει ένα κομμάτι έξουσίας σ' αυτό τόν τόπο θά μπορεί νά καλύπτει τή νομιμότητα ή και τήν έντιμότητα της όποιας ένέργειάς του μέ τόν άπλό χαρακτηρισμό «άπόρρητον» και ν' άποφεύγει έτσι τό δημόσιο έλεγχο δάζοντας μπροστά τόν μαμπούλα της ποινικής καταδίωξης - άκόμα και γιά κατασκοπεία; Και πώς θά συμβι-δαστούν αυτά κύριοι μέ τή συνταγμα-τική έλευθερία της Έκφρασης, πού περιλαμβάνει, όπως είναι γνωστό, τόσο τήν κριτική όσο και τήν έλεύ-τερη διακίνηση της πληροφορίας; Άλλά πώς θά συμβιδαστούν, άκόμα περισσότερο, μέ τήν ουσία του δημο-κρατικού πολιτεύματος, πού άπο-κλείει τό «άπόρρητον κράτος»;

Νά γιατί λέμε ότι δέν έχουν τόσο μεγάλη σημασία οι νόμοι - άκόμα και οι αυταρχικοί νόμοι - όσο ή έρμηνεία τους και οι άνθρωποι πού τούς έρμη-νεύουν. Νά γιατί λέμε ότι μία σωστή δημοκρατία πρέπει νά διαθέτει πρώτα άπ' όλα σωστή Δικαιοσύνη.

Στήν κρίνόμενη περίπτωση είναι όλοφάνερο ότι ή μόνη έρμηνεία σέ μία τόσο έξωφρενική διάταξη θά ήταν ή στενή, ή περιοριστική έρμη-

Ὡς δημοσιογράφος ἐδημοσίευσα ἔγγραφο μέ τή στάμπα τοῦ ἀπορρή-
του. ἐπειδή τὰ ἐθεώρησα ὡς ἀναξι-
όπιστα – ὅπως ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς
Ἀμύνης ἐθεώρησε τό ἔγγραφο τοῦ
«ΑΝΤΙ» – ἀλλά καί δέν ἐδίστασα νά
δώσω ἀπλετιή δημοσιότητα σέ ἔγ-
γραφο τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν,
δεκάδων χιλιάδων λέξεων, πού χαρα-
κτηρίσθηκε κατά τό 1964 «ἄκρως
ἀπόρρητον», ἐνῶ ἔπρεπε νά ἔχει γίνει
γνωστό τό περιεχόμενό του στόν Ἑλ-
ληνικό καί στόν Κυπριακό λαό, ἀλλά
καί σέ κλίμακα διεθνή. Ἦταν τὰ
πρακτικά τῶν συνομιλιῶν μεταξὺ τοῦ
Προέδρου Τζόνσον καί τοῦ Γεωργίου
Παπανδρέου πού ἐδημοσίευσα – σέ
συνέχειες – στήν «Ἡμέρα».

Ὅταν τότε μέ ἐκάλεσε ὁ εἰσαγγε-
λέας καί μοῦ δήλωσε ὅτι ἐνδέχεται νά
παραπεμφθῶ, τοῦ ἀπάντησα ὅτι ἐθε-
ώρησα ἐθνικό καθήκον νά γίνουν
κτῆμα τοῦ Λαοῦ οἱ συνομιλίες αὐτές
γιά τήν ἐνημέρωσή του, ἐπὶ τῆς πο-
ρείας κρισιμοτάτου ἐθνικοῦ θέματος.

Τήν ἐπομένη ἡμέρα μέ ἐκάλεσε πάλι
ὁ εἰσαγγελέας καί μοῦ ἐγνώρισε ὅτι
τό θέμα τῆς διώξέως μου «πῆγε ἀρ-
χεῖο», ἐπειδή τόσοι ὁ τότε πρῶτος
πουργός, ὅσον καί ὁ Γεώργιος Πα-
πανδρέου, ὡς ἡγέτης τότε τῆς ἀξι-
ωματικῆς ἀντιπολιτευσεως, ἀπέρρι-
ψαν ὡς ἐσφαλμένη ὑπηρεσιακή ἀξι-
ολόγηση τόν χαρακτηρισμό «ἄκρως
ἀπόρρητον» καί θεώρησαν ἐθνικά
χρήσιμη τήν εὐθύνη πού πῆρα γιά τήν
δημοσιότητα τοῦ ἔγγραφου. Καί
τοῦτο μολονότι, ὅπως εἶναι γνωστό,

ὡς διευθυντής συντάξεως καί ἀρθρο-
γράφος τῆς «Ἡμέρας», δέν ἀνῆκα
δέβαια στοὺς πολιτικούς φίλους του.

Μέ τόν ἐκδότη τοῦ «ΑΝΤΙ» κ.
Χρήστο Παπουτσάκη (πού διώκεται
γιά τή δημοσίευση ἐνός ἔγγραφου πού
δέν θά εἶχε ποτέ συνταχθεῖ ἐάν ἐκεῖ-
νος πού τό «στοιχειοθέτησε» εἶχε τίς
ἀπαιτούμενες γνώσεις τόσοι περί
κομμουνισμοῦ, ὅσον καί περί Παλαι-
στινίων), θρίσκομαι σέ ἀντίθεση κο-
σμοθεωρητική καί μιὰ τέτοια μαρτυ-
ρία σάν κι αὐτή πού δίνω τώρα ὑπέρ
αὐτοῦ, ἀμφιδόλῳ πολὺ ἐάν θά ἦταν
δημοσιεύσιμη σέ χώρα κομμουνιστι-
κή.

Πάντως παρά τίς ἰδεολογικές μας
διαφορές τιμῶ τήν ἀντίσταση τοῦ
«ΑΝΤΙ» στή μεσαιωνική ἐπταετία.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΓΛΕΖΟΣ (ΕΔΑ)

«Ἡ παραπομπή σέ δίκη τοῦ ΑΝΤΙ
μέ τόν 375/36 «περί κατασκοπείας»
ἀποτελεῖ προσβολή κατά τῶν ἀτομι-
κῶν ἐλευθεριῶν, κατά τῆς ἐλευθερο-
τυπίας, κατά τῆς δημοκρατίας. Γιατί
εἶναι νόμος τοῦ δικτάτορα Μεταξᾶ
πού λειτούργησε στή διάρκεια τοῦ
ἐμφυλίου πολέμου καί στά χρόνια τῆς
χοούντας. Γιατί χρησιμοποιήθηκε μόνο
καί μόνο γιά πολιτικούς λόγους, ὡς
μέσον πολιτικῆς ἐκδίκησης. Ἡ ἀνα-
βίωσή του σήμερα γιά τή φήμωσή του
τύπου, προσβάλλει κατ' εὐθείαν καί
τή δικαιοσύνη καί τή δημοκρατία».

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ (ΠΑ- ΣΟΚ):

νεία τῆς. «Ἀπόρρητον ἔγγραφο» δέν
μπορεῖ, δέν ἐπιτρέπεται νά εἶναι,
παρά μόνο ἐκεῖνο πού περιέχει πρα-
γματικά ἐμπιστευτική πληροφορία, ἡ
κοινολόγησή τῆς ὁποίας μπορεῖ νά
βάλλει κατὰ τήν κοινή ἀντί-
ληψιν σέ κίνδυνο τό ἐθνικό συμφέ-
ρον, τήν ἄμυνα, τή δημόσια ἀσφάλεια
ἢ τήν οἰκονομική ζωή.

Ὅροι ἐνός τέτοιου «ἀπορρήτου»
εἶναι συνεπῶς:

1ον Ἡ πληροφορία νά ἔχει σοβα-
ρότητα.

2ον Νά μήν ἔχει ἤδη παραβιαστεῖ
καί κοινολογηθεῖ δημόσια.

Δέν ὑπάρχει «ἀπόρρητο» ὅταν τό
περιεχόμενό του εἶναι ἀσήμαντο ἢ
ἀστείο. Δέν ὑπάρχει «ἀπόρρητο»
ὅταν τό περιεχόμενό του ἔχει κίβλας
γίνει εὐρύτερα γνωστό. Δέν ὑπάρχει,
τέλος, «ἀπόρρητο», ὅταν ὁ χαρακτη-
ρισμός τοῦ ἔγγραφου εἶναι κατα-
χρηστικός, ἐπιδιώκει δηλαδή τήν
ἀποφυγή τῆς δημόσιας κριτικῆς καί
ὄχι τήν προστασία οὐσιαστικά ἐμπι-
στευτικῆς ἐνέργειας.

Κάθε διαφορετική ἐρμηνεία τέ-
τοιων διατάξεων δέν εἶναι παρά ἓνα
ἀκόμα πλῆγμα στή δημοκρατία.»

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥ- ΛΟΣ, τέως πρόεδρος τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν:

«Ὅταν ἡ ἐδαφική ἀκεραιότητα τῆς
χώρας διατρέχει ὀλοφάνερους πιά σ'
ὅλους κινδύνους, θά ἦταν καθαρά
κωμική ἡ ἀνησυχία ἀπό τό περιεχό-
μενο τοῦ ἔγγραφου πού δημοσίευσσε
τό ΑΝΤΙ. Καί δέβαια τό νόημα τῆς
δημοσίευσης βρίσκεται πέρα ἀπό τό
περιεχόμενο.

Μόνος ὁ χαρακτηρισμός ἐνός ἐγ-
γράφου ὡς ἀπορρήτου, δέν εἶναι ἀρ-
κετός γιά νά στηρίξει ποινική εὐθύνη
στήν περίπτωση πού γίνεται ἡ δημο-
σίευσή του. Ἡ ἀντίθετη ἐρμηνευτική
ἀντίληψη εἶναι φορμαλιστική καί ἀπό
κάθε ἐρμηνευτική ἀποψη ἀπαράδε-
κτη.

Πρέπει ἰδιαίτερα νά τονισθεῖ ὅτι
ὑπάρχουν περιπτώσεις πού τό συμφέ-
ρον τοῦ ἔθνους καί τοῦ Λαοῦ δημι-
ουργεῖ ὑποχρέωση σέ κείνον πού ἐξ-
ασφάλισε καθ' οἰονδήποτε τρόπον
τήν κατοχή ἀληθινά ἀπορρήτου ἐγ-
γράφου, νά τό φέρει στή δημοσιότη-
τα. Ἡ ὑποχρέωση αὐτή ἔχει βασικά

«Ὁ νόμος 375/36, καταδικασμένος
στή συνείδηση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ,
οὐσιαστικά νεκρός ἀπό ἀχρηστία,
χρησιμοποιεῖται σήμερα στή πλαίσια
τῆς ἀναδίωσης τοῦ τρομοκρατικοῦ
μηχανισμοῦ τῆς Δεξιᾶς ἐνάντια στό
συνεπές καί ἀγωνιστικό, τόσο στήν
περίοδο τῆς δικτατορίας ὅσο καί σή-
μερα, δημοκρατικό περιοδικό «ΑΝ-
ΤΙ», μέ σκοπό τή φήμωσή του.

Πιστεύω πῶς οἱ ἄνθρωποι τοῦ
«ΑΝΤΙ», πού δέν κατόρθωσε μέ τὰ
γνωστά μέσα καί μέτρα νά καταβάλει
ἡ χούντα, δέν πρόκειται φυσικά νά
σκύψουν τό κεφάλι μπροστά στίς
ἀπειλές καί τίς διώξεις πού μεθοδεύει
ὁ Καραμανλισμός μέ ὄργανο τόν κο
Στεφανάκη. Ἀπλῶς ἡ ὑπόθεσις αὐτή
δείχνει πῶς ἀφού ἔκλεισε ἡ κατά Πα-
παδόπουλον «παρένθεση» τῆς δικτα-
τορίας καί παραδόθηκε ἡ σκυτάλη
ἀπό τή στρατοκρατική στήν πολιτική
Δεξιᾶ, ὁ ἑλληνικός λαός γενεῖται ξανά
τίς ἴδιες μέθοδες πού χρησιμοποιήθη-
καν στήν περιθωιωτή Καραμανλική
Ὀκταετία. Καί θυμίζει, ἐπίσης, τήν
ἐλλειψη στοιχειώδους σεβασμοῦ στή
λαϊκή ἀντιπροσωπεΐα, μπροστά στήν
ὁποία ὁ κο Στεφανάκης εἶχε δώσει
ρητή διαβεβαίωση ὅτι δέν πρόκειται
νά διωχθεῖ τό «ΑΝΤΙ».

Φυσικά σάν νομικός, δέν νομίζω
ὅτι θά εἶναι σοβαρό νά συζητήσῃ κα-
νεῖς ὅτι, ἔστω καί κατά διάνοιαν, ἐμ-
πίπτει τό δημοσίευμα τοῦ «ΑΝΤΙ»
στίς διατάξεις τοῦ Νόμου 375 – κι ἂν
ἀκόμα ἴσχυε.»

τήν πηγὴ τῆς στό Σύνταγμα. Τό θέμα
δέβαια εἶναι σπουδαῖο καί ἔχει
ἀνάγκη ἀπό ἰδιαίτερη ἀνάπτυξη.

Εἶναι πολὺ θλιβερό ἡ διαπίστωση
ὅτι καί σήμερα ἐξακολουθοῦν νά θε-
ωροῦνται ἀπό ὑπεύθυνους πολιτει-
ακοὺς παράγοντες ὡς συνταγματικές
οἱ διατάξεις τοῦ Νόμου 375. Καί
τοῦτο γιατί ἔχουν προκαλέσει μεγάλες
ζημιές στή χώρα καί σοβαρότατα
πλήγματα σέ βάρος τοῦ κύρους τῆς
Δικαιοσύνης. Ἡ τεράστια ἐμπειρία
πού ἔχει συγκεντρωθεῖ σχετικά, δι-
καιολογεῖ χωρίς δισταγμό τό χαρα-
κτηρισμό τῆς ἀδράνειας τῆς πολιτείας
γιά τήν κατάργησή τους ὡς ἀσυγχώ-
ρητης. Ἀπὸ τόν πρῶτο μήνα μετὰ τήν
κατάρρευση τῆς χούντας ἔπρεπε νά
γίνει ἡ κατάργησις πανηγυρικά.

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ΑΝΤΙ ὥστόσο πα-
ρεῖχε μιᾶς πρώτης τάξεως εὐκαιρία
γιά νά δοθεῖ ἓνα χρήσιμο μάθημα σ'
ὅσους ὑπονομεύουν τούς δημοκρατι-
κούς θεσμούς καί τήν ἐθνική ὁμοθυ-
μία – τόσο ἀναγκαῖα σήμερα. Θέλω
νά πιστεῦω ὅμως ὅτι κι ἐδῶ θά ἰσχύ-
σει ἡ ἠθική ἐπιταγή «ὁ τρώας καί
ἰάσεται».

«Τό γεγονός ότι ισχύουν ακόμη στη χώρα μας φασιστικοί νόμοι σαν τόν 375 είναι απαράδεκτη πρόκληση και στοιχείο ανωμαλίας.

Η διατήρηση και εφαρμογή του 375 δείχνει ότι η κυβέρνηση δεν έχει σκοπό να παραιτηθεί από τούς μηχανισμούς που δημιουργήθηκαν στίς πιο σκοτεινές περιόδους της ιστορίας μας. Αντίθετα έχει σαν στόχο να τούς εκμεταλλευθεί για τόν παραπέρα περιορισμό των λαϊκών ελευθεριών.

Η δίωξη του «ΑΝΤΙ», ειδικότερα, δείχνει ότι η κυβέρνηση επιδιώκει να περιορίσει τό δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης και πληροφόρησης του λαού.

Οί θυσίες και τό αίμα των αγωνιστών που δικάστηκαν μέ τό νόμο αυτό, μάς επιβάλλουν να κινητοποιηθούμε για τήν άμση κατάργηση του μεταξικού νόμου 375.»

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΥΡΚΟΣ (ΚΚΕ έσωτερικού):

«Προκαλεί κατάπληξη ή δίωξη του «ΑΝΤΙ» μέ τό νόμο - θρυκόλακα 375 περί «κατασκοπείας». Τό περιοδικό πρόσφερε ύπηρεσία στίς Ένοπλες Δυνάμεις και τή Δημοκρατία, αποκαλύπτοντας τό εξοργιστικό άνόητο και γι' αυτό ύποπτων σκοπιμοτήτων έγγραφο.

Μέ τή δίωξη του «ΑΝΤΙ» τέθηκε ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα. Καί ή όρθή του λύση θά ήταν ή δίωξη των δικωτών και ή κατάργηση του ν. 375.»

ΓΙΩΡΓΟΣ - ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΓΚΑΚΗΣ (ΚΟΜΜΑ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ):

«Αποτελεί εξοργιστικό και άπίστευτο γεγονός ή δίωξη του «ΑΝΤΙ» μέ βάση τό νόμο 375. Κι αυτό για τρεις λόγους:

1. Είναι άπίστευτο και εξοργιστικό ότι αναδιώνουν τόν άπαιόιο μεταξικό νόμο 375. Ο νόμος αυτός μπορεί και πρέπει να καταργηθεί. Ο ποινικός κώδικας έχει τίς σωστές διατάξεις.

2. Είναι άπίστευτο και εξοργιστικό ότι τό «ΑΝΤΙ» που αγωνίστηκε σκληρά για τή δημοκρατία βρίσκεται τώρα κατηγορούμενο. Αυτή τήν κατηγορία μόνο οί νοσηροί έγκέφαλοι της Δεξιάς μπορούσαν να κατασκευάσουν.

3. Είναι άπίστευτο και εξοργιστικό ότι ή αποκάλυψη ενός ύπόπτου έγγράφου που ακριβώς συντελεί στήν προστασία των συμφερόντων της χώρας διαψίχεται σαν «κατασκοπεία».

Ηρθε ή ώρα να ταφεί όριστικά τό κατάλοιπο μιας μακράς ανωμαλίας - ό νόμος 375.»

«Η άνάγνωση στο τελευταίο τεύχος του έγκριτου περιοδικού «ΑΝΤΙ» για τήν παραπομπή του εκδότη του κ. Χρ. Παπουτσάκη για δήθεν παράβαση του Μεταξικού Νόμου 375/36 μέ γέμισε όχι μονάχα θλίψη αλλά και άνησυχία για τήν Πατρίδα μας, τήν ελευθερία των πολιτών και τή Δημοκρατία μας.

Όχι μόνο γιατί αναβιώνει ένας νόμος θρυκόλακας, αλλά γιατί έτσι, ξαναζούν, χρησιμοποιούνται και εφαρμόζονται άνελεύθεροι νόμοι που δεν έχουν άλλο σκοπό παρά να φοβίσουν τό Λαό, να φιώσουν τήν ελεύθερη φωνή του τόπου μας και να χρησιμοποιούνται από τή γέννησή τους μέχρι σήμερα, μόνο για τήν καταπολέμηση αντιθέτων ιδεολογιών και ιδεών προς τήν εκάστοτε κυβέρνηση.

Όμολογώ ότι δεν περίμενα ύστερα από τούς άγώνες τούς δικούς μου και άλλων συναδέλφων μου στη Βουλή ότι θά εξέδιδετο δούλεμα παραπεμπικό μέ τό σκεπτικό τό όποιο διάβασα στο περιοδικό και μέ τό όποιο διαφωνώ τελείως. Τό δούλεμα αυτό δεν είναι τίποτε άλλο παρά καθαρή κατάλυση της ελευθερίας και κάτι άλλο που τό θεωρώ πιο χειρότερο, δάξει φραγμό και άπειλεί μέ δίωξη και εξαφάνιση του μοναδικού όπλου άμύνης και του ιερού δικαιώματος του Λαού, να πληροφορείται τί συμβαίνει στη Χώρα του σε ό,τι άφορά τήν Έλευθερία, τήν ασφάλειά του και αυτή τή ζωή του.

Πιστεύω άπόλυτα ότι ό Τύπος έχει ύποχρέωση να πληροφορεί τό Λαό και στοιχείο του δεν είναι τά όσα αυτός αποκαλύπτει αλλά τά όσα αυτός προλαμβάνει. Καί προλαμβάνει τά επικίνδυνα γεγονότα μόνο μέ τήν πληροφόρηση του Λαού.

Νομίζω ότι ύπάρχει μία σύγχυση σε ό,τι άφορά μία «παράνομη πράξη» και τήν πληροφόρηση και ενημέρωση, ιδιαίτερα δε στήν έννοια του άπορητον. Άπορητο δεν ύπάρχει ποτέ όταν άφορά τήν ελευθερία και τή Δημοκρατία μιας χώρας. Δεν δέχομαι και δεν επιτρέπονται στεγανά εις βάρος αυτών των έννοιων πουθενά, άπολύτως πουθενά. Ποιό άλλωστε άπορητο ύπάρχει, όταν αυτό τό έφερα στη Βουλή μέ τούς συναδέλφους μου κ.κ. Σ. Παπαπολίτη, Κ. Γιατράκο και Δ. Ρίζο και έτσι τό πληροφορήθηκε όλος ό κόσμος; Άλλοίμονο αν κάτι που άφορά τήν ασφάλειά μας, διά να λάβουμε γνώση, διά να αντιδράσουμε και να τό ανακρινώσουμε θά πρέπει πρώτα να ρωτάμε αυτούς τούς ίδιους που «δημιούργησαν» τούς κινδύνους και να ζητάμε

τήν άδεια για να τούς ανακοινώσουμε.

Άς μήν ξεχνάμε πως «άπορητα» ήταν και τά έγγραφα που μιλούσαν πριν από τό πραξικόπημα της 7ετίας για ρωσικά ύποδρόγια και ρωσικά δίκαννα και «άπορητα» τότε από τόν Λαό τά κράτησαν οί δημιουργοί των και οί παραλήπτες των (πρακτικά δίκης πρωταίτιων πραξικοπηματιών). Άν τότε ένα «ΑΝΤΙ» πληροφορούσε τό Λαό και τήν Κυβέρνηση, ίσως διαφορετική θά ήταν ή μετέπειτα κατάσταση. Καί αν τό ίδιο πνεύμα επικρατούσε στους δικαστές της Άμερικης, θά είχαν φιώσει τόν Τύπο και δεν θά ξεσκέπαζαν τό Γουώτεργκέιτ μέ τίς γνωστές συνέπειές του. Δεν θά καλούσαν να άπολογηθεί τόν Πρόεδρο των ΗΠΑ Νίξον αλλά θά κάθιζαν τούς δημοσιογράφους στο σκαμνί.

Ενώ εδω κινήθηκαν στρατιωτικές και δικαστικές άρχές όχι έναντίον των επικινδύνων δημιουργών αλλά για να ανακαλύψουν από που διέρρευσε τό έγγραφο. Εδω, αντί να καλέσουν και να συγκαρυν τόν περιοδικό «ΑΝΤΙ» για τήν ενημέρωσή του (διότι και ό άρμόδιος ίπουργός άγνοούσε τό έγγραφο), στράφηκαν έναντίον του.

Εύχομαι να ύπάρχουν πάντα πολλά «ΑΝΤΙ» στη χώρα μας για τήν ενημέρωση όλων μας. Άλλά εκείνο που μέ άφήνει κατάπληκτο είναι ή στάση του κ. ύπουργού της Δικαιοσύνης. Στη Βουλή ό ίδιος μάς έβεβαίωσε ότι τό «ΑΝΤΙ» δεν παραπέμπεται μέ τόν 375/36 και έτσι έβεβαίωσε όλόκληρη τήν Ελλάδα.

Τί συνέβη μετά;

Θά είναι τρομερό αν τό παρακράτος ξεγέλασε τόν κ. ύπουργό της Δικαιοσύνης. Καί θά είναι ακόμη πιο τρομερό αν τό ίδιο παρακράτος μετέπεισε τόν κ. ύπουργό της Δικαιοσύνης.

Τί από τά δύο συμβαίνει κύριε ύπουργέ; Καί τά δύο είναι όλέθρια. Γι' αυτό κ. ύπουργέ της Δικαιοσύνης σύντομα θά ζητηθούν στη Βουλή έξηγήσεις και φαντάζομαι να μη λεχθεί ότι δεν γίνεται επέμβαση στη Δικαιοσύνη.

Ζητώ από σάς κύριε ύπουργέ, αν παρ' έλπίδα ή ύπόθεση φθάσει στο άκροατήριο, να προσέλθετε ως μάρτυς υπερασπίσεως και να αναπτύξει εκεί τάς άπόψεις που μαζί μου και μαζί μέ άλλους συναδέλφους αναπτύσατε παλαιότερα για τόν νόμο 375/36 και να ζητήσετε από τούς δικαστές να άνογνωρίσουν ότι οί πράξεις του περιοδικού «ΑΝΤΙ» και του εκδότη του δεν είναι «κατασκοπεία» αλλά προσφορά.

Οι σοβιετικοί στρατιωτικοί σύμβουλοι παραμένουν στο Μογκαντίσιου, παρόλο που τους απαγορεύθηκε η είσοδος στο σομαλικό υπουργείο Άμυνας.

Η ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΟΚΙΜΑΖΕΤΑΙ ΣΤΟ «ΚΕΡΑΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ»

ΑΝ τὰ αἰθιοπικά στρατεύματα κατά-
φεραν τελικά ὕστερα ἀπὸ ξαφνική ἀντε-
πίθεση νὰ ἀπωθήσουν τοὺς Σομαλοὺς
ὁκτῶ χιλιόμετρα μακριὰ ἀπὸ τὸ συγκοι-
νωσιακὸ κόμβο τῆς Ντιριντάουα, ἡ
κατάσταση στὸ πολεμικὸ μέτωπο τοῦ
Ὀγκαντέν δὲν εἶναι καὶ τόσο ρόδινη γιὰ
τὸ στρατιωτικὸ καθεστῶς τοῦ Μενγκί-
στου Μάριαν. Ἀπὸ τὰ μέσα Ἰούλη - πού
ἄρχισε ἡ σύγκρουση ἀνάμεσα σὲ Αἰθιο-
πία καὶ Σομαλία - οἱ Σομαλοὶ κατάλα-
βαν πέντε πόλεις (Χαράρ, Βέντερ,
Κέμπρα-Ντεχάρ, Ντεκαμπούρ, Ζιζίγκα)
καὶ ἐλέγχουν σήμερα τὸ μεγαλύτερο μέ-
ρος τοῦ Ὀγκαντέν. Ἡ κυβέρνηση ὅμως
τοῦ Σιάτ Μπάρερ στὸ Μογκαντίσιου
ἐπιμένει πὼς «τὰ σομαλικά στρατεύματα
δὲν ἔχουν καμιά ἀνάμιξη» καὶ ὅτι «στὸ
Ὀγκαντέν μάχονται τμήματα τοῦ Μετώ-
που γιὰ τὴν Ἀπελευθέρωση τῆς Δυτικῆς
Σομαλίας»...

ΤΟ γεγονός πάντως εἶναι πὼς αὐτὴ ἡ
σύγκρουση στὸ «κέρασ τῆς Ἀφρικῆς»
ἀνησυχεῖ πολὺ περισσότερο τὴ Σοβιετικὴ
Ἐνωση παρὰ τίς ΗΠΑ καὶ τὸ δυτικὸ
καπιταλιστικὸ στρατόπεδο. Στὴ δήλωση
δυτικοῦ διπλωμάτη στὴν Ἀντίς-
Ἀμπέμπα πὼς «ἐμεῖς δὲν ἔχουμε τίποτε
νὰ χάσουμε» θὰ μπορούσε κανεὶς εὐκολὰ
νὰ παρατηρήσει πὼς ἀντίθετα οἱ δυτικοὶ
ἔχουν ἴσως πολλὰ νὰ κερδίσουν ἀπ' αὐτὴ
τὴ διαμάχη, ἂν τελικὰ καταφέρουν ν'
ἀποσπάσουν τὴ μιά ἀπὸ τίς δυὸ χώρες
ἀπὸ τὴν «ἐπιρροή» τῆς Σοβιετικῆς Ἐνω-
σης. Γιὰ τὴν ὥρα οἱ προσπάθειες στρέ-
φονται πρὸς τὸν «ἐκτροχιασμό» τῆς Σο-
μαλίας καὶ ἔτσι πρέπει κανένας νὰ ἐξ-
ηγήσει τὸ ξαφνικὸ φλέγτ τῶν ΗΠΑ, τῆς
Γαλλίας καὶ τῆς Δυτ. Γερμανίας, τὴν
ἀφθονη βοήθεια «πάσης φύσεως» ἀπὸ τὴ
Σαουδικὴ Ἀραβία καὶ τὰ δημοσιεύματα
τοῦ δυτικοῦ τύπου, σαφέστατα εὐνοϊκά
γιὰ τὴ Σομαλία...

Ἡ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ γιὰ τὴν Αἰθιοπία εἶ-
ναι πολὺ πιὸ κρίσιμη ἀπ' ὅ,τι ἀφήνουν
νὰ νοηθεῖ οἱ κυβερνητικὲς ἀνακουνώσεις
στὴν Ἀντίς-Ἀμπέμπα καὶ οἱ λόγοι τοῦ

Μενγκίστου Μάριαν στὰ καθημερινὰ
συλλαλητήρια. Εἶναι ἀμφίβολο ἂν ἡ
«ἐθνικὴ κινητοποίηση» θὰ ἐμποδίσει τὸ
σοβαρὸ ἀκρωτηριασμό τῆς Αἰθιοπίας,
ἀφοῦ ἐκτός ἀπὸ τὸ μέτωπο τοῦ Ὀγκαν-
τέν ἡ Αἰθιοπία ἔχει ἀνοικτὴ ἀκόμα μιά -
χρόνια τώρα αἰμορροοῦσα - πληγὴ, τὴν
Ἐρυθραία, ὅπου οἱ ἀνταρτικὲς δυνάμεις,
θέλοντας νὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ τὴ σύγ-
κρουση, ἐντείνουν τὴ δράση τους ἐλπί-
ζοντας σὲ μιά τελειωτικὴ αὐτὴ τὴ φορὰ
νίκη. Ὑπάρχει ἀκόμα τὸ Σουδάν, πού
φιλοξενεῖ χιλιάδες αἰθίοπες πρόσφυγες
καὶ «νιώθει τὴν ὑποχρέωση νὰ τοὺς
ἀποκαταστήσει στὴ δική τους γῆ»...

ΑΠΟ τὴν ἄλλη ἔχουν ἀρχίσει - καὶ
πρὸς τὸ παρόν δὲν διαφαίνεται ὅτι θὰ
σταματήσουν εὐκολὰ - οἱ ἐπικίνδυνες
«ἀντιδράσεις» στὸ ἐσωτερικὸ. Ὁ μέχρι
πρὶν τὸν πόλεμο θεωρητικὸς καθοδηγη-
τὴς τοῦ Μενγκίστου Μάριαν καὶ πρό-
εδρος τοῦ «Συμβουλίου γιὰ τὴν Ὀργά-
νωση τοῦ Λαοῦ», Χάιλε Φίντα, ἐξαφανί-
στηκε - ἔφυγε προφανῶς στὸ ἐξωτερικὸ
- μαζὶ μὲ τὴν κλίκα τῶν διανοουμένων
του καταγγέλλοντας τὸν Μενγκίστου καὶ
τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση σάν χώρα σοσιαλ-
ιμπεριαλιστικῆ. Σὲ ἀντίποινα ὁ Μενγκί-
στου ἄρχισε τίς ἐκτελέσεις μελῶν τοῦ
«Παναἰθιοπικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κινήμα-
τος», τοῦ ὁποῦ οἱ Φίντα ἦταν ἰδρυτὴς
καὶ ἡγέτης.

ΕΚΕΙΝΟ ὅμως πού ἐπιτείνει ἐξαιρε-
τικὰ ἐπικίνδυνα αὐτὴ τὴν «ἐσωτερικὴ ἔν-
ταση» εἶναι μιά φήμη πού διατρέχει ὁλό-
κληρὴ τὴν Ἀντίς-Ἀμπέμπα. Ὅτι, δηλα-
δὴ, λίγο πρὶν τὴν ἐναρξὴ τῶν συγκρού-
σεων, ἡ μεραρχία τοῦ Ὀγκαντέν στασί-
ασε παρουνιάζοντας μιά σειρά ἀπὸ πο-
λιτικά αἰτήματα, πράγμα πού ἀνάγκασε
τὸν Μενγκίστου νὰ τὴ «διαλύσει» μὲ τὴ
μέθοδο τῶν μεταθέσεων. Τὸ ἄμεσο ἀπο-
τέλεσμα δέβαια ἦταν νὰ μείνει τὸ Ὀγ-
καντέν σχεδὸν ἀνυπεράσπιστο. Ὅλα
αὐτὰ φαίνεται νὰ δείχνουν ὅτι «ἡ αἰθιο-
πικὴ αὐτοκρατορία» καταρρέει καὶ στὸ
Μογκαντίσιου πιστεύουν πὼς «ἔχουν δι-

καίωμα νὰ πάρουν κι αὐτοὶ ἓνα κομμά-
τι»...

Οἱ δυτικοὶ δέβαια δὲν θὰ εἶχαν καμιά
ἀντίρρηση, ἂν συνέβαινε κάτι τέτοιο,
ἀφοῦ ἔτσι «θὰ τιμωρηθεῖ» ἓνα φιλοσοβι-
ετικὸ καθεστῶς καὶ παράλληλα ἐλπίζουν
πὼς θὰ καταφέρουν τελικὰ τὸν Σιάτ
Μπάρερ ν' ἀπομακρυνθεῖ σταδιακὰ ἀπὸ
τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση, ὅπως ἀκριβῶς
ἔγινε μὲ τὸν Σαντάτ, καὶ νὰ «ξηλώσει»
τίς δυὸ σοβιετικὲς ἀεροναυτικὲς βάσεις
στὴν Μπέρμπερα καὶ τὸ Κισμάγιου, στὸν
κόλπο τοῦ Ἀντεν καὶ στὸν Ἰνδικὸ ἀντί-
στοιχα.

ΦΑΙΝΕΤΑΙ ὅμως πὼς ὁ πρόεδρος
Μπάρερ καθυσάχασε - κατὰ τὴν τελευ-
ταία ἐπίσκεψή του στὴ Μόσχα - τοὺς
Σοβιετικούς πὼς κάτι τέτοιο δὲν πρόκει-
ται νὰ γίνει. Παρόλο ἐξάλλου πού στὸ
Μογκαντίσιου ἀπαγορεύθηκε στοὺς σο-
βιετικὸς στρατιωτικὸς συμβούλους νὰ
ἐπισκέπτονται τὸ ὑπουργεῖο Ἀμύνης,
ἐντούτοις δὲν ἀπελάθηκαν, πράγμα πού
δείχνει τίς διαθέσεις τοῦ μαρξιστικοῦ
καθεστώτος πού ἀπὸ τὸ 1969 κυβερνᾷ τὴ
χώρα. Κυβερνητικὸς ἐξάλλου ἐκπρόσω-
πος δήλωσε πὼς «ὁ πρόεδρος (Μπάρερ)
δὲν θὰ κάνει τὸ λάθος πού ἔκανε ὁ Σαν-
τάτ». Ἄν ἔτσι λοιπὸν ἔχουν τὰ πράγμα-
τα, τὸ δίλημμα μπαίνει γιὰ τὴ σοβιετικὴ
ἐξωτερικὴ πολιτικὴ, πού φαίνεται νὰ δο-
κιμάζεται σκληρὰ. Σίγουρα θὰ ἐξακο-
λουθήσει νὰ προμηθεύει πολεμικὸ ὕλικὸ
τὸ καθεστῶς Μενγκίστου, πού μοιάζει νὰ
εἶναι ἡ τελευταία ἐπιλογὴ τῆς, ἀλλὰ καὶ
θὰ συνεχίσει νὰ ἐπιθυμεῖ τὴ Σομαλία
«φίλη καὶ σύμμαχο». Πολλοὶ δέβαια
συμπέραναν πὼς ἡ σοβιετικὴ πολιτικὴ
στὴν Ἀφρικὴ χρεωκόπησε ἤδη. Ἡ Μό-
σχα θὰ προσπαθήσει νὰ δείξει τὸ ἀντί-
θετο καταβάλλοντας κάθε προσπάθεια
γιὰ νὰ σταματήσουν οἱ συγκρούσεις, σάν
πρῶτο βήμα, καὶ γιὰ τὴν ἐξεύρεση - στὰ
παρασκήνια ἢ στὰ πλαίσια μιᾶς διάσκε-
ψης μὲ τὴ συμμετοχὴ τῶν ἐνδιαφερομέ-
νων - συμβιβαστικῆς λύσης, σάν δεύτε-
ρο.

Οί εϋθύνες τῶν χουντικῶν κι ἓνα ἔγγραφο – ὑπόδειγμα «διπλωματικοῦ χαφιεδισμού»

ΤΕΤΟΙΕΣ μέρες πρίν 7 χρόνια (19 Σεπτεμβρίου 1970) στήν πλατεία Μα-τεόττι τῆς Γένοβα, ἓνας Ἕλληνας φοιτητής, ὁ Κώστας Γεωργάκης, αὐτο-πυρπολήθηκε κραυγάζοντας: «Ζήτη-ω ἡ ἐλεύθερη Ἑλλάδα... Τό κάνω γιά τήν ἐλευθερία τῆς πατρίδας μου».

ΓΙΑ τούς Ἱταλούς, ὁ «φάκελος Γε-ωργάκη» δρῖσκεται στά ἀρχεῖα τῶν δικαστικῶν ἀρχῶν τῆς Γένοβα. Γιά μᾶς, ΔΕΝ ἀνοίξε ποτέ – κανένας ἀπό τούς ὑπεύθυνους τῆς πολιτείας δέν ἐνδιαφέρθηκε γιά τήν ὑπόθεση τοῦ νεαροῦ Κερκυραίου πού τυλιγμένος στίς φλόγες ξεψύχησε μέ τό δράμα τῆς πατρίδας του λεύτερης. Κι ὅμως εἶναι ἓνας φάκελος μέ πολλά καί ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ἑνδιαφέροντα στοι-χεῖα. ΕΝΑ ἀπό αὐτά, εἶναι καί τό ἀπόρρητο ἔγγραφο πού φέρνουμε σή-μερα γιά ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ στή δημοσι-ότητα: εἶναι τό ὑπ' ἀριθμ. Π.Α. 68/24-9-70 ἔγγραφο τοῦ προξενείου τῆς Γένοβα καί ἀπευθύνεται στήν ἐλ-ληνική πρεσβεῖα τῆς Ρώμης. Ἀπό κεῖ τό ἔγγραφο αὐτό, ὅπως φαίνεται, ἔφ-τασε στό Ἀρχηγεῖο Ἐνόπλων Δυνά-μεων (2α Μικτή Ἐπιτελική Ὁμάς /ΑΣ/Ι) πού τό κυκλοφόρησε σάν «Παράρτημα Β» τῆς ἀπόρρητης δια-

ταγῆς του ὑπ' ἀριθμ. Φ.3576/01/433/20.10.70, ἡ ὁποία κοινοποι-ήθηκε πρὸς διάφορες ὑπηρεσίες. (Γι-ατί ἀραγε;)

● **Πρόκειται γιά ἓνα μοναδικό δείγμα χυδαίου χαφιεδισμού καί «πνιξίματος» μιᾶς ὑπόθεσης, πού δείχνει ΞΕΚΑΘΑΡΑ πῶς δούλευαν οἱ διπλωμάτες στό ἐξωτερικό ἐπὶ χούντας – οἱ ἴδιοι σχεδόν πού καί σήμερα ἐκπροσωποῦν τή χώρα μας – σ' ἄλλες (ἀπλά) πόλεις.**

ΤΟ ἔγγραφο ἔχει τήν ὑπογραφή Κωνσταντῖνος Φωτήλας.

● **Τότε, ἦταν πρόξενος στή Γένο-βα.**

● **Τώρα, εἶναι πρόξενος στό Δυ-τικό Βερολίνο! (Καί γιατί ὄχι; Μή-πως ὁ Δ. Μπίτσιος δέν εἶναι ὑπου-ργός Ἐξωτερικῶν;)**

ΤΟ καταπληκτικό εἶναι ὅτι ὁ ἄν-θρωπος αὐτός δέν κάνει ἀπλά τό χα-φιέ (ὅπως σχεδόν ΟΛΟΙ οἱ συνάδελ-φοί του τότε). Κάνει... ὅλες τίς δου-λειές – ἀκόμα καί... προκηρύξεις μα-ζεύει ἀπό τήν πλατεία Ματεόττι, ἐνῶ στό τέλος ὑπόσχεται καί... ἄλλα καρ-φώματα!

ΣΤΗ συνέχεια τῶν ὧσων ἀποκαλύ-ψαμε πρίν 4 μῆνες (τ. 72/28-5-77) γιά

τή «χουντική διπλωματία» καί τό μη-χανισμό τῆς (ΚΥΠ, ΓΔΕΑ, Ἀστυνομία, Ὑπουργεῖα) τό ἔγγραφο αὐτό – ἀπό... πρῶτο χέρι – προσφέρεται γιά πολλῶν εἰδῶν μελέτη: ἀπό καθαρά ἐπιστημονικῆς πλευρᾶς, μέχρι δικα-στικῆς – πού μᾶς ἐνδιαφέρει περισσό-τερο, βέβαια...

ΑΛΛΑ γενικότερα ἡ «ὑπόθεση Γε-ωργάκη» παρουσιάζει εἰδικό ἐνδι-αφέρον: πέρα ἀπό τόν ἥρωισμό τοῦ ἀγωνιστῆ φοιτητῆ, μέσα ἀπό τό φά-κελο τῆς ὑπόθεσης «δυναίνει»:

● **Ὅλο τό κλίμα τρομοκρατίας τῶν ἐλλήνων φοιτητῶν στήν Ἱταλία ἀπό τούς χουντικούς πράκτορες.**

● **Ἡ στενὴ συνεργασία τῶν χουν-τικῶν μέ τούς ἰταλούς νεοφασίστες.**

● **Ὁ ρόλος τῶν προξενείων καί τῶν πρεσβειῶν σ' αὐτή τήν τρομο-κρατία.**

ΑΝ μετὰ τήν «ἀλλαγὴ» κάποιοι – ἐκτός ἀπὸ τόν... «κίτρινο τύπο»! – ἐνδιαφέρονταν πραγματικά γιά τὰ κυκλώματα πού στηρίζανε τή χούντα καί τή δράση τῶν χουντικῶν πρακτό-ρων στό ἐξωτερικό, αὐτός ὁ φάκελος θά βοηθοῦσε σημαντικά. Ἀν...

ΡΕΠΟΡΤΕΡ

Τήν ὑπαρξὴ ἐνός συγκεκριμέ-νου δίκτυου πρακτόρων τῆς ΚΥΠ κατάγγειλε – λίγο πρίν ἀπὸ τό θάνατό του – ὁ Κώστας Γεωργά-κης μέ γράμμα πού ἔστειλε σέ φίλο του. Τά ὀνόματα πού ἀνά-φερε εἶναι:

- Γεώργιος Λάσσης
- Διονύσιος Τρίτσης
- Μιχαὴλ Σόντζος
- Νικόλαος Παππάς
- Μιχαὴλ Σταυρινός
- Ἰωάννης Ἀλεξόπουλος
- Μιχαὴλ Σκουλάς

Ἐπίσης σέ συνέντευξη πού ἔδωσε στήν ἰταλικὴ ἐπιθεώρηση «Σίγκλα Α» κατάγγειλε:

● **«Κάποιοι Σταθόπουλον»** στή Νεάπολη – σάν ἀρχηγό.

● Τήν περίπτωσή τοῦ φοιτητῆ Νίκου Χατζηγιωάννου, πού τοῦ διακόψανε τήν ἀναβολή, γύρισε στήν Ἑλλάδα καί βρέθηκε νεκρός – εἶπαν ὅτι πέθανε ἀπὸ ἐμβολή.

● **Γιά τή φασιστικὴ ὁργάνωση «Λέγκα»,** τό ρόλο τοῦ Προξενεί-ου, τῆς ΚΥΠ κ.λπ. – καί τίς σχέ-σεις τους μέ τούς ἰταλούς νεοφα-σίστες. (ΣΣ: Πάνω σ' αὐτά θά ἐπανέλθουμε).

Ἡ συνέντευξη αὐτή... βρέθηκε στό Προξενεῖο (!), ἀναγνώρι-στηκε (ἀπὸ τήν κερκυραϊκὴ προ-φορά) ἡ φωνή του καί ἀκλου-θήσε ἐπίθεση ἐναντίον του ἀπὸ τό

Σκουλά. «Γλίτσω ἀπὸ τήν ἐπέμ-βαση ἐνός φίλου μου πού ἔτυχε νὰ θρῖσκεται ἐκεῖ», θά γράψει ΠΕΝΤΕ μέρες πρίν ἀπὸ τό θάνατό του σέ γράμμα πού ἔστειλε σέ ἀντιστασιακὴ (ἐλληνι-κὴ) ἐπιθεώρηση. «Καί τώρα – ἔγραφε – σᾶς ρωτῶ μέ τιμιότητα: Μέχρι πότε οἱ κύριοι αὐτοὶ θά μποροῦν νὰ μᾶς ἐνοχλοῦν, νὰ μᾶς δέρνουν, νὰ μᾶς ἐκφοβίζουν, νὰ μᾶς ἀπειλοῦν καί νὰ κάνουν ἀτι-μώρητα ἐπιθέσεις ἐναντίον μας;» Ἦταν ἀνήσυχος καί γιατί τελείωνε ἡ ἀναβολή του καί ἔπρεπε νὰ γυρίσει στήν Ἑλλάδα καί γιά τὰ γεγονότα πού διαδρα-ματίζονταν ἐκεῖ – εἶχε καταλάβει

ὅτι ἦταν ἓνας ἀπὸ τούς στόχους τῶν χουντικῶν πρακτόρων. Δέ-χονταν πιέσεις, τόν παρακολου-θοῦσαν. «Ὁ γιός σου – γράφει στό στερνό του γράμμα πρὸς τόν πατέρα του – δέν εἶναι ἓνας ἥρω-ας, εἶναι ἓνας ἄνθρωπος σάν ὅλους τούς ἄλλους, ἴσως μέ λίγο φόβο περισσότερο». Κι ἀμέσως μετὰ: «Δέν θέλω ἐξ αἰτίας μου νὰ διατρέξετε κινδύνους, ἀλλὰ δέν μπορῶ νὰ μὴ σκέπτομαι καί νὰ μὴν ἐνεργῶ σάν ἐλεύθερος ἄν-θρωπος».

Τό «γενικό κλίμα» ἔπαιξε ἀποφασιστικὸ ρόλο στήν ἀπό-φαση τοῦ ἀγωνιστῆ φοιτητῆ νὰ αὐτοπυρποληθεῖ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β» ΕΙΣ ΔΙΑΤΑΓΗΝ
ΥΠ' ΑΡΙΘ. Φ. 3576/01/433/20.10.70

CONSULAT R. DE GRECE
A GENES
VIE XX SETTEMBRE 5-9

ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ
'Εν Γενούη τη 24 Σεπτεμβρίου 1970

Π.Α. 68

Περί του Γεωργάκη Κωνσταντίνου
του Γεωργίου-Σπυρίδωνος εκ Κερκύρας,
σπουδαστού ενταύθα Πανεπιστημίου

Πρός
Τήν εν Ρώμη Β. Πρεσβειαν

'Εν συνεχεία προς τὸ ὑπ' ἀρ. 67 ἀπὸ 20.9.1970 ἡμέτερον ἔγγρα-
φον, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω ὑμῖν τὰ ἐξῆς: Τόσον ὁ ἐνταύθα τύ-
πος, ὅσον καὶ αἱ ἐφημερίδες ἐτέρων ἰταλικῶν πόλεων, ἐξαίρεσει
τῆς ἀκριβοῦς ἀναδημοσιεύσεως τῶν δηλώσεων τοῦ πατρὸς διοχε-
τευθέντων καταλλήλως ὑπὸ τοῦ Προξενείου εἰς τὸ εἰδησεογραφι-
κὸν Πρακτορεῖον Α.Ν.Σ.Α. διεστρέβλωσαν τὴν ἀλήθειαν τῶν
γεγονότων. Ἀφ' ἐνός ἡ ἀστυνομία καὶ ἀφ' ἐτέρου οἱ ἡμέτεροι πλη-
ροφοριοδῶται μοὶ ἀνέφερον μετὰ θεαδιότητος ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἦν
εἰχεν ἀφίσει ὁ αὐτόχειρ πρὸς τὸν πατέρα του ἦτο πλαστὴ καθὼς
καὶ τὸ δελτίον τῆς δῆθεν συμμετοχῆς του ἀπὸ τοῦ 1968 εἰς τὴν
ὀργάνωσιν ΠΑΚ τοῦ Α. Παπανδρέου.

Τὴν 20ην τρέχοντος τὸ ἀπόγευμα ἐν συννενοήσει μετὰ τῶν ἀρ-
μοδίων ὀργάνων ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ κηδεῖα λάθῃ χώραν λιαν
ἐνὼρις τὴν ἐπομένην πρωΐαν πρὸς ἀποφυγὴν δημιουργίας θορύ-
θου. Πλὴν ὅμως αὕτη ἀνεβλήθη λόγω δυσκολιών ὡς πρὸς τὸ ὥρα-
ριον τοῦ Δημοτικοῦ Γραφείου Κηδεϊῶν, τῶν ἤδη ἀνειλημμένων
ὕποχρεώσεων αὐτοῦ ὡς καὶ τοῦ χρόνου λειτουργίας τοῦ νεκροτα-
φείου Staglieno. Ἀντελήφθη ὅτι πλὴν τῶν ἀνωτέρω
δικαιολογίων εἶχεν ἀσκηθεῖ σαφῶς πίεσις ἐπὶ
τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων πρὸς καθυστέρησιν τῆς κη-
δεῖας ἵνα οἱ φοιτηταὶ καὶ τὰ σωματεῖα εὗρουν χρόνον ἵνα ὀργανω-
θῶσι πρὸς ἐπίτευξιν μεγαλύτερας προσελεύσεως. Τοῦτο δὲ συμ-
περαίνω, διότι τὴν ἐπομένην 22αν τρέχοντος ἐνῶ ἡ ἀστυνομία μοὶ
ἐγγυήθη ὅτι οὐδὲν θὰ συνέβαινεν, ἀριστεροὶ καὶ ψευδοδημοκρατι-
κοὶ φοιτηταὶ εἰσέδυσαν χωρὶς νὰ ἐμποδισθῶσιν εἰς τὸν χώρον τοῦ
νοσοκομείου ὅπου ἐφυλάσσετο τὸ σῶμα ἐντός ξυλίνου φερέτρου
καὶ προσεπάθησαν νὰ τὸ μεταφέρουν εἰς τοὺς ὧμους τῶν πρὸς
πραγματοποιήσιν περιφορᾶς. Πλὴν ὅμως κατόπιν ὑποδείξεώς μου
πρὸς τὸν πατέρα του, ὁ ὁποῖος μὲ εἶχε καλέσει τηλεφωνικῶς, οὗ-
τος ἐπενέθη καὶ οἱ φοιτηταὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπαναφέρουν τὸ
φέρετρον εἰς τὴν θῆσιν του. Ἐξήτησαν ἐν συνεχείᾳ νὰ μεταφερθῇ
τοῦτο εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ ψαλῇ κανονικὴ νεκρώ-
σιμος ἀκολουθία, ὁ ἱερεὺς ὅμως Νικήτας Μαντᾶς τοῖς ἐξήγγισεν ὅτι
ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ αὐτοκτονίας, ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία δὲν
ἐπιτρέπει τοιοῦτου εἶδους ἐνενγείας. Κατόπιν αὐτοὶ πεισθέντες
ἀνεχώρησαν. Πάντως καθ' ὅλον τὸ ἡμερονύκτιον ἐνηλλάσσοντο
κατὰ θάρδιας πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ χώρου εἰς ὃν ἐφυλάσσετο τὸ
σῶμα μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Προξενεῖον προετί-
θετο νὰ τὸ ἀπαγάγῃ. Τὴν ὑπόλοιπον ἡμέραν συντητήθη ἐπανειλη-
λμένως μετὰ τοῦ πατρὸς, τοῦ ἱερέως καὶ ἀστυνομικῶν ὀργάνων.
Ἐξ ἄλλου τὴν νύκτα τῆς 22ας πρὸς 23ην τρέχοντος ἐδόχθη ἐπα-
νελλημένως ἀπειλητικὰ-ὑβριστικὰ τηλεφωνήματα ἐξ ἀγνώστων οἴ-
τινες ὠμίλουν ἑλληνιστῶν. Ἐκ τούτου ὠρμώμενος ἐξήτησα καὶ οἱ
καθετὴν προστασίαν ἀστυνομικῶν ὀργάνων μὲ πολιτικὴν περιβο-
λήν, πρὸς ἀποφυγὴν δημιουργίας δυσαρέστων ἐντυπώσεων εἰς
τοὺς γείτονας, ἥτις καὶ μοὶ παρεσχέθη. Ἐπίσης ἄνδρες τῆς ἀсту-
νομίας μὲ πολιτικὴν περιβολὴν παρηκολούθουν τὴν οἰκίαν τοῦ φοι-
τητοῦ εἰς ἣν ἐστεγάζετο ὁ πατήρ. Ἐν τῷ μεταξύ τὸ ἴδιον ἀπόγευμα
ἐφημερίδες ἀνεκοίνωναν ὅτι τὴν ἐπομένην πρωΐαν εἰς τὰς ἑνδεκα
καὶ τριάντα θὰ ἐλάμβανε χώραν ἡ κηδεῖα καὶ εἰς τὰς 18 συγκέν-

τρῶσις εἰς τὴν πλατεῖαν Mateotti, δημοσιεύουσα ὡσαύτως διάφορα
μηνύματα παροτρύνσεως ἐκ μέρους τῶν κομμάτων, ὀργανώσεων
κ.λπ. πρὸς τοὺς ὁπαδοὺς τῶν ἵνα συμμετάσχουν εἰς τὰς δύο ἐκδη-
λώσεις. Καὶ πάλιν ἐξήτησα ἀπὸ τὴν ἀστυνομίαν τὴν μετακομιδὴν
τῆς σωροῦ ἐνὼρις τὴν πρωΐαν πλὴν ὅμως μοὶ ἐπανελήφθησαν τὰ
αὐτὰ ἐπιχειρήματα ὅτινα ἀνέφερον προηγουμένως. Μοὶ παρε-
σχέθη ὅμως ἐγγύησις ὅτι δὲν θὰ ἐλάμβανεν χώραν περιφορὰ ἀλλ'
ὅτι ἀπλῶς ἡ σωρὸς θὰ μετεφέρετο δι' αὐτοκινήτου ἐκ τοῦ νοσοκο-
μείου εἰς τὸ νεκροταφεῖον ὅπου ἀφοῦ ἐψάλετο σύντομος εὐχή, θὰ

ἐτοποθετεῖτο εἰς τὸ ψυγεῖον μέχρις ὅτου μεταφερθῇ εἰς ἀόριστον
χρόνον εἰς τὴν γενέτειραν τοῦ αὐτόχειρος. Ἐν τούτοις τὰ πρά-
γματα ἐλαβον ἄλλην τροπὴν. Παρὰ τὰς κατὰ τὴν ὑπόδειξίν μου ἐν-
τόνους διαμαρτυρίας τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἱερέως φοιτητῶν – οἵτινες
εἶχον συγκεντρωθεῖ πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ νοσοκομείου ἀπὸ τὰς 8
π.μ. ἤγειραν τὸ φέρετρον εἰς τοὺς ὧμους τῶν καὶ ἀκολουθοῦμενοι
ὑπὸ 500 περίπου ἀτόμων μετέφερον τοῦτο κεκαλυμμένον δι' ἑλλη-
νικῆς σημαίας περὶ τὰ χίλια καὶ πλέον μέτρα ἐκ τοῦ νοσοκομείου
εἰς τὸ νεκροταφεῖον ἡ δὲ νεκροφόρος καὶ τὸ πλήθος ἠκολούθουν.
Ὁ πατήρ καὶ ὁ ἱερεὺς καὶ πάλιν διεμαρτυρήθησαν ἐντόνως εἰς τὰς
ἀρχὰς ἀσφαλείας πλὴν ὅμως τοῖς ἐλέγχθη ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ
ἐμποδισθῇ ἡ μικρὰ αὕτη περιφορὰ καὶ τοῦτο πρὸς ἀποφυγὴν δημι-
ουργίας ταραχῶν. Καθ' ἣν ὥραν ἡ πομπὴ διήρχετο ἐμπροσθεν τῆς
φοιτητικῆς ἐστίας Γενούης ἐκατοντάδες φοιτητῶν εὐρισκομένων
εἰς τὰ παράθυρα καὶ τὴν εἰσόδον ἤρχισαν κραυγάζοντες ἀντεθνικά
συνθήματα καὶ ψάλλοντες τὸν ὕμνον τῆς Γ' Δι-
εθνοῦς εἰς τὴν Ἰταλικήν, Ἐρυθραὶ δὲ σημαῖαι εἶχον
ἀναρτηθῇ εἰς τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς προσόψεως τοῦ κτιρίου.
Τὴν πομπὴν ἠκολούθουν πληθῶρα δημοσιογράφοι καὶ μικρὸν
συνεργεῖον τηλεοράσεως, ὡς μοὶ ἐλέγχθη. Ὅταν ἡ πομπὴ εἰσῆλθεν
εἰς τὸ νεκροταφεῖον τὸ φέρετρον ἐτέθη εἰς κοινὸν προσκύνημα τὸ
ὁποῖον διήρκεσε ἐπ' ἐλάχιστον. Ἐν συνεχείᾳ ἐξεφωνήθησαν λόγοι
καὶ κατετέθησαν στέφανοι ἐξ ὅλων τῶν ἐνταύθα κεντροαριστερῶν
φοιτητικῶν καὶ ναυτεργατικῶν ὀργανώσεων ὡς καὶ τοῦ κομμουνι-
στικοῦ καὶ σοσιαλιστικοῦ κόμματος, πολλὰ δὲ ἄτομα ἠβέλησαν νὰ
συλληπηθῶν τὸν πατέρα διὰ χειραψίας πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν
ἠδυνήθη ν' ἀρνηθῇ. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην δύο ἄτομα ἐπεχειρήσαν
νὰ καλύψουν τὸ φέρετρον μὲ ἐρυθράν σημαίαν πλὴν ὅμως ὁ πατήρ
ἀντιληφθεὶς τοῦτο τὰ ἀπώθησεν. Μόλις ὅμως οἱ φοιτηταὶ ἀντελή-
φθησαν ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ταφὴ εἰς τὸ ἐδαφος ἐξηγγέρθη-
σαν καὶ φωνασκοῦντες ἀπήτησαν νὰ ταφῇ ἡ σωρὸς κανονικῶς. Δε-
δομένου ὅτι ἀνέμενα τὴν ἀντίδρασιν ταύτην εἶχον ἤδη παράσχη
ὁδηγίαν εἰς τὸν ἱερέα καὶ τὸν πατέρα οἵτινες καὶ τοῖς ἐξήγγισαν ὅτι
θὰ ἦτο ἀπείρως δυσκολωτέρα ἡ μεταφορὰ τῆς σωροῦ εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα λόγω πλέον διατυπώσεων. Τοιοῦτοτρόπως ἀνεσκευάσθησαν
καὶ τὰ δημοσιεύματα τῶν τοπικῶν ἐφημερίδων Lavoro - Il Giorno
καὶ Corriere Mercantile ὅτι δὲν θὰ ἐπιτραπῇ πλέον ποτὲ ἡ εἰσόδος
τῆς σωροῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τέλος πρωτοῦ αὕτη μεταφερθῇ εἰς τὸ
ψυγεῖον τοῦ νεκροταφείου ἐξεφωνήσεν λόγον ὁ Vice Sindaco τῆς
Γενούης Carefolini ὁ ὁποῖος περιοριζόμενος ὑπὸ τοῦ Δημοτι-
κοῦ Συμβούλου Canepa τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβούλου Muoli καὶ τοῦ
γνωστοῦ δικηγόρου R. Ricci ἀπηύθυνεν ὕστατον χαιρετισμὸν εἰς
τὸν νεκρὸν ἐπιτεθεὶς δριμύτητα κατὰ τοῦ φασισμοῦ καὶ καλέσας
ὅλας τὰς δημοκρατικὰς δυνάμεις νὰ ἀμυνθῶν διὰ τὴν προάσπισιν
τῆς ἐλευθερίας. Οὗτος ἠκολούθησε τὴν πομπὴν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι
τέλους, οἱ δὲ ἀστυνομικοὶ πρὸς οὐς διεμαρτυρήθησαν ἐντόνως
διὰ τὴν τροπὴν ἣν εἶχον λάβει τὰ γεγονότα παρὰ τὰς περὶ τοῦ ἀντι-
θέτου ἐπανειλημμένας διαβεβαιώσεις τῶν μοὶ ὡμολόγησαν ὅτι ἐκ-
τός τῶν ἄρκων πιεστικῶν τηλεφωνημάτων ἄτινα εἶχον λάβει ἐκ Ρώ-
μης χωρὶς θεθαίως νὰ μοὶ ἀποκαλύψουν ἐκ τίνων προήρχοντο
ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψουν διότι ὁ Carefolini τοὺς ἐπίεσε ἀρχι-
κῶς ἐμμέσως καὶ κατόπιν δι' αὐτῆς ταύτης τῆς παρουσίας του, ἵνα
ἡ μεταφορὰ τοῦ νεκροῦ λάθῃ πανηγυρικὸν χαρακτήρα. Μετὰ τὴν
ἀπομάκρυνσιν τῆς σωροῦ ἅπαντες διελύθησαν ἡσυχῶς. Ἐν μόνον
κάπως σοβαρὸν ἐπεισόδιον ἔλαθε χώραν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς
κηδεῖας: Ἐπρόκειτο περὶ Ἰταλοῦ ἀστυνομικοῦ ὅστις ἐλάμβανε φω-
τογραφίας αὐτὸν δὲ δημοσιογράφοι ἀντιληφθέντες τοῦτο τὴν ἐπέτρεθη-
σαν πλὴν ὅμως τῇ ἐπεμβάσει τῆς ἀστυνομίας οὗτος ἀπεμακρύνθη.
Ὁ ἐνταύθα τύπος ἀσχολεῖται εἰσαεὶ μὲ τὸ ἀνωτέρω ἐπεισόδιον ὡς
καὶ μὲ ὑποτιθεμένην συνέντευξιν ἣν εἶχε δώσει ὁ αὐτόχειρ εἰς μι-
κρὰς κυκλοφορίας περιοδικὸν «Sigla A» οὗ ὁ συντάκτης τυγχάνει
κομμουνιστής. Περί τούτου οὐδὲν στοιχεῖον κατέχει τὸ Προξενεῖ-
ον.

Τὴν 18ην ἀπογευματινὴν ἔλαβε χώραν εἰς τὴν Πλατεῖαν Matteoti
ἡ προγραμματισθεῖσα συγκεντρωτικὴ ὀργανωθεῖσα ὑπὲρ τῆς
«ἐλευθερίας Ἑλλάδος» ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν Ἑλλήνων καὶ συν-
οδοιπόρων μὲ συμμετοχὴν ἀντιπροσωπειῶν ἐκ νέων καὶ νεανίδων

Άριστερά: προσωπικά αντικείμενα (τό πορτοφόλι, τό ρολόι κ.ά.) πλάι στα παπούτσια του Κώστα που καίγονται! Φωτογραφία στην πλατεία Ματεόττι, λίγη ώρα μετά την αυτοκτονία. Δεξιά: μία φωτογραφία από την κηδεία.

ἀνηκόντων κυρίως εις τά κόμματα PSI, PCI, DC, ἐξαιρέσει τοῦ MSI καί τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων (PLI). Πρό τῆς ἐνάρξεως τῶν ὁμιλιῶν μετέβην προσωπικῶς μέ πρόχειρον περιβολήν εις τήν πλατείαν, συνέλεξα διαφόρους προκηρύξεις ἄς καί ἐπισυνάπτω καί ἀνεχώρησα πάραυτα, μεταθὰς εις τό Προξενεῖον. Ἐν τῷ μεταξύ διέκρινα πολλάς πινακίδας ἀναγράφουσας Ἰταλιστί «ἀντιπροσωπεῖα Πίζης - Πάρμας καί Μοδένης». Περί τήν 19ην μ.μ. μέ ἐπεσκέφθη γνωστός μου Ἰταλός ἀστυνομικός καί μοί ἀνέφερε ὅτι ἡ συγκέντρωσις λαθοῦσα μορφήν διαδηλώσεως κατηυθύνετο πρὸς τό Προξενεῖον. Ἐκάλεσα εις τό τηλέφωνον τόν Ὑποδιευθυντήν τῆς Ἀστυνομίας Γενούης De Longis καί τῷ ἐζήτησα τήν ἄμεσον ἐντολήν τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας αἰτίνες ἐπροφύλασσαν τό Προξενεῖον. Πράγματι ἐντός ἐλαχίστου χρόνου κατέφθασαν πέντε φορτηγά αὐτοκίνητα πλήρη ἀστυνομῶν καί καραμπινιέρων ὁμάδες δέ ἐξ αὐτῶν ἐτοποθετήθησαν εις τὰς κλίμακας τοῦ Προξενείου. Ἐντός ὀλίγου κατέφθασε καί ὁ ὄχλος κάτωθι τοῦ Προξενείου ὁ ὁποῖος μετὰ τῶν ἀργοσχόλων καί τῶν περιέργων δέν θά ἐπρεπε νά ὑπερέβαινε τά 800 ἄτομα κραυγάζων Ἰταλιστί ἀντικυβερνητικά συνθήματα ὡς «κάτω οἱ φασίσται δολοφόνοι - ζήτω ἡ ἐλευθερία ἐσεῖς τρομοκρατήσατε τόν πατέρα καί δέν ἐμίλησε, κόκκινη Ἑλλάς καί τά τοιαῦτα». Πολλοί ἐξ αὐτῶν ἐχρησιμοποιοῦν φορητά μεγάφωνα. Ἐντός ὀλίγου ἀπεμακρύνθησαν ἐπανήλθον δέ εἰσέτι μίαν φοράν ἐπαναλαμβάνοντες τά αὐτά κατόπιν δέ ἤρχισαν νά διαλύωνται. Τόσον εις τήν Πλατείαν ὅσον καί ἔμπροσθεν τοῦ Προξενείου οὐδέν ἐπεισόδιον ἐσημειώθη. Περί τὰς 20.30' εἶχε πλέον ἀποκατασταθῇ πλήρως ἡ τάξις καί οἱ ἀστυνομικοὶ ἤρχισαν ν' ἀναχωροῦν ἀφήσαντες πάντως ἱκανόν ἀριθμόν ἀνδρῶν πρὸς φύλαξιν τοῦ Προξενείου. Περί τὰς 22.30' συντητήν μετὰ τοῦ ἐντρόμου καί εις ἀθλίαν πλὴν καταστάσιν πατρός καί τῷ ἀνεκοίνωσα ὅτι τό μεσονύκτιον θά ἔδει ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ προσαστείου τινός σιδηροδρομικῶς διὰ Ρώμην καί ἐντεῦθεν διὰ Κέρκυραν. Πλήν ὅμως λόγω ὑπερβολικῆς κοπώσεως οὗτος ἀνεχώρησε τήν ἐπομένην πρωΐαν ἐντελῶς ἀπαρτήρητος.

Ἀνακεφαλαιῶν θά ἐπεθύμουν ν' ἀναφέρω ὅτι κατά τήν κρίσιν μου αἱ ἀντιτῶν ἐκδηλώσεις οὐσιαστικῶς ἀπέτυχον διὰ τούς ἐξῆς λόγους: Α) διότι οἱ κομμουνισταὶ ὑπερισχύσαντες ἐξ ἀρχῆς ἀριθμητικῶς καί ὀργανωτικῶς καί προσπαθήσαντες νά ἐκμεταλλεῖσθαι ὑπὲρ αὐτῶν τήν αὐτοκτονίαν ἐδημιούργησαν διὰ τῶν συνθημάτων τῶν «Grecia Rossa» ὡς καί διὰ τῶν πολυαριθμῶν ἐρυθρῶν σημαίων κλίμα ταραχῆς καί ἀβεβαιότητος εις τά μέλη τῶν ἐτέρων ὀργανώσεων. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται ἄλλωστε καί ἡ δημοσιευθεῖσα δῆλωσις ἀποχῆς τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων. Ἐξ ἄλλου τήν ἐπομένην πρωΐαν τόσον εις τήν φοιτητικὴν ἐστίαν Γενούης (Casa dello Studente) ὅσον καί εις ἄλλα μέρη τῆς πόλεως ἐσοχολιάζετο δυσμενέστατα ἡ πολιτικὴ αὕτη ἐκμετάλλευσις. Τοῦτο ἄλλωστε κατεφάνη καλύτερον κατά τήν διάρκειαν τῆς συγκεντρώσεως εις τήν ἐν λόγω πλατείαν ὅπου ἀφοῦ ἀνεγνώσθησαν εις τήν Ἑλληνικὴν ὀλίγα μηνύματα καί διακηρύξεις μεταξύ τῶν ὁποίων τοῦ γραμματέως τῆς ΠΑΚ ἐν Ἰταλίᾳ φοιτητοῦ Σταυρακάκη, τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Βολω-

νίας Χ. Στριμμένου, ἀρχηγοῦ τοῦ Ἑθνικοῦ Συμβουλίου Πατριωτικοῦ Μετώπου, τοῦ Ἰωάννου Λελοῦδα ἀντιπροσώπου τοῦ ΠΑΚ Γαλλίας ὅστις ἐλθὼν ἐπὶ τούτῳ ἐκ Παρισίων ἀνέγνωσε μῆνυμα τοῦ Α. Παπανδρέου καί τοῦ Ν. Νικολαΐδη γραμματέως τῆς Ἐνώσεως Κέντρου διὰ τήν παρουσίαν τοῦ ὁποῖου διατηρῶ πλείστας ἀμφιβολίας, ἐν συνεχείᾳ ἔλαβον τὸν λόγον Ἰταλοὶ ὅλων τῶν ἀριστερῶν κομματικῶν ἀποχρώσεων, οἵτινες κατέληξαν εις τό τέλος νά εἴπουν ὅτι ὑπεύθυνος διὰ τὸν θάνατον τοῦ Γεωργάκη ἦτο ὁ Πρόεδρος Νίξον καί ὅτι πρόκειται νά διαμαρτυρηθοῦν εις ὁλόκληρον τήν Ἰταλίαν διὰ τήν προσεχῆ ἀφίξιν του, Β) διότι ἡ προσέλευσις ἦτο γενικῶς μικρά λόγω τῆς μὴ εἰσέτι ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων εις τό Πανεπιστήμιον, Γ) λόγω τῶν δηλώσεων τοῦ πατρός τοῦ Γεωργάκη περὶ μὴ ἀναμίξεως τοῦ υἱοῦ του εις οὐδεμίαν ὀργάνωσιν στρεφομένην κατά τῆς Ἑθνικῆς Κυβερνήσεως, Δ) διότι σήμερον οὐδεμία ἀπολύτως ἐκδήλωσις ἔλαθε χώραν οὔτε τό Προξενεῖον ὡχλήθη ὑπὸ οἰουδήποτε.

Ἄς μοί ἐπιτραπῇ νά ὑπογραμμίσω τήν σθεναράν στάσιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Προξενείου κ. Κ.Σ. Βαγενά, ὅστις ἀπεδείχθη πολυτιμώτατος συνεργάτης εις τὰς σχετικὰς δυσκόλους αὐτὰς στιγμὰς ἐπιδείξας ἐντονὸν δραστηριότητα. Ἐπίσης ἀναφέρω τήν πολυτίμον συνεργασίαν Ἰταλοῦ πληροφοριοδότη, ὅστις εἶχεν παράσχει τὰς ὑπηρεσίας του καί εις τό παρελθόν (βλέπε ἡμέτερον Π.Α. 57 ἀπὸ 28/7/1970). Ἰσως θά ἔδει νά εὐρεθῇ τρόπος τις ἀνταμοιβῆς του.

Ἐκ τῶν ἀριστερῶν φοιτητῶν εις τὰς ἐν λόγω ἐκδηλώσεις ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος οἱ: Δημήτριος ΣΚΟΥΡΑΣ, Γρηγόριος ΜΙΧΑΣ, Μίνωας ΝΙΚΟΛΑΚΑΚΗΣ, Ἰωάννης ΜΥΛΩΝΑΚΗΣ, Ἐμμανουὴλ ΜΠΙΡΑΚΗΣ, Ἐμμανουὴλ ΚΥΔΩΝΙΑΣ, Σταμάτιος ΝΑΣΟΥΛΗΣ, Γεώργιος ΚΟΥΒΙΔΗΣ, Π. ΝΟΤΤΑΣ, ΦΟΙΒΟΣ Β. ΓΚΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Εἰς εὐθετώτερον χρόνον, μόλις ἀρυσθῶ συγκεκριμένα στοιχεῖα ἀφ' ἐνὸς θέλω ἐνημερώσει ὑμᾶς ἐπὶ τῆς συμμετοχῆς ἐτέρων κεντραριστέρων φοιτητῶν τόσον ἐκ Γενούης, ὅσον καί ἐκ τῶν ἄλλων Ἰταλικῶν πόλεων τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Β. Προξενείου, ἀφ' ἐτέρου ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς νεκροψίας τοῦ αὐτόχειρος καί τῶν ἐρευνῶν τῆς Ἀστυνομίας.

Εὐπειθέστατος
Ὁ Πρόξενος
Ὑπογραφή
Κ.Π. ΦΩΤΗΛΑΣ»

Μέ το άποκαλυπτικό αυτό έγγραφό του ό Κωνσταντίνος Φωτήλας:

● Όμολογεί, χωρίς περιστροφές, ότι αυτός «διοχέτευσε καταλλήλως» πρὸς τὸ Πρακτορεῖο ΑΝΣΑ τὴν περίφημη ἐκείνη δῆλωση τοῦ πατέρα του Γεωργάκη μὲ τὴν ὁποία ὁ κ. Σπύρος Γεωργάκης ἀναγκάζονταν νὰ ἀπαρνηθεῖ τὴν πολιτικὴ δραστηριότητα τοῦ γιου του. Ἐρχεται ἔτσι νὰ ἐπιβεβαιωθεί πανηγυρικά – καὶ μάλιστα ἀπ' τὸν ἴδιο τὸ Φωτήλα – ἡ καταγγελία τῶν δημοκρατικῶν ὁργανώσεων ὅτι ἐκεῖνος ἐχάλκευσε, τότε, μίαν ἐξευτελιστικὴ δῆλωση ἐξαναγκάζοντας στὴ συνέχεια τὸν τραγικὸ πατέρα νὰ τὴ διαβάσει τηλεφωνικῶς ἀπὸ τὸ γραφεῖο του πρὸς τὸ Πρακτορεῖο ΑΝΣΑ.

● Ἀποκαλύπτει ὅτι ἀγωνίστηκε γιὰ νὰ γίνει ἡ κηδεῖα «λίαν ἐνωρὶς τὴν ἐπομένην πρωΐαν πρὸς ἀποφυγὴν δημιουργίας θορύβου», ἐπιβεβαιώνοντας ἔτσι πλήρως ὅλα ὅσα εἶχαν καταγγελεθεῖ τότε γιὰ τὶς λυσώδεις προσπάθειες τοῦ Φωτήλα νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ κηδεῖα «ἀκόμῃ καὶ νύχτα», ἐνῶ σπεύδει νὰ ἀναφέρει ὅτι «ἀντελήφθη ὅτι εἶχεν ἄσκηθ' ἱεῖς ἐπὶ τῶν ἀστυνομικῶν ὁργάνων πρὸς καθυστέρησιν τῆς κηδεῖας», γιὰ νὰ προσθέσει φυσικὰ καὶ τὸ λόγο: «ἵνα οἱ φοιτητὰ καὶ τὰ σωματεῖα εὗρουν χρόνον ἵνα ὁργανωθῶσι πρὸς ἐπίτευξιν μεγαλυτέρας προελεύσεως».

● Διαστρεβλώνοντας ἡθελημένα τὰ πραγματικὰ περιστατικά, πληροφορεῖ – πάντοτε μὲ πολλὴ «τιμὴν» – ὅτι «ἀριστεροὶ καὶ ψευδοδημοκρατικοὶ φοιτητὰ εἰσέδυσαν(!) χωρὶς νὰ ἐμποδισθῶσιν εἰς τὸν χώρον τοῦ νοσοκομείου ὅπου ἐφυλάσσοντο τὸ σῶμα ἐντὸς ξυλίνου φερέτρου καὶ προσεπάθησαν νὰ τὸ μεταφέρουν εἰς τοὺς ὤμους τῶν πρὸς πραγματοποιήσιν περιφορᾶς», ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ἤξερε ἄριστα ὅτι συνάδελφοι τοῦ νεκροῦ φοιτητῆ μετέφεραν τὴ σορὸ, σκεπασμένη μὲ τὴν ἐλληνικὴ σημαία, καὶ ἀκολουθοῦμενοι ἀπὸ πλῆθος κόσμου, ἀπὸ τὸ νεκροτομεῖο σὲ παραπλήσια αἵθουσα, πού εἶχε διακοσμηθεῖ κατάλληλα, γιὰ νὰ ἐκτεθεῖ σὲ λαϊκὸ προσκύνημα.

● Γράφει ψευδόμενος ἀσύστολα, ὅτι σὲ κάποια στιγμή ἔκαμε ὑποδείξεις στὸν πατέρα τοῦ Γεωργάκη (ὁ ὁποῖος τότε «τὸν εἶχε καλέσει τηλεφωνικῶς») καὶ ὅτι κατόπιν αὐτοῦ ἐκεῖνος «ἐπενέθη» καὶ ἔτσι τὸ... φέρετρο ἐπανῆλθε στὴ θέση του (!), δηλαδὴ σὲ ὑπόγειο τοῦ νεκροτομείου (!), ἐνῶ παραδέχεται, ἔμμεσα, σὲ σημεῖο τῆς ἀναφορᾶς του πού γράφει «τὸ ἴδιον ἀπόγευμα ἐφημερίδες ἀνεκοίνωναν ὅτι τὴν ἐπομένην πρωΐαν εἰς τὰς 11.30 θὰ ἐλάμβανε χώραν ἡ κηδεῖα καὶ εἰς τὰς 18 συγκέντρωσις εἰς τὴν Πλατεῖαν Ματτεόττι», ὅτι ἡ κατάσταση εἶχε πλέον ξεφύγει τελείως ἀπὸ τὰ χέρια του. Καὶ στὴ συνέχεια ὁμολογεῖ ἀπερίφραστα ὅτι κατέβαλε καὶ ἄλλες προσπάθειες – σάν πιστὸς ὑπῆρέτης τῆς χούντας – γιὰ τὴ ματαίωση κάθε μαζικῆς λαϊκῆς ἀντιδικτατορικῆς ἐκδήλωσης.

Ἀκόμα:

● Πικραμένος γιατί ἡ «ἐγγύηση» πού τοῦ «παρεσχέθη» (ἀπὸ ποιὸν ἄραγε;) δὲν τηρήθηκε, ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσει ὅτι «τὰ πράγματα ἔλαβον ἄλλην τροπὴν», καὶ – μὲ μίαν δουλκότητα πρὸς τὴ χούντα χωρὶς ὅρια! – ὁμολογεῖ στὴν ἀναφορά του ὅτι ὑποχρέωσε τὸν σπαραγμένο ἀπὸ τὸν πόνο πατέρα καθὼς ἐπίσης καὶ τὸν ἱερέα Ν.

Μαντὰ νὰ διαμαρτύρονται (!) γιὰ τὸν ἐπίσημο τρόπο πραγματοποίησης τῆς κηδεῖας.

● Προσπαθεῖ, φάσκοντας καὶ ἀντιφάσκοντας, νὰ μειώσει τὴν πολιτικὴ σημασία τῆς κηδεῖας, μιλώντας ἀλλοῦ γιὰ 500 μόνο ἄτομα πού συμμετεῖχαν σ' αὐτὴν καὶ ἀλλοῦ γιὰ «πληθώρα» δημοσιογράφων καὶ γιὰ συνεργεῖο τηλεοράσεως πού ἀκολουθοῦσαν τὴν πομπή, τὴ στιγμὴ πού ἐγνώριζε «ἰδίους ὄμους» ὅτι ἡ κηδεῖα τοῦ Γεωργάκη εἶχε προσλάβει χαρακτῆρα μεγάλης διαδήλωσης ἀλληλεγγύης στὸν ἀγῶνα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, μὲ τὴ συμμετοχὴ χιλιάδων δημοκρατικῶν πολιτῶν. (Ὁ ἴδιος ἀναγκάζεται ὥστόσο νὰ ὁμολογήσει ὅτι «ἐκατοντάδες φοιτητῶν» θρίσκονταν στὰ παράθυρα τῆς Φοιτητικῆς Ἑστίας καὶ κραύγαζαν «ἀντεθνικά» – κατὰ τὸν κύριο αὐτὸ – συνθήματα). Καὶ παρασιωπᾷ σκόπιμα τὴ συμμετοχὴ σ' αὐτὴν ὁλων τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, τοῦ πρύτανη τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γένοβας, ἐκπροσώπων τῶν ἐλληνικῶν ἀντιστασιακῶν ὁργανώσεων καὶ τὸ «δᾶσος» ἀπὸ στεφάνια διαφόρων προσωποτήτων, μὲ πρῶτο ἐκεῖνο τοῦ δημάρχου τῆς Γένοβας.

● Φτάνει σὲ σημεῖο νὰ ἀποδώσει αὐθαίρετα στὸν πατέρα τοῦ Γεωργάκη τὴν πρόθεση (πού φυσικὰ δὲν εἶχε ἐκδηλώσει ὁ ἀνθρωπος) νὰ ἀρνηθεῖ (!) τὴν ὑποβολὴ συλλυπητηρίων (γράφει χαρακτηριστικά: «πολλὰ δὲ ἄτομα ἡτέλησαν νὰ συλλυπηθοῦν τὸν πατέρα διὰ χειραψίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἡδυνήθη ν' ἀρνηθῇ!...») καὶ ψευδολογώντας ἀσύστολα γράφει ὅτι τότε «δύο ἄτομα ἐπεχείρησαν νὰ καλύψουν τὸ φέρετρον μὲ ἐρυθρὰν σημαίαν, πλὴν ὅμως ὁ πατὴρ ἀντιληφθεὶς τοῦτο τὰ ἀπώθησεν». (Ἀπεναντίας τὸ φέρετρο ἦταν καλυμμένο μὲ τὴν ἐλληνικὴν σημαία, τὴν ὁποία συνέδεθον τοὺ Κῶστα ἐδίπλωσαν καὶ παρέδωσαν στὸν πατέρα του, μετὰ τὴν κηδεῖα).

● Κομπάζει σὲ δονκιχωτικὸ στυλ ὅτι... «ἀνέμενε τὴν ὑπαρξὴ συγκεκριμένης ἀντιδράσεως» – σχετικὰ μὲ τὴν ταφὴ τῆς σοροῦ – καὶ εἶχε δώσει «ὁδηγίες» στὸν πατέρα τοῦ νεκροῦ καὶ στὸν ἱερέα Νικήτα Μαντὰ γιὰ τὸ πῶς θὰ ἔπρεπε νὰ ἀντιδράσουν. «Τοιοῦτοτρόπως ἀνεσκεύασθησαν» δημοσιεύματα τριῶν ἐφημερίδων οἱ ὁποῖες εἶχαν γράψει ὅτι ἡ χούντα δὲν θὰ ἐπέτρεπε τὴ μεταφορά τῆς σοροῦ τοῦ Γεωργάκη στὴν πατρίδα του. (Ἐδῶ ἂς σημειωθεῖ ὅτι ἡ μεταφορά τῆς σοροῦ στὴν Κέρκυρα ἐγένετο κατὰ τρόπο ληστρικὸ τρεῖς μῆνες ἀργότερα: χουντικὰ «διπλωματικά» ὄργανα, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Φωτήλας – ὅπως κατὰγγελλαν τότε, ἀνοιχτά, οἱ ἀντιστασιακὲς δημοκρατικὲς ὁργανώσεις – ἐπέδραμαν σὲ Δημοτικὸ Νεκροταφεῖο τῆς Γένοβας, ἄρπαξαν τὸ φέρετρο, πού θρῖσκόνταν σφραγισμένο σὲ εἰδικὸν χώρο, τὸ μετέφεραν «ποῖος ξέρει μὲ τί καὶ πῶς» – ὅπως ἐπὶ λέξει ἀνέφερε ἡ καταγγελία τῶν ἐλληνικῶν ὁργανώσεων – σὲ λιμάνι τῆς Γένοβας καὶ ἐκεῖ τὸ φόρτωσαν «σάν κιβώτιο» σὲ φορτηγὸ «ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑ» γιὰ τὴν Κέρκυρα).

Καὶ τέλος:

● Ἐπιτίθεται μὲ μένος ἐναντίον τοῦ σημερινοῦ δημάρχου τῆς Γένοβας καὶ μέλους τῆς Κ.Ε. τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος κ. Φούλβιο Τσεροφολίνι – γνωστοῦ ἐνθερμοῦ ὑποστηρικτῆ τῆς δημοκρατικῆς Ἑλλάδας – γιὰ τὴν συμμετοχὴ του στὴν κηδεῖα τοῦ Γεωργάκη (καὶ ἀποκαλύπτει ὅτι «διεμαρτυρήθη ἐντονώτατα» πρὸς τὴν... ἀστυνομία «διὰ τὴν τροπὴν ἣν εἶχον λάβει τὰ γεγονό-

τα»), ἐνῶ ἀντιπαρέρχεται μὲ σπουδὴ τὸ θέμα τῆς συνέντευξης τοῦ Γεωργάκη (στὴν ὁποία γίνονταν λόγος γιὰ τὸ δίκτυο χαφιέδων τοῦ Προξενείου τῆς Γένοβας), πρὸς τὸ τοπικὸ περιοδικὸ «Σίγκλα Α» καὶ θεωρεῖ τὸ θέμα λήξαν μὲ τὴ φράση: «περὶ τούτου οὐδὲν στοιχεῖον κατέχει τὸ Προξενεῖον».

● Ἀναφέρεται μὲ χλευασμὸ στὴ μεγάλη συγκέντρωση πού ὁργανώθηκε «ὑπὸ δημοκρατικῶν Ἑλλήνων καὶ ... συνοδοιπόρων», στὸν τόπο τῆς θυσίας τοῦ Γεωργάκη καὶ θρίσκει... σημαντικὴ καὶ ἐνδιαφέρουσα (!) τὴν ἀποχὴ ἀπὸ αὐτὴ τοῦ... Φασιστικοῦ Κόμματος καὶ τοῦ σχεδὸν ἀνυπαρκτοῦ Φιλελευθέρου. Καὶ μὲ ἀσύγκριτο φασιστικὸ θράσος καὶ συμπεριφορὰ κοινοῦ χαφιέ, ὁμολογεῖ, χωρὶς τὸ παραμικρὸ ἴχνος ντροπῆς ἢ ἀξιοπρέπειας, ὅτι πρὶν ἀρχίσουν οἱ ὁμιλίες μετέβη «προσωπικῶς» καὶ μὲ «πρόχειρον περιβολὴν» (!!!) στὴν πλατεῖα Ματεόττι, «συνέλεξε» διάφορες προκηρύξεις («ἂς καὶ ἐπισυνάπτει») καὶ «ἀνεχώρησε πάραυτα μεταβάς εἰς τὸ Προξενεῖον». Σπεύδει μάλιστα νὰ καρφώσει ὅτι σὲ μετὰξὺ πρόλαβε καὶ «διέκρινε πολλὰς πινακίδας ἀναγράφουσας ἰταλιστὶ: Ἀντιπροσωπεῖα Πίξης-Πάρμας καὶ Μοδένης».

● Ἀναφέρει ὅτι ὁ πατέρας τοῦ Γεωργάκη ἦταν «ἐντρομος» καὶ «εὐρίσκειτο πλέον εἰς ἀθλίαν κατάστασιν», χωρὶς νὰ λέει ὅμως πόση εὐθύνη φέρει ὁ ἴδιος γιὰ τὴν τρομοκρατήσιν του καὶ γιὰ τὴν «ἄθλια κατάστασίν του», κατάστασιν πού πάντως δὲν τὸν ἐμποδίζει (τὸ Φωτήλα) νὰ δώσει στὸν τραγικὸ πατέρα πραγματικὸν τελεσίγραφο: Τὸ μεσονύκτιο «θὰ εἶδε νὰ ἀναχωρήσῃ» καὶ μάλιστα «ἐκ προαστείου τινός». (Ἐπειδὴ ὅμως προφανῶς δὲν τὸ πέρασε, σημειώνει ὅτι «λόγω υπερβολικῆς κοινώσεως» αὐτὸ ἦταν ἀδύνατον καὶ σπεύδει νὰ καθισχύσῃ τὰ ἀφεντικά του ὅτι «οὗτος ἀνεχώρησε τὴν ἐπομένην πρωΐαν ἐντελῶς ἀπαρτηρήτορας»!)

● Ἐξαίρει (ἀποκαλύπτοντας ἔτσι μόνος του ἕναν ἀκόμη συνένοχόν του) τὴν «σθεναράν» στάση τοῦ Γραμματέα τοῦ Προξενείου Κωνσταντίνου Βαγενᾶ, τοῦ ὁποίου πλέκει τὸ ἐγκώμιο γιὰ τὴν «πολύτιμη συνεργασία» του καὶ τὴν «ἐντονη δραστηριότητα» πού αὐτὸς ἐπέδειξε «εἰς τὰς σχετικὰς – ὁποία μετριοφροσύνη – δυσκόλους αὐτὰς στιγμὰς». Ἐξαίρει ἐπίσης τὴν «πολύτιμον συνεργασίαν» ἰταλοῦ πληροφοριοδότη, ὁ ὁποῖος μάλιστα «εἶχε παράσχει τὰς ὑπηρεσιακὰς ἐγγραφὰς του καὶ εἰς τὸ παρελθόν (βλέπε ἡμέτερον Π.Α. 57 ἀπὸ 28/7/1970)» καὶ εἰσπηγεῖται – φυσικῶτα – τὴν πληρωμὴν τοῦ γι' αὐτό. Καί, φυσικὰ, κλείνοντας τὸ «ὑπηρεσιακὸ» ἐγγράφον του, καρφώνει (μὲ ὄνομα κι ἐπώνυμο) 11 δημοκρατικούς φοιτητῆς, τοὺς ὁποίους χαρακτηρίζει ὑπαύθυνους ἐνεργῶς συμμετοχῆς στὶς ἐκδηλώσεις γιὰ τὸ θάνατον τοῦ Γεωργάκη, καὶ καταλήγει ὑποσχόμενος ὅτι θὰ καρφώσει καὶ ἄλλους, τόσο ἀπὸ τὴ Γένοβα ὅσο καὶ ἀπὸ ἄλλες πόλεις, «εἰς εὐθετώτερον χρόνον» καὶ «μόλις ἀρυσθῇ» περισσότερα στοιχεῖα.

Προφανῶς φρόντιζε γιὰ τὴν προαγωγή του. Καὶ δὲν εἶχε ἄδικο – οἱ ἐξελίξεις τὸν δικαίωσαν...

ΣΗΜ: Στὸ ἐγγράφον τοῦ καλοῦ προξένου ὑπάρχει ἕνα μικρὸν μπερδεμα: τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ΠΑΜ (Λελοῦδα) καὶ τοῦ ΠΑΚ (Στριμμένου). Λεπτομέρεια...

ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΔΙΑΦΟΡΑ

Του Χρήστου Ροζάκη

Ἡ προσπάθεια γιὰ μιὰ νέα κωδικοποίηση τοῦ σύγχρονου Δικαίου τῆς Θάλασσας σέ μιὰ ἐνιαία διεθνή σύμβαση, πού νά περιλαμβάνει ἕνα σύνολο ἀπό νομικές ρυθμίσεις γιὰ τίς διακρατικές σχέσεις στίς θάλασσες τοῦ πλανήτη μας, ἔχει προσκρούσει, τά τελευταῖα χρόνια, στόν γόρδιο δεσμό διαμετρικά ἀντίθετων συμφερόντων ὀργανωμένων ομάδων κρατῶν. Ἡ Τρίτη Συνδιάσκεψη γιὰ τό Δίκαιο τῆς Θάλασσας, πού ἔχει ἀναλάβει τό τεράστιο βάρος τῆς συνδιαλλαγῆς τῶν ἀντιτιθέμενων συμφερόντων καί τῆς ἐξεύρεσης ἑνός κοινοῦ παρονομαστή πού ν' ἀντιπροσωπεύει τίς φηγόμενες πολιτικές καί οἰκονομικές τάσεις ὅλων τῶν ἐνδιαφερόμενων χωρῶν, εἰκονογραφεῖ γλαφυρά τίς ἀντιθέσεις τοῦ κόσμου πού ζοῦμε καί τό μέγεθος τοῦ ρήγματος πού χωρίζει διυστάμενα συστήματα καί ἰδεολογίες. Ὡστόσο, ἡ ἴδια αὐτή διεθνής σύναξη, πού μέ τίς ἀλλεπάλληλες συνόδους μᾶς ὁρίζει τό μέτρο τῆς διεθνούς ἀδιαλλαξίας, μᾶς ἔχει ἐπίσης φανερώσει τήν ἀδήριτη ἀνάγκη τῶν κρατῶν πού μετέχουν σ' αὐτήν – καί πού ἀποτελοῦν τό σύνολο σχεδόν τῆς διεθνούς κοινότητος – νά συνεχίσουν τίς προσπάθειες στήν κατεύθυνση τῆς τελικῆς υἱοθέτησης γενικά ἀποδεκτῶν νομικῶν καθεστώτων πού ν' ἀπομακρύνουν μακροχρόνια τό ἀδιέξοδο τῆς διακρατικῆς ἀσυνεννοησίας στά θαλάσσια προβλήματα.

1. Τό κύριο ἔργο τῆς τελευταίας συνόδου

ΣΤΗΝ τελευταία σύνοδο τῆς Τρίτης Συνδιάσκεψης (Νέα Ὑόρκη, 23 Μαΐου ὡς 15 Ἰουλίου 1977), τά κράτη πλησίασαν σέ μεγάλο βαθμό μιὰ συμφωνία πάνω στά κύρια ἐκκρεμῆ θέματα πού ἀκόμα τοὺς χωρίζουν – ὅπως εἶναι τά προβλήματα τῆς ἀποκλειστικῆς οἰκονομικῆς ζώνης τῶν παράκτιων κρατῶν, τῆς μεθόδου ἐκμετάλλευσης τῶν ὑψῶν πού ἀνήκουν στήν «κοινή κληρονομιά τῆς ἀνθρωπότητος», καί τό πρόβλημα τῆς ἐπίλυσης τῶν διαφορῶν πού θ' ἀνακύπτουν ἀπ' τήν ἐφαρμογή καί τήν ἐρμηνεία τῆς προδεδειγμένης σύμβασης – καί ἐπέτρεψαν τή διαμόρφωση ὀρισμένων προτάσεων πού μποροῦν νά θεωρηθοῦν σάν τελικές. Γιά πρώτη φορά, μετά ἀπό τρία χρόνια ταλαντεύσεων, τό προεδρεῖο τῆς Συνδιάσκεψης παρουσίασε ἕνα κείμενο σχέδιο – σύμβασης πού ἀντανακλά, στό μεγαλύτερο μέρος του, τή συναίνεση τῶν κρατῶν στίς λύσεις πού δίνει στά ἑωλα ζητήματα. Τό «Ἀνεπίσημο Ἐνιαῖο Διαπραγματευτικό Κείμενο» πού ἐκπονήθηκε μέ τή μορφή σχεδίου σύμβασης, μετά ἀπό τό τέλος τῆς συνόδου, ἀποτελεῖ ἕνα ὁλοκληρωμένο κείμενο πού καλύπτει, μέ νομική ἀκρίβεια, τοὺς κρίσιμους χώρους τῶν διαφοριῶν τοῦ παρελθόντος καί, παρὰ τό γεγονός ὅτι δέν ἀποτελεῖ παρὰ ἕνα κείμενο-βάση γιὰ τίς διαπραγματεύσεις πού θ' ἀκολουθήσουν στήν ἐπόμενη σύνοδο, ὁ ρόλος του, ὡς πηγῆς στήν ἀνίχνευση τῆς νομικῆς πεποιθήσεως τῆς διεθνούς κοινότητος, εἶναι σημαντικός: οἱ συντάκτες του ἀναγνωρίζουν, στό εἰσηγητικό τους σημείωμα, ὅτι οἱ περισσότερες ἀπ' τίς λύσεις πού προτείνονται ἀντιπροσωπεύουν τό ἀπόσταγμα τῆς ἐπίπονης συναλλαγῆς ἀνάμεσα στίς διαφωνίες, πού δῆμα μέ δῆμα ξεπερνιοῦνται στούς κόλπους τῆς Τρίτης Συνδιάσκεψης.

Τό «Ἀνεπίσημο Ἐνιαῖο Διαπραγματευτικό Κείμενο» ἀσχολεῖται ἐξαντλητικά μέ ὅλα τά κύρια θέματα πού ἀπασχολοῦν τήν Ἑλλάδα στό ἐπίπεδο τῆς διαφορᾶς μας μέ τήν Τουρκία. Ἡ σημασία τῶν νομικῶν ρυθμίσεων πού προτείνει εἶναι διττή γιὰ τήν ἐξέλιξη τῆς διαφορᾶς: ἀπ' τήν πλευρά τῆς δικαιοῦς μας κατοχύρωσης, οἱ κανόνες πού ὀριστικοποιοῦνται στό γραπτό κείμενο, ἐπισφραγίζουν τή βασιμότητα τῆς ἑλληνικῆς ἐπιχειρη-

ματολογίας γιὰ τό ἐφαρμοστέο δίκαιο στή διαφορά, ἐνῶ ταυτόχρονα δοιοῦν στή διαλεύκανση ὀρισμένων ἀμφισβητήσεων σχετικά μέ τή στάση τῆς διεθνούς κοινότητος ἀπέναντι στό συγκεκριμένο τους περιεχόμενο – πού κάτω ἀπ' τό καθεστῶς τῆς Συνθήκης τοῦ 1958 καί τοῦ ἐθιμικοῦ δικαίου πού συνοδοιποροῦσε παρουσίαζε κάποια κενά. Μέ ἄλλα λόγια, οἱ κανόνες δικαίου πού ἔχουν προταθεῖ ἀπ' τήν Ἑλλάδα σάν τό ἐφαρμοστέο δίκαιο στή διαφορά μας μέ τόν γείτονα φαίνεται πῶς ὑπολαμβάνουν, σχεδόν ἀναλλοίωτοι, τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ συνόλου τῶν κρατῶν, τά ὁποῖα τοὺς ἀποδέχονται, γιὰ ἄλλη μιὰ φορά, μέ τή στάση πού τηροῦν στήν Τρίτη Συνδιάσκεψη. Παράλληλα, ὀρισμένα κενά πού ὑπῆρχαν σχετικά μέ τά ἀκριβῆ πλαίσια τῆς γενικῆς αὐτῆς ἀποδοχῆς καί τά ὅρια τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων καλύπτονται μέ τρόπο ἱκανοποιητικό.

Ἀπό τήν πλευρά τῆς πολιτικῆς μας κατοχύρωσης, ἡ ἀποδοχή ἢ ἡ ἀνένεση τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ συνόλου τῶν κρατῶν σέ εὐνοϊκοὺς γιὰ τήν ὑπόθεσή μας κανόνες δικαίου, δέν μπορεῖ παρὰ νά ἔχει θετική ἀπήχηση στήν ἐξέλιξη τῆς διαφορᾶς. Ὅπως τονίστηκε σέ προηγούμενες γραμμές οἱ κανόνες πού ἀναφαίνονται ἀπ' τήν Τρίτη Συνδιάσκεψη ἀποτελοῦν τό καταστάλαγμα σκληρῆς διαπραγματεύσεως, τό χρυσό κανόνα ἀνάμεσα σέ μιὰ ἀτέλειωτη ποικιλία πολιτικῶν καί οἰκονομικῶν συμφερόντων. Ἡ τελική ἀποδοχή τους κομίζει μαζί τῆς τό φορτίο τῆς πολιτικῆς τους καταξίωσης καί συμπυκνώνει ὅλη τή διαδικασία τοῦ ἀγῶνα γιὰ τήν τελείωσή του. Τά περισσότερα κράτη δέν θά ἤθελαν νά δοῦν τή λεπτή, εὐαίσθητη ἰσορροπία τῆς ἐργῶδους τους προσπάθειας νά κλονίζεται ἀπ' τίς ἀπειλές παραβίασης τοῦ περιεχομένου τοῦ κανόνα πού θέσπισαν. Εἶναι, ἔτσι, ἐξαιρετικά δύσκολο, κάτω ἀπ' τίς σημερινές πραγματικές συνθήκες, ἕνα μεμονωμένο κράτος νά ἐπιχειρήσει τήν ἀμφισβήτηση γενικά ἀποδεκτοῦ κανόνα, χωρίς αὐτή ἡ ἀμφισβήτηση νά σημασιολογηθεῖ πολιτικά, στό ἐπίπεδο τοῦ κύρους καί τῆς δύναμης αὐτοῦ τοῦ κράτους στή διεθνή οἰκογένεια.

Ἀπ' τό ὀγκώδες κείμενο τοῦ «Ἀνεπίσημου Ἐνιαίου Διαπραγματευτικοῦ Κειμένου», πού ἀποτελεῖται ἀπό τριακόσια τέσσερα, ἄρθρα οὐσιαστικοῦ δικαίου καί συνοδεύεται ἀπό ἐφτά

παραρτήματα τεχνικού ή διαδικαστικού περιεχομένου, οι ρυθμίσεις που άπτονται της έλληνοτουρκικής διαφοράς περιορίζονται, βασικά, σέ τέσσερα τμήματα και σ' ένα μικρό αριθμό άρθρων: δηλ. στο τμήμα που αφορά στην ήπειρωτική ύφαλοκρηπίδα, στο τμήμα που αφορά στίς νησιωτικές ζώνες, στο τμήμα που όρίζει τή συμπεριφορά των γειτονικών κρατών στίς κοινές τους θάλασσες και, τέλος, στο έπίμαχο τμήμα της επίλυσης των διαφορών – πού έμμεσα διεισδύει στόν κορμό της δικής μας διαφωνίας.¹ Οί νομικές προτάσεις πού περιέχονται στά τμήματα αυτά φωτίζουν μέ έπάρκεια, πιστεύουμε, και τά πιο σκοτεινά σημεία της έλληνοτουρκικής διένεξης· και μπορούμε νά ίσχυριστούμε, μέ ασφάλεια, ότι καμιά έπιχείρηση γιά τήν έξεύρεση μόνιμης λύσης στο πρόβλημά μας δέν θά μπορούσε, πιά, νά τίς άγνοήσει χωρίς νά θέσει σέ κίνδυνο τή μονιμότητα αυτής της λύσης και τήν πολιτική της άναγνώριση.

2. 'Η ήπειρωτική ύφαλοκρηπίδα

Τό τμήμα πού είναι άφιερωμένο στο καθεστώς της ήπειρωτικής ύφαλοκρηπίδας (Τμήμα VI) έπαναλαμβάνει, χωρίς βασικές αλλαγές, τίς προτάσεις πού έχουν διαμορφωθεί στο χώρο της Τρίτης Συνδιάσκεψης άπ' τίς άρχικές συνόδους του 1975 και 1976. Οί προτάσεις αυτές, παράλληλα, άντανακλούν μιά γενικότερη τάση της διεθνούς κοινότητας νά όριστικοποιήσει μέ τήν όμοιόμορφη πρακτική της ένα καθεστώς ήπειρωτικής ύφαλοκρηπίδας πού νά μήν πάσχει άπ' τίς άδυναμίες των μωπικών διακανονισμών της σχετικής Σύμβασης της Γενεύης του 1958. 'Η άποδειγμένη ανεπάρκεια της Σύμβασης γιά τήν 'Ηπειρωτική 'Υφαλοκρηπίδα νά ίκανοποιήσει τή δυναμική μετατόπιση του διεθνούς ενδιαφέροντος άπ' τό έδαφος της ξηράς στους πλούσιους σέ πρώτες ύλες βυθούς των θαλασσών, πέρα άπ' τά όρια της στενής έθνικής κυριαρχίας, είχε σαν άποτέλεσμα τή δημιουργία μιάς δικαιοπρακτικής πρακτικής, ή όποία, παίρνοντας άπ' τή σύμβαση αυτή ό,τι μπορούσε νά θεωρηθεί διατηρήσιμο και δεκτό, προχώρησε σέ όριστικές μετατροπές του γράμματός της. 'Ετσι, δυό άπ' τά κυριότερα πρόβλήματα, τά όποια κληροδοτήθηκαν στίς διεθνείς σχέσεις άπ' τή νομοπαρασκευαστική όλιγωρία της Γενεύης του 1958 – τό πρόβλημα του έξωτερικού όριου της ήπειρωτικής ύφαλοκρηπίδας και τό πρόβλημα της όριοθέτησης της σέ περιπτώσεις γειτονικών ή άντικείμενων κρατών – βρήκαν τόν όριστικό όρόμο τους μέ τή διορθωτική παρέμβαση της πρακτικής. Κι αυτή άκριδώς ή πρακτική, πού εκφράστηκε τόσο μέ τήν καθημερινή συμπεριφορά των κρατών άνεξάρτητα άπ' τή Σύμβαση του 1958, όσο και μέσα άπ' τήν ίδια τήν έφαρμογή της άπ' τά μέρη πού τήν έπικύρωσαν, άποτυπώθηκε, μέ τήν κοινή συναίνεση, στα διαδοχικά διαπραγματευτικά κείμενα της Τρίτης Συνδιάσκεψης.²

Σχετικά μέ τό έξωτερικό όριο της ήπειρωτικής ύφαλοκρηπίδας, τά κράτη δείχνουν νά συμφωνούν πώς τό έξαιρετικά έπισημολογημένο κριτήριο της «έκμεταλλευσιμότητας» των βυθών δέν είναι δυνατό νά έπιτρέπει τήν όλοένα και μεγαλύτερη προέκταση της δικαιοδοσίας ενός παράκτιου κράτους στους γειτονικούς βυθούς του. 'Η Σύμβαση γιά τήν 'Ηπειρωτική 'Υφαλοκρηπίδα έδινε τήν ευχέρεια στα παράκτια κράτη – πού είχαν μπροστά τους έλεύθερες, άνοιχτές θάλασσες – νά προεκτείνουν τή δικαιοδοσία τους στους παρακείμενους βυθούς (μέ σκοπό τήν έξερεύνησή τους και τήν εκμετάλλευση των φυσικών τους πόρων) είτε ως τό σημείο πού τό βάθος της θάλασσας έφτανε τά διακόσια μέτρα είτε ως τό σημείο πού ή εκμετάλλευση του βυθού είναι τεχνολογικά έφικτή. Αυτή ή διαζευκτική ευχέρεια θά μπορούσε, θεωρητικά, νά όδηγήσει σέ μιά άτέρμονη μεταβολή του έξωτερικού όριου – όσο ή τεχνολογία προοδεύει – ως τό σημείο πού θά συναντιόταν, στο μέσο των ωκεανών, μέ τίς διεκδικήσεις των άλλων παράκτιων κρατών μιάς διαφορετικής, τίς περισσότερες φορές, ήπείρου. Αυτή, όμως, ή πιθανότητα παραβίαζε κατάφωρα τό πνεύμα της ίδιας της Σύμβασης του 1958 και τήν έννοια της «γεινιάσιμης» πού πρέπει νά υπάρχει άνάμεσα στο παράκτιο κράτος και τήν

ύφαλοκρηπίδα του. 'Ετσι κάτω άπό τήν πίεση της πραγματικότητας και άπ' τό αύξανόμενο βάρος του διεθνούς κοινωνικού μελήματος πού αναφαίνεται στο Διεθνές Δίκαιο τά τελευταία χρόνια (μέ τίς προτεραιότητες πού δίνονται γιά τή θεσμοποιημένη οικονομική ανακούφιση των λιγότερο ευνοημένων χωρών), τά κράτη αποφασίζουν νά βάλουν ένα τέλος στη βουλμία των παράκτιων και ν' άφήσουν κι όρισμένα περιθώρια άπολαυών των ύποθαλάσσιων καρπών στην ύπόλοιπη διεθνή κοινότητα – πού δέν άπαρτίζεται μόνο άπό παράκτια κράτη μέ εκτεταμένες παραλίες. Τό σχήμα πού υίοθετείται στην Τρίτη Συνδιάσκεψη, και πού παρουσιάζεται στο άρθρο 76 του «'Ανεπίσημο 'Ενιαίο Διαπραγματευτικό Κείμενο», όρίζει ότι ή ήπειρωτική ύφαλοκρηπίδα ενός παράκτιου κράτους εκτείνεται ως μιάν άπόσταση διακοσίων ναυτικών μιλίων άπ' τίς ακτές ή ως τό έξωτερικό χείλος του ήπειρωτικού ύφαλοπλαισίου.³ Παρά τήν ύπαρξη της νέας διάζευξης, τή φορά αυτή τό παράκτιο κράτος δέν έχει καμιά δυνατότητα νά προεκταθεί πέρα άπ' τό έξωτερικό χείλος του ύφαλοπλαισίου, κι όταν άκόμα οι τεχνικές δυνατότητες θά μπορούσαν νά του έπιτρέψουν μιά προώθησή του στα άδυσαλλέα βάθη. Μέ τόν τρόπο αυτό κλείνει, ούσιαστικά, μιά πολυχρόνια διαμάχη γύρω άπ' τό πρόβλημα της ύφαλοκρηπίδας κι άνοίγει ένα καινούργιο κεφάλαιο, όπου ή διεθνής κοινότητα παρεμβαίνει στην εκμετάλλευση των ωκεανών – πέρα άπ' τά όρια της έθνικής δικαιοδοσίας – μειώνοντας έτσι τό χάσμα άνάμεσα στα παράκτια και τά μη παράκτια κράτη κι άνάμεσα στ' άνεπτυγμένα και στ' άναπτυσσόμενα.⁴

'Αναφορικά, τώρα, μέ τό δεύτερο πρόβλημα της ήπειρωτικής ύφαλοκρηπίδας, δηλ. τό θέμα της όριοθέτησής της σέ περιπτώσεις πού δυό κράτη γειτονεύουν ή τό ένα βρίσκεται άπέναντι στο άλλο, τό «'Ανεπίσημο 'Ενιαίο Διαπραγματευτικό Κείμενο» υίοθετεί μιά λύση πού φαίνεται ν' άνταποκρίνεται τόσο στην πρακτική πού διαμορφώθηκε μέ τή σωρεία των διμερών διακανονιστικών συμβάσεων μέσα στη δεκαετία του 1960 και του 1970, όσο και στίς προθέσεις των κρατών όπως εκφράστηκαν μέσα στη διεθνή συνδιάσκεψη. Τό άρθρο 83 του κειμένου όρίζει, έτσι, ότι ή όριοθέτηση της ήπειρωτικής ύφαλοκρηπίδας άνάμεσα σέ γειτονικά ή άντικείμενα κράτη πρέπει νά γίνεται μέ συμφωνία, ή όποία νά παίρνει ύπόψη της τήν έννοια της δικαιοσύνης και όλες τίς σχετικές συνθήκες στην περιοχή, χρησιμοποιώντας τή μέση γραμμή (ή όπως άλλως όνομάζεται τή γραμμή της «ίσης άπόστασης»). Τό ίδιο αυτό άρθρο προσθέτει, στίς δυό έπόμενες παραγράφους του, ότι εάν δέν είναι δυνατό νά προκύψει συμφωνία γιά τήν όριοθέτηση μέσα σέ λογικό χρονικό διάστημα, τότε τά ένδιαφερόμενα κράτη θά πρέπει νά καταφύγουν στίς διαδικασίες επίλυσης των διαφορών πού προβλέπονται σέ παρακάτω τμήμα της Σύμβασης γιά τό Δίκαιο της Θάλασσας – έτσι όπως σήμερα έμφανίζεται στο «'Ανεπίσημο 'Ενιαίο Διαπραγματευτικό Κείμενο» – ενώ, παράλληλα, έπιτάσσει τά διιστάμενα κράτη νά προχωρήσουν σέ προσωρινούς διακανονισμούς σχετικούς μέ τήν όριοθέτηση πού νά ίσχύουν γιά όσο διάστημα εκκρεμεί ή τελική συμφωνία ή ή επίλυση της διαφοράς.

'Ας σταθούμε γιά λίγο στο καιρό αυτό, γιά τήν έλληνοτουρκική διαφορά, άρθρο. Σέ άδρές γραμμές τό νέο αυτό άρθρο δέν διαφέρει ριζικά άπό τό άρθρο 6 της Σύμβασης· γιά τήν 'Ηπειρωτική 'Υφαλοκρηπίδα του 1958. 'Η μέθοδος όριοθέτησης πού προτείνει προσομοιάζει μέ αυτήν της προγενέστερης σύμβασης, τό γράμμα, όμως, του κειμένου είναι σαφέστερο και πιο έλαστικό. Μέ βάση αυτή τή ρύθμιση ή συμφωνία ή ή επίλυση της διαφοράς θά πρέπει νά παίρνει ύπόψη τήν έννοια της δικαιοσύνης και όλες τίς σχετικές συνθήκες στην περιοχή. Τί σημαίνει αυτό;

Πρώτα - πρώτα θά πρέπει νά πούμε ότι ή έννοια της δικαιοσύνης και των σχετικών συνθηκών έρχεται νά άπαλύνει τή νομική άκαμψία των άλλων κανόνων του δικαίου πού διέπουν τήν όριοθέτηση και τήν τεχνική μονολιθικότητα της μέσης γραμμής. Και γιά νά γίνουμε σαφέστεροι, τό άρθρο 83 προσβλέπει στο νά δώσει στα κράτη πού έπιδιώκουν όριοθέτηση της

κοινής ύφαλοκρηπίδας τους τη δυνατότητα να εφαρμόσουν, εκτός απ' τούς αυστηρούς νομικούς και τεχνικούς κανόνες, και άρχες έξωνομικές που ταιριάζουν στις πραγματικές συνθήκες οι οποίες ισχύουν στη συγκεκριμένη περιοχή της οριοθέτησης. Η έννοια της δικαιοσύνης αποδίδει στη σχετική μεταβολή της σκληρότητας ενός εφαρμοστέου κανόνα δικαίου (π.χ. του κανόνα ότι τα νησιά έχουν ύφαλοκρηπίδα κι ότι, άρα, οι άκτεις τους θά αποτελούν τη γραμμή βάσης για τη μέτρηση της μέσης γραμμής, όπουδήποτε κι αν βρίσκονται αυτά), έτσι ώστε να αποτρέπεται ή πιθανή αδικία σε βάρος ενός απ' τὰ δυο κράτη. Η δέ έννοια των σχετικών συνθηκών στην περιοχή αποδίδει, κι αυτή, στην κάμψη της αυστηρής εφαρμογής των κανόνων, με σκοπό την ικανοποίηση ειδικών γεωγραφικών, πολιτικών, οικονομικοκοινωνικών και ιστορικών παραγόντων.

Στην ατμόσφαιρα της ελληνοτουρκικής διαφοράς, η ρύθμιση του άρθρου 83 ικανοποιεί, σε μεγάλο ποσοστό, τόσο εκείνες απ' τις αξιώσεις της Τουρκίας που δείχνουν λογικές, όσο και την ακεραιότητα των κύριων ελληνικών θέσεων, με τρόπο που να επιτρέπει μιὰ μόνιμη και σταθερή λύση στο Αιγαίο - αυτήν που άλλωστε οι δυο λαοί πρέπει να επιδιώκουν, αν θέλουν μακροχρόνια ειρήνη στην ευαίσθητη περιοχή της νοτιοανατολικής Μεσογείου: ο κανόνας του γενικού Διεθνούς Δικαίου πώς τα νησιά έχουν τη δική τους ύφαλοκρηπίδα παραμένει ο κεντρικός νομικός κανόνας που διέπει τη διαφορά.⁵ Τό ίδιο ισχύει και για τό τεχνικό θέμα της εφαρμογής της μέσης γραμμής σάν της πιο κατάλληλης κι επικρατέστερης μεθόδου για την οριοθέτηση. Αλλά, ενώ στην περίπτωση της απόλυτης εφαρμογής των δυο αυτών κανόνων τό αποτέλεσμα θά ήταν τὰ ελληνοτουρκικά όρια της ηπειρωτικής ύφαλοκρηπίδας να βρίσκονται στο μέσο της στενής λωρίδας της θάλασσας που βρίσκεται ανατολικά απ' τὰ άκραιά ελληνικά νησιά (δίνοντας, έτσι, ένα ελάχιστο τμήμα ύφαλοκρηπίδας στην Τουρκία, όπου η μέση γραμμή δεν ταυτίζεται με τό όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης της), με την παρέμβαση της έννοιας της δικαιοσύνης, η μέση γραμμή κάμπτεται και δίνει την ευχέρεια στη Τουρκία ν' απολαύσει τμήματα, κυρίως στα σημεία των κενών ανάμεσα στα νησιά, που διαφορετικά θά μπορούσαν να θεωρηθούν πώς ανήκουν αποκλειστικά στην Ελλάδα.

Ενώ, όμως, η έννοια της δικαιοσύνης παρέχει κάποια πρόνοια στην Τουρκία, η έννοια των σχετικών συνθηκών έρχεται να προστατεύσει τὰ ελληνικά δίκαια και να βοηθήσει στη διατήρηση του απαραίτητου για την ειρήνη διεθνούς πολιτικού καθεστώτος της περιοχής. Με άλλα λόγια, η έννοια των σχετικών συνθηκών, συνεπικουρούμενη και από τόν κανόνα πώς τὰ νησιά έχουν ύφαλοκρηπίδα, παιγνίδει την τουρκική έπικρατικότητα σε σημεία τέτοια του Αιγαίου που ν' αποκλείουν τη δυνατότητα πολιτικής εκμετάλλευσης των δικαιωμάτων της Τουρκίας για άλλους σκοπούς. Και τούτο γιατί μιὰ οριοθετική γραμμή που θά προέκυπτε απ' την εφαρμογή του γράμματος του άρθρου 83 θά ήταν έτσι υπολογισμένη ώστε να παίρνει υπόψη της τις οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές και ιστορικές διαστάσεις που κεντρικώς αφορούν στην περιοχή. Η θέσπιση της έννοιας των σχετικών συνθηκών δίνει στην Ελλάδα ένα ακόμα σοβαρό έπιχείρημα που μπορεί να προτείνει στις διαπραγματεύσεις, όσο και μπροστά σ' ένα διεθνές όργανο, και τό όποιο μπορεί να περικλείει την αξίωσή μας για την ένότητα του ελληνικού χώρου, την απαραίτητη άπρόσκοπτη ανάπτυξη των νησιών μας, την πολιτική σημασία μιὰς πιθανής διεύθυνσης της Τουρκίας στο κεντρικό Αιγαίο με τό πρόσχημα της εκμετάλλευσης της ηπειρωτικής ύφαλοκρηπίδας και τό συνακόλουθο αποτέλεσμα (αυτής της διεύθυνσης) της συνεχούς διατάραξης της ειρηνικής ζωής στο Αιγαίο, με τόν κίνδυνο μόνιμης πολεμικής έμπλοκής και γενίκευσης της σύρραξης.

Θά μπορούσαμε, λοιπόν, να ισχυριστούμε ότι τό υπόδειγμα που προτείνεται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 83 του «Ανεπίσημου Ένιαίου Διαπραγματευτικού Κειμένου» είναι έξαιρετικά ευνοϊκό για την ελληνική υπόθεση. Χωρίς ν' ανατρέπει τη νομική και τεχνική μεθόδευση που έθιμικά ισχύει - όπως προκύπτει απ' τη σιδαρή συμβατική πρακτική που συ-

σφρεύεται στο διεθνές επίπεδο, είκοσι χρόνια περίπου - μάς ένισχύει με μιὰ σειρά έξω» νομικών έπιχειρημάτων, που αναμφίβολα θά βαρύνουν στην κρίση κάθε καλόπιστου διαπραγματευτή ή αντικειμενικού κριτή. Ενώ, παράλληλα, διευκολύνεται ή θέση της Τουρκίας να ικανοποιήσει μιάν απόκλιση απ' την αυστηρότητα της μέσης γραμμής, που ή απόλυτη εφαρμογή της, αν ποτέ γινόταν δεκτή, θά είχε σάν συνέπεια συνεχείς παραβιάσεις της και την ουσιαστική διαιώνιση της ελληνοτουρκικής κρίσης.

Οι δυο άλλες παράγραφοι του άρθρου 83 είναι ένδεικτικές των ρολών της διεθνούς κοινότητας στο θέμα της διαδικασίας έπίλυσης διεθνών διαφορών οριοθέτησης. Από τη μιὰ μεριά τὰ κράτη συμφωνούν πώς σε περιπτώσεις που μιὰ συμφωνία για την οριοθέτηση είναι αδύνατη, γιατί προσκρούει σε σοβαρές διαφωνίες των ένδιαφερόμενων μερών, τότε ή καταλληλότερη μέθοδος για την έπίλυση της διαφοράς είναι ή προσφυγή σ' ένα διεθνές υποχρεωτικό μέσο επίδικασής της, που θά χείρει αντικειμενικότητας και κοινής έμπιστοσύνης (βλ. παρακάτω). Η απόδοχή της ανάγκης για ειρηνική, έντικειμενική και υποχρεωτικού χαρακτήρα διαδικασία έπίλυσης τέτοιων διαφορών ένισχύει, και πάλι, την ελληνική θέση, ή όποια από καιρό προσπαθεί να διοχετεύσει τη διαφωνία μας στη διάλυση της υποχρεωτικής έπίλυσης απ' τό Διεθνές Δικαστήριο. Και στερεί, φυσικά, την Τουρκία απ' την έπιχειρηματολογία της, που από πλευράς πολιτικής-διωσιμότητας στηριζόταν πολύ περισσότερο στο παροδικό, γενικό φαινόμενο της άμφισβήτησης, απ' τη μεριά ενός σημαντικού αριθμού κρατών, των δικαστικών και υποχρεωτικών έπιλύσεων των διαφορών, παρά σε γόνιμους νομικούς συλλογισμούς που νάχουν κάποια πειστικότητα. Η πρόσφατη ένδειξη πίστης της Τρίτης Συνδιάσκεψης για τό Δίκαιο της Θάλασσας για τὰ ένδικα μέσα - και ειδικότερα με- τώρες της δικής μας, αιγαιοπελαγίτικης ύψης - αφήνει κοι- νότητα, ή εκτεθειμένη την Τουρκία στα μάτια της διεθνούς κοινότητας. Απ' την άλλη μεριά, ή παράγραφος που έπιτάσσει την προσωρινή διευθέτηση της διαφοράς (ως τό χρόνο της οριστικής της λύσης), αν και προκαλεί όρισμένα έρωτηματικά συ- σίας και τύπου, ώστόσο αποδείχνει τη σταθερή διάθεση των κρατών ν' απόσπασθουν μακροχρόνιες έκκεμότητες, οι όποιες μπορεί κάτω από διαφορετικές διεθνείς πολιτικές συγκυρίες να μην προξενούν κίνδυνο για την ειρήνη, αλλά, πού, όμως, θί- γουν οικονομικά συμφέροντα των διατάμενων κρατών.

3. Η ύφαλοκρηπίδα των νησιών

Δέν αποτελεί, δέβαια, μυστικό τό γεγονός ότι ή Τουρκία είχε άμφισβητήσει, στα πρώτα στάδια της διαφοράς, τόν κανόνα πώς τὰ νησιά έχουν τη δική τους ύφαλοκρηπίδα, και πώς, συν- ακόλουθα, οι άκτες τους δέν μπορούν να χρησιμοποιηθούν σάν βάση για τη μέτρηση της γραμμής ίσης απόστασης - ή όποια-

δήποτε άλλης εφαρμοστέας γραμμής. Ο Ισχυρισμός της πώς ο κανόνας αυτός ήταν περιορισμένος μόνο μέσα στα στενά πλαίσια της Σύμβασης για την Ήπειρωτική Ύφαλοκρηπίδα του 1958 (τήν οποία ή ίδια δεν έχει επικυρώσει) και δεν έχει γενικευτεί, σάν έθιμο, στο χώρο των διεθνών νομικών σχέσεων, δεν μπορούσε παρά να καταπέσει με πάταγο, κάτω από τό βάρος άμετρων αποδείξεων της καθημερινής διεθνούς πρακτικής, ή όποια έπιφυλάσσει για τά νησιά μιά συμπεριφορά ανάλογη μέ τά ήπειρωτικά έδάφη και δέχεται πώς τά πρώτα έχουν ύφαλοκρηπίδα, όπως και τά δεύτερα. Η Τρίτη Συνδιάσκεψη έρχεται να επαναλάβει την πεποίθηση αυτή της διεθνούς κοινότητας: παρά την έντεχνη αντίθεση της Τουρκίας, τά κράτη - μέλη της Συνδιάσκεψης δέχτηκαν, χωρίς σχεδόν κανένα περιορισμό,⁶ πώς τά νησιά έχουν ύφαλοκρηπίδα. Τό άρθρο 121 του «Ανεπίσημου Ένιαίου Διαπραγματευτικού Κειμένου», διευκρινίζει ότι ή αϊγιαλίτιδα ζώνη, ή συνορεύουσα ζώνη, ή αποκλειστική οικονομική ζώνη και ή ήπειρωτική ύφαλοκρηπίδα ενός νησιού καθορίζονται σύμφωνα μέ τίς διατάξεις της Σύμβασης αυτής, οι όποιες εφαρμόζονται και στα ήπειρωτικά έδάφη. Μέ τόν τρόπο αυτό αίρεται κι ή τελευταία πιθανή άμφισβήτηση για τό κατά πόσο τό σύνολο της διεθνούς κοινότητας δέχεται τόν κανόνα αυτό σάν γενικό, έξω άπ' τά πλαίσια της εφαρμογής και της λειτουργίας της Σύμβασης της Γενεύης του 1958.

4. Η συνεργασία των κρατών πού περιβάλλονται από ήμίκλειστες θάλασσες

Τό πρόσφατο «Ανεπίσημο Ένιαίο Διαπραγματευτικό Κείμενο» περιέχει κι όρισμένες ένδιαφέρουσες διατάξεις πού άμεσα ή έμμεσα άπτονται της έλληνοτουρκικής διαφοράς και πού, παράλληλα, προσδιορίζουν την έπιθυμητή, για τί διεθνή κοινότητα, συμπεριφορά γειτονικών κρατών στις σχέσεις τους σέ κοινές θάλασσες. Τό άρθρο 123 όρίζει ότι κράτη πού γειτονεύουν μεταξύ τους και περιβάλλονται από μιά κοινή ήμίκλειστη θάλασσα⁷ πρέπει νά συνεργάζονται μεταξύ τους στην άσκηση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων πού όρίζονται άπ' τή Σύμβαση για τό Δίκαιο της Θάλασσας. Για νά εκπληρωθεί αυτός ο σκοπός τό άρθρο προβλέπει μιά σειρά από μέτρα πού πρέπει νά παρθούν άπ' τά ένδιαφερόμενα κράτη και πού περιλαμβάνουν: α) τό συντονισμό στή διαχείριση, διατήρηση, έξερεύνηση κι έκμετάλλευση των ζωντανών πλουτοπαραγωγικών πηγών της κοινής θάλασσας· β) τό συντονισμό στις έέργειές τους για την εφαρμογή των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων τους σχετικά μέ την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος· γ) τό συντονισμό της πολιτικής της έπιστημονικής έρευνας στην περιοχή· δ) την πρόσκληση άλλων ένδιαφερομένων κρατών ή διεθνών όργανισμών μέ σκοπό την προαγωγή των στόχων της συνεργασίας των γειτονικών κρατών στις ήμίκλειστες θάλασσες και του έμπλουτισμού του ύδάτινου περιβάλλοντος στην περιοχή, όπως προβλέπεται άπ' τό γράμμα - και τό πνεύμα - του άρθρου αυτού.

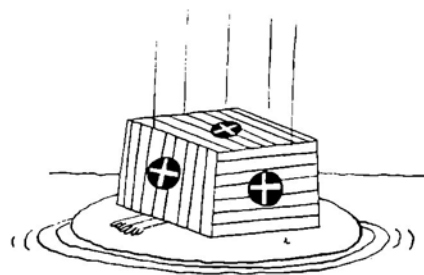
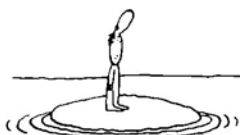
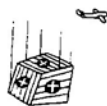
Οί διατάξεις του σχεδίου άρθρου 123 λειτουργούν μέσα στο γενικότερο κλίμα της περιφερειακής συνεργασίας, πού διατρέχει όλόκληρο τό κείμενο του «Ανεπίσημου Ένιαίου Διαπραγματευτικού Κειμένου». Στή διάρκεια των συνόδων της Τρίτης Συνδιάσκεψης για τό Δίκαιο της Θάλασσας έγινε συνείδηση στην πλειονότητα των μελών της κάτι πού ή πράξη είχε άναγνωρίσει ήδη μέσα στη δεκαετία του 1960: ότι ο κόσμος μας δεν είναι πιά περιορισμένος στους στενούς όρίζοντες του βόρειου ήμισφαίριου, ότι βρισκόμαστε μπροστά σέ δραστικές διαφοροποιήσεις, τόσο ποιοτικές όσο και ποσοτικές, του πολιτικοκοινωνικού φλοιού της ύφης. Κι ότι οι τεράστιες αντίθεσεις, ιδιαιτερότητες και μοναδικότητες πού ισχύουν σήμερα στα τμήματα του πλανήτη αποκλείουν την εφαρμογή ένιαίων, γραμμικά διαμορφωμένων νομικών καθεστώτων σέ παγκόσμιο επίπεδο. Έτσι τό μέγιστο πού μπορεί κανείς νά περιμένει από μιά διεθνή νομοπαρασκευαστική σύναξη είναι ή χάραξη κοι-

νών κατευθύνσεων μιάς συγκεκριμένης πολιτικής, νόμων-πλάσιων θά λέγαμε, οι όποιοι δεν μπορεί παρά νά είναι έμπλουτισμένοι μέ κάποια έλαστικότητα πού νά δοθηθεί στην προσαρμογή τους σέ έξειδικευμένες συνθήκες. Παράλληλα, ένα μεγάλο ποσοστό πρωτοβουλίας στις έξειδικεύσεις θά πρέπει νά αφήνεται στα έπί μέρους κράτη πού είτε γειτονεύουν φυσικά, είτε μοιράζονται ένα κοινό μέλημα, μέ τό όπλο των συμβάσεων θά έμπεδώσουν τίς γενικές κατευθύνσεις της γενικής Σύμβασης για τό Δίκαιο της Θάλασσας, όταν όριστικοποιηθούν.

Σύμφωνα μέ τίς γενικές αυτές άρχές, τό άρθρο 123 δημιουργεί την ύποδομή της απαραίτητης συνεργασίας της Έλλάδας και της Τουρκίας στο Αιγαίο. Η πολιτική του σημασία, σάν έπιταγή της διεθνούς κοινότητας, όχι μόνο για ειρηνική συμβίωση (ή άποδοτική πλευρά του άρθρου), αλλά και για ενεργητική, δυναμική σύσφιξη των δεσμών για τί βελτίωση της ποιότητας της ζωής τόσο των ανθρώπων της περιοχής, όσο και των ζωντανών όργανισμών της γειτονικής θάλασσας, δεν μπορεί παρά νά παίξει τό ρόλο της στις μελλοντικές έλληνοτουρκικές σχέσεις. Πιστεύουμε ότι ο καιρός δεν θά άργήσει νά έλθει πού όρισμένα κοινά προγράμματα θά έκπονηθούν άνάμεσα στις δύο χώρες για την πραγματοποίηση των διεθνών προδιαγραφών. Πάντως πρέπει νά τονίσουμε (σάν απαραίτητη διευκρίνιση σέ κάθε άμφισβησία για τό εύρος του άρθρου αυτού) ότι ή συνεργασία και ο συντονισμός των κρατών σέ μιά ήμίκλειστη θάλασσα περιορίζεται αποκλειστικά στα θέματα πού άφορούν τούς ζωντανούς θαλάσσιους όργανισμούς και την προστασία του ύδάτινου στοιχείου. Δεν περιλαμβάνει, μέ κανένα τρόπο, τά θέματα της έξερεύνησης και της έκμετάλλευσης των θαλάσσιων βυθών πού βρίσκονται μέσα στα όρια της ένθνικής δικαιοδοσίας. Συνεπώς τό άρθρο 123 δεν προσδιορίζει, σέ κανένα του σημείο, την τύχη της διαφοράς μας για την ήπειρωτική ύφαλοκρηπίδα στο κρίσιμο πρόβλημα της όριοθέτησης· τό πνεύμα του, όμως, πού είναι ένα πνεύμα καλής γειτνίασης και συνεργασίας, δεν μπορεί - και δεν πρέπει - ν' αφήσει άσυγκίνητα τά διστάμενα μέρη στις μελλοντικές τους διευθετήσεις.

5. Η επίλυση των διεθνών διαφορών

Οί διατάξεις του πρόσφατου κειμένου για την επίλυση των διαφορών πού θ' άναφύονται άπ' την εφαρμογή των κανόνων της Σύμβασης για τό Δίκαιο της Θάλασσας αποτελούν μιά σαφέστατη πρόοδο στην προαγωγή του θέματος της υποχρεωτικής επίλυσης των διαφορών στο διεθνές επίπεδο. Σέ αντίθεση μέ τό συμβατικό σύστημα των συμφωνιών της Γενεύης του 1958, πού προέβλεπε προαιρετικά μόνο μεθόδους επίλυσης των διαφορών, και τίς άλλεπάλληλες επιθέσεις πού είχε γνωρίσει ο θεσμός της δικαστικής διευθέτησης από ένα μεγάλο αριθμό κρατών, ή Τρίτη Συνδιάσκεψη, μετά από άρχετές, είναι άλλη-θια, ταλαντεύσεις, άγνωρίσε την άνάγκη της υποχρεωτικής

παρέμβασης αντικειμενικών οργάνων σε μία έκκρεμη «θαλάσσια» διαφορά. Έτσι στο «Ανεπίσημο Ένιαίο Διαπραγματευτικό Κείμενο» (Τμήμα XV) περιλαμβάνονται μία σειρά από διατάξεις, που προβλέπουν εναλλακτικές λύσεις για την επίλυση των διαφορών. Αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι ότι όλες οι εναλλακτικές λύσεις αφορούν υποχρεωτικά μέσα διευθέτησης και όταν λέμε υποχρεωτικά μέσα, εννοούμε τόσο στον άφορο την προσφυγή τους σ' αυτά, όσο και την εφαρμογή των αποφάσεών τους. Με άλλα λόγια, κάθε κράτος που θα μετέχει στο νομικό καθεστώς της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας θα είναι υποχρεωμένο να λύνει τις διαφορές του με τ' αντίστοιχα συμβατικά μέρη σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται σχετικά στα άρθρα και θα πρέπει, παράλληλα, να εφαρμόζει, χωρίς δυνατότητα διαδικαστικών αντιρρήσεων, τις επιλογές του αποφασιστικού διεθνούς οργάνου.

Η αποδοχή της υποχρεωτικής προσφυγής επίλυσης των διαφορών απ' την Τρίτη Συνδιάσκεψη αποτελεί μία άλλη επιτυχία της διεθνούς κοινότητας στην κατεύθυνση της εξομάλυνσης των αντιθέσεων στις διεθνείς σχέσεις και στην ειρηνική συμβίωση. Στο έκκρεμο έλληνοτουρκικό πρόβλημα, οι διατάξεις αυτές, αν κι όχι άμεσα εφαρμοστές κάτω απ' τις σημερινές νομικές διαστάσεις του σχεδίου σύμβασης, θα παίξουν το ρόλο τους — όπως ήδη αναφέραμε σε παραπάνω σειρές — στον εμπλουτισμό και στην ισχυροποίηση της ελληνικής διαπραγματευτικής θέσης στην κατεύθυνση της δικαστικής επίλυσης της διαφοράς. Και γιατί το Διεθνές Δικαστήριο — που έχει αυτή τη στιγμή μπροστά του το ζήτημα της αρμοδιότητάς του στην έλληνοτουρκική διαφορά — θα πρέπει να επηρεαστεί απ' τους γενικότερους παλμούς της διεθνούς κοινότητας, όπως καταγράφονται στο κείμενο, και να δώσει δείγματα προσαρμογής του στο νέο διεθνές περιβάλλον που δημιουργείται, και γιατί η Ελλάδα μπορεί, κάτω απ' τις ευνοϊκές συγκυρίες που παρουσιάζονται, ν' αυξήσει τις διπλωματικές της πιέσεις (με την ενδεχόμενη σύμπραξη κι άλλων κρατών που πρωτοστατούν στο ζήτημα της υποχρεωτικής, αντικειμενικής επίλυσης των διαφορών) στην κατεύθυνση της απόσπασης μιάς συναίνεσης απ' την Τουρκία για κοινή προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο. Μία δικαστική λύση στο πρόβλημά μας θ' αποτελούσε, πιστεύω, μία οριστική κι εξαιρετικά ευνοϊκή για μās τροπή των πραγμάτων.

6. Μερικές Τελικές Διαπιστώσεις

Τό «Ανεπίσημο Ένιαίο Διαπραγματευτικό Κείμενο», χωρίς ν' αποτελεί ακόμα ένα οριστικό συμβατικό κείμενο γενικά αποδεκτό απ' την Τρίτη Συνδιάσκεψη, φανερώνει απ' τη μορφή του και την ουσία του τό ξεπέρασμα του αδιέξοδου που είχε αντιμετωπίσει η διεθνής κοινότητα στα πρώτα ήμισια των προσπαθειών για μία κοινή συμφωνία στα θαλάσσια προβλήματα. Η ανάγκη, τελικά, της συνέχισης της ζωής και της διεκτίμησης της είχε σαν αποτέλεσμα να ξεπεραστούν οι άκραιες αντιθέσεις και να οδηγηθούμε σε συμβιβασμούς, που στην αρχή φαινονταν αδιανόητοι. Τό κείμενο που έχουν στα χέρια τους οι αδριανοί διαπραγματευτές — και που μπορεί πια να οριστικοποιηθεί σαν σύμβαση σε μία απ' τις επόμενες συνόδους της Συνδιάσκεψης — είναι ένα προσεχτικά διαμορφωμένο υπόδειγμα σύμβασης, που με μαεστρία εξισορροπεί τά παγκόσμια συμφέροντα και τις ανάγκες. Είναι ένα κείμενο που εύκολα θα μπορούσε ν' αποσπάσει την κοινή συναίνεση κρατών με διιστάμενα συμφέροντα κι επιδιιώξεις και του οποίου η μακροβιότητα, μ' όσες προδλέψεις μπορούν σήμερα να επιχειρηθούν, δείχνει να είναι πιο εξασφαλισμένη απ' αυτήν των Συμβάσεων της Γενεύης του 1958.

Τό γεγονός, τώρα, ότι οι περισσότερες απ' τις διατάξεις που προτείνονται απ' τό νέο κείμενο αντανακλούν τις τελικές συμβιβαστικές απόψεις των περισσότερων κρατών και τό γεγονός ότι οι νομικές τους κατευθύνσεις ταυτίζονται με την πάγια, πρακτική των κρατών — ειδικά στα θέματα που σχετίζονται με την έλληνοτουρκική διαφορά — οδηγούν στο συμπέ-

ρασμα ότι οι δικαιοί κανόνες που αναφέρονται απ' την Τρίτη Συνδιάσκεψη θα επηρεάσουν όπωσδήποτε την τύχη της διαφοράς μας. Η πίεση που ασκείται με τη Συνδιάσκεψη και μέσα απ' αυτήν για την ευθυγράμμιση των κρατών με τους νομικούς προσανατολισμούς της πρόσφατης πρακτικής και των κατευθύνσεων που εκπορεύονται απ' την Τρίτη Συνδιάσκεψη και η διαλεύκανση του νεφελώματος που επικρατούσε τά τελευταία χρόνια — σαν αποτέλεσμα της συγκρούσεως του δικαίου της Γενεύης και των σύγχρονων μεταρρυθμιστικών τάσεων που εμφανίστηκαν, κυρίως, μετά την υιοθέτηση των συμβάσεων του 1958 — είναι δυο παράγοντες που, από πολιτική και νομική σκοπιά, θα βοηθήσουν στην εξομάλυνση της διαφοράς του Αιγαίου. Και η βοήθεια που μπορεί να παρασχεθεί, μέσα στο κλίμα των πολιτικών συγκυριών που ισχύει σήμερα, μπορεί να δώσει μία σταθερή λύση στο Αιγαίο Πέλαγος, που μακριά απ' την άκραία και άνοητη συνθηματολογία και τούς κατασκευασμένους ψυχικούς θραυσμούς, θα ικανοποιεί τά δυο κράτη στις αληθινές τους διεκδικήσεις (αυτό ισχύει για την Τουρκία) και θ' αποκλείει την πολιτική εκμετάλλευση νομικών δικαιωμάτων σε βάρος της άλλης χώρας (της Ελλάδας). πράγμα που με τη σειρά του θα συντελέσει στην οικοδόμηση μιάς σταθερής ειρήνης στον ταραγμένο χώρο.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Στην ανάλυση που ακολουθεί δεν θίγω καθόλου τό θέμα της αιγιαλότητας, τό οποίο έχει εξαντλητικά συζητηθεί σε άλλες μελέτες και άρθρα. Άρκουμαι νά αναφέρω ότι για άλλη μία φορά, η Τρίτη Συνδιάσκεψη ανανέωσε την εμπιστοσύνη της στο καθεστώς των 12 ν. μιλίων αιγιαλότητας ζωής. Τό πρόβλημα της αιγιαλότητας ζωής, πρόβλημα «πολιτικής» της ελληνικής κυβέρνησης, αποτελεί ένα ξεχωριστό ζήτημα που δεν συνδέεται με τις εξελίξεις στο χώρο των οικονομικών διεκδικήσεων των κρατών στις άνοιχτες θάλασσες (παρά περιθωριακά) και γι' αυτό δεν εντάσσεται στο νομικό μας οπλοστάσιο σχετικά με την όριοθέτηση της ύφαλοκρηπίδας. Πάντως, παραμένει, για μās, θέμα καίριας σημασίας.

2. Στο σημείο αυτό θά υπενθυμίσουμε στον άναγνώστη ότι τό Δίκαιο της Θάλασσας αποτυπώθηκε σε τέσσερις διεθνείς συμβάσεις στη Γενεύη τό 1958. Τό Δίκαιο αυτό των τεσσάρων συμβάσεων αποτελεί τόν κύριο νομικό κορμό, που, είτε σαν έθνος είτε σαν συμφωνία, διέπει τις διεθνείς σχέσεις. Οι πρόσφατες, όμως, πραγματικές εξελίξεις έχουν πλώρη άπασχευώσει τό μεγαλύτερο μέρος του, με άποτέλεσμα ν' αναζητείται μία νέα διεξόδος μέσα απ' τη «μεταρρυθμιστική» πρακτική και τη νομοθετική δραστηριότητα της Τρίτης Συνδιάσκεψης.

3. Τό ήπειρωτικό ύφαλοπλαίσιο αποτελεί την τελευταία γεωλογική καμπή στην κλίση του εδάφους προς τούς άθιναλάτους θυθούς. Πέρα απ' την καμπή αυτή η κάθοδος σταματάει κι άρχίζει τό κλάτωμα του θυθού.

4. 'Ο θυθός των θαλάσσιων, πέρα απ' τό ήπειρωτικό ύφαλοπλαίσιο, περιέχεται στο καθεστώς της κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας. Η εκμετάλλευσή του πραγματοποιείται από ένα διεθνή όργανισμό — με παραχωρήσεις και άνάπτυξη ήπειρωτικής πρωτοδουλίας — και τά κέρδη διανέμονται σ' όλα τά κράτη, με ιδιαίτερη πρόληψη για τά οικονομικά λιγότερο εύνοημένα.

5. 'Ο κανόνας αυτός αναλύεται στο τμήμα 3 της έργασίας.

6. 'Ο μόνος περιορισμός, ή παράρτητος 5 του άρθρου 121 αναφέρει ότι «θράχιοι οι όποιοι δεν ήπαιρέονιν ισοθέρμη ήμιστάσταση ή δική τους οικονομική ζωή δεν έχουν άποκλειστική οικονομική ζώνη ή ήπειρωτικό ύφαλοκρηπίδα». Όλα τ' άλλα νησιά όμως έχουν.

7. 'Ο όρισμός που δίνεται απ' τό άρθρο 122 του κειμένου για την «ήμιστάσταση θάλασσας» άνασχεφίνεται, πιστεύω, στις αϊγαίοπελαγίτικες συνθήκες. μιάς ήμιστάστη θάλασσα σημαίνει πόλη ή θάλασσα που περιβάλλεται από ένα ή περισσότερα κράτη και συνδέεται με τίς άνοιχτές θάλασσες με ένα στενό δώμα ή άποτελείται εντελώς ή κυρίως απ' την αϊγιαλότητα ζωής ή την άποκλειστική οικονομική ζώνη των ή περισσότερων παρακείμενων κρατών». (Η Έμφαση δική μου).

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΕΚΣΤΡΕΦΑ, ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ, ΕΙΡΗΝΗ, ΔΙΚΑΙΟΤΗΤΑ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

ΕΞΟΡΜΗΣΗ

ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΘΝΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΟ

Εβδομοσδιαίο

όργανο άρχων του ΠΑΣΟΚ

Η ΧΙΛΙΑΝΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ (1970-1973)

Του Ούγο Σέμελμαν

Μετάφραση από τὰ ισπανικά: Γιώργος Ρούβαλης

Ο ΟΥΓΟ ΣΕΜΕΛΜΑΝ είναι χιλιανός κοινωνιολόγος, μέλος του Σοσιαλιστικού Κόμματος. Υπήρξε μέλος της Κ.Ε. του Σ.Κ. Χιλής και διευθυντής του θεωρητικού περιοδικού του «Άράουκα». Κατά τη διάρκεια της κυβέρνησης Άγιέντε ήταν στέλεχος του προγράμματος αγροτικής μεταρρύθμισης. Σήμερα είναι καθηγητής στο Έθνικό Πανεπιστήμιο του Μεξικό και έρευνήτης του Colegio De México.

ΓΙΑ τὸ κείμενο αὐτὸ – γραμμένο γιὰ τὸ «ΑΝΤΙ» – σημειώνει: «Ἡ ἐργασία πού παρουσιάζουμε περιλαμβάνει μερικές θεωρητικές σκέψεις γενικῆς φύσης πού μᾶς γέννησε ἡ συγκεκριμένη ἐξέταση τῆς χιλιανῆς διαδικασίας (1970-1973). Μὲ σκοπὸ νὰ εὐκολύνουμε τὴν ἀνάγνωση, πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἀνάλυση κατευθύνεται στὸ νὰ ἐπισημάνει τὰ λάθη καθοδήγησης πού ἔκανε ἡ Λαϊκὴ Ἐνότητα (Unidad Popular), λάθη πού συντέλεσαν σημαντικὰ στὸ νὰ ἐπιταχύνουν τὴν ἀποτυχία αὐτῆς τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐμπειρίας.»

ΣΗΜΕΡΑ δημοσιεύουμε τὸ πρῶτο μέρος, πού ἀναφέρεται στὰ σημαντικότερα γεγονότα – μιὰ περιγραφή τῆς κατάστασης. Στὸ δεύτερο καὶ τελευταῖο μέρος προχωρεῖ σὲ μιὰ ἀνάλυση, ἀπὸ τὴ σκοπιὰ του, τῆς τακτικῆς τῆς Unidad Popular.

ΜΙΑ σύντομη ἀνασκόπηση τῶν σημαντικότερων γεγονότων θὰ χρησιμεύει σὰν πλαίσιο τῶν σκέψεων γύρω ἀπὸ τὰ θεωρητικὰ προβλήματα πού ἀκολουθοῦν. Οἱ δυνάμεις πού συγκεντρώνονται στὴ Λαϊκὴ Ἐνότητα θριαμβεύουν στὶς προεδρικές ἐκλογές τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1970, μὲ κάτι παραπάνω ἀπὸ τὸ ἓνα τρίτο τῶν ἐκλογέων, κατατροπώνοντας τοὺς δύο ὑποψήφιους πού παρουσίασε ἡ ἀστική τάξη, ἀνίκανη νὰ βρεῖ ἕναν κοινὸ ὑποψήφιο.

Ἡ διαίρεση τῆς ἀστικῆς τάξης ἦταν συνέπεια τῶν βαθιῶν ρωγμῶν πού δοκίμασε τὸ μπλόκ ἐξουσίας τῆς, ἀφότου μιὰ μερίδα τῆς πρότεινε ἓνα πρόγραμμα ποπουλιστικοῦ προσανατολισμοῦ, πού ἀπειλοῦσε βασικά τὰ ἀγροτικά συμφέροντα. Ὁ ἀναδασμός (ἀγροτικὴ μεταρρύθμιση) πού μπήκε μπρὸς ἀπ' τὴ χριστιανοδημοκρατικὴ κυβέρνησις τοῦ Φρέι, δημιούργησε πραγματικὰ μιὰ διάσπαση πού συνεχίστηκε ὡς τὶς προεδρικές ἐκλογές τοῦ 1970. Οἱ ποπουλιστικές ἀπαιτήσεις πού ἀναπτύχθηκαν κατὰ τὴ διάρκεια αὐτῆς

τῆς κυβέρνησης, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι ἔκφρασαν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἀστικῆς τάξης νὰ δυναμώσει τὴν ἐξουσία τῆς, συμπεριλαμβάνοντας στὸ σύστημα κυριαρχίας νέες κοινωνικὲς δυνάμεις, ἔδειξαν ἀκόμα στὴν ἀστική τάξη τὸ δρόμο γιὰ νὰ τὸνώσει τὶς συμμαχίες τῆς, θυσιάζοντας βέβαια ὀρισμένα ἀπὸ τὰ συμφέροντά τῆς, πράγμα πού ἐνίσχυσε τὸ ρήγμα ἀνάμεσα σὲ μιὰ, πολιτικο-ποπουλιστικὴ μερίδα τῆς, ἀντιπροσωπευμένη ἀπὸ τὴ Χριστιανοδημοκρατία, καὶ τὴν ὀλιγαρχικο-μονοπωλιακὴ μερίδα, πού ἐκφράζει κυρίως τὰ βιομηχανικά, χρηματιστικά καὶ γαιοκτημονικά συμφέροντα.

Ἡ ἀστική λοιπὸν τάξη χωρίζεται σ' ἓνα τμήμα ὀλιγαρχικο-μονοπωλιακὸ καὶ σ' ἓνα πολιτικο-ποπουλιστικὸ. Τὸ νὰ χωρίζεται ἡ ἀστική τάξη σὲ διάφορα τμήματα καὶ ἐπίπεδα τῆς πραγματικότητος εἶναι προϊόν τῆς ἴδιας ἱστορικῆς πορείας, πράγμα πού ἐξηγεῖ γιατί οἱ διάφορες μερίδες δὲν ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἴδιο. Στὴν πραγματικότητα ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια χαρακτηριστικά τοῦ δημοκρατικο-φιλελεύθερου συστήματος κυριαρχίας, πού ἰσχύει στὴ Χιλὴ χωρὶς διακοπὲς ἀπὸ τὴ δεκαετία τοῦ τριάντα, εἶναι ἀκριβῶς ἡ μεταθίβαση ἐξουσίας πού δημιούργησε τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἀνάπτυξη σὰν πολιτικοῦ ἀντιπροσώπου τῶν ταξικῶν συμφερόντων μιᾶς «πολιτικῆς τάξης» πού ἀρχίζει νὰ λειτουργεῖ σὰν ἡγέτης τῆς ἀστικῆς τάξης σὰ σύνολο. Αὐτὴ ἡ «πολιτικὴ τάξη» περιλαμβάνει, γενικά, κοινωνικά στρώματα ταλαντευόμενα πού χρησιμεύουν τόσο σὰν ὄργανο τῆς ἀστικῆς τάξης ὅσο καὶ σὰν σύνδεσμος μὲ ἄλλες λαϊκὲς δυνάμεις, ἀνταγωνιστικές, πού παλεύουν γιὰ νὰ συμμετάσχουν στὰ ὄφελή τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος (ὅπως ἡ ἐργατικὴ τάξη, οἱ χωρικοὶ καὶ τὰ μεσαία στρώματα πού ἔχουν ἀποκλειστεῖ ἀπὸ τὴν ἐξουσία).

Αὐτὴ ἡ «πολιτικὴ τάξη» ἀποδεῖχνει μιὰ κάποια ἰκανότητα αὐτονομίας, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑπόλοιπη τάξη, στὸ μέτρο πού τὸ ἐνδιαφέρον τῆς εἶναι νὰ γίνεи πιστὸς φύλακας τῆς διατήρησης τῆς θεσμικῆς ὑπερδομῆς πού χαρακτηρίζει τὸ κράτος τῆς «ἀνάπτυξης»². Πράγματι, ὅσο ἡ ἀστική τάξη ἐντείνει τὴν ἐξάρτησή τῆς ἀπὸ τὸ κράτος γιὰ νὰ μπορέσει νὰ στηρίξει τὴ διαδικασία τῆς συσσωρεύσεως, αὐξάνει ταυτόχρονα ἡ ἡγετικὴ θέση αὐτῆς τῆς μερίδας τῶν ἀστῶν, ὡς τὸ σημεῖο νὰ φτάσει νὰ δημιουργήσει ἀντιφατικές σχέσεις μὲ ἄλλες μερίδες πού ταυτίζονταν πρὶν καθαρὰ μὲ ὀρισμένα συμφέροντα. Ἡ ἀγροτικὴ μεταρρύθμιση πού προώθησε καθαρὰ ἡ Χριστιανοδημοκρατία εἶναι ἓνα καλὸ παράδειγμα τῆς ἀντίφασης αὐτῆς.

Ἡ πολιτικο-ποπουλιστικὴ μερίδα ἀποτελεῖτο ἀπὸ κοινωνικά στρώματα πού εἴτε θρῖσκονταν στὸν κρατικὸ μηχανισμό εἴτε συνδέονταν μὲ τὴν ὑποδομὴ πού εἶχε δημιουργήσει ἡ μονοπωλιακὴ καὶ μὴ μονοπωλιακὴ ἀστική τάξη. Εἶναι δυνατόν ἔτσι νὰ διαφοροποιήσουμε ἐσωτερικὰ στρώματα σύμφωνα μὲ τὴ λειτουργία τῆς θεσμικῆς ὑπερδομῆς. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ, μποροῦν νὰ διαχωριστοῦν τὰ στρώματα τῆς κρατικῆς διαχείρισης, τῆς γραφειοκρατικῆς δομῆς τῆς ἐπιχείρησης ἢ αὐτὰ πού ἀποτελοῦν τμήμα τῶν θεσμοποιημένων ἐξουσιῶν (π.χ. δικαστές, βουλευτές, δημοτικοὶ σύμβουλοι, στρατιωτικοὶ) ἢ πάλι τῶν ἐπαγγελματικῶν ἢ τεχνικῶν

οργανώσεων κ.λπ. Όλα τὰ στρώματα αὐτὰ εἶναι σέ θέση νά δεχτοῦν ἀλλαγές πού ἐνδεχομένως εἶναι σύμφωνες μέ ἕναν ὀρισμένο τρόπο καί θάθος τῆς κρατικής παρέμβασης στήν οικονομία, μέ τόν ὅρο ὅτι θά διατηρεῖται ἀθικτὴ ἡ θεσμικὴ νομικὴ ὑπερδομή.

Ἡ πολιτικο-ποπουλιστικὴ μερίδα ἔχει ἕναν πολιτικὸ χαρακτήρα ἀπὸ τὴν ἴδια σφαῖρα πού ὀρίζει τίς συνθήκες τῆς ὑπαρξῆς της, ἐνῶ ὁ ποπουλιστικὸς χαρακτήρας ὑπάρχει ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἀντιπροσωπεύει τὴ βασικὴ κοινωνικὴ δύναμη μέ σκοπὸ τὴν νά διατηρήσει τὴν ἀστικὴ δημοκρατικο-φιλελεύθερη κυριαρχία, χρησιμοποιώντας μιά πολιτικὴ ὑποχωρήσεων καί συμμαχιῶν μέ ἄλλες κοινωνικὲς δυνάμεις. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο εἶναι δυνατό στήν ἀρχὴ νά ὑπάρξει ταυτότητα ἀπόψεων μέ τίς πιὸ δυναμικὲς καί σύγχρονες ὁμάδες ἐπιχειρηματιῶν, ὁμάδες διατεθειμένες νά ἐπιβάλουν μιά πολιτικὴ συμμαχία σάν ἀντίπαρο τῶν αὐξανόμενων κοινωνικῶν ἀναταραχῶν πού προέρχονται ἀπὸ τὴν ὀλιγαρχικο - μονοπωλιακὴ οικονομικὴ δομὴ.

Οἱ ποπουλιστικὲς ἀποκλίσεις τῆς μερίδας τὴν ὁδηγοῦν σὸ νά ἐμπνεύσει ἰδεολογικὲς συλλήψεις πού, ὅπως π.χ. ὁ μὴ καπιταλιστικὸς δρόμος πρὸς τὴν ἀνάπτυξη πού πρότεινε ἡ Χριστιανοδημοκρατία τὸ 1967 καί ἄργότερα, συντελοῦν στὴ μείωση τῶν κύριους τῆς πάνω σὸ σύνολο τῆς ἀστικῆς τάξης. Πραγματικά, ἡ μερίδα τούτῃ δὲν μπορούσε νά συνεχίσει νά ἀντιπροσωπεύει μίαν ἐγγύηση γιὰ τὴν τάξη, οὔτε μπορούσε ἡ τάξη νά θεμελιώσει πολιτικὲς ἢ ἰδεολογικὲς συμμαχίες μέ τίς ὑπόλοιπες μερίδες τῆς, γιατί τοῦτο σήμαινε ὅτι θά ἐγκατέλειπε τὴν πολιτικὴ ἀνανέωσης τοῦ συστήματος κυριαρχίας μέσω ἑνὸς ἀνοίγματος πρὸς τίς λαϊκὲς μάζες πού πιέζαν. Τὰ παραπάνω μεταφράζονται μέ τὴν ἐπιβολὴ τῆς ὑποψηφιότητας τοῦ Τόμικ³ μέσα σὸ κόμμα τῆς Χριστιανοδημοκρατίας.

Μέ τὴν ἀνοδο στήν ἐξουσία τῆς Χριστιανοδημοκρατίας, εἶχαμε φτάσει σὸ ὅριο τῆς προσπάθειας τῆς ἀστικῆς τάξης νά διατηρήσει τὴν ἡγεμονία της σάν τάξη μέσω τῆς τακτικῆς τοῦ παραπέρα ἀνοίγματος τῶν συμμαχιῶν της. Μπαίναμε λοιπὸν στὴ φάση ὅπου οἱ μηχανισμοὶ συντήρησης τοῦ δημοκρατικο-φιλελεύθερου συστήματος κυριαρχίας εἶχαν μετατραπῇ σέ παράγοντες καταστροφῆς του, ὅπως ἀπόδειξε ἡ νίκη τῶν λαϊκῶν δυνάμεων τὸ Σεπτέμβρι τοῦ 1970· νίκη πού εὐκολύνθηκε μέ τὴ διάσπαση τῆς ἀστικῆς τάξης, σάν ἀποτέλεσμα τῆς πολιτικῆς τῆς Χριστιανοδημοκρατίας.

Ὁ θρίαμβος τῶν λαϊκῶν δυνάμεων ἐρχόταν ἐπομένως σέ μιά εὐνοϊκὴ συγκυρία συσχετισμοῦ δυνάμεων, ἂν δινόταν προσοχὴ σ' αὐτὴ τὴ διάσπαση τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀλλὰ ὅταν καί μόνο ὅταν θά συνεχιζόταν χωρὶς νά ὑπάρξει καμιά πρωτοβουλία ἐπανενώσῃς τῆς.

Ἡ ποπουλιστικὴ μερίδα ἦταν διατεθειμένη νά δεχτεῖ ἕνα σχῆμα συμμετοχῆς στὴ διαμόρφωση ὀρισμένων ἀλλαγῶν, πράγμα πού δὲν ἦταν τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὸ δικό της τὸ σχῆμα μετασχηματισμῶν πού εἶχε ἀρχίσει ἀπ' τὴν κυβέρνησιν Φρέι. Ἀλλὰ τὸ λαϊκὸ κίνημα, ἀπ' τὴ μερίδα του, θεωροῦσε τὴν εὐνοϊκὴ φύση τοῦ συσχετισμοῦ δυνάμεων σάν μιά ἀπλὴ ἀντανάκλαση τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας ἀπ' αὐτὸ, μειώνοντας τὴ σημασία αὐτῆς τῆς διάσπασης, γιατί ἡ βασικὴ ἰδέα ἦταν ὅτι ἀρκοῦσε ἡ ἀσκηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας γιὰ νά ἐξοντωθεῖ ἡ ἀστικὴ τάξη, μέσω τῆς καταστροφῆς τῆς οικονομικῆς τῆς θάσης, χωρὶς νά σκεφτεῖ κανεὶς ὅτι μέχρι νά καρποφοροῦσε ἡ πολιτικὴ εὐρύνηση τῆς θάσης πού ὑποστήριζε τὴ Λαϊκὴ Κυβέρνηση, θά πέρναγε λίγος καιρὸς πού - ἂν ἐξενοῦσαμε τὸ τί μπορούσε νά συμβεῖ ἀντίστοιχα σὸ ἀστικὸ στρατόπεδο - θά μπορούσε νά χρησιμεύσει γιὰ τὴ διαδικασία ἀνασυγκρότησης τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ἀνάμεσα στὶς προοπτικὲς πού παρουσιάζονταν στὶς λαϊκὲς δυνάμεις θρῆσκονταν ἡ κατάλληλη χρησιμοποίησις τῆς διάσπασης πού ὑπῆρχε στοὺς κόλπους τῶν ἀστών, πράγμα πού δὲν ἔγινε. Ὁ φόβος ὅτι μιά συμμαχία μέ μιά μερίδα τῶν ἀστών θά ἀντιπροσώπευε ἕνα πωγύρισμα, κυριάρχησε πάνω σὸ ὄφελος πού ἀντιπροσώπευε ὁ χρόνος γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωση τῆς δομῆς τῆς ἐξουσίας. Αὐτὸ τὸ λάθος γίνεται πιὸ χτυπητὸ, ἀφοῦ ἀντικειμενικὰ ἦταν δυνατό νά διατρέξουμε μιά μεγάλη φάση κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὁποίας θά μπορούσαμε νά εἶχαμε προχωρήσει σέ βασικὲς τροποποιήσεις τῆς θεσμικῆς δομῆς, βασιζόμενοι στήν ἴδια τὴν κριτικὴ πού διατύπωνε ἡ πολιτικο-ποπουλιστικὴ μερίδα.

Ἡ ἐλλειψὴ ἰκανότητας τοῦ λαϊκοῦ κινήματος νά καταλάβει τὴν ἀνάγκη τακτικῶν συμμαχιῶν, καθορίζει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἤδη τῆς διαδικασίας τὴν εὐκολία ἀνασυγκρότησης τῆς ἀστικῆς τάξης γύρω ἀπ' τὴν ὀλιγαρχικο-μονοπωλιακὴ μερίδα, παρόλο πού τοῦτο ἀρῶντε ἀρκετὰ νά συμβεῖ (τουλάχιστο ὅλο τὸ 1971)· ὁ μὴ ἐλλειψὴ πραγματοῦ στήν ἐκτίμησι τῆς βασικῆς τάσης τοῦ συσχετισμοῦ δυνάμεων ὁδήγησε σύντομα τὴν κυβέρνησιν σέ ἀδιέξοδο. Τὸ βασικὸ λάθος ἦταν τὸ νά ἐκτιμήσουμε τὴ διεύρυνση τῆς κοινωνικῆς θά-

σης ὑποστήριξης τῆς κυβέρνησης, χωρὶς νά σκεφτοῦμε ὅτι ταυτόχρονα θά πραγματοποιοῦνταν μιά ἀστικὴ ἀνασυγκρότησις. Ἰδιαίτερα ἂν σκεφτοῦμε ὅτι ὁ χαρακτήρας τῆς λαϊκῆς ἐπίθεσης, περιορισμένης σὸ οικονομικὸ ἐπίπεδο, ἀλλὰ χωρὶς προβολὴ τῆς σὸ ἰδεολογικὸ, καθόρισε τὸ ξαναζωντάνεμα τῆς ἰδεολογικῆς συμμαχίας κάτω ἀπ' τὴν κυριαρχία τῆς ὀλιγαρχικο-μονοπωλιακῆς μερίδας.

Ἡ ἡγεμονία, πού τῆς τὴν εἶχε ἀμφισβητήσῃ ἡ ποπουλιστικὴ ἐμπειρία τῆς Χριστιανοδημοκρατίας ἀλλὰ πού ἡ ἴδια ἡ Λαϊκὴ Ἐνότητα τῆς τὴν ξαναχάρισε, μέ τὸ νά μὴν καταλάβει καί συλλάβει τὸ νόημα μιάς πολιτικῆς συμμαχιῶν μέ τὴν πολιτικο-ποπουλιστικὴ μερίδα. Τὸ ξαναχτίσιμο τῆς ἰδεολογικῆς συμμαχίας πού ἀναφέραμε ἀποτέλεσε ἀκρίτως τὸ κέντρο τῆς στρατηγικῆς πού πρόβαλε ἡ πιὸ ἀντιδραστικὴ μερίδα κατὰ τὴ διάρκεια τῶν τριῶν χρόνων τῆς Λαϊκῆς Κυβέρνησης.

Μέσα σὸ 1971 ἡ Χριστιανοδημοκρατία ἔκανε ἐπανεπιλημμένες προσπάθειες νά φτάσει σέ μιά συμφωνία μέ τὴν κυβέρνησιν, παρὸ τὴν ἔντονη καὶ ἀποφασιστικὴ ἀντίθεση τοῦ Ἐθνικοῦ Κόμματος⁴. Παρ' ὅλ' αὐτὰ, ἡ τακτικὴ πού ἀκολούθησε ἡ κυβέρνησις, νά προχωρεῖ στήν πολιτικὴ τῆς τῶν ἀλλαγῶν χωρὶς νά συμβουλευετὰ τὴ Βουλὴ, ἐμπόδισε τὴν πολιτικο-ποπουλιστικὴ μερίδα τῆς ἀστικῆς τάξης σὸ νά χρησιμοποιοῦσῃ τὴν ἐπιρροή της σὰ ὄργανο ἐξουσίας πού ἔλεγε μέσᾳ σὸν κρατικὸ μηχανισμό.

Τὸ γεγονός αὐτὸ σήμαινε τὴν ἀντικειμενικὴ τῆς ἀπομάκρυνση ἀπὸ ὁποιαδήποτε μορφὴ συμμετοχῆς στὴ διεύθυνση τῆς διαδικασίας. Ἀλλὰ μιά καί, ταυτόχρονα, αὐτὸ τὸ *modus operandi* δὲν ἀποτελοῦσε θιασμό θεσμικῆς τάξης, κάθε φορὰ πού ἡ κυβέρνησις πρόστρεχε σέ νομικοὺς μηχανισμοὺς κυρμένους ἀπὸ τὴν ἴδια ἀστικὴ εὐταξία, τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι οἱ ἀλλαγὲς μπορούσαν πραγματικά νά ἐπιτευχθοῦν χωρὶς ἀνάγκη προγραμματικῶν συμβιβασμῶν, καὶ ἀκόμα λιγότερο ἰδεολογικοῦ χαρακτήρα, καὶ ἔμενε ἔτσι ἡ ἀστικὴ τάξη χωρὶς ἰκανὰ μέσα ὑπεράσπισης. Οἱ ἀλλαγὲς μπορούσαν στήν πραγματικότητα, καί σέ σύντομα χρονικά πλαίσια, ν' ἀρχίσουν χωρὶς συμμαχίες, ἀλλὰ ἡ συμμαχία ἦταν ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἴδια τὴν στερέωση τῆς διαδικασίας, πράγμα πού προϋπόθετε τὸ νά ἐμποδιστεῖ ἡ ἀστικὴ τάξη νά ξαναεμφανισθεῖ γύρω ἀπὸ τὴν ὀλιγαρχικο - μονοπωλιακὴ μερίδα τῆς. Τοῦτο τὸ γεγονός δὲν κατανοήθηκε ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἡγεσία, ἡ ὁποία ἐγινε μάλλον ἔρμαιο τῆς ἰσχυρογνώμοσύνης της.

Ἡ ποπουλιστικὴ μερίδα οὐδετεροποιεῖται γρήγορα σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἰκανότητά της νά προσεταιρίζεται ἀνταγωνιστικὲς κοινωνικὲς δυνάμεις, σάν ἀποτέλεσμα τῆς ἰλιγγίδικης πώλησης πού ἀναπτύσσεται ἀνάμεσα στὶς κοινωνικὲς δυνάμεις. Ἡ οὐδετεροποίησις τῆς εἶναι συνέπεια, πρὶν ἀπ' ὅλα, τοῦ ὅτι οἱ ἐπιχειρηματίες πού ἀντιπροσώπευε ἡ Χριστιανοδημοκρατία, καί πού στήν ἀρχὴ εἶχαν δεχτεῖ τὴν πολιτικὴ τῆς διεύρυνσης τῆς κυριαρχῆς συμμαχίας, ἀχίζουν σύντομα νά ἀντιτάσσονται στήν πολιτικὴ τῶν ἀπαλλοτριώσεων πού ἐφαρμόζει ἡ κυβέρνησις. Ἡ σύγκρουση αὐτὴ ἀντανακλάται στὴ μάχη μεταξύ ὁπαδῶν τοῦ Τόμικ καί τοῦ Φρέι: οἱ τελευταῖοι, θλέποντας πιὸ καθαρά τοὺς κινδύνους μιάς στρατηγικῆς συμμαχίας ἐπιχειρηματιῶν-λαϊκῶν δυνάμεων, κατορθώνουν νά ἐλέγξουν τὴν κατάστασι καί ν' ἀντικαταστήσουν τοὺς «φιλο-συμμαχικοὺς» τομεῖς τῆς ἀστικῆς τάξης, δηλαδὴ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Τόμικ. Συντελεῖ ὅμως ἐπίσης στήν οὐδετεροποίησιν τῆς τὸ γεγονός ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς Λαϊκῆς Ἐνότητος ἀπέναντι τὸ τμήμα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῶν λαϊκῶν στραωμάτων γενικότιστα πού ἀντιπροσώπεύονταν πολιτικά ἀπὸ τὴ Χριστιανοδημοκρατία, εἶχε ἔντονα χαρακτηρισμοῦ, πράγμα πού στήν πράξιν εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά τοὺς συγκεντρῶσει γύρω ἀπ' τὸ κόμμα τους καί νά τοὺς ἀπωθήσει ἀπὸ τὸ νά ὑποστηρίξουν τοὺς ἡγέτες πού ἦταν πρόθυμοι γιὰ μιά πολιτικὴ συμμαχία καί νά γίνουν ἔτσι ἀντίπαρο στήν κλίσιν τῆς Χριστιανοδημοκρατίας γιὰ τὴν ἀποκλειστικὴ ἐξυπηρέτησι τῶν συμφερόντων τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ της τομέα.

Ἔτσι, ἡ κυβέρνησις, αὐξάνοντας τὸ ρυθμὸ ἀπαλλοτριώσεως τῶν ἀγροκτημάτων καί ὀρισμένων στρατηγικῶν βιομηχανιῶν (ἀρχίζοντας ἀπὸ τίς βασικὲς πηγὲς καί τὴν ὑφαντουργία), μαζὶ μέ τὴν ἀδυναμία τῆς πολιτικο-ποπουλιστικῆς μερίδας νά ἐπηρεάσει τὴν κατεύθυνση τῆς διαδικασίας, θεμελιώνει τίς προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ ἐπανάσυνδεση τῆς ἀστικῆς τάξης. Χάνει λοιπὸν κύρος ὁποιαδήποτε κατεύθυνσι πρὸς συμμαχία. Ἡ διαδικασία αὐτὴ ἐπιταχύνεται ὅταν ἡ εἰκόνα τῆς κυβερνήσεως ἀρχίζει νά θολώνει σὸ μάτια τῆς κοινῆς γνώμης: αὐτὸ φάνηκε καθαρά μέ τὴν πρώτη της ἐκλογικὴ ἦτα στὶς ἐπαναληπτικὲς ἐκλογὲς ἐνὸς βουλευτῆ στήν ἐπαρχία τοῦ Βαλπαράϊσο, τὸν Ἰούλιον αὐτῆς τῆς χρονιάς. Τὸ γεγονός αὐτὸ συντέλεσε σὸ νά περάσει ἡ ἀστικὴ τάξη ἀπὸ μιά φάσι σύγχυσης καὶ ἀναδιπλώσεως στήν ἐπίθεσι (πού δὲν θά ἐγκαταλείψει κατὰ τὴν ὑπόλοιπὴ διάρκεια τῆς περιόδου) καί πού ἀντιστοιχεῖ στὴ

βαθμιαία ύποταξη του κόμματος της Χριστιανοδημοκρατίας στις εντολές του Έθνικού Κόμματος.

Μπροστά στη διφορούμενη κι αντιφατική συμπεριφορά του κόμματος Χ.Δ. (προϊόν της εσωτερικής του έντασης), το Ε.Κ. (Έθνικό Κόμμα) αρχίζει να σχεδιάζει μία στρατηγική επίθεσης, βασισμένη στην έλλειψη αντιπροσωπευτικότητας της κυβέρνησης, που προσπαθούσε να επιβάλει ένα πρόγραμμα χωρίς να συμβουλευτεί προηγούμενα το Κογκρέσο. Αυτή η γραμμή δράσης προσανατολίζεται στο να τονίζει: τα πιο βαθιά ανταγωνιστικά σημεία ανάμεσα στην κυβέρνηση και τη Χ.Δ. και θα καταφέρει να προξενήσει μία σχεδόν οργανική ενότητα και ταυτότητα των δυο οργάνων πολιτικής έκφρασης της αστικής τάξης. Παράλληλα, αρχίζει να οργανώνει κινητοποιήσεις που έχουν σαν προοπτική τη σύμπτυξη πλατιών μαζικών μετώπων, όπως, για παράδειγμα, η υπεράσπιση του ιδιωτικού τομέα (που οργανώνουν το Δεκέμβρη του 1971 την πρώτη του μαζική δημόσια εκδήλωση στον πιο μεγάλο κλειστό χώρο του Σαντιάγο), και οι πρώτες πορείες διαμαρτυρίας με πρωταγωνίστριες τις γυναίκες⁵. Στις εκδηλώσεις αυτές συμμετείχαν ήδη όχι μόνο η ήγεσία αλλά και η βάση της Χ.Δ. Στην πραγματικότητα, η άκρα δεξιά μπόρεσε να καταφέρει να προσεταιριστεί τη Χ.Δ. στην πολιτική της, μέσα από το χτίσιμο των γυναικείων μετώπων. Κι αυτό άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά στο τέλος του 1971.

Το 1972 έδειξε μία σημαντική πρόοδο στην ένιχνυση της στρατηγικής της σύμπτυξης ενός ενιαίου μετώπου. Στην αρχή του χρόνου (Μάρης-Ιούνης) συστήνεται ένα μέτωπο (ή λεγόμενη Δημοκρατική Συνομοσπονδία (Confederacion Democratica), αφού κατανικήθηκαν όρισμαμένες άμφισταντεύσεις των χριστιανοδημοκρατών. Παρά το γεγονός ότι το μέτωπο δικαιολογείται για καθαρά εκλογικούς λόγους (πλησίαζαν έκτακτες εκλογές στην έπαρχία του Κοκίμπο) και ότι δεν απαιτούσε βαθιούς προγραμματικούς συμβιβασμούς (και το Ε.Κ. και η Χ.Δ. τόνιζαν τις ιδεολογικές και πραγματικές διαφορές τους), αποτέλεσε παρ' όλ' αυτά τόν καθορισμό της τάξης σαν μπλόκ ενάντια στην κυβέρνηση και αντικαθρέφτιζε όλο και πιο καθαρά την ύποταξη της Χ.Δ. στις στρατηγικές εντολές του Ε.Κ. Το μέτωπο τούτο δεν ήταν τίποτ' άλλο από το προϊόν της συμμαχίας ανάμεσα στο Ε.Κ. και τον τομέα του Φρέι, στον αγώνα τους, τόσο για ν' ανατρέψουν την τότε κυβέρνηση όσο και για να επιβάλουν την ήγεσία τους στην αστική τάξη. Ένα γεγονός και μόνο φτάνει για να το αποδείξει:

Τόν Ιούλη του 1972 η Γερουσία ψηφίζει τη συνταγματική τροποποίηση της, που θα καθόριζε τους τρεις τομείς της οικονομίας⁶ με τις ψήφους του Ε.Κ. και χριστιανοδημοκρατών γερουσιαστών (στην πλειοψηφία τους όπαδοι της τάσης Φρέι). Τούτο συμβαίνει παρ' την πρόσφατη συμφωνία ανάμεσα στην κυβέρνηση και την ήγεσία της Χ.Δ. που ελεγχόταν τότε από την τάση Τόμικ, δηλαδή τη φιλοσυμμαχική. Παρά τη συμφωνία αυτή, λοιπόν, οι Χ.Δ.γερουσιαστές επαναστατούν ενάντια στην ίδια τους την ήγεσία και συντελούν στη λήψη των αποφάσεων της Γερουσίας, που είναι ένας αποφασιστικός κρίκος μίας μακριάς αλυσίδας γεγονότων που από κείνη τη στιγμή συμβαίνουν το ένα μετά το άλλο και των οποίων ο τελικός στόχος είναι να προκαλέσουν τη θεσμική κρίση. Πράγματι, η συμφωνία ανάμεσα στην Τοπιτοική ήγεσία της Χ.Δ. και την κυβέρνηση πρόβλεπε μία πλατφόρμα κοινοβουλευτικού αγώνα που, αν είχε πραγματοποιηθεί εγκαίρως, θα είχε δυσκολέψει, αν όχι έμφοδισει, το σχηματισμό του Ένιαίου Μετώπου. Αν δεν έγινε αυτό, όφειλεται βασικά στην έπιρροή που άσκούσε ο Φρέι πάνω στο κόμμα.

Η πολιτική επίθεσεων της U.P. κατά του προσώπου του (που είχε σαν σκοπό να προκαλέσει ένα άριστερδ ξυπνημα της Χ.Δ. θάσης) είχε σαν αποτέλεσμα να συνενώσει το κόμμα γύρω απ' το πρόσωπο του, συντελώντας έτσι στο χάσιμο κύρους των Τοπιτοικών ήγετων, που ζητούσαν διάλογο με την κυβέρνηση. Είναι μία κατάσταση που μάς φωτίζει γύρω από τις πολιτικές ομάδες σαν ενδιάμεσα στοιχεία των κοινωνικών πολώσεων και που είναι καθοριστικά για να προσδιορίσουμε μία σωστή αντιμετώπιση των λαϊκών βάσεων ενός αστικού κόμματος όπως η Χ.Δ. Με το να μη λάβει υπόψη της η U.P. στις αναλύσεις της τούτα τα ενδιάμεσα στοιχεία, βοήθησε στην αναζωογόνηση της ομάδας πίεσης που, αυτή καθεαυτή, λειτουργεί πάντα με βάση την αναγνώριση ενός ισχυρού ήγέτη. Το ζήτημα δεν είναι τόσο να επιτεθούν στον ήγέτη, όσο να προκαλέσουμε τις αντικειμενικές αντιθέσεις του με τη λαϊκή του βάση, μέσω μίας άνοιχτης, εύλυστης και μη σχεταριστικής πολιτικής. Αλλά, καταφεύγοντας στο άμάρτημα του ιδεαλισμού και στο έγκλημα του σχεταρισμού, η U.P. συντέλεσε στο να μεγαλοποιηθεί το πρόσωπο του Φρέι σαν θεμελιακό στοιχείο της σύμπτυξης των διαφορετικών πολιτικών αξόνων της αστικής τάξης

σ' ένα και μόνο ενιαίο μέτωπο. Γι' αυτό το λόγο, οι χριστιανοδημοκράτες γερουσιαστές μπόρεσαν εύκολα ν' αντιταχθούν στο ίδιο τους το κόμμα και, χωρίς να θίξουν την κομματική τους θέση, να δουλέψουν στενά ενωμένοι με την άκρα δεξιά. Είχαν την υποστήριξη ενός σημαντικού μέρους της ίδιας της βάσης της Χ.Δ.

Από το ψήφισμα αυτό της Γερουσίας κι ύστερα, κλείνει στην πράξη ο θεσμικός κύκλος γύρω απ' την κυβέρνηση. Δεν της έμνε πια παρ' μία μικρή απόσταση ακόμα να διανύσει, πριν να θρεθεί μπροστά στο αδιάβατο εμπόδιο: ο χρόνος που έπρεπε να περάσει για την ολοκλήρωση της διαδικασίας της συνταγματικής τροποποίησης, που, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, ήταν ένα καθορισμένο χρονικό διάστημα. Το εμπόδιο τούτο η κυβέρνηση μπόρουσε να το υπερπηδήσει με δυο μόνο τρόπους: α) φτάνοντας σ' έναν προγραμματικό συμβιβασμό (που όσο πέρανε ο καιρός δεν θα καθοριζόταν πια από την πολιτικο-ποπουλίστικη μερίδα, που είχε χάσει την αυτονομία των αποφάσεων της, αλλά από την ολιγαρχικο-μονοπωλιακή μερίδα - από το Ε.Κ. αντιπροσωπευόμεν) και β) η αντιμετώπιζοντας ένα θεσμικό προσδιορισμό μέσω της δημιουργίας νέων μορφών εξουσίας ή μέσω ενός δημοψηφίσματος.

Όμως η ήγεσία του λαϊκού κινήματος δεν παίρνει καμία εγκαίρη και καθαρή απόφαση, πράγμα που δίνει χρόνο στους άστούς να σχεδιάσουν μία στρατηγική με βάση τις αναπόφευκτες οικονομικές και κοινωνικές ανασταρχές που ενυπάρχουν σέ κάθε διαδικασία μετασχηματισμού. Στρατηγική που κορυφώνεται με την κρίση του Όχτώβρη του ίδιου χρόνου (1972), όπου η αστική τάξη φαίνεται να μεταφέρει το κέντρο των αποφάσεων της από τα κόμματα στα Gremios⁷ και στην όποια εμφανίζονται πλέον συνενωμένες και οι δυο πολιτικές εκφράσεις της τάξης: η Χ.Δ. και το Ε.Κ.

Με την κρίση του Όχτώβρη η αστική τάξη εμφανίζεται να στερεώνει τη συνοχή της σαν τάξη, με βάση τη συνένωση της γύρω από τη δύναμη των Gremios. Οι οργανώσεις αυτές είναι επιφορτισμένες να υπερπηδήσουν τις διαφορές που άστικές μερίδες διατηρούν ακόμα στο επίπεδο των κομμάτων. Το αποτέλεσμα είναι ότι η Χ.Δ. χάνει κύρος στη σφαίρα έπιρροής της, ακόμα και στην ίδια τη βάση των όπαδών της. Όλο και πιο πολύ, μετατρέπεται σέ μία σκέτη, τυπική δομή, της όποιας η πραγματική δύναμη είναι στα χέρια του τομέα με άρχηγό το Φρέι, σέ στενή συμμαχία με το Έθνικό Κόμμα. Πολλαπλασιάζονται, έτσι, οι ένδειξεις της αύξανόμενης ταύτισης των δυο πολιτικών άστικών αξόνων.

Όμως, η αντιμετώπιση των βουλευτικών εκλογών του Μάρτη του 1973 προξένησε μία προσωρινή διαίρεση των δυο πολιτικών αξόνων. Το Ε.Κ. έβλεπε κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας να κερδίζει τα δυο τρίτα του Κογκρέσου, για να προχωρήσει σέ μία αλλαγή της κυβέρνησης, χρησιμοποιώντας τη συνταγματική μομφή ενάντια στον πρόεδρο. Η Χ.Δ. προσανατολίζεται μάλλον στο να κερδίσει την απαιτούμενη πλειοψηφία στο Κογκρέσο για να κηρύξει σέ άπαγόρευση την κυβέρνηση, όσον άφορ' τη δυνατότητά της να συνεχίσει την έφαρμογή του προγράμματός της με άπλα προεδρικά διατάγματα. Πρόκειται να άμφιστηθεί η αντιπροσωπευτικότητά της μπροστά στο Κοινοβούλιο, πράγμα που θα έχει την ύποστήριξη μίας πλατιάς πλειοψηφίας.

Η έπιτυχία της κυβέρνησης (44% των εκλογών) κάνει να καταρρεύσουν και οι δυο γραμμές δράσης. Δεν είναι πλέον δυνατό να καταβληθεί η κυβέρνηση καταφεύγοντας στη συνταγματική μομφή (άφου οι άστοί δεν κερδίζουν τα δυο τρίτα), ούτε να γίνει πιο άποτελεσματική η θεσμική κύκλωση με την ύποστήριξη μίας δυνατότητας Βουλής που θ' αντιμετώπιζε τη νικημένη έκτελεστική έξουσία. Είναι λοιπόν η στιγμή που η συμμαχία Ε.Κ. - τομέας Φρέι δεν έχει άλλη διέξοδο από το να προτρέψει σ' ένα πραξικόπημα με στρατιωτική ύποστήριξη.

Αλλά, ακόμα, είναι η ανεξήγητη στιγμή όπου ένας θριαμβος τέτοιου είδους δεν καταλήγει ήτουθενά. Αντί να χρησιμοποιήσει η U.P. τούτο το θρίαμβο για να άσκήσει μία πίεση που, με τη μομφή μίας δράσης στο Κογκρέσο, θα συντελούσε στο να δημογραφήσει, σ' αυτή τη νέα κατάσταση των δυναμένων, μία ρήξη ή τουλάχιστον μία άποδυνάμωση της άστικής συμμαχίας, προτίμηση ν' άνοίξει νέα μέτωπα αγώνα άκριβώς σ' εκείνα τα επίπεδα που προσφέρονταν να ένισχύσουν την άστική συμμαχία. Με δυο λόγια, στο ιδεολογικό επίπεδο. Είναι η περίπτωση του υπερβολικού θάρους θεμάτων άρχων, χρησίμεψε στο να ξαναλειτουργήσει η έθνικο-φρεϊκή συμμαχία, παρ' όλο τον τότε δυσμενή συσχετισμό δυνάμεων για τη στρατηγική της.

Η φιλο-συμμαχική μερίδα της άστικής τάξης έμποδίζεται στο να σπάσει τον ιδεολογικό άποκλεισμό του αντικομμουνισμού που

ή ίδια ή U.P. θεμελίωσε, όταν, μετά τις εκλογές, ασχολείται με τό νά πλατύνει τήν επίθεσή της, αντί νά ασκήσει πίεση μέ σκοπό νά προκαλέσει μία διαίρεση τοῦ μπλόκ τῆς ἀντιπολίτευσης. Ἐπιβάλλονται συμφωνίες σχετικές μέ μία νέα θεσμική δομή (οἱ ὁποῖες θά ἔπρεπε νά ἐκτιμηθοῦν μέ τό κριτήριο τό κατά πόσο συμβάλλουν στό στήσιμο νέων μορφῶν ἐξουσίας), ἀλλά χωρίς νά παρθεῖν ὑπόψη τά πιά ἐπείγοντα συμφέροντα μιᾶς φιλο-συμμαχιακῆς ἡγεσίας τῶν ἀστών. Τοῦτο σημαίνει ὅτι θά ὑπερασπιζόμαστε καί θά σεβόμαστε ὀρισμένες μορφές γενικά παραδεχτές στήν πολιτική πράξη. Συγκεκριμένα, τό θέμα ἦταν νά προτείνουμε μία συμμαχία μέ τά μεσαία στρώματα καί τή συμμετοχή τους στίς νέες μορφές ἐξουσίας πού θά γεννιόντουσαν.

Γιά νά εἶναι ἀποτελεσματική ἡ συμφωνία θάπρεπε νά ἐπιβληθεῖ τή στιγμή ἀκριβῶς πού ὁ συσχετισμός τῶν εὐνοϊκῶν γιά τήν κυβέρνηση δυνάμεων (μέ τό ἐκλογικό ἀποτέλεσμα) προσφερόταν γιά νά συνταράξει τοὺς ἀστούς καί νά ἀμφισβητήσῃ στά σοβαρά τή στρατηγική τῆς ὀλιγαρχικο-μονοπωλιακῆς μερίδας. Πιό ὕστερα, ὅταν θά εἶχε καταφέρει νά ξαναστήσῃ τήν ἰδεολογική της συμμαχία, θά ἦταν ἀργά πιά.

Ὅπως καί νάχε τό πράγμα, ἡ γραμμὴ δράσης τῆς κυβέρνησης (δηλαδή τῶν λαϊκῶν κομμάτων), προσανατολισμένη στό ν' ἀνοίξει νέα μέτωπα καί θασιζόμενη στήν ἐκλογική της δύναμη, σήμαινε νά μὴ γίνῃ δεκτός αὐτός ὁ δρόμος συμμαχιῶν σάν ὁ πιά ἐνδεδειγμένος γιά νά προχωρήσουμε σ' ἐκείνη τή συγκυρία. Δέ σκεφτήκαμε ὅτι τό νά προχωρήσουμε μπορούσε νά σημαίνει ὄχι τόσο πραγματοποίηση νέων μέτρων τοῦ κυβερνητικοῦ προγράμματος, ὅσο τό νά ἐμποδιστεῖ τό ξαναστήσιμο τῆς ἀστικῆς συμμαχίας.

Δέν ἀναφερόμαστε ἐδῶ στήν ἀνάγκη νά διαλέξουμε ἀνάμεσα στό σύνθημα «νὰ προχωρᾶμε χωρίς νά σταματᾶμε»⁸ καί στό «νὰ στερεώνουμε γιά νά προχωρᾶμε»⁹. Τό ζήτημα ἦταν (σ' ἐκείνη τή συγκυρία) νά καταλάβουμε τήν ἀνάγκη μιᾶς συμμαχίας μέ τά μεσαία στρώματα, ἀντί νά τὰ σπρώξουμε σέ μία συμμαχία μέ τήν ὀλιγαρχικο-μονοπωλιακή μερίδα. Δέν μπορούμε νά ξεχάσουμε πῶς τό σχέδιο μεταρρύθμισης τῆς δημόσιας καί ἰδιωτικῆς ἐκπαίδευσης χρησιμοποίησε σάν ἀφορμή γιά μιάν ἐκστρατεία μέ ἐνεργὴ συμμετοχή τῆς χριστιανοδημοκρατικῆς θάσης, μέ κύριο σκοπό νά ἀλύσει τήν ἐντύπωση τῆς ἐκλογικῆς ἐπιτυχίας τῆς κυβέρνησης.

Ἀντί νά χρησιμοποιήσῃ ἡ U.P. τοῦτη τήν ἐπιτυχία γιά νά ἀρχίσῃ μία ἰδεολογική ἐπίθεση, μέ σκοπό νά οὐδετεροποιήσῃ τά μεσαία στρώματα καί ν' ἀπομονώσῃ ἐπομένως τή μονοπωλιακή ὀλιγαρχία, ἐπιβλήθηκε μία γραμμὴ πού προκάλεσε τή μεγαλύτερη συσπείρωση τοῦ ἀστικοῦ μπλόκ, περιορίζοντας ἀκόμα περισσότερο τά στενά περιθώρια δράσης τῆς φιλο-συμμαχιακῆς ἡγεσίας της.

Ἡ καλύτερη ἀπόδειξη γι' αὐτό πού ὑποστηρίζουμε βρίσκεται στά ἐπόμενα θήματα τῆς ἀστικῆς τάξης:

Ἡ ἐγκριση τῶν τελευταίων λεπτομερειῶν τῆς συνταγματικῆς τροποποίησης ἀπὸ τό Ε.Κ. καί τή Χ.Δ. (Ἰούλης τοῦ 1973), καθόρισε, σάν συνέπεια τῆς πάλης τῶν τάξεων, τή ρῆξη τῆς ἐνιαίας δομῆς τοῦ κράτους, μία κι ἀνοίξε τό δρόμο σ' ἕναν ἀγῶνα μεταξύ τῶν δημοσίων ἐξουσιῶν, πού βρέθηκαν μπροστά σ' ἕνα πραγματικό ἀδιέξοδο. Ἡ δυαδική ἐξουσία (Κογκρέσο, Ἀρειος Πάγος καί Συμβούλιο Ἐπικρατείας¹⁰ ἐνάντια στήν ἐκτελεστική ἐξουσία), πού ἦρθε σάν συνέπεια μιᾶς τέτοιας ἐξάρθρωσης τοῦ κράτους, δημιούργησε τίς προϋποθέσεις γιά τή μεταφορά τῆς λήψης ἀποφάσεων σέ νέες μορφές ἐξουσίας (Corporaciones Industriales, Comandos Comunales¹¹ κ.λπ.), ἀφοῦ τά κυβερνητικά ὄργανα εἶχαν παρὰλύσει. Ὁργανώσεις πού, παρ' ὅλο πού ἦταν ἐμβρυα, χωρίς καθόλου ὀργανικότητα, ἐνσάρκωναν ὅμως ὅλο τὸν ἰδεολογικό τρόπο πού χρησιμοποιοῦσε κατ'ἀλληλα ἡ ἀστικὴ τάξη καί μπροστά στὸν ὁποῖο δέν εἶχε προβλεφτεῖ καμιά ἀπάντηση ἀπὸ τό λαϊκὸ κίνημα.

Ἐτοί, ἡ ἐπίθεση τοῦ λαϊκοῦ κινήματος, μέ τό νά μεταφέρει τήν ἐξουσία μπροστά στό ἐπίσημο ἀδιέξοδο, προχωρᾷ περισσότερο στό ἰδεολογικό παρά στό ὀργανωτικό ἐπίπεδο, καί τοῦτο ἀπὸ τήν

ἀνικανότητά του νά πραγματοποιήσῃ τίς ἀποφάσεις του, ἐξαιτίας τῆς διαίρεσης τῆς πολιτικῆς του ἡγεσίας.

Ἡ θαριὰ πολιτικὴ σημασία τῆς ἀντίφασης, μεταξύ ἀφενὸς τῶν ἰδεολογικῶν προεκτάσεων μιᾶς ἀπόφασης καί ἀφετέρου τῆς σχεδὸν ἀνυπαρχτῆς πραγματοποιήσεώς της, ὁξυνόταν ἀκόμα πιό πολύ, ὅταν, στήν περίπτωση μιᾶς μετωπικῆς ἐπίθεσης ἐνάντια στό ἀστικό σύστημα ἐξουσίας, προχωροῦσαμε χωρίς νά προσέξουμε τή συμπεριφορά τοῦ στρατοῦ.

Μέ τὸν ἕνα ἢ μέ τὸν ἄλλο τρόπο, οἱ ἐνοπλῆς δυνάμεις ἀντιμετώπιστηκαν πάντοτε ἀπὸ τὴν U.P. μέ μία πολὺ ἀπλοϊκὴ προοπτικὴ ταξικῆς ἀνάλυσης, πού ἔπαιρνε σάν δεδομένο ὅτι μπροστά στή δύναμη τοῦ ὀργανωμένου λαοῦ, ἀνεξάρτητου ἀπ' τὴν ἀστικὴ θεσμικὴ δομὴ, θά διαιροῦνταν ἀπὸ τὴν ἴδια τους τὴν ἀνομοιογενὴ ταξικὴ σύνθεση. Σεχνιόταν στήν ἀνάλυση, ἡ ἀμφιταλάντευση πού μπορούσε νά ἀσκήσῃ στή συμπεριφορά τους ἡ εἰδικὴ λειτουργία τους σάν ὁμάδα.

Ἡ ἀπάντηση τῆς ἀστικῆς τάξης στήν ἐπίθεση τῆς ἀριστερᾶς ἦταν ἀκριβῶς ὅτι προκάλεσε τὸν προσδιορισμὸ τῶν ἐνόπλων δυνάμεων σάν ὁμάδα πίεσης (πού καθορίζει ἐξαιτίας τῆς ἐσωτερικῆς της δομῆς μιὰ εἰδικὴ λειτουργία «κάστας» μέ εἰδικὰ συμφέροντα, πράγμα πού νοθεύει τοὺς ταξικούς ἀνταγωνισμούς). Οἱ παράμετροι ἐνὸς τέτοιου προσδιορισμοῦ καθορίζονται ἀπὸ τὴ δυαδικὴ ἐξουσία πού ἀρχίζει νά ἀμφισβητεῖ τό ἴδιο τὸ σύστημα κυριαρχίας, τοῦ ὁποῦ, ὅπως εἶναι φυσικὸ, οἱ ἐνοπλῆς δυνάμεις εἶναι συστατικά μέρη. Δυαδικὴ ἐξουσία πού, κυρίως, ἐκφραζόταν ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἀποσύνθεση τοῦ ἀστικοῦ κράτους μᾶλλον παρὰ ἀπὸ τὴ γέννηση μιᾶς δυαδικῆς ἐξουσίας ἀστικῆς τάξης καί προλεταριάτου. Τό τραγικὸ τῆς κατάστασης ἦταν ὅτι αὐτὴ ἡ δυαδικὴ ἐξουσία δέν ὑπῆρχε ἀκόμα στήν πραγματικότητα παρὰ μόνο, καί πολὺ συχνά μάλιστα, στό ἰδεολογικὸ ἐπίπεδο, κι αὐτὸ ἦταν ἀρκετὸ γιά νά ἐπισηπύσει ἕνα στρατιωτικὸ πραξικόπημα.

Τὴν τελικὴ προσπάθεια, καί ὀριστική, ἐνὸς τέτοιου προσδιορισμοῦ μπορούμε νά βροῦμε στήν ἀπόφαση τῆς Βουλῆς τῆς 22 Αὐγούστου, πού μεμφόταν τὴν κυβέρνηση γιά μὴ νομιμότητα καί ὑπέρβαση ἐξουσίας.

Ἐτοί, θάλέσουμε ὅτι ἡ ἐπέμβαση τοῦ στρατοῦ ὑπακούει στήν ὑποταγή του στά συμφέροντα τῆς ὀλιγαρχικο-μονοπωλιακῆς μερίδας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, πρέπει ν' ἀναγνωρίσουμε στήν πράξη του κι ἄλλες ἐπιρροές, δηλαδή τόσο ἀπ' τὴν ταξικὴ του καταγωγή ὅσο καί ἀπὸ τὰ συμφέροντά του σάν κάστα μέ esprit de corps. Στὸ μέτρο πού θά κυριαρχήσῃ τελικὰ ἡ τελευταία ἐπιρροή, ὁ χαρακτήρας τῆς ἐπέμβασής του θά εἶναι βασικά στρατιωτικός, δηλαδή μιὰ μορφὴ δράσης ὄχι ἀπαραίτητα ἐξαρτούμενης ἀπὸ τὰ συμφέροντα μιᾶς ὀρισμένης ἀστικῆς μερίδας.

Ὅταν ἀκοῦμε σήμερα ὅτι στό πολιτικὸ σχέδιο τῶν χιλιανῶν στρατιωτικῶν ἐντάσσονται στοιχεῖα ἀρνήσεως ὅλων τῶν γεγονότων τῶν τελευταίων σαράντα χρόνων, δηλαδή ὅλης τῆς περιόδου πού ἴσχυε τό δημοκρατικό-φιλελεύθερο σύστημα κυριαρχίας, ἀποδεικνύεται ἔτσι ὅτι μπαίνει σ' ἀμφισβήτηση ἡ ἴδια ἡ πολιτικὴ συμμαχία τῆς ἀστικῆς τάξης καί αὐτοπροτείνονται οἱ στρατιωτικοὶ σάν ἀντικαταστάτης της.

Αὐτὸ ὁ προσανατολισμὸς πού ἀναφέραμε, μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ περισσότερο ἀπὸ τὰ ἴδια τους τὰ συμφέροντα σάν στρατιωτικοὶ παρὰ ἀπὸ τὴν ἰδιότητά τους σάν ἀπλὸ ὄργανο μιᾶς μερίδας τάξης. Τοῦτο κάνει θιψίμη τὴ διαδοχικὴ συμμαχία τους μέ ἄλλες ἀστικές μερίδες, κι ἀκόμα καί λαϊκά στρώματα. Τό πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τό ἂν ἡ ἐσωτερικὴ ἐνότητα τῶν ἐνόπλων δυνάμεων εἶναι συνεπὴς ἢ ὄχι μέ τὴν κυριαρχία αὐτῶν ἢ ἐκείνων τῶν ταξικῶν συμφερόντων. Ἀπ' αὐτὴ τὴ σκοπιὰ ὁ ὀριστικὸς προσανατολισμὸς τῆς στρατιωτικῆς διακυβέρνησης θά εἶναι τό ἀποτέλεσμα τῆς φόρμουλας πού θά ἐναρμονίζει μέ τὸν καλύτερο τρόπο τὴν κυριαρχία ὀρισμένων συμφερόντων ταξικῶν μέ τὴν ἴδια τους τὴ θεσμικὴ ἐνότητα.

στὶς ἐπάλξεις τῆς Δημοκρατίας ἡ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

ἡ ἀπογευματινὴ σου ἑφημερίδα

Έχει σημασία, φυσικά, γιά τόν προσανατολισμό πού θά έχει ή στρατιωτική κυβέρνηση, ή βοήθεια πού μπορεί νά τής προσφέρει τό ξένο κεφάλαιο καί ή γενική στάση του Ιμπεριαλισμού, στό μέτρο πού μπορεί νά συμβάλει στόν κατευνασμό τών αντινομιών πού θά δημιουργηθοῦν ἀναπόφευκτα μέ μιά πολιτική ἀποκλειστικῆς ἐξυπηρέτησης τών συμφερόντων τῆς ὀλιγαρχικο-μονοπωλιακῆς μερίδας, ἀντινομιών πού θά θάλουν σέ κίνδυνο τή θεσμική ἐνότητά. Ἄν λείπει αὐτή ή βοήθεια, μιά λύση εἶναι ή καταπίεση τών ἴδιων τών ἀντιφρονούντων στρατιωτικῶν καί ή γρήγορη μεταμόρφωση τών ὑπολοίπων σέ διαχειριστική κάστα ἐνός συστήματος κυριαρχίας στήν ὑπηρεσία τῆς φιλο-ιμπεριαλιστικῆς μερίδας· ή, πάλι, μιά στροφή τών στρατιωτικῶν πού θά τούς πλησίαζε σ' ἕναν προσανατολισμό ποπουλιστικῶν τύπου. Ἐξαρτάται μέ τί τρόπο θά λειτουργήσουν τά ταξικά συμφέροντα· ή θά διατηρηθεῖ τό μύλοκ μονολιθικό (μέ βάση ἕνα σύστημα κοοπτάτσιας) ή θά πολωθεῖ σύμφωνα μέ τά διάφορα ταξικά συμφέροντα πού ἀντιπροσωπεύονται στίς ἐνοπλες δυνάμεις.

Ἀπ' ὅλα τά προηγούμενα συνάγουμε διάφορα θέματα σοβαρῆς σημασίας. Πρόθεσή μας εἶναι νά ἀπαριθμήσουμε μερικά ἀπ' αὐτά σάν συμβολή στό διάλογο καί χωρίς νά ξεχνᾶμε τήν πολιτική τους βαρύτητα (πολιτική μέ τήν ἔννοια τῆς πράξης ή ὀχι τῆς πολιτικολογίας).

ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ: Τό Β' μέρος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1) Ποπουλισμός: πολιτική κατάσταση πολύ διαδομένη στή Λατινική Ἀμερική. Τά κύρια χαρακτηριστικά του εἶναι ή δημιουργία, ή ἰσχυρή προσωπικότητα τοῦ ἀρχηγοῦ, τό ἀσάφές κοινωνικό πρόγραμμα. Τό φαινόμενο αὐτό στήν πολιτική ζωή ἔχει μεγάλη ἐπιτυχία στά μικροαστικά στρώματα καί τίς λαϊκές τάξεις καί μάζες. Σάν ἀντιπροσωπευτικά ἀναφέρονται συνήθως τοῦ Περόν στήν Ἀργεντινῇ καί τοῦ Βελάσκο Ὑμπάρρο στό Ἑκουάδορ.

2) «Ἀνάπτυξη»: ἔννοια οἰκονομική καί πολιτική, πού ἦταν στή μόδα στή Λατινική Ἀμερική τῇ δεκαετία τοῦ '60 (καί σήμερα ἀκόμη σέ μερικά κράτη), παρόλη τή γενική ἀμφισβήτηση. Προτάθηκε κύρια ἀπό τούς Ἀμερικανούς σάν σκοπός τών «ὑποανάπτυκτων» λατινοαμερικάνικων κρατῶν πού ἔπρεπε νά φτάσουν δαθμαία στήν «ἀνάπτυξη».

3) Rodomiro Tomic: ἡγέτης τῆς μετριοπαθοῦς, ρεφορμιστικῆς μερίδας τῆς Χιλιανῆς Χριστιανοδημοκρατίας, ὑποψήφιος τῆς προέδρου τό 1970. Ὁ ἡγέτης τῆς ἄλλης, ἀδιύλαχτης, μερίδας εἶναι ὁ Φρέι.

4) Partido Nacional: κόμμα στά δεξιὰ τῆς Χ.Δ., πού ἀντιπροσωπεύει τά ὀλιγαρχικά μονοπωλιακά συμφέροντα.

5) Οἱ ἐκδηλώσεις αὐτές, πού ὀνομάστηκαν «διαμαρτυρίες τῆς κατωρόλας», ἀπό τίς ἄδειες, λόγω «ἐλλείψεως τροφίμων», κατασρόλες πού χτύπαγαν οἱ γυναῖκες τῶν μεσαίων στρωμάτων καί τῆς ἀστικής τάξης. Ἐπαῖξαν σημαντικό ρόλο στήν ἀστική κινητοποίηση ἐνάντια στήν Ὑ.Ρ. καί εἶναι ἕνα παράδειγμα τῆς ἀντιδραστικῆς χρησιμοποίησης τῶν γυναικῶν.

6) Οἱ τρεῖς αὐτοῖς τομεῖς ἦταν: ὁ «κοινωνικός» τομέας, πού περιλάμβανε τίς κρατικές ἐπιχειρήσεις καί διομηχανίες, ὁ τομέας τῆς «μικτῆς» οἰκονομίας (ἐταιρίες μέ κρατική καί ἰδιωτική συμμετοχή ἀπό κοινού) καί ὁ τομέας τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας.

7) Gremios εἶναι στή Χιλή οἱ ὀργανώσεις ἐργοδοτῶν, ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων (γιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί), δηλαδή μαζικές ἐπαγγελματικές ὀργανώσεις τῶν μεσαίων στρωμάτων καί τῆς ἀστικής τάξης. Ἐδῶ ἀναφέρεται ὁ συγγραφέας στήν ἀπεργία τῶν ἰδιοκτητῶν φορτηγῶν, πού παράλυσε ὅλη τή Χιλή ἐπὶ μῆνες ἀλλά ἀπότυχε μπροστά στή λαϊκή κινητοποίηση.

8) Σύνθημα τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος.

9) Σύνθημα τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος. Καί τά δύο φανερώνουν τίς διαφορές τακτικῆς τῶν δύο κομμάτων, πῶς ὀρμητική τοῦ Σ.Κ., πῶς συνετὴ τοῦ Κ.Κ.

10) Contraloria General: μονοπρόσωπη ἐξουσία. Ὁ Contralor τοῦτος ἐκλέγεται στή Χιλή ἀπό τή Γερουσία καί ἔχει καθήκοντα διοικητικά καί λογιστικά τῶν πράξεων τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Ἡ σημαντικότερη λειτουργία του εἶναι ὅτι μπορεί νά ἀποφασίζει γιά τή νομιμότητα ή μή τῶν προεδρικών διαταγμάτων.

11) Cordones Industriales: διομηχανικές ζώνες. Ὁργάνωση μαζική τῶν ἐργατῶν μιάς διομηχανικῆς ζώνης. Comandos Comunales: κοινοτικά κομάντος: μαζική ὀργάνωση τῶν κατοίκων μιάς συνοικίας, κυρίως στούς φτωχομαχαλάδες (Villas Miseria). Εἶναι μικρές ἀπό τίς νέες μορφές λαϊκῆς ἐξουσίας πού δημιουργήθηκαν κατά τή διάρκεια τῆς χιλιανῆς ἐμπειρίας.

κεραμικά
ἀπό τό ἐργαστήριο

“ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ,,

**Φτιαγμένα μέ κέφι καί ἀγάπη
σέ καινούργιες πάντα φόρμες καί σχέδια
ἐκλεκτά δῶρα γιά τούς ἀπαιτητικούς
φίλους σας.**

**Θά τὰ βρῆτε στό ἐργαστήριο,
Φανερωμένης 48 - Χολαργός
τηλ. 65.21.725**

**Στή Θεσσαλονίκη ἀντικείμενα
τοῦ ἐργαστηρίου θά βρῆτε
κατ' ἀποκλειστικότητα στό μαγαζί
“ἀντικείμενο,, Δημητρίου Γούναρη 30.**

**ΤΩΡΑ ΘΑ ΒΡΗΤΕ
ΤΑ ΜΟΝΑΔΙΚΑ ΠΟΥΠΟΥΛΕΝΙΑ
SLEEPING BAGS ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΣΤΗΝ ΤΙΜΗ ΠΟΥ ΑΓΟΡΑΖΟΥΝ
ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ
ΣΑΚΚΙΔΙΑ – ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΑ – ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ
ΚΑΙ ΤΣΑΝΤΕΣ ΜΕ ΠΤΥΣΣΟΜΕΝΑ ΡΟΔΑΚΙΑ
ΟΛΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΕΝΙΣΧΥΜΕΝΟ
ΜΟΥΣΑΜΑ BLUE-ORANGE ΤΟΝ
ΟΠΟΙΟ ΕΙΣΑΓΟΥΜΕ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ ΑΠΟ ΙΑΠΩΝΙΑ**

**ΑΓ. ΜΕΛΕΤΙΟΥ 50 καί ΠΑΤΗΣΙΩΝ
Τηλ. 8226511 «ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΗ»**

ΘΟΥΡΙΟΣ

**κεντρικό ὄργανο τοῦ
‘ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ’**

ΑΝΤΙ - Έρευνα

Η επιτυχητή για μας ανάγκη συνεχούς επικοινωνίας με τον αναγνώστη πάνω σε όλα τα προδλήματα που καθημερινά συναντάμε στην πορεία για την έκδοση του «ΑΝΤΙ», «γέννησε» την έρευνα που ξεκινήσαμε από το τεύχος 72 - τον περασμένο Μάη. Η έρευνα αυτή βασίστηκε στην επιτυχία της στη συνεργασία των φίλων του περιοδικού - μίας και μας έλειπαν οι οικονομικές δυνατότητες να καταφύγουμε στους ειδικευμένους οργανισμούς. Και πέτυχε: το πλήθος των απαντήσεων που πήραμε ξεπέρασε τις προσδοκίες μας. Το υψηλό ποσοστό συμμετοχής αποδεικνύει το «δέσιμο» των αναγνωστών με το περιοδικό και δίνει μία αντιπροσωπευτικότητα.

Η έρευνα είχε δύο φάσεις:

● Στην πρώτη, εξετάστηκε η γνώμη ενός αντιπροσωπευτικού τυχαίου δείγματος του αναγνωστικού κοινού.

● Στη δεύτερη, δημοσιεύσαμε σε όλα τα φύλλα το ερωτηματολόγιο, για να μπορέσουμε να έχουμε μια διασταύρωση των αποτελεσμάτων και να δώσουμε τη δυνατότητα σε όσους φίλους μας επιθυμούσαν να πουν τη γνώμη τους για το περιοδικό.

Η ανάλυση της α' φάσης έχει σχεδόν ολοκληρωθεί. Για τη δεύτερη, η επεξεργασία προχωρεί. Πιστεύουμε ότι σύντομα θα μπορέσουμε να δώσουμε όλα τα στοιχεία της έρευνας αναλυτικά. Θεωρήσαμε πάντως σκόπιμο να δώσουμε σήμερα μία πρώτη «γεύση» αυτής της έρευνας, δημοσιεύοντας μερικούς πίνακες που βασίζονται στο τυχαίο αντιπροσωπευτικό δείγμα του αναγνωστικού μας κοινού, από τις απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο του τεύχους 72. Δημοσιεύουμε ακόμα, επιλέγοντας αντιπροσωπευτικά - και κάποτε τυχαία εξ αιτίας του ειδικού ενδιαφέροντος των παρατηρήσεων - δείγματα από τις «άνοιχτες» ερωτήσεις που πήραμε από ΟΛΑ τα ερωτηματολόγια, και του τεύχους 72 (ειδικά) και του τεύχους 74 (γενικά).

Ας δούμε πρώτα μερικούς πίνακες που δείχνουν πώς οι αναγνώστες βλέπουν το «ΑΝΤΙ». Τα αποτελέσματα βασίστηκαν στις απαντήσεις από το ερωτηματολόγιο που είχε ενσωματωθεί σε όρισμένα μόνο φύλλα του τεύχους 72.

ΠΙΝΑΚΑΣ I

Στην ερώτηση: «ΤΙ ΓΝΩΜΗ ΕΧΕΤΕ ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ «ΑΝΤΙ»», απάντησαν:

Πολύ καλό	Αρκετά καλό	μέτριο	κακό	δέν απαντούν
33,6%	56,5%	6,9%	0%	3,1%

ΠΙΝΑΚΑΣ II

Στην ερώτηση: «ΑΠ' ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΓΕΝΙΚΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΠΟΙΟΥΣ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΟΤΙ ΤΟ «ΑΝΤΙ» ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΕ ΠΟΙΟΥΣ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΥΣΤΕΡΕΙ», απάντησαν:

	ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΙΚΑΝΟ- ΠΟΙΗΤΙΚΑ	ΥΣΤΕΡΕΙ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΟΥΝ
Έλληνική πολιτική ζωή	67%	22%	11%
Κυπριακό	61%	16%	22%
Διεθνή γεγονότα	42%	39%	19%
Αποκλειστικές πληροφορίες	84%	2%	14%
Έργατικό κίνημα	32%	48%	20%
Φοιτητικό κίνημα - Παιδεία	24%	52%	21%
Κοινωνικά-Οικονομικά θέματα	47%	29%	24%
Ίστορικά θέματα	55%	27%	18%
Θεωρητικά άρθρα-Μελέτες	42%	31%	27%
Καλλιτεχνικά-Πολιτιστικά	53%	25%	22%

ΠΙΝΑΚΑΣ III

Στην ερώτηση: «ΑΠ' ΤΟΥΣ ΓΕΝΙΚΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΠΟΙΟΙ ΣΑΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΝ», απάντησαν:

Έλληνική πολιτική ζωή	86
Κυπριακό	40
Διεθνή γεγονότα	81
Αποκλειστικές πληροφορίες	54
Έργατικό κίνημα	56
Φοιτητικό κίνημα - Παιδεία	66
Κοινωνικά - Οικονομικά	66
Ίστορικά θέματα	77
Θεωρητικά άρθρα - Μελέτες	53
Καλλιτεχνικά - Πολιτιστικά	50

Στην ανάλυση των αποτελεσμάτων θα επανέλθουμε. Σήμερα, βασισμένοι στους πίνακες II και III, θεωρούμε ότι πρέπει να κάνουμε μία παρατήρηση, γιατί πιστεύουμε ότι ο ρόλος του «ΑΝΤΙ» δεν σταματά με την «ικανοποίηση» των επιθυμιών μόνο του αναγνωστικού του κοινού. Οφείλει να παρακινεί και οφείλει να φωτίζει θέματα που ίσως δεν είναι πάντα ενός άμεσου ενδιαφέροντος. Έξηγούμαστε: έννοούμε το ΚΥΠΡΙΑΚΟ και τις προτιμήσεις του αναγνωστικού κοινού. Από τους πίνακες II και III προκύπτει ότι, παρόλο που το «ΑΝΤΙ» καλύπτει ικανοποιητικά το θέμα (Πίνακας II, απάντηση «καλύπτει ικανοποιητικά» 61%), το αναγνωστικό κοινό (Πίνακας

III, απάντηση 40%) υποβιβάζει το ΚΥΠΡΙΑΚΟ στην τελευταία τάξη των ενδιαφερόντων του και ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΟΛΑ τα άλλα θέματα.

● Τί απαντούμε σ' αυτό;

Πιστεύουμε ότι δύο βασικοί λόγοι επιβάλλουν τη συνέχιση της δημοσιότητας για το ΚΥΠΡΙΑΚΟ - και οι λόγοι αυτοί συνδέονται στενά μεταξύ τους:

α) Είναι υποχρέωσή μας και καθήκον μας στο χειμαζόμενο κυπριακό λαό η παρακολούθηση των προβλημάτων του και η συμπίεση μ' αυτόν.

β) Η ελληνική πολιτική ζωή (ή όποια έρχεται στην α' γραμμή του ενδιαφέροντος των αναγνωστών μας) είναι άρρηκτα δεμένη με το κυπριακό πρόβλημα, ένα άξονικό πρόβλημα για τις πολιτικές μας εξελίξεις, για την αποδέσμευση και της Ελλάδας από κάθε ξένη εξάρτηση.

ΤΟ «ΑΝΤΙ», αλλά και όλος ο ελληνικός τύπος, οφείλει να δώσει τη μεγαλύτερη δημοσιότητα στο πρόβλημα αυτό και χρέος όλων μας είναι η συμπαράσταση στους Κύπριους. Όμως, για όλα αυτά πιστεύουμε πως δεν πρέπει να κλείσουμε εδώ. Η σημασία του Κυπριακού και ο βαθμός του ενδιαφέροντός μας γι' αυτό θα αποτελέσει μία στιγμή διαλόγου με τους αναγνώστες μας στο άμεσο μέλλον.

ΠΙΝΑΚΑΣ IV

Στήν ερώτηση: «ΠΟΙΑ ΑΠ' ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ ΣΑΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ», οι προτιμήσεις είναι:

Μέχρι το

1940	1940-1944	1945-1949	1950-1967	1967-1974
22%	39%	61%	50%	20%

Παρατήρηση: Τό άθροισμα δίνει περισσότερο από 100 γιατί οι απαντήσεις ήταν πολλαπλές· είναι πάνω ο πίνακας ένδεικτικός της προτίμησης των αναγνωστών.

ΠΙΝΑΚΑΣ V

Στήν ερώτηση: «ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΝΩΜΗ ΣΑΣ ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ "ΑΝΤΙ"», απάντησαν:

Ανεξάρτητο περιοδικό της άριστερας	83,2%
Περιοδικό με συγκεκριμένη πολιτική γραμμή	6,1%
Βήμα διαλόγου	38,2%
Περιοδικό ποικίλης ύλης	4,6%
Περιοδικό κουλτούρας	6,1%

Αλλά ας φύγουμε από την «ψυχρή» στατιστική κι ας δούμε μία σειρά από απαντήσεις στις «άνοιχτές» ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, εμφανίζοντας κάποιες άλλες όψεις και του ανα-

γνωστικού μας κοινού και της γνώμης που έχει για το «ΑΝΤΙ».

Η κατάταξη έγινε ως εξής:

Πρώτα αναγράφουμε το χώρο που θεωρεί πιο συγγενικό προς την ιδεολογία και την πολιτική του τοποθέτηση και με τις ένδειξεις που δίνει ο ίδιος ο άπαντών (κάποτε με επιφυλάξεις, κάποτε δηλώνοντας πως τον εκφράζουν περισσότεροι χώροι από ένα συγκεκριμένο πολιτικό σχηματισμό κ.λπ.).

Οι αριθμοί πριν από κάθε απάντηση σημαίνουν:

● Ο αριθμός 1: ΠΟΙΑ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΤΕΡΗΜΑΤΑ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»

● Ο αριθμός 2: ΠΟΙΑ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΑ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»

● Ο αριθμός 3: ΑΛΛΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ, που συμπλήρωσε ο αναγνώστης μας.

Από τις απαντήσεις διαλέξαμε μερικές χαρακτηριστικές, αφού δεν θα ήταν δυνατό να τις αναδημοσιεύσουμε *ολόκληρες* όλες. Ελπίζουμε όμως πως μεταφέρουμε πιστά το πνεύμα των «άνοιχτών» αυτών ερωτήσεων. Κι αν κάποτε καταγράφουμε εδώ μερικές «ειδικές περιπτώσεις», το κάνουμε για το ξεχωριστό ενδιαφέρον που παρουσιάζουν. Όπως π.χ. αυτή του αναγνώστη που δηλώνει ότι είναι δεξιότερος της «Νέας Δημοκρατίας», αλλά όχι χουντικός! Ας τον... τιμήσουμε λοιπόν, και ας του δώσουμε το προβάδισμα - ένα τον έχουμε, διάβολε!

«Οχι Νέα Δημοκρατία - Άκρα Δεξιά, όχι όμως και Χουντικός!»

1. Για μας είναι τα άρθρα σας για το κομμουνιστικό κίνημα, από εκεί σ'ας γνωρίζουμε πολύ καλά, οι επιστολές διαφόρων άριστερών σ' άλλους άριστερους που και εδώ ή χρησιμότης για έμάς είναι μεγάλη, και ειδικά οι θέσεις για τα έθνικά μας προβλήματα. Πού αύριο θα κληθίτε να δώσετε λόγο. Έλαττώματα δεν βρίσκουμε εμείς ειδικά, διότι δεν μας ενδιαφέρει το περιοδικό σας, γιατί θέβαια δεν είμαστε άριστερά. Πάντως να ξέρετε ότι διαβάξατε από πολύ δικό μας κόσμο. Αλήθεια έχετε διαβάσει τον «Μύθο του 20ου αιώνα» του Ρόζενμπερκ. (Σ.Σ. Πρόκειται για το γερμανό «φιλόσοφο» που προετοίμασε ιδεολογικά το ναζισμό, πριν ακόμα από το μεγάλο Φύρερ Άδόλφο Χίτλερ...)

Εμείς οι Έθνικιστές Έθνικιστές διαβάζουμε με μεγάλη προσοχή και το δικό σας περιοδικό και όλα τα άλλα εις τον χώρο της Άριστερας. Άλλωστε πως θα σ'ας γνωρίσουμε καλύτερα, έτσι ώστε την δεδομένη στιγμή να ξέρουμε με ποιόν θα έχουμε να κάνουμε. Οι ύπηρεσίες που μας προσφέρετε είναι μεγάλη ειδικά στο να γνωρίζουμε τον κόσμο που κινείται στο χώρο της άριστερας. Βλέπετε πρέπει πρώτα να γίνουμε τέλειοι κομμουνιστάι και μετά τέλειοι έθνικιστάι. Πάντως να ξέρετε ότι αυτή τη φορά ή αναμέτρηση θα είναι πολύ σκληρή και με τρομακτικές απώλειες, οι όποιες θα είναι θέβαια δικές σας. Διότι αυτή τη φορά γίνεται δουλειά σ'ε βάθος και όχι σ'ε στυλ (έθνοσωτήρων) Στέλιου κλπ. Τώρα θα μου πείτε δεν φοβάσαι που τά γράφεις όλα αυτά. Οχι γιατί όσο να χτυπιέστε, δεν πρόκειται να ανακαλύψετε τίποτε. Όχι πάντα

Σοσ. Πορεία (!)

3. Τοῦτο μόνο: κρατηθεῖτε ὅσο μπορέσετε – καί σᾶς ἀφήσουν – στό ἴδιο ἐπίπεδο! Θαρρῶ πῶς τό μόνο περιοδικό σήμερα, πού μπορεῖς νά καυχηθεῖς γιά ἀμεροληψία καί γιά φανατικούς φίλους ὅλων τῶν ἀποχρώσεων (ἐξαιροῦνται οἱ ἀκραϊφῶς «ἐθνικόφρονες» – εὐτυχῶς) καί ἡ παρουσία σας εἶναι πολὺτιμη, ἀναντικατάστατη! Κουράγιο καί μπράβο σας!

ΚΚΕ ἔσ.

1. Τό συνεχές κυνηγητό, τό ξετρύπωμα θρώμικων καταστάσεων, καί ἡ διαρκής ὑπογράμμιση στοῦς ἀρμόδιους τῆς ὑπαρξῆς μιᾶς μερίδας λαοῦ πού δέν τρώει ὅ,τι τῆς σερβίρεται.

ΚΚΕ

1. Ὅσα θέματα διαπραγματεύεται τό ΑΝΤΙ, δείχνει μιά συνέπεια καί ἕνα σεβασμό στόν ἀναγνώστη. Πρόκειται γιά θέσεις πού ἔχουν ἐπεξεργαστεῖ καί δέν προσφέρονται γιά καταναλωτική ἀπόλαυση.

ΠΑΣΟΚ

1. Δέν φοβάται νά γράψει τήν ἀλήθεια, ἀδιαφορώντας γιά τίς συνέπειες, ἂν δηλ. θά θίξει τοὺς μεγιστάνες τοῦ πλοῦτου ἢ τὰ τσιράκια τους, τοὺς σάπιους ἀργόσχολους τῶν ὑπουργείων, τοὺς μόνιμους καπηλευτές τῆς ἐξουσίας.

Γιά μένα τό ΑΝΤΙ εἶναι αὐτό πού γύρευα τόσα χρόνια. Εἶναι ἡ πικρή ἀλήθεια πού τόσο καιρό τήν ἐνιωθα, τήν ὑποπτευόμουν, ἤξερα ὅτι ὑπάρχει ἀπό τὰ χάλια πού ἔχομε σάν κράτος, ἀλλά καί πού κανεῖς δέν τολμοῦσε νά τήν πει. Συνεχίστε τήν προσπάθειά σας αὐτή. Ξεσκεπάστε ὅσους μπορεῖτε περισσότερους, γιά νά δοῦμε πότε τέλος πάντων θά ξυπνήσει αὐτός ὁ λαός. Ἄν θά φτάσει ποτέ τό ΑΝΤΙ ἐλεύθερα στό χωριό.

ΚΚΕ

1. Τά κύρια προτερήματα τοῦ ΑΝΤΙ εἶναι ἡ σοβαρότητά του καί ἡ ἀντικειμενικότητά του μέ τήν ὁποία ἀντιμετωπίζει τὰ διάφορα θέματα.

ΠΑΣΟΚ

3. Ἄν καί συνδρομητής 2 ξένων περιοδικῶν, τό περιοδικό σας παίρνει τίς προτιμήσεις μου γιά τήν πρώτη θέση. Μόνο πού τό ΑΝΤΙ ὑστερεῖ σέ θέματα ποιότητας χαρτιοῦ καί φωτογραφιῶν. Ἀναγνωρίζω βέβαια τίς οικονομικές ἀνάγκες, ἂν καί ἐλπίζω ὅτι θά βελτιωθεῖ μελλοντικά. Χρειαζόμαστε τό ΑΝΤΙ περισσότερο ἀπό μιά καθάρη Ἀθήνα.

ΕΔΑ

1. Μιλᾷ ἀπλά καί σταράτα.

Ἐξωκοινοβουλευτική Ἀριστερά

1. Πληροφόρηση γιά γεγονότα πού μόνο στό ΑΝΤΙ μπορεῖς νά βρεῖς. Γενικά αὐτό πού θέλω νά μάθω δέν τό βρίσκω στόν ἡμερήσιο τύπο.

3. Εὐτυχῶς πού θγαίνει τό ΑΝΤΙ καί ἔμαθα πράγματα γιά τὰ ὁποία διψοῦσα νά μάθω. Εὐχαριστῶ.

Νέα Δημοκρατία

2. Ἀριστερίζει, δέν εἶναι ἐμφανισίμο.

3. Δέν μπορῶ νά ἔχω γνώμη διότι δέν παρακολουθῶ τακτικά τό περιοδικό σας, ἂν καί τὰ λίγα τεύχη πού ἔπεσαν στήν ἀντίληψή μου τὰ διάβασα μέ πολύ ἐνδιαφέρον.

ΑΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΑΙ
ΓΙΑ ΤΑ ΕΡΓΑΤΙΚΑ;...
ΜΑ ΤΙ ΖΟΙ ΑΡΙΣΤΕΡΟΣ ΘΑ ΗΜΟΥΝΑ
ΔΕΝ ΕΧΩ ΑΦΗΣΕΙ ΠΡΟΤΟΜΑΓΙΑ.
ΓΙΑ ΠΡΟΤΟΜΑΓΙΑ, ΟΤΑΝ ΕΠΙΤΡΕΠΟΝΤΑΙ
ΒΕΒΑΙΑ..

ΚΚΕ ἔσ. – ΚΚΕ

1. Ξεσκέπασμα μέ θάρρος πολλῶν καταστάσεων καί γεγονότων, πράγμα πρωτόγνωρο στή δημοσιογραφία τῆς πατρίδας μας.

ΠΑΣΟΚ – ΚΚΕ

2. Ἡ «γραμμὴ του» εἶναι «γραμμὴ» τῆς «φλοῦ ἀριστεράς».

Χριστιανικὴ Δημοκρατία

2. Ἐχῶ τήν ἐντύπωση ὅτι τό ΑΝΤΙ δέν ἔχει ἀκόμη ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ δογματικές «μαρξιστικές» θέσεις, ἂν καί κάνει δειλὰ θήματα ἀνοίγματος γιά ἕναν διάλογο μέ τήν σημερινή πραγματικότητα. Τό ὅτι π.χ. τό ΑΝΤΙ δέν θέλει ν' ἀναφερθεῖ στίς λεγόμενες «σοσιαλιστικές» χώρες, παρ' ὅλο πού καί ἀναγνώστες του ρωτᾶνε νά γραφεῖ κάτι γιά τόν Μπίρμαν, τήν Χάρτα 77 κ.λπ. εἶναι κατὰ τήν γνώμη μου ἐνδειξὴ δογματισμοῦ καί στενότητος.

Σοσιαλιστικὴ Πρωτοβουλία

1. Δέν «προστατεύεται».

Ἐξωκοινοβουλευτικὴ Ἀριστερά (παρ' ὅλο πού δέν δέχομαι τὸν ὄρο)

2. Στὴ σημερινή φάση πού περνáει ἡ χώρα μας, ὅπου ἀπειλεῖται ἄμεσα ἡ ἐθνικὴ τῆς ἀνεξαρτησία ἀπὸ τὸν τούρκικο ἐπεχτατισμὸ καί ἡγεμονισμό, ὁ λαός μας δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἐντυπα πού τὸν «πληροφοροῦν» καί τὸν «ἐνημερώνουν». Τέτοια ἔχει μπόλικά. Τίς ἀστικές φυλλάδες. Ἀντίθετα κάθε περιοδικό πού θέλει νά λέγεται δημοκρατικό καί νά μπαίνει στήν ὑπηρεσία τοῦ λαοῦ, πρέπει νά προβάλλει μιά δημοκρατικὴ πατριωτικὴ καί ἀντιγεμονιστικὴ γραμμὴ, μοναδικὴ ἐγγύηση γιά τήν προάσπιση τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καί τῶν δημοκρατικῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ καί τῆς χώρας μας.

Δέν δηλώνεται ἰδεολογικὴ συγγένεια:

1. Οἱ καλοὶ συνεργάτες. Τὰ ἐνδιαφέροντα θέματα. Ἡ ἐπικαιρότητα τῶν θεμάτων. Ἡ χαμηλὴ του τιμὴ (σχετικᾶ).

2. Ὅτι εἶναι δεκαπενθήμερο καί ὄχι ἐβδομαδιαῖο. Ὅτι δέν εἶναι πάρα πολὺ γνωστὸ καί διαδεδομένο.

ΕΔΑ – ΚΚΕ ἔσ.

2. Δέν παίρνει σαφὴ θέση πάνω στὴ διάσπαση τῆς ἀριστεράς, πράγμα πού εἶναι ὑποχρεωμένο νά κάνει ἂν θέλει νά βοηθήσει πραγματικά καί ὄχι νά εἶναι ἐλεύθερος σκοπευτής.

ΠΑΣΟΚ

3. Τό θεωρῶ τό καλύτερο περιοδικό στόν χώρο τῆς προοδευτικῆς ἀριστεράς πού κυκλοφορεῖ σήμερα. Τὰ θέματά του λίγο ἀσύνδετα μεταξύ τους. Μιά λίγο πιὸ συγκεκριμένη θέση, χωρὶς νά θλάφτει τήν ἀνεξαρτησία του. Περισσότερα λίγο γιά τὸν χώρο τῶν κομμάτων ΠΑΣΟΚ καί ΚΚΕ.

ΚΚΕ

2. Παρὰ τήν ἐπιθυμία τοῦ περιοδικοῦ νά φαίνεται πῶς καλύπτει ἕνα χώρο ἐλεύθερου θήματος τῶν ἀπόψεων τῆς ἀριστεράς, πρᾶγμα πού σέ ἕνα βαθμὸ καταφέρνει, δέν κρύβει ὥστόσο τίς κάποιες τάσεις του πρὸς μιά συγκεκριμένη πολιτικὴ παράταξη τῆς ἀριστεράς.

3. Στὸ βαθμὸ πού μπορεῖ νά γίνεῖ κατορθωτό, περισσότερο ἰσοτιμὴ μεταχείριση τῶν κομμάτων τῆς ἀριστεράς, κοινοβουλευτικῆς καί μὴ.

ΚΚΕ ἔσ.

1. Ἡ δυνατότητα τοῦ νά φέρνει στὴ δημοσιότητα ἀποκλειστικὲς πληροφορίες. Τό γεγονός ὅτι ἀποτελεῖ θῆμα διαλόγου ἀνάμεσα στήν ἑλληνικὴ κατακερματισμένη ἀριστερά. Θερμὸς συμπαραστάτης στίς προσπάθειές σας.

Σοσιαλιστικὴ Πρωτοβουλία

2. Ὅτι μᾶλλον συντάσσεται μέ τήν ἐπαναστατικὴ ἀριστερά. Δέν δηλώνεται ἰδεολογικὴ συγγένεια.

3. Εἶναι ἐνδιαφέρον τό ὅτι τὰ θέματα τοῦ ΑΝΤΙ πᾶνε γιά συζήτηση στὴ ΒΟΥΛΗ. Φροντίστε ὅλα νά εἶναι κατάλληλα γιά μετατροπὴ τους σέ ἐπερώτηση.

Χριστιανικὴ Δημοκρατία

3. Τό ΑΝΤΙ ἀξίζει νά διαβάζεται ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἕλληνες γιατί ἀνήκει Σ' ΟΛΟΥΣ. Ἡ προσπάθεια γιά τήν προώθησή του καί στό πιὸ ἀπομακρυσμένο χωριὸ πρέπει νά γίνεῖ πιὸ ἐντονὴ. Τό ΑΝΤΙ εἶναι ἐπικτατικὴ ἀνάγκη νά τό γνωρίσουν ὅλοι.

ΚΚΕ

2. Προσωπικά θά ἤθελα νά διαβάζεται ἀπὸ ὅλες τίς παρατάξεις.

ΚΚΕ (!)

1. Τό ὅτι ἔχει ἀποκτήσει τήν ἐμπιστοσύνη πολλῶν ἀριστερῶν.

ΠΑΣΟΚ

1. Ξεσκεπάζει τα βρώμικα πολιτικά παιχνίδια που παίζονται σέ βάρος του Έλληνικού Λαού. Ένθεμερώνει υπεύθυνα τό άναγνωστικό του κοινό.

3. Είσαι τό μόνο περιοδικό πού διαβάζω μέ κέφι. Αφιέρωσε κάτι περισσότερο στό κομμάτι έκείνο τής άριστεράς πού έκφράζει γνήσια τόν ελληνικό λαό.

Χριστιανική Δημοκρατία

3. Άδικαιολόγητη προκατάληψη σέ θέματα πίστης - λατρευτικής ζωής και σύγχυση μέ «έκπροσώπους» ή δήθεν «έκφραστές».

Αναρχικός

3. Πρέπει νά γίνει πιό έλεύθερο, πιό άδέσμευτο, πιό ΑΝΑΡΧΙΚΟ! Έτσι όπως είναι τώρα μοιάζει σάν νά είναι μία μεγάλη, πελώρια τσόντα!

ΚΚΕ

3. Θά ήταν καλό νά παίρνατε και δημοσιεύατε συνεντεύξεις μέ όλους τούς άρχηγούς κομμάτων. Μέχρι τώρα αυτό έχει γίνει νομίζω μόνο μέ τόν σ. Χ. Φλωράκη.

ΠΑΣΟΚ - Σοσ. Πορεία - ΚΚΕ έσ. - ΚΚΕ - Έξωκ. Άριστερά

3. Στην έπαρχία τό προμηθεύεται ό δημόσιος υπάλληλος «μετά φόβου».

ΚΚΕ

3. Έξετάστε γιατί τό ΑΝΤΙ ανίγεται στην έπαρχία - δέν φτάνει στό χωριά. Σας άναφέρω τό νομό τής Βοιωτίας συγκεκριμένα.

Έξωκοινοβουλευτική Άριστερά

3. Τίς καλύτερες εύχές γιά τή συνέχιση και επέκταση, ιδίως στην έπαρχία, τής προσπάθειάς σας (μας).

ΚΚΕ έσ.

2. Ή άσπάθεια του, άλλως φοβερά ένδιαφέρον κι άλλοτε... «πρέπει νά κυκλοφορήσουμε»;

Έλλειψη χιούμορ κύριοι, αμάν λίγο χιούμορ!

Νέα Δημοκρατία

1. Ένδιαφέρουσες άποκλειστικές πληροφορίες. Άντικειμενική παρουσίαση έπιστολών. Διαβάζεται έστω και από μη άριστερο (φαντικό) πολίτη.

2. Κύριο έλάττωμα είναι ή μονόπλευρη τοποθέτησή του, χωρίς θέβαια συγκεκριμένη θέση στην άριστερά, έστω και άν μπορεί νά διαβαστεί και από μη άριστερούς. Νομίζω πώς θά πρέπει νά κάνει καλόπροαίρετη και αντικειμενική κριτική του κυβερνητικού έργου γιά νά άποκτήσει μία πιό πλατιά βάση, δηλ. τό άναγνωστικό του κοινό νά ανήκει οέ όλα τά κόμματα, άκόμη και στη «Νέα Δημοκρατία»

ΠΑΣΟΚ

3. Άρχισα νά τό διαβάζω... στό στρατό! Είναι πολύ χρήσιμο περιοδικό στό χώρο τής άριστεράς. Άν και έχω διαφορετική πολιτική τοποθέτηση, γενικά μου άρέσει πολύ. Μπορώ νά πώ, ότι... τό ζηλεύω. Θά πρέπει νά βλέπει μέ μεγαλύτερη εύρύτητα και νά μήν καταφέρεται έναντια στό ΠΑΣΟΚ. Κάτι τέτοιο δέν συμφέρει σέ κανένα...

ΚΚΕ

1. Βασικά τό ΑΝΤΙ πιάνει τό εφυγμό τής καθημερινής, πολιτικής και «άλλης» ζωής, μέ πλούσια και ποικίλη ύλη και μοναδικά άρθρα - έρευνες μέσα στό πλαίσιο του προοδευτικού του προσανατολισμού.

2. Τό ότι έδωσε πολλές φορές τό χώρο του σέ άρθρα και έρωταπαντήσεις πού κυριολεκτικά τόνωσαν και σταθεροποίησαν τό κλίμα τής αντι-ενότητας και διάσπασης τών άριστερών-προοδευτικών δυνάμεων.

ΚΚΕ έσ. - Έξωκοινοβουλευτική Άριστερά

1. Ή άποκάλυψη άπόρρητων πληροφοριών.

ΠΑΣΟΚ

1. Λίγα ίχνη φανατισμού (άπό τούς άρθρογράφους).

3. Τό ΑΝΤΙ μπορεί νά πρωτοστατήσει και κάπου άλλου. Στο θέμα έρωτας (στην Ελλάδα, στό έξωτερικό, μέ άρθρα κ.λπ.).

ΕΔΑ - ΚΚΕ έσ. (Ταλαντεύομαι ανάμεσα στό δύο αυτά κόμματα)

3. Συγχαρητήρια γιά τήν συνέπεια στις ήμερομηνίες κυκλοφορίας.

ΚΚΕ έσ.

3. Έκτιμούμε τή διατήρηση σταθερής τιμής επί 3 χρόνια.

ΕΔΑ - ΚΚΕ έσ.

3. Πιστεύω ότι τό ΑΝΤΙ αντιπροσωπεύει μία σοβαρή προσπάθεια στό χώρο τής άριστεράς και πώς θά μπορούσε νά έχει μία μεγαλύτερη πληρότητα, θγαίνοντας ίσως μέ περισσότερες σελίδες (π.χ. τιμή 25 δρχ.) και πιό ποικίλη ύλη (δηλ. όχι μέ ένα κύριο θέμα κάθε φορά πού «τρώει» τίς περισσότερες σελίδες). ΜΕ ΤΙΣ ΚΑΛΥΤΕΡΕΣ ΕΥΧΕΣ.

ΚΚΕ έσ.

2. Μερικές φορές ή δέν έλέγχονται οί πολιτικές αντιθέσεις ή προσπάθει νά μήν «στεναχωρεί» όλες τίς πλευρές τής άριστεράς. Επίσης ή ανεξαρτησία ενός περιοδικού δέν μετριέται μέ τό άν είναι ούδέτερο αλλά μέ τήν σέ σωστές θέσεις πολιτική του.

Δέν δηλώνεται ιδεολογική συγγένεια.

2. Άκολουθεί πολιτική άριστεράς.

3. Εάν τό ΑΝΤΙ άκολουθοΐσε μίαν ανεξάρτητη πολιτική έλευθέρου διαλόγου, τότε θά αντιπροσώπευε όλους όσους θεωρούνται Έλληνες: άριστερούς - δεξιούς - κεντρώους κ.λπ.

ΚΚΕ έσ.

1. Ή σεμνή του εμφάνιση. Δέν του χρειάζονται λούσα. Προσεκτικό, φινετσάτο, γεμάτο σαφήνεια και αλήθεια, τό θάρρος, τό σθένος ή μη δογματισμός του.

2. Μόνο ή πενιχρότητα έξωφύλλου, αλλά εγώ τό βρίσκω πάλι συμπαθέστατο και οικείο. Συμβολίζει τό μόχθο και τόν αίματωμένο μαρτυρικό λαό μας.

3. Μπράβο σου ΑΝΤΙ γιά τήν Άντίσταση. Νά τήν μάθουν οί νέοι. Άνασαίνει ό λαός μέ τίς σελίδες αυτές. Κάντε τό πάλι γιά άνανέωση τής ήγεσίας τής άριστεράς και νά σταματήσουν οί καυγάδες τους.

Άλλος φίλος, αντί άπάντησης, μάς έστειλε ένα... ανέκδοτο:

Σέ μία συζήτηση:

- Τελικά ρέ, φίλε, δέ μάς ξεκαθαρίζεις τή θέση σου... Σέ ποιό κομμουνιστικό κόμμα ανήκεις... Στο «έσωτερικό» ή τό «έξωτερικό»;

-- Στο κόμμα τών... συνόρων.

οψηφία στή Βουλή «ἀπεφάνθη» ὅτι... δέν ὑπάρχει, γιά τό ἐπίσημο κράτος, ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ! Καί τά «μεμονωμένα κρούσματα» ἄρνησης «καί στήν πράξη», ἀλλά καί προβολῆς (ἀπό τήν ἄλλη πλευρά) τῶν γνωστῶν «ἀντιστασιακῶν», πληθαίνουν: «ἱστορικά» ἀναγνώσματα, συνεντεύξεις, δηλώσεις – καί ὑπουργῶν –, ἀγάλματα γερμανοντυμένων «ἡρώων» τῆς περιόδου, μηνύσεις κατά ἐφημερίδων ἀπό τόν... Τσαούς-Ἀντόν, καί κοινές ἐνέργειες καραμανλικῶν καί χουντικῶν ἐφημερίδων (π.χ. «Βραδυνή» καί «Ἑλ. Κόσμος» θυμήθηκαν τόν κατά διαστήματα τουλάχιστον ἀντικειμενικό Κομνηνό Πυρομάγλου γιά νά βγάλουν ὅλο τό ἀντικομμουνιστικό μέ-

ΤΟ «ΑΝΤΙ», δέν κατά-
 φερε νά πετύχει οὔτε φέτος
 ἕνα «εἰδικό» στόχο πού ἀπο-
 πέρυσι ἔβαλε πάνω στό θέμα
 αὐτό. Κάτι πού ἐλπίζει νά
 καταφέρει ὡς τό τέλος τῆς
 χρονιάς. Ἦταν καί αὐτός ἕνας
 ἀπό τοὺς λόγους πού τοῦτο τό
 μικρό ἀφιέρωμα ἀναφέρεται
 σέ μᾶλλον «εἰδικά» θέματα —
 καί ὄχι τόσο γνωστά — πού,
 ὅμως, συμβάλλουν στήν ὁλο-
 κλήρωση τῆς εἰκόνας τῆς ἐπο-
 χῆς ἐκείνης. Δημοσιεύουμε

Ἄσχετα ἀπ' ὅτι σὰς χώρισε στοὺς παρελθόν, ἄσχετα ἀπ' ὅτι θὰ σὰς χωρίσῃ στοὺς μέλλον, ὕστερα ἀπ' τὸ ξεσκάδωμά μας, ἐνῶστε τίς δυνάμεις σας γιὰ τὸν ἐθνικὸ ἀπελευθερωτικὸ ἀγῶνα. Στὶς πόλεις, στὶς συνοικίες, στὰ κεφαλοχώρια, στὰ χωριά, στὰ ἐργοστασία, στὶς ἐπιχειρήσεις, στὶς τράπεζες, στὰ τμήματα τῆς ἀστυνομίας καὶ χωροφυλακῆς, στὰ ὑπουργεῖα, πάρτε οἱ πιὸ δραστήριοι καὶ τολμηροὶ ἀπὸ σὰς τὴν πρωτοβουλία καὶ σχηματίστε παντοῦ μυστικὰς ἐπιτροπὰς τοῦ Ε.Α.Μ. Οἱ ἐπιτροπὰς τοῦ Ε.Α.Μ. τῶν συνοικιῶν, χωριῶν, ἐπιχειρήσεων, ἐργοστασίων, τραπεζῶν, ἐπαγγελματικῶν κλάδων, τμημάτων ἀστυνομίας καὶ χωροφυλακῆς, ὑπουργείων κ.τ.λ. μὲ τὴν σειρά τους, ἄς σχηματίσουν μυστικὰς ἑτριάδες ἢ πεντάδες δάσεως, γύρω ἀπὸ τίς ὁποῖες θὰ συγκεντρωθῇ ὅλος ὁ λαός. Τὸ Ε.Α.Μ. θ' ἀγωνισθῇ κινητοποιώντας ὅλο τὸ λαὸ κι' ἀπὸ κοινὸν μὲ τοὺς ἄλλους λαοὺς ποὺ παλεύουν τὸν ἄξονα, γιὰ νὰ σταματήσῃ τοὺς καταχρητές μας καὶ τὰ ὄργανά τους, τὴν πονηλὴν ο' αὐτοὺς ψευτοκυβέρνησιν τῶν προδοτῶν, εἰς τὸν ἀφηνιασμένον δρόμον τῆς καταλιστέψεως τοῦ τόπου μας καὶ τῆς ἐξόντωσης τῆς φυλῆς μας. Γιὰ ν' ἀποσπᾷς ψωμί, λάδι, ὄσπρια, μισθοὺς καὶ ἡμερομίσθια σύμφωνα μὲ τὸν τιμᾶριθμό. Συνοσίτια γιὰ ὅλους ὅσους δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν διαφορετικὰ. Γάλα γιὰ τὰ παιδιά, ἱατροφαρμακευτικὴ περίθαλψιν γιὰ τοὺς ἄρρωστους. Γιὰ τὸ σταμάτημα τῶν δολοφονιῶν καὶ τῶν συλλήψεων. Γιὰ τὴν ἀπόλυση τῶν χιλιάδων ἐλλήνων πατριωτῶν ποὺ εἶναι

έτσι, εκτός από τό πρώτο «Διάγγελμα του ΕΑΜ» (πού όσο κι αν φαίνεται άπίστευτο δέν είναι αρκετά γνωστό) και από ένα γράμμα «για ένότητα και συνεργασία» του καπετάν Έρμη (Β. Πριόβολος) από τό Βουκουρέστι, και:

- Μιά μικρή μελέτη για τά γραμματόσημα του ΕΑΜ.

- Τήν αφήγηση μιās άπλης αγωνίστριας για τόν άγώνα στη Θεσσαλία — μιá προσωπική μαρτυρία, τόσο κοινή για χιλιάδες οίκογένειες.

- Τή μύηση ενός Γερμανού στο ΕΑΜ-ΕΛΑΣ και τή δράση της γερμανικής μεραρχίας 999 στην Ελλάδα.

- Ένα έγγραφο πού δείχνει τή στοργή και τή φροντίδα για τίς αρχαιότητες στην Έλεύθερη Ελλάδα.

κλεισμένοι στα στρατόπεδα συγκεντρώσεων και στις φυλακές. Για τήν ήθική και ήλική βοήθεια των θυμάτων του άπελευθερωτικού άγώνα, βοηθώντας μέ όλες τίς δυνάμεις τό έργον τής οργανώσεως «Έθνικής Άλληλεγγύης». Για τήν άπαλλαγή τής χώρας μας άπ' τόν ξενικό ζυγό στην κατάλληλη στιγμή, τήν άνατροπή τής σημερινής ή κάθε άλλης προδοτικής κυβερνήσεως, πού τυχόν θά σχηματισθί, και για τό σχηματισμό μιās προσωρινής κυβερνήσεως, πού θά προκηρύξει έκλογές για Συντακτική Έθνοσυνέλευση, ώστε ο λαός ν' άποφανθί κυριαρχικά για τό πολίτευμα και τή διακυβέρνησή του.

Οργανώσεις του Λαού κάθε μορφής! Πάρτε μέρος στον άγώνα του Ε.Α.Μ., όσες άπό σάς δέν πήραν άκόμη άπόφαση σχετική. Άποχή άπό τήν οργανωμένη δράση μονάχα τούς καταχτητές βοηθάει.

Έλληνες άστού! Βοηθήστε οικονομικά και μέ τή συμμετοχή σας στον άγώνα του Ε.Α.Μ..

Έλληνες άξιωματικοί, έπαξιωματικοί, έφεδροι πολεμιστές, άνάπηροι, προσφέρατε τίς γνώσεις σας, τήν πείρα σας, τήν δοκιμασμένη τόλμη σας στην οργανώση των έθνικών δυνάμεων. Τό παράδειγμα των καπεταναίων, των καρδακρυαίων, των ναυτών του 1821, του Κολοκοτρώνη, του Μιαούλη, του Κανάρη, Οικονόμου, Καρατζά, άς είναι όδηγός σας. Έλληνες άξιωματικοί και όπλίτες τής άσττυνομίας και τής χωροφυλακής! Δέν ύπάρχει Έλληνική κυβέρνηση, πού νά ύπηρετείτε. Μή γινόσαστε όργανα των καταχτητών μας και των προδοτών Έλλήνων, πού έξευτελίζουν, πιέζουν, δολοφονούν και σάς τούς ίδιους. Σαμποτάρετε κάθε μέτρο των καταχτητών, πού στρέφεται ένάντια στον Έθνικό Άπελευθερωτικό άγώνα του λαού. Έλληνες ιερείς! Όδηγηθήτε άπ' τό παράδειγμα του Παπαφλέσσα. Γίνετε μαχητικοί άγωνιστές του άγώνα τής φυλής, για τό ξεσκάδωμά της. Νέοι και Νέες! Δώστε τόν άπέραντο ένθουσιασμό σας, τό ήρωικό σας πνεύμα, τήν αυταπάνηση και τήν αυτοθυσία σας στον άγώνα του Ε.Α.Μ. Έλληνίδες! Πολεμήστε τήν διαφθορά πού πάνε νά σπείρουν άνάμεσά σας, έκμεταλλενόμενοι τή πείνα σας, οί διεφθαρμένοι φασίστες. Ούτε μιá Έλληνίδα δέν πρέπει νά έχη σχέσεις μέ τούς φασίστες καταχτητές μας. Στιγματίστε όσες έπιμένουν νά πουλιούνται στους καταχτητές μας. Έλληνες άγρότες! Κρύψτε τήν παραγωγή σας άπ' τούς καταχτητές και τήν κυβέρνηση των προδοτών-λακέδων, πού

παραδίνει ό,τι συγκεντρώνει στους Γερμανούς. Πουλάτε τά προϊόντα σας μόνο στους κατοίκους των πόλεων, Έλληνες πολίτες. Ούτε ένα κομμάτι άτάρι, ούτε μιá σταγόνα λάδι στους καταχτητές, όσαδήποτε λεφτά και αν σάς προσφέρουν. Υπερασπίστε τό δικό σας μ' όλα τά μέσα. Και σεις Έλληνες μικροαστοί, Βιοτέχνες, εργάτες, Δημόσιοι και Ίδιωτικοί ύπάλληλοι, Διανοούμενοι! Άρνηθήτε κάθε βοήθεια στους καταχτητές μας. Μή δουλεύετε γι' αυτούς. Φέρτε κάθε είδους έμπόδιο σε κάθε δουλιά πού γίνεται για λογαριασμό τους. Αρχίστε άμέσως τόν άγώνα σας μέ έπιτροπές, πεταχτές συγκεντρώσεις, μέ διαδηλώσεις, μ' επιβράδυνσι και στάσι στην ώρα τής δουλιάς, μέ άπεργίες για ψωμί, σουσίτια, μεροκάματα και μισθούς μέ βάση τόν τιμάρημο. Έλληνες, Έλληνίδες, Νέοι και Νέες! Η Κρήτη, ή Μακεδονία, ή Θράκη, όπου άρχισε κι' όλας τό ξεκίνημα, μäs δείχνουν τό δρόμο. Τό Ε.Α.Μ. όρίζει τό χρονικό διάστημα άπ' τά σήμερα ως τίς 28 Όκτωβρίου, πρώτη έπέτειο τής άνανδρης επιδρομής των Ίταλών φασιστών ένάντια στη χώρα μας, περίοδο του νέου έθνικού άπελευθερωτικού ξεκινήματος. Μέρα μέ τή μέρα, ώρα μέ τήν ώρα, άς ανεβάσουμε τίς μορφές τής πάλης μας. Τό Ε.Α.Μ. όρίζει σύγχρονα για έμβλημά του τό ήρωικό τσαρούχι. Τό τσαρούχι είναι τό έλληνικό «Υ». Τό Ε.Α.Μ. καλεί όλους τούς Έλληνες και Έλληνίδες στις 28 Όκτωβρίου στο σπίτι τους, στο τόπο τής δουλιάς τους, στο καφενείο, στο τράμ, στο κινηματογράφο, στο θέατρο, νά χαιρετισθούν μέ τίς λέξεις «τσαρούχι - Ε.Α.Μ.». Άπ' άκρη σ' άκρη στην Ελλάδα μας δυό λέξεις πρέπει ν' άντηχήσουν τή μέρα τής 28ης Όκτωβρίου, οί λέξεις ΤΣΑΡΟΥΧΙ-ΕΑΜ.

Έλληνες πατριώτες και πατριώτισσες! Μέρες φοικτές, μέρες τρομερής δοκιμασίας περνάμε. Άκόμη πιό φοικτές και άπαισίες μäs περιμένουν. Άπό μäs όμως και πάλι έξαρτάται νά ζήσουμε ξανά έλεύθεροι. Ό άγώνας δέν θά είναι εύκολος μά τό έπαθλό του άξίζει κάθε θυσία. Κά τό έπαθλο αυτό θά είναι μιá Νέα Ελλάδα έλεύθερη και ανεξάρτητη, κτήμα του λαού της.

ΑΔΕΛΦΙΑ ΜΑΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ, ΝΕΟΛΑΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ! ΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ! ΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΚΤΗΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΛΕΥΤΕΡΙΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ! ΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ! ΖΗΤΩ ΤΟ ΤΣΑΡΟΥΧΙ-ΕΑΜ
ΕΜΕΙΣ ΘΑ ΝΙΚΗΣΟΥΜΕ

Μιά «συνηθισμένη ιστορία» από τό ξεκίνημα τῆς ἀντίστασης στή Θεσσαλία

Ἡ μαρτυρία πού ἀκολουθεῖ εἶναι μιᾶς ἀπλῆς ἀγωνίστριας. Μᾶς τό ἔστειλε ἀπό τή Λάρισα καλή φίλη τοῦ περιοδικοῦ, μέ τήν ἐξῆς σημείωση:

Δέν θά τοὺς θυμηθεῖ κανεῖς. Ἄν τοὺς σιμώσεις, θά σοῦ ἀνοίξουν τήν ψυχὴ τους, καί θά 'ναι ἐτούτῃ ἡ βασανισμένη καί ρωμαλέα γῆ μας πού θά γνωρίσεις. Εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀνώνυμους ἀπὸ τοὺς ταπεινούς. Ἀπὸ τοὺς ἀμέτρητους ἐκείνους πού ἔκαμαν τὴν Ἑθνικὴ Ἀντίσταση. Καί, πού, κατόπι, πάλι σηκώθηκαν γιὰ νά κατορθώσουν ὅ,τι δέν μπόρεσαν νά σιμώσουν τὴν πρώτη φορά.

Ἡ Εὐδοξία Γιαννοπούλου εἶναι ἀπὸ ἐκείνους πού σὼπαιναν. Τώρα ἀφηγεῖται:

Πῶς νά στά πῶ, πῶς νά σ' ἀρχίσω, ἀγάπη μου! Ἦταν τό 1943, θυμάμαι. Ὁ Γιάννης, ὁ μεγαλύτερος ἀδερφός μου, σηκώθηκε ἕνα πρωινό* μελαγχολικός. Ἀπὸ τ' ὄνειρο πού εἶδε. Καί διηγήθηκε: «Εἶδα μητέρα, λέει, ὅτι πῆγαινα πρὸς τὸν Τύρναβο, καθάλα σ' ἐν' ἄλλο, κι ἦταν καπνός κι ἀντάρα μπρὸς μου, καί πίσω οἱ Γερμανοὶ μᾶς ρίχνανε».

Ἦταν διαταγὴ νά πᾶνε σιτάρια στοὺς ἀντάρτες. Ἡ μητέρα μου – δέν ξέρω πῶς ἐξηγοῦσε τὰ ὄνειρα ἢ ἀπὸ διαίσθηση – τοῦ λέει: «Παιδί μου πρόσεξε! Μὴν πᾶς πουθενά!»

Ἐρίξε λαχνό ἢ ἐπιτροπή, στό χωριό. Ποῖον θά πέσουνε τὰ ζῶα, καί ποῖον θά πᾶει ἀνθρωπος. Ἐμᾶς μᾶς ἔπεσε τό ἄλλογο νά πᾶει. Ἀλλά ὁ Γιάννης, ἐπειδὴ ἀγαποῦσε τόσο πολὺ τὴ φοράδα, τὴ Μπάλια ὅπως τὴν ἔλεγε – ἦταν ὁμορφο καί χαριτωμένο – τὴν ἀκολούθησε νά μὴν πάθει τίποτε. Κι ὁ πατέρας μου, κι αὐτός, πρὶν ξεκινήσει ὁ ἀδερφός μου, τοῦ ἔλεγε: «Μὴν πᾶς, Γιάννη! Τό ἄλλογο γίνεταί, ἐσύ δέν γίνεσαι», πῆγε, ὅμως, κι ἔκωψε κριθάρη ἀπ' τό κισίκι καί τό ἔβαλε πάνω στό κάρο. Κι ἡ μητέρα μου πάλι νά τὸν παρακαλεῖ. Ἀλλά ὁ Γιάννης - «Μὴν ἀνησυχεῖτε» λέει - «ἐγώ, δέν θά πάω. Μέχρι τὸν Ἀμπελώνα καί θά γυρίσω πίσω».

Λοιπόν, ἔ, ξεκίνησε· καί μέ τό ξεκίνημα δέν ἄργησε νά βγεῖ τό ὄνειρο. Μόλις βγήκαν ἔξω ἀπὸ τὸν Τύρναβο, τοὺς προδῶσανε. Ποῖος προδῶσε, δέν ξέρω.

Ὁνειρο εἶδε κι ὁ πατέρας μου, κι ὁ ἄλλος ἀδερφός μου, κι ἐγώ. Εἶδα ὅτι τοὺς πιάσανε ὅλους μαζί, ποιοὶ δέν γινώριζα, καί τοὺς κόψαν τὰ κεφάλια, καί τὰ κεφάλια τους πέφταν κάτω στὴ γῆ, καί τὰ παίρναν μετὰ καί τὰ θάζαν πάνω στό κορμί. Κι ἔλεγα στό ὄνειρό μου, πῶς εἶναι δυνατόν νά ζήσουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι;

Νά δεις ἄνθρωπο μέ κομμένο κεφάλι... καί κακὸ θά βγεῖ.

Κι ἀκόμα ἔθλεπα στό ὄνειρο ὅτι συχνὰ μαχαιρώναν τό Γιάννη μας. Πότε πισώπλατα καί πότε πλάγια.

Καί πολλές φορές, στό σπίτι μας, στὴν αὐλὴ μας, κάτω ἀπ' τὴν κληματαριὰ, τὰ βράδια τό καλοκαίρι, κεῖ πού τρώγαμε ψωμί, τό

εἶχε ἡ μητέρα μου κακὸ πάλι σημάδι κι ἐτούτο: Κατέβαινε ἡ κότα τὴ νύχτα κι ἐρχόταν στό τραπέζι. «Παναγία μου», ἔλεγε ἡ μητέρα, «ψυχὴ θά μᾶς φύγει ἀπ' τό σπίτι».

Τό κακὸ εἶχε γίνεῖ. Τοὺς πιάσανε οἱ Γερμανοί, ἄχ πῶς νά σοῦ τό πῶ! Τοὺς φέρνουνε στὴ Λάρισα. Ὁ ἕνας ἦταν κουμπαραοῦλι τοῦ Μαλλιάρα – ἐκεῖνου πού ἔκοθε τότες κι ἔραβε. Κι ὁ ἄλλος – δέν θυμάμαι τ' ὄνομά του – τὸν ἔφεραν οἱ Γερμανοὶ στὸν Ἀμπελώνα καί τὸν κρέμασαν.

Ἀρχισε τὰ τρεξίματα, λοιπόν, ἡ μητέρα μου. Κι ἐκεῖνος ὁ Μαλλιάρας τῆς εἶπε: «Τί τρέχεις, καημένη Παρασκευὴ, τί τρέχεις κυρία Γιαννοπούλου! Τό γιό σου, κι ὅλους τοὺς ἄλλους τοὺς πρόδωσαν τὴν ὥρα πού φόρτωσαν τὰ στάρια ἀπὸ μέσα ἀπ' τό σπίτι. Ἀπὸ μέσα ἀπ' τό χωριό μᾶς στείλαν εἶδηση. Ἐμεῖς θά πηγαίναμε νά τοὺς πιάσουμε; Στείλαμε τοὺς Γερμανοὺς καί τοὺς πιάσανε. Βλέπεις ἐκεῖ δέν ἦταν κανένα σπημένο φυλάκιο – αὐτό ἦταν ἔκτακτο. Κι ὅποιος ἦταν ἐξυπνος, τό καταλάβαινε».

Καί ἄρχισαν νά τοὺς ἀνακρίνουν στὴ Λάρισα. Ὁ ἀδερφός μου ὁ Γιάννης στάθηκε ὁ πιὸ γενναῖος ἀπ' ὅλους. Ζήτησαν νά μαρτυρήσει· πού πῆγαιναν τὰ σιτάρια. Νόμιζε πῶς θά ἔκαμε καλὸ καί στοὺς ἄλλους καί λέει: «Πῆγαμε νά πουλήσουμε σιτάρη ν' ἀγοράσουμε ζῶα. Ἐγὼ πῆρα τὴν πρωτοβουλία». Καί ἄρχισε τό ξύλο ἄγριο καί τρομερό. Καδρόνι ἀπὸ τὴν πόρτα τό σπᾶσανε ἀπάνω του καί τὸν κάμανε μαῦρο ὅπως εἶναι τό πανί, σοῦ λέει. Οἱ κραυγὲς του εἶχανε συγκλονίσει τό στρατόπεδο. Σάν τό γελάδι μούγκριζε.

Στὴν ἀνάκριση ἦταν дуό διερμηνεῖς. Τὸν ἕνα τὸν ἔλεγαν Σερίμ-θεη, τὸν ἄλλο δέν τὸν ξέραμε. Καί οἱ κρατούμενοι λέγαν: «Ἄν τίς ἐρωτήσεις μᾶς τίς κάμει ὁ Σαρίμ-θεη, σωθήκαμε. Ἄν, ὅμως, ὁ ἄλλος, – τότε χαθήκαμε». Κι αὐτός ὁ ἀνακριτὴς πού τ' ὄνομά του δέν γνωρίζουμε, μετὰ ἀπὸ κάθε ἀνάκριση ἔβγαине στὴν αὐλὴ καί ἔδειχνε τό ματωμένο ρόπαλο καί τίς ματωμένες του παλάμες... Γιά νά βλέπουν πίσω ἀπ' τὰ συρματοπλέγματα οἱ κρατούμενοι.

Τότε ἔτυχε νάναί κεῖ καί ἡ Τσικούλα τοῦ Παπαγιάννη, υπεύθυνη τοῦ Ε.Α.Μ. τοῦ χωριοῦ μας, καί ἡ ἀδερφή τῆς ἡ Παρασκευοῦλα Παπαγιάννη. Καί ἡ Τσικούλα ἀκούγοντας τὰ οὐρλιαχτὰ τὰ φρικτὰ τοῦ Γιάννη μας, καί βλέποντας τό ματωμένο καδρόνι καί τίς ματωμένες παλάμες τοῦ ἀνακριτῆ, ἔλεγε: «Θά φύγω, θά δραπετεύσω κι ἂς μέ ρίξουν. Αὐτὸ τό μαρτύριο δέν τό ἀντέχω», κι ὅλο κοίταζε πρὸς τὰ σύρματα. Ἀλλά τούτῃ τῇ φορὰ τίς ἐλευθέρωσαν. Τὴν ξανάπιασαν, ὅμως, τὴν Τσικούλα, στὴ Ροδιά. Καί φτάνοντας ἔξω ἀπὸ τὰ σπίτια τοῦ Βρυότοπου, τοῦ χωριοῦ μας, ἔκαμε πῶς θέλει νά πᾶει πρὸς νεροῦ τῆς καί τραβήχτηκε ἀπόμερα ἀπ' τὴ φτερούγα τῶν γυναικοπαίδων. Ὑστερα ἔτρεξε μέσ στα σπίτια. Μά τὴν πρόλαβαν καί τὴ σκότωσαν. Τό ἴδιο βράδυ, μέ τό φέρετρο στό σπίτι, οἱ Γερμανοὶ ξαναπιάνουνε τὴν Παρασκευοῦλα. Τὴν ἄλλη μέρα κανένας νά μὴν εἶναι γιὰ τό μαῦρο γάμο τῆς Τσικούλας... Τὴν πῆγανε τὴν ἔρμη πάνω στό κάρο νά τὴ θάσουνε καί πίσω ν' ἀκολουθεῖ μόνο ἡ μάνα τῆς. Ψυχὴ στό χωριό· τόσος τρόμος.

Μ' ἂς γυρίσουμε στὸν ἀδερφό μου. Τὸν κράτησαν μέσα ἐκεῖ ὀχτῶ μέρες. Μᾶς ὑπόσχονταν πῶς θά τὸν θγάλουν. Πῆγαινε ἡ μητέρα μου καί γύριζε... φορτωμένη μέ δισάκια στὸν ὦμο· μέ δῶρα στὸν καθένα, νά θγάλουν τό παιδί. Τριάντα χιλιάμετρα μέ τὰ πόδια, θάλε... Καί τώρα νά τὸν λευθερώσουν..., αἰρίο... Πῶς νά χαρητρίσω αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους; Ποιὲς ἦταν οἱ ἀρχῆς τους, ποιά ἡ ψυχὴ τους – δέν ξέρω. Σήμερα, λέει, τό γιό σου τὸν ἔχουμε ἐδῶ· τὴν ἄλλην ἐκεῖ. Ὅμως ἦταν πού τὸν εἶχανε σακατέψει ἀπὸ τό ξύλο καί τὸν κρύβανε.

Μιά βραδιά ὑποσχέθηκαν πῶς θά τὸν δοῦμε. Πῆγε, τότε, ἡ σχωρεμένη ἡ μάνα μας, καί τὸν εἶδε. «Βρέ, παιδί μου» τοῦ λέει «γιατί δέν μᾶς ἀκουσες; Γιατί, βρέ Γιάννη μου, καί πῆγες γιὰ τὴν ὑπηρεσία αὐτῇ;» «Μά, μητέρα, δέν μπορῶ ἐδῶ νά σ' ἀπαντήσω. Ἄς εὐχηθοῦμε νάναί ὡς ἐδῶ καί νά ζήσουμε».

Στό ἴδιο μουντρούμι μέ τό Γιάννη εἶχανε καί дуό γερόντια. Τοῦ ἔδιναν νά πιεῖ νερό μέ τό κανάτι, γιατί τοῦ εἶχανε σπασμένο τό χέρι, καί οἷτε τὰ μαλλιά του δέν μπορούσε νά φέρει πίσω ἀπὸ τὰ μάτια του. Ἀλλά τὰ ἀφῆσαν τὰ γερόντια καί ὁ ἀδερφός μου ἔμεινε μόνος. Καί τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας ὑποσχέθηκαν πῶς καί τό Γιάννη μας θά τὸν ἀφήσουν. Πῆγε ἡ μάνα μέ τὴν ἄμαξα – ὅτι θά τὸν θγάλουνε. Καί κείνη τῇ στιγμῇ τὸν φέρανε στὴν ἀγκαλιὰ στὰ σκαλοπάτια καί τὸν γύρισαν πάλι πίσω. Ἄλλη διαταγὴ δῆθεν ἦρθε κείνη τὴν ὥρα.

Καί τὸν θγάλουν τὴ νύχτα στό Βλαχομαχαλά. Ἀκούστηκαν, λέει, ἄλλα οὐρλιαχτὰ, καί ἄλλη πάλι. Δέν μπορούσαν, λέει, νά τὸν φέρουνε βόλτα· δέν ξέρω πόσοι ἄνθρωποι τὸν πάλευαν γύρω - γύρω. Καί μετὰ τὸν πυροβόλησαν ἀνάμεσα στὰ φρύδια καί τὸν πέταξαν μέσ στό ποτάμι.

“Όμως τό πτώμα του δέν τό παράσυρε τό νερό, πιάστηκε σέ κάτι κλαριά. Καί ή μητέρα μου πήγαινε πάλι καί τόν αναζητούσε. Καί κείνοι τής λέγαν: «Κυρία Γιαννοπούλου, δέν ήταν ό γιός σου αὐτός. Ἐκεῖνος ήταν εὖσωμος ἄντρας – ἀφοῦ μάς λές πώς ήταν εἰκοσιεσσάρων χρονῶν. Αὐτός στό ποτάμι ἔμοιαζε μέ τριαντάρη». Κι ἄλλου τής ρίχνανε μέ τό πιστόλι πάνω ἀπ’ τό κεφάλι, ἄλλου τήν ἐβρίζαν, ἄλλου τήν ποδοπάτησαν – τήν κάμανε κουρέλι. Ἡ ψυχή τής ἀπορώ πώς κράτησε καί πώς μπόρεσε νά ζήσει τά ὑπόλοιπα χρόνια.

Ζήτησε ἀπό τήν εισαγγελία ἄδεια νά τόν ἐνταφιάσει δέν τής δῖανε. Μέ τά πολλά παρακάλια πήρε τήν ἄδεια. Ἐβρεχε. Οἱ Γερμανοί ήταν γύρω στούς τοίχους τοῦ νεκροταφείου. Οἱ νεκροθάφτες τής λένε: «Μή θγαῖεις ἄχνα γιατί θά μάς ρίξουν οἱ Γερμανοί». Καί ή μάνα, «σά νά κοιτάζα» λέει «κανένα κοτόπουλο πού τό πετάνε στό δρόμο» σά νά μήν ήταν ό γιός μου, – ὁλόκληρο παλικάρι». Τό πτώμα ήταν παραμορφωμένο. Φουσκωμένο ἀπ’ τό ξύλο καί τά νερά, – ἔμεινε ἕνα εἰκοσιτετράωρο σχεδόν στό ποτάμι. Ἡ μητέρα γνώρισε τή ζώνη του, πού εἶχε τά κύματα τής θάλασσας. Τά χρυσά δόντια του πού εἶχε στό στόμα του κι ἕνα δαχτυλίδι χρυσό τοῦ τά εἶχαν θγάλει.

Γύρισε ή μάνα στό σπίτι δίχως γιό... Ὅταν ἔφερε, ὕστερα ἀπό τρία χρόνια, τά ὀστά του, εἶδα ἀνάμεσα ἀπ’ τά φρύδια του τήν τρύπα ἀπ’ τή σφαίρα. Τότε ἐνίωσα καί τό συγκλονιστικό. Δέκα μέρες νά μήν μπορῶ οὔτε νά φάω μιά τρεμούλα ὁλόκληρη. Καί τότε αἰσθάνθηκα, καί τότε πίστεψα ὅτι τόν σκότωσαν τόν ἀδερφό μου τό Γιάννη. Ὡς τότε δέν μποροῦσα νά τό πιστέψω, κι ὄνειρευόμουν ὅτι εἶναι ζωντανός, κι ὄνειρευόμουν ὅτι ἔρχεται – γιατί δέν τόν εἶχα δεῖ, γι’ αὐτό. Κι ἔμεινε ή μάνα μου νά καίγεται.

Ὅμως νᾶταν νά σταματοῦσε ἐδῶ τό κακό...

Ὁ ἄλλος ὁ ἀδερφός μου, ὁ Βαγγέλης, μόλις ἄρχισαν τά κυνηγητά ὕστερα ἀπ’ τήν ἀπελευθέρωση, ἔφυγε γιά τή Θεσσαλονίκη – ἀφοῦ κι αὐτονοῦ τοῦ ὄργωσαν τό κορμί ἀπ’ τό ξύλο οἱ τρομοκράτες τοῦ Βελέντζα. Σκέψου! παλικαράκι οὔτε δεκαεννιά χρονῶν κι ὁ φίλος του ὁ Σταῦρος ὁ Παπαγιάννης δεκαεφτά, τούς ἔδεσαν πίσω ἀπ’ τά ἄλογα καί τούς μαστίγωναν νά τρέξουν – μά πώς νά φτάσουν τ’ ἄλογα καί καλπάζουν; Ἦθελαν νά τούς ἐξοντώσουν. Πρησμένο τό κορμί τους ἀπ’ τό ξύλο.

Ὁ Γιώργος, ὁ τρίτος ἀδερφός μου, ἐργαζόταν ἥσυχα στή Λάρισα, καί σπουδάζε, καί κοιτάζε τήν κιθάρα καί εὐχάριστα πράγματα, δίχως κανέναν νά πειράξει.

Μετά ἀπό λίγο καιρό, κουβαλοῦν τό Βαγγέλη ἀπ’ τή Θεσσαλονίκη στή Λάρισα μέ κατηγορίες, λέει, ὅτι κάποιον σκότωσε. Ὅλα ψεύτικα ήταν πού πολέμησαν, παιδεί ἀκόμη, γιά τήν ἐλευθερία γι’ αὐτό.

Ἦθελαν μερικοί νά τοῦ συμπαρastaθοῦν σά μάρτυρες. Μά τούς εἶπαν: «Ἀν ἐξεκινήσετε καί πάτε, θά πάει ἄλλου τό κεφάλι σας ἄλλου τό κορμί». Καί ἄνθρωπος μ’ ἐμπιστοσύνη ἦρθε καί μάς ἐκμυστηρεύτηκε: «Κυρά Παρασκευή, θάθελα πολύ νά σέ βοηθῶ, ἄλλα δέν μπορῶ. Δέν μπορῶ γιατί μέ ἀπειλήσαν. Καί θάλεις, αὐτοί δέν χαρίζουν κάσταν». Ἀχ! τί νά πρωτοθυμηθῶ! Κι ὁ δικηγόρος νά λέει στή μητέρα: «Ἀν, κυρία Παρασκευή, καταφέρουμε καί γλιτώσουμε τό κεφάλι τοῦ γιου σου καί δικαστεῖ ἰσόθια δεσμά, τήν ἄλλη μέρα τό πρωί θά βάλω ἕνα ἄρνι νά τό διασκεδάσουμε».

Ἀφοῦ ἄρχισε τό δικαστήριο, ή κόρη τοῦ Πολύζου – πού στό μαγαζί του ἐργαζόταν ὁ Γιώργος, – θλέποντας τό σπαργμό τής μητέρας μου, εἶπε νά μάς βοηθήσει. Γνώριζε τό βασιλικό ἐπίτροπο καί πήγε καί τόν παρακάλεσε καί τοῦ λέει: «Σέ παρακαλῶ, νά μήν πειραχτεῖ αὐτό τό πρόσωπο». Μπήκε ὁ βασιλικός ἐπίτροπος καί τούς εἶπε: «Τό πρόσωπο πού δικάζεται σήμερα δέν θέλω νά πειραχτεῖ τρίχα κεφαλιού». Μείναν μέ ἀνοιχτό τό στόμα. Καί πράγματι, ὁ Βαγγέλης γλίτωσε.

Ἀ, μέσα στό δικαστήριο – ἔξεχασα νά πῶ! Τά πρόσωπα πού κατηγοροῦσαν τό Βαγγέλη, ἐπῆσαν τή μητέρα μου ξεχωριστά καί τής λένε: «Νά μάς φέρεις ἐξήντα λίρες καί θ’ ἀποσύρουμε τίς κατηγορίες». Καί ή δόλια ή μάνα μου, ἀπ’ τόν πόνο της – σοῦ λέει θά χάσω κι ἄλλο παιδί – πουλδαί ἀμέσως ἕνα χωράφι καί δίνει τίς λίρες σ’ ἕνα πρόσωπο νά πάει ἀμέσως νά τούς τά δώσει. Τήν ἐμποδίζει, ὅμως, ή κοπέλα αὐτή. Ὅχι, νά μήν τούς δώσει τίποτα. Κι ἔτσι γλίτωσε ὁ Βαγγέλης.

Ὑστερα, ἦθελαν πάλι νά τόν σκοτώσουν. Τότε, τά παιδιά ἔφυγαν γιά τό βουνό κι ἐγιναν ἀντάρτες. Κι εἶδα, σ’ ὄνειρό μου, δυό ἡλιοι βασίλευαν, – τ’ ἀκούς; Ἀπό τότε, τά παιδιά, πέρασαν χρόνια μέσ στήν ὁμίχλη τοῦ πολέμου: ὥστε ὁ ἕνας γύρισε μέ πολλά θάσανα κι ὁ ἄλλος νά ζεῖ ἀκόμα στήν προσφυγιά.

Φροντίδες γιά τίς ἀρχαιότητες στήν Ἐλεύθερη Ἑλλάδα

Τό «ΑΝΤΙ» δημοσιεύει σήμερα δυό ἱστορικά ἔγγραφα πού τά χωρίζουν μεταξύ τους 116 χρόνια ἄλλα πού ἔχουνε τό ἴδιο περίπου περιεχόμενο κι ἀφοροῦν ἐξ ἄλλου ἕνα θέμα πού πολύ πρόσφατα ἦρθε στήν ὀξεία ἐπικαιρότητα: τή διάσωση δηλαδή καί τή διαφύλαξη τῶν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν τής χώρας, ἀπ’ τούς πολλαπλούς καί ποικίλους κινδύνους πού τούς ἀπειλοῦν.

Τό κοινό χαρακτηριστικό τῶν δύο αὐτῶν ντοκουμέντων εἶναι ή φροντίδα γιά τίς ἀρχαιότητες τοῦ τόπου, πού ἐκδηλώθηκε σέ δύο κρίσιμες στιγμές πού πέρασε ή χώρα μας:

● Τό πρώτο ἔγγραφο ὀφείλεται στόν Παναγιώτη Ἀναγνωστόπουλο, τό γνωστό συνιδρυτή τής Φιλικῆς Ἑταιρείας, πού τό 1828 – ή Ἐπανάσταση δέν ἔχει τελειώσει ἀκόμα καί οἱ μάχες ἐξακολουθοῦν – ἔχει διοριστεῖ ἐκτακτός ἐπίτροπος τής κυβέρνησης στήν περιοχή τής Ἡλίδας, καί πού μέ μιά ἐγκύκλιό του πρὸς τούς κατοίκους τής περιοχῆς του προσπαθεῖ νά κινήσει τό ἐνδιαφέρον τους γιά τίς ἀρχαιότητες καί τούς καλεῖ νά συγκεντρώνουν ὅ,τι ἀρχαῖο ἀντικείμενο βρίσκουν καί νά τό παραδίδουν στήν κυβέρνηση, γιά νά τοποθετεῖται στό νεοϊδρυμένο τότε πρώτο Ἀρχαιολογικό Μουσείο τής χώρας, πού στεγάζεται σέ μιά πτέρυγα τοῦ Ὁρφανοτροφείου τής Αἰγίνας.

● Τό δεύτερο ἔγγραφο εἶναι τοῦ Ἰούνη 1944 κι ἔχει συνταχθεῖ ἀπ’ τόν τότε Ἐφορο Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων – πού μεταγενέστερα ἐγινε καθηγητής τής ἱστορίας τής Βυζαντινῆς Τέχνης στό Πανεπιστήμιο τής Ἀθήνας, γιά ν’ ἀπολυθεῖ ἀπό τή χούντα – Δημήτρη Πάλλα. Ὁ Δ. Πάλλας εἶχε ἀνέβει τότε στήν Ἐλεύθερη Ἑλλάδα σάν ἐκλεγμένος ἐθνοσύμβουλος, γιά νά πάρει μέρος στίς ἐργασίες τοῦ Ε.Σ. στά πλαίσια τής ΠΕΕΑ. Ἀπ’ τά πρώτα μέληματα τοῦ Πάλλα ὅταν ἔφτασε στό βουνό ἦταν ν’ ἀπευθύνει τό ὑπόμνημα πού δημοσιεύουμε στή Γραμματεία Παιδείας καί Ὁρησκευμάτων τής ΠΕΕΑ γιά νά περιφρουρηθοῦν οἱ ἀρχαιότητες στίς ἀπελευθερωμένες περιοχές τής Ἑλλάδας πού ἐλέγχονταν ἀπό τόν ΕΛΑΣ.

Τό χαρακτηριστικό καί τῶν δύο αὐτῶν ἐγγράφων εἶναι ή πραχτική – κι ὄχι ἀπό καθέδρας – ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος καί ή ἐξήγηση μέ ἀπλό ἄλλα σαφή τρόπο, στούς κατοίκους τής περιφερείας του ὁ πρῶτος, στούς μαχητές τοῦ ΕΛΑΣ ὁ δεύτερος, τής σημασίας πού ἔχει ή διασφάλιση τῶν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν τής χώρας, ἄλλα καί ποιοί εἶναι αὐτοί οἱ θησαυροί πού πρέπει νά διασφαλιστοῦν. Κι εἶναι συγκινητική ή διαπίστωση ὅτι σέ δυό δύσκολες στιγμές γιά τό ἔθνος, ὅταν ἀκόμη βροντᾶει τό τουφέκι τής λευτεριάς κι ὁ ἐχθρός βρίσκεται μέσα στήν ἴδια τή χώρα, ὑπῆρξαν ἄνθρωποι πού γνοιάζονταν γιά τήν πολιτιστική μας κληρονομιά. Γι’ αὐτό καί ἀξίζει, τά δυό αὐτά παράλληλα ἔγγραφα, πού τά χωρίζει πάνω ἀπό ἕνας αἰώνας, νά γίνουν ἐνδύτερα γνωστά καί νά πάρουν τή θέση πού τούς ταιριάζει στήν ἱστορική μνήμη τοῦ τόπου.

Ἡ Σ. Κυβέρνησις πρὸ ἐνός ἡδὴ χρόνου κατέβαλε κάθε σπουδὴν νὰ προσδιορίσῃ εἰς τὸ ἐν Αἰγίνῃ Ὀρφανοτροφεῖον ἓν μέρος μὲ τὸ ὄνομα Μουσεῖον. Μουσεῖον ὀνομάζεται τὸ μέρος, ὅπου τίθενται αἱ ἀρχαιοτήτες καὶ φυλάττονται. Ἀρχαιοτήτες λέγονται αἱ παλαιότητες, ὅσα δηλαδὴ εἶναι ἔργα τῶν προγόνων Ἑλλήνων καὶ διεσώθησαν ὑποκάτω ἢ ἐπάνω τῆς γῆς.

Συνίστανται αἱ ἀρχαιοτήτες ἀπὸ εἰδῶλα λίθινα, ἢ ἀπὸ μάρμαρον, ἢ χρυσόν, ἄργυρον, χαλκόν, ἢ ὀρείχαλκον (προϋντζος), σχηματίζοντα εἶδος ἀνθρώπου ἢ ἄλλου ζώου, γερὰ ἢ σπασμένα. Συνίστανται ἀπὸ δουλευμένας πέτρας, ὅπου ἔχουν ἐπιγράμματα. Συνίστανται ἀπὸ ἀγγεία ἄργυρᾶ, χρυσᾶ, ὀρείχαλκινα, χάλκινα, πηλῖνα, εὐρισκόμενα πολλάκις θαμμένα εἰς τὴν γῆν ἀνάμεικτα εἰς παλαιὰ ἐρείπια, ἢ τοὺς ἑλληνικοὺς παλαιούς τάφους. Συνίστανται ἀπὸ διάφορα νομίσματα (μονέδες) χρυσᾶ, ἄργυρᾶ, ὀρείχαλκινα, χάλκινα καὶ μολυβένια διαφόρου μεγέθους καὶ βαρύτητος. Συνίστανται ἀπὸ θιβλῖα εἰς μεμβράνας. Καὶ τέλος συνίστανται αἱ ἀρχαιοτήτες καὶ εἰς ἄλλα διάφορα τεχνήτα, δηλαδὴ εἰς δακτυλίδια χρυσᾶ, ἢ ἄργυρᾶ, εἰς δακτυλιδόπετρες μὲ ἐγγλυφα ἢ ἀνάγλυφα, παρισπῶντα μορφήν ἀνθρώπων, ζώων, πτηνῶν, ἐντόμων, ὄψεων, φυτῶν. Ὅλα ταῦτα συνιστοῦν τὰς ἀρχαιοτήτας, καὶ δι' αὐτὰς ἡ Σ.Κυβέρνησις εὐσέτησε τὸ Μουσεῖον καὶ τὰς συναθροίξει.

Αὗται ἐξυπνοῦν τὸ πνεῦμα τῶν νέων Ἑλλήνων εἰς μίμνησιν καὶ ἐνθυμίζουσιν εἰς αὐτοὺς τὴν προγονικὴν λαμπρότητα καὶ δόξαν. Αὗται φέρουν τιμὴν μεγάλην εἰς τὸ ἔθνος. Αὗται τιμῶνται ἀπὸ τὴν σοφὴν Εὐρύππην καὶ ζητούμεναι καθ' ἡμέραν ἀπὸ τούτων περιηγητὰς, φανερίζουσιν τὴν ἀξίαν των· καὶ ὡς ἔλεγον εἰς τοὺς Ἕλληνας: «Σεῖς δὲν πρέπει νὰ καταφρονήτε τὰ λείψανα τῶν προγόνων σας! Αὐτὰ σὰς ἐβοήθησαν, καὶ αὐτὰ ἔχετε χρέος νὰ σέβεσθε, διότι εἶναι ἱερά καὶ ἀνήκοντα πράγματα διὰ σὰς τοὺς ἰδίους, τὴν ὑπόληψιν καὶ τιμὴν σας».

Ἐπ' αὐτῷ τούτῳ καὶ ἡ Σ. Κυβέρνησις βλέπουσα, ὅτι εἰς τὸ Τμήμα τῆς Ἡλίδος ἐπανηγυρίζοντο τὰ Ὀλύμπια, καὶ ὅτι εἰς τὸ ἔδαφος τῆς καὶ ναοὶ μεγαλοπρεπεῖς ὑψοῦντο, καὶ θεοτήτων διαφόρων διάφορα ἀγάλματα καὶ εἰδῶλα ἐσέβοντο, καὶ μεγάλοι ἄνδρες ἔζησαν, καὶ πόλεις πολυάνθρωποι καὶ πλούσιοι ὑπῆρχον, καὶ ἔπεται νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἀρχαιοτήτες, διέταξε τὴν Ἐπιτροπείαν μὲ ἔγγραφον ὑπ' ἀριθ. 6789 τὴν 2 ἰσταμένου, νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν ἐπιμέλειαν, νὰ συνάξῃ τὰς ἀρχαιοτήτας, ὅσας ἤθελον εὐρεθῇ εἰς τὴν Ἡλίδα, καὶ νὰ τὰς πέμψῃ εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον.

Κάμνει λοιπὸν τὸ χρέος τῆς ἡ Ἐπιτροπείας καὶ εἰδοποιεῖ ὅλους τοὺς κατοικοὺς τῆς Ἡλίδος. Α'. Ὅσοι εὐρίσκουσιν ἐπὶ γῆς ἢ ὑπὸ γῆν τοιαύτας ἀρχαιοτήτας, νὰ τὰς φέρουν εἰς τὴν Ἐπιτροπείαν. Β'. Ἡ Ἐπιτροπεία θέλει δίδει εἰς τοὺς φέροντας ἀποδεικτικόν ἢ φανερίων τὸ εὐρεθὲν πρᾶγμα, καὶ ὅπῃ θέλει σταλῇ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, διὰ νὰ εὐαρεστηθῇ, κατ' ἀξίαν τοῦ εὐρεθέντος, νὰ κάμῃ ἀμοιβήν. Γ'. Ἐνῷ καθεὶς τῶν ἡλεῶν δύναται νὰ ἐργάζεται πολυτρόπως εἰς ἰδιοκτητὸν καὶ εἰς ἐθνικὴν γῆν, γεωργημέναν καὶ ἀγεωργημένην, δὲν ἔχει ἀδειαν νὰ σκάπτῃ εἰς ἐρείπια παλαῶν πόλεων, πρὶν τὴν λάθῃ ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπείαν. Δ'. Ἄν κατὰ τύχην, σκάπτων τις εἰς ἰδιοκτητὸν ἢ ἐθνικὴν γῆν, ἀνακαλύψῃ ἐρείπια ἢ ἀρχαιοτήτα, ἐνῷ ἔχει χρέος διὰ τὸ ἴδιόν του συμφέρειν νὰ προσεξῇ μὴ θλάθῃ καὶ κανὲν σπάσιμον τὴν εὐρεθείσαν, χρειαστὴ νὰ εἰδοποιήσῃ εὐθὺς τὴν Ἐπιτροπείαν. Ε'. Ὅπου εὐρεθῇ πέτρα μὲ γράμματα, πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὴν Ἐπιτροπείαν. ΣΤ'. Ἀπαγορεύεται ἀπολύτως ἡ πώλησις εἰς ὅποιονδήποτε τῶν ἀνωτέρω ὀνομασθειῶν ἀρχαιοτήτων, μόνον τὸ ἔθνος εἶναι ὁ κύριος καὶ ὁ ἀγοραστής ὧν, ἔκτος τῶν δακτυλιδόπετρων. Ζ'. Ὅποιος φωραθῇ πωλητὴς τῶν τοιούτων, ζημιούται μὲ ζημίαν διορισθεσομένην ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν. Η'. Ἐάν δὲν φωραθῇ ὁ πωλητὴς ἢ ὁ σκάψας χωρὶς ἀδειαν ἀνάμεικτα εἰς ἐρείπια, παιδεύεται τὸ ἔγγυθον εὐρεθέντος. ΙΑ'. Ἀμοιβὴ μεγαλύτερα εἶναι τὸ νὰ χορηγήσῃ τις εἰς τὸ ἔθνος τοῦ ἀρχαιοτήτα, διὰ τὸν στολισμὸν τοῦ Μουσείου τοῦ ἔθνους του.

Φελοτημηθῆτε, Ἕλληνες, καὶ σύμφωνοι μὲ τὸν ἐνδοξον σκοπὸν τῆς Κυβερνήσεως, πασχίσατε νὰ πλουτισθῇ τὸ Μουσεῖον τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν τιμὴν σας καὶ τὸν φωτισμὸν σας.

Ἐν Πύργῳ τὴν 7 Ὀκτωβρίου 1829

Ὁ Ἐκτακτὸς Ἐπιτροπὸς

Π. Α. Αναγνωστόπουλος

Ὁ π. ἀντίγραφον ἐκ τῆς Βιβλίου τῶν Ἐξερχ. ἀριθ. 73, ἀπαράλλακτον μὲ τὸ πρωτότυπον.

Ἐν Πύργῳ τὴν 8 Ὀκτωβρίου 1829

Υπόμνημα

Δημήτρῃ Πάλλῃ Ἐθνοσυμβούλῳ καὶ Ἐφόρου Βυζ. Ἀρχαιοτήτων γιὰ τὴν προστασία τῶν ἀρχαίων.

Στῇ Σεβ. Γραμματεία Παιδείας

Ὁ ποῦ

Ἐρχομαι νὰ ὑποδείξω μὲ τιμὴ στῇ Σεβ. Γραμματεία Παιδείας τὸ ἐπιταχτικὸν καθήκον μας γιὰ τὴν διάσωση τῶν ἀρχαίων καὶ γενικά τῶν ἱστορικῶν μνημείων καὶ κειμηλίων μας. Μάλιστα τώρα ποῦ οἱ κατακτητὲς καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τούτῃ ληλῃάτησαν κυριολεκτικὰ τὴ χώρα μας, ἐγὺμνωσαν Ἐπαρχιακὰς συλλογὰς, ἔκλεψαν ὡς καὶ μέσα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἀνέσκαψαν δίχως ἔλεγχον, ἐχάραξαν ὀνόματα ὡς καὶ στὸν Παρθενῶνα, κατέστρεψαν ἀνασκαφές, βομβάρδισαν καὶ ἔκαψαν παλιὰς ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια καὶ ἔβγαλαν στὸ ἐξωτερικὸ πλῆθος ἀπὸ κινητὰ ἀρχαῖα, θυζαντινὰς εἰκόνες καὶ ἄλλα ἀντικείμενα παλαιὰς τέχνης, προστατευόμενα ἀπ' τὸν ἀρχαιολογικὸν νόμον. Ἔτσι ποῦ ἡ προστασία τῶν ἀρχαίων μας ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλευθερίας Ἑλλάδας νὰ μπαίνει σάν ὑποχρέωση καὶ ἐκπολιτιστικὴ καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα ἐθνικὴ.

Ἀπὸ τὴν Ἀρχαιολογικὴν νομοθεσίαν ἀναγνωρίζεται σάν ἀρχαῖο κάθε κτίριον ἢ λείψανον χιρίου καὶ κάθε κινητὸ ἀντικείμενον παλαιότερον τοῦ 1930. Δηλαδὴ ἀρχαῖα οἰκοδομήματα, ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τους, τοῖχοι ἢ θεμέλια, τάφοι, ἐκκλησίες, Μοναστήρια, σπίτια, Κάστρα, Πύργοι, Γέφυρες κλπ. ἔργα τέχνης καὶ σκευὴ ἀπὸ μάρμαρον, πέτρα, πηλὸ, μέταλλον κλπ. εἰκόνες μὲ μέταλλον σὲ ξύλον, σὲ χαρτὶ ἐξολογραφίαι, ἐκκλησιαστικὰ σκευὴ, διακοσμητικὰ κλπ. καὶ ἐπιπλα, προσκυνητάρια κλπ. ἀμφια, χειρόγραφοι κώδικες, ἔγγραφα, σφραγίδες, νομίσματα καὶ τέλος ἀντικείμενα τῆς παλαιᾶς λαϊκῆς χειροτεχνίας σάν τὰ ἐξολογύπτα, κεντήματα κλπ.

Οἱ δυνατότητες γιὰ συστηματικὴν ἐργασίαν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν τώρα εἶναι βέβαια πολὺ περιορισμένες. Μποροῦμε ὅμως νὰ κάνουμε ὅ,τι ἐξαρτῆται ἀπὸ μᾶς καὶ πρῶτα-πρῶτα μιά πλατεῖα διαφύτιση γιὰ νὰ μὴ προξενούνται καταστροφές ἀπὸ ἀγνοία. Νομίζω πῶς σάν πρῶτον μέτρο ποῦ πρέπει νὰ παρθεῖ εἶναι τὸ νὰ συστηθῇ στοὺς ἀντάρτες, τοὺς μαθητὰς καὶ τὸ λαὸν μας, νὰ μὴ χαράζουν τὰ ὀνόματά τους πάνω στὰ ἀρχαῖα καὶ ἰδιαίτερα στὶς τοιχογραφίας τῶν ἐκκλησιῶν. Νὰ ὑποχρεωθοῦν οἱ Ἐπιτροπὲς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως σὲ συνεργασία μὲ τοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ τοὺς κληρικούς νὰ ἀναλάβουν κάτῳ ἀπὸ τὴν προστασίαν τους τὸ κάθε τι ποῦ ἔχει ἀρχαιολογικὴ ἀξία. Εἰδικώτερα στοὺς ἀντάρτες μας ἂς γίνῃ παράδειγμα ὁ ἀγνὸς λαϊκὸς ἀγωνιστὴς τοῦ 1821 Μακρυγιάννης ποῦ ὅταν θρῆκε κάποτε ἓνα ἀγαλμα, τὸ μελέτησε πρῶτα καὶ ἔπειτα τὸ κατάρχωσε γιὰ νὰ τὸ σώσει καὶ νὰ τὸ χαρίσει ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσιν στὸ γένος γιὰ τὴν παιδείαν του, ὅπως λέει. Οἱ στρατιωτικὲς μονάδες τοῦ ΕΛΑΣ θὰ ἀποφεύγουν βέβαια νὰ χρησιμοποιοῦν γιὰ πολεμικοὺς σκοποὺς τόπους μὲ ἀρχαιολογικὴ σημασία. Πρέπει ὅμως ἀκόμα νὰ εἰδοποιοῦν τὴν Γραμματεία Παιδείας γιὰ κάθε ἀρχαῖο λείψανον ἢ ἔρημα ποῦ τυχαία συναντοῦν ὅταν σκάβουν γιὰ τὰ ὀχυρωματικὰ τους ἔργα. Ἐδῶ δὲν παραλείπω νὰ σημειώσω πῶς οἱ ὀργανωμένοι Στρατοὶ ἔχουν ὑπηρεσίαν ἀρχαιολογικῶν μελετῶν καὶ προστασίας μνημείων. Ἐπειτα νὰ ἀπαγορευθεῖ τὸ νὰ ἀνάθουν φωτιὰς μέσα στὶς ἐκκλησίες ποῦ ἔχουν τοιχογραφίες. Καὶ πῶς περὶ ἀκόμα πρέπει ἡ Γραμματεία Παιδείας μὲ τὴ βοήθειαν τῶν Αὐτοδιοικήσεων καὶ τῶν Στρατωτικῶν Ὑπηρεσιῶν πρέπει νὰ μαζέψῃ πληροφορίας καὶ νὰ ἐτοιμάσῃ ἓνα κατάλογον τῶν μνημείων ποῦ ἔπαθαν ζημιὰς ὀλοκληρωτικὰς ἢ μερικὰς (καὶ ποιεῖς) ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς ἢ καὶ ἀπὸ τῆς πολεμικῆς ἐνέργειας τῶν Συμμάχων. Πρᾶγμα ποῦ ἐνδεχεται νὰ χρειασθεῖ καὶ στὸ Συνέδριον τῆς Εἰρήνης, ἀλλὰ καὶ ποῦ θὰ εἶναι ἀπαραίτητον στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία γιὰ νὰ ἀρχίσῃ τὴ στερέωση καὶ ἀναστήλωση τῶν σπουδαιότερων ἢ νὰ περισυλλέξῃ ἐγκαίρῳ ὅ,τι εἶναι χρήσιμον ἀπὸ τὰ λείψανα τους καὶ νὰ τὰ καταθέσῃ στὰ Μουσεία. Τέλος πρέπει ἀπὸ τῶν πρῶτα νὰ ἀρχίσῃ νὰ γίνεσθαι καταλόγος τῶν κινητῶν ἀρχαίων (εἰκόνων, χειρογράφων, ἐξολογύπτων κλπ.) ὧν ὑπάρχουν σὲ κάθε περιοχὴ καὶ νὰ ἀρχίσῃ ἡ περισυλλογὴ τους καὶ ἡ ἐξασφάλισή τους σὲ χώρους κατάλληλους, βέβαια σὲ περιοχὰς ποῦ δὲν κινδυνεύουν νὰ πατηθοῦν ἀπὸ τὸν κατακτητὴ. Φυσικὰ ὅμως πρέπει ἡ συστηματικὴ τους καταλόγιση ποῦ εἶναι ἀπαραίτητον νὰ γίνῃ παντοῦ. Τὸ ἰδιεὺδες μάλιστα θὰ ἦταν νὰ γινόνταν σύγχρονα καὶ φωτογράφιση τους, ἂν θὰ ἐπέτρεπαν τὰ τεχνικὰ μέσα ποῦ ὑπάρχουν.

Μὲ τιμὴ
Δ. Πάλλας

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΤΟΥ ΕΑΜ

Στό τεύχος 54 (18-9-76) του «ΑΝΤΙ» δημοσιεύσαμε ένα ενδιαφέρον άρθρο του κ. Παύλου Πυλαρινού για τα γραμματόσημα που κυκλοφόρησε το ΕΑΜ στις απελευθερωμένες περιοχές της χώρας, τον καιρό της Κατοχής.

Σήμερα παρουσιάζουμε την πλήρη σειρά των γραμματοσήμων που εξέδωσε το ΕΑΜ, μαζί με τα επίσημα κείμενα που αιτιολογούν και τεκμηριώνουν την έκδοση και κυκλοφορία τους. Έτσι φωτίζεται ακόμα μία πτυχή του πολυσήμαντου έργου της ΕΑΜικής Αντίστασης στην Κατοχή, ενώ παράλληλα προστίθεται ένα καινούργιο στοιχείο για αξιοποίηση, από ερευνητές, ιστορικούς και, στην περίπτωση αυτή, από φιλοτελιστές.

ΕΝΑ από τα σπουδαιότερα προβλήματα που έχουνε να αντιμετωπίσουνε τα μαχόμενα στρατιωτικά τμήματα, είναι και κείνο των διαβιβάσεων, τό πρόβλημα δηλαδή της επικοινωνίας ανάμεσα στις

διάφορες μονάδες, καθώς και των προισταμένων κλιμακίων με τα ύψιστάμενά τους, και αντίστροφα.

ΤΟ πρόβλημα αυτό ήταν ιδιαίτερα δξύ και δυσκολόλυτο για τα μαχόμενα στά ελληνικά θουνά τμήματα του ΕΛΑΣ, τόν καιρό της κατοχής, γιατί εκτός απ' τό ότι ήτανε διασπαρμένα κατά μικρές ομάδες σέ διάφορα σημεία – συχνά άρκετά απομακρυσμένες μεταξύ τους – ή ιδιόμορφη τακτική του ανταρτοπόλεμου απαιτούσε νά βρίσκονται τόν περισσότερο καιρό σέ συνεχείς σχεδόν μετακινήσεις.

ΚΑΙ ξέρουμε ότι απ' άρχής λειτουργήσε ένα ύποτυπώδες, αλλά σχεδόν πάντα αποτελεσματικό, σύστημα διαβιβάσεων, μέ πεζούς κυρίως και σπανιότερα επιπλους σύνδεσμούς και άγγελιοφόρους, πού στρατολογούνταν απ' τις τοπικές, πολιτικές συνήθως, αντιστασιακές οργανώσεις των διαφόρων περιοχών (εφεδροελασίτες, έπονίτες, άητόπουλα κ.τ.λ.). Τό μειονέκτημα όμως τού συστήματος αυτού ήτανε ότι τήν πρωτοβουλία για τή λειτουργία τόν τήν έφερνε ή κάθε μονάδα χωριστά, ανάλογα μέ τις κάθε φορά παρουσιαζόμενες ανάγκες και τις τοπικές συνθήκες. Δέν είχε αντιμετωπιστεί δηλαδή, στήν άρχή τούλάχιστον, τό

πρόβλημα κατά τρόπο όμοιόμορφο και ενιαίο, από κάποιο κεντρικό όργανο τής διοίκησης.

ΑΠΟ τά μέσα όμως τού 1943, όταν γίνεται ή πρώτη αναδιάρθρωση τού ΕΛΑΣ και συγκροτούνται οι μεγάλες στρατιωτικές μονάδες κατά γεωγραφικές περιοχές – πού πήρανε και τά ίδια όνόματα μέ κείνα των προπολεμικών μονάδων τού τακτικού ελληνικού στρατού – τό πρόβλημα των διαβιβάσεων τέθηκε έπιτακτικά πλέον. Έτσι αντιμετωπίστηκε τότε και λύθηκε κατά τρόπο όρθολογιστικό απ' τό Γενικό Στρατηγείο τού ΕΛΑΣ, πού εξέδωσε και τις σχετικές διαταγές. Οι διαταγές αυτές τού Γ.Σ., απ' όσο γνωρίζουμε, δέν έχουν διασωθεί. Από ένα δημοσίευμα, όμως, παράνομης έφημερίδας τής έποχής, πού θά δούμε άμέσως, μαθαίνουμε τήν ύπαρξη καθώς και τό αναλυτικό περιεχόμενό τους. Αξίζει νά σημειωθεί έδώ ότι οι διαταγές αυτές δέν άφορούν μόνο τήν καθαρά στρατιωτική πλευρά τού θέματος, αλλά επεκτείνονται και στήν πολιτική – και ιδιωτική ακόμα – άλληλογραφία, έτσι πού μπορεί νά θεωρηθούν σάν ή πρώτη επίσημη προσπάθεια για τή δημιουργία ταχυδρομικής ύπηρεσίας στά έλεύθερα ελληνικά θουνά.

ΤΟ κείμενο πού αναφέρουμε δημοσιεύτηκε στήν έφημερίδα «Ο ΑΝΤΑΡΤΗΣ», όργανο τού Στρατηγείου τού ΕΛΑΣ Στερεάς Έλλάδας, φύλλο άρ. 10 (12 Οκτωβρίου 1943) μέ τόν τίτλο «Αντάρτικο Ταχυδρομείο», κι είναι τό έξης:

«Μέ διαταγή τού Γενικού μας Στρατηγείου, θά γίνουν ταχυδρομεία για τήν έξυπηρέτηση τού αντάρτικου. Τούτο είναι συμπλήρωση μιας ανάγκης όλων των ανταρτών μετά τή νέα μας στρατιωτική οργάνωση.

Σέ κάθε Μεραρχία και Γεν. Στρατηγείο ιδρύεται γραφείο μέ κατάλληλο προσωπικό. Θά προτιμηθούν οι υπάλληλοι Τ.Τ.Τ. Τό κάθε γραφείο θά παραλαβαίνει τήν επίσημη και ιδιωτική άλληλογραφία, θά τήν ταξινομεί ανάλογα μέ τό μέρος πού πρέπει νά πάει και θά τή στέλνει μέ ειδικό σύνδεσμο. Οι αντάρτες – ταχυδρόμοι θά διαλέχτουν από τούς καλύτερους και θάχουν, ταντότητα ταχυδρόμου. Αυτοί μπορούν νά είναι μόνιμοι μά θ' άλλαζουν κάθε μήνα ή έκτακτα, έφ' όσον είναι άμελείς στά καθήκοντά τους. Για τις μακρινές αποστάσεις, οι ταχυδρόμοι θά έχουν άλογο, για τις κοντινές όμως θά πηγαίνουν πεζή. Ανάλογα μέ τις αποστάσεις, θά καθοριστούν και οι μέρες πού ο ταχυδρόμος τού λόχου θά μεταφέρει τήν άλληλογραφία στό τάγμα. Από τό τάγμα θά μεταφέρει τήν άλληλογραφία στό λόχο. Ανάλογα ο ταχυδρόμος τού τάγματος πρός τό σύνταγμα, τού συν/τος πρός τή Μεραρχία και ή Μεραρχία πρός τό Γ. Στ/είο. Ένας έπιπλος αντάρτης από κάθε μεραρχία θά μένει στό Γεν. Στ/είο σά σύνδεσμος για έκτακτη άποστολή.

Η άλληλογραφία των ανταρτών μέ τά σπία τους και τούς συγγενείς θά ταξινομείται ξεχωρά κατά φακέλλους Μεραρχιών στις περιοχές των όποιών βρίσκονται οι αποδέχτες. Έκεί θά γίνεται κατανομή κατά φακέλλους Συν/των και Ταγ/των, όποτε θά παραδίνονται στις πολιτικές οργανώσεις πού είναι

υποχρεωμένες να προωθήσουν την αλληλογραφία μέχρι τους αποδέχτες, οι οποίοι μπορούν ν' απαντήσουν στους αντάρτες με ανοιχτό γράμμα. Οι αντάρτες μπορούν να γράφουν κάθε 20 μέρες, ζητήματα οικογενειακής φύσης, και να δίνουν τα γράμματα ανοιχτά.

Έτσι αρχίζουν γοργά και σταθερά να ζωντανεύουν οι απαραίτητες υπηρεσίες ενός ταχικού λαϊκού στρατού. Τουτό είναι αποτέλεσμα της εντατικής και συνειδητής δουλειάς όλων των ΕΛΑΣιτών και ΕΑΜιτών. Γι' αυτό είμαστε βέβαιοι πως κάθε υπηρεσία που εξυπηρετεί τους αντάρτες και το λαό της λευτεριάς Ελλάδας θα γίνει πραγματικότητα. Κάθε τι που ξαναχτίζεται από μας, κάθε τι που ξαναζωντανεύει και τη πιο μικρή λειτουργία για όφελος του λαού μας και τ' αντάρτικον, είναι κι ένα βόλι, είναι και μία πληγή στο χτηνώδικο σώμα του Χιτλερισμού. Άς ριχτούμε με όρεξη στο έργο της ανοικοδόμησης. Όλοι μαζί, κανείς αδιάφορος, γιατί τότε μόνο ό,τι φτιάχνουμε θά'ναι δικό μας, χτήμα όλων μας που κανείς δεν θα μπορέσει να μας το αφαιρέσει.

ΚΙ ΟΣΟΝ αφορά μέν την αλληλογραφία των στρατιωτικών μονάδων, η διατήρησή αυτή δεν κάνει τίποτε περισσότερο παρά να επιβεβαιώνει τη φροντίδα δημιουργίας του οργανωτικού εκείνου πλαισίου που ήταν απαραίτητο για την καλή λειτουργία της στρατιωτικής ταχυδρομικής υπηρεσίας. Έκείνο, αντίθετα, που κάνει αξιοπρόσεκτη τη διαταγή του Γ.Σ. είναι η μέριμνα για τον άπλο αντάρτη, είναι η δυνατότητα δηλαδή που του παρέχεται να στέλνει και να λαβαίνει γράμματα από τους δικούς του – υπό ορισμένες βέβαια προϋποθέσεις – κατά σύντομα και ταχτά χρονικά διαστήματα.

ΔΕΝ έχουμε κανένα λόγο να αμφιβάλλουμε ότι η στρατιωτική ταχυδρομική υπηρεσία λειτουργήσει ικανοποιητικά. Αντίθετα μάλιστα έχουμε ένδειξεις – και σε μερικές περιπτώσεις και αποδείξεις – ότι σε πολλές περιοχές της χώρας υποκαταστάθηκε πραγματικά μία επιστολιμαία επικοινωνία των ανταρτών με τα σπίτια τους, που σε πολλές περιπτώσεις δρισοκρίνανε στην άλλη άκρη της χώρας. Η ύπαρξη εξ άλλου και η λειτουργία της, που επεκτάθηκε φαίνεται και στους ιδιώτες, είναι ασφαλώς εκείνη που δημιουργήσε την ανάγκη της έκδοσης ειδικών γραμματοσήμων για χρήση στις περιοχές των ελεύθερων ελληνικών βουνών.

Η ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ της έκδοσης των γραμματοσήμων αυτών ανήκει στην Κ.Ε. του ΕΑΜ και η προετοιμασία για την εκτύπωσή τους άρχισε ασφαλώς απ' τις αρχές κιόλας του 1944 – ίσως και νωρίτερα – αφού, όπως θα δούμε, τα γραμματόσημα αυτά κυκλοφορήσανε στην 'Ελεύθερη Ελλάδα στις 25 Φεβρουαρίου κιόλας του ίδιου χρόνου. Τα γραμματόσημα αυτά αντλούν τη νομιμότητά τους απ' το γεγονός ότι εκδότης και διαθέτης τους είναι η Κ.Ε. του ΕΑΜ, που την εποχή εκείνη άσκει, de facto τουλάχιστον, την εξουσία στις απελευθερωμένες περιοχές της Ελλάδας.

ΣΤΙΣ 10 Μαρτίου 1944, ιδρύεται η ΠΕΕΑ, που αναλαμβάνει πλέον αυτή την de facto, αλλά και την de jure τώρα, διακυβέρνηση των ελεύθερων περιοχών της χώρας. Άνάμεσα στα πολλά και ποικίλα προβλήματα που κλήθηκε να αντιμετωπίσει η ΠΕΕΑ ήταν και η οργάνωση της ταχυδρομικής υπηρεσίας, σε πολιτική – διοικητική βάση τη φορά αυτή, κι όχι μόνο στρατιωτική, όπως γινόταν μέχρι τώρα, όπου φορέας της εξουσίας είναι το Γ.Σ., που την άσκει με την έκδοση γενικών διαταγών.

ΕΤΣΙ στις 13 'Ιουλίου του 1944 οι Γραμματείς (= ύπουργοί) Συγκοινωνιών 'Εμ. Μάντακας και Οικονομικών 'Ηλίας Τσιριμώκος υποβάλλουν στην ΠΕΕΑ αιτιολογική έκθεση για την «έκδοση και κυκλοφορία γραμματοσήμων», αφού πιά «έγινε αισθητή αλλά και δυνατή η ταχυδρομική εξυπηρέτηση» της 'Ελεύθερης Ελλάδας. Η πρόταση των δύο Γραμματέων έγινε δεκτή από την 'Επιτροπή και στις 22 'Ιουλίου 1944 υπογράφεται η υπ' αριθμ. 51 Πράξη της ΠΕΕΑ, που στη συνέχεια δημοσιεύτηκε στο φύλλο 16 (5-8-44) του «Δελτίου Πράξεων και Αποφάσεων» (= 'Εφημερίδα της Κυβερνήσεως).

Νά τα δύο αυτά κείμενα:

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Πρός την Πολιτική Επιτροπή

Μέ την πρόοδο της κρατικής οργάνωσης στην ελεύθερη Ελλάδα, έγινε αισθητή αλλά και δυνατή η ταχυδρομική εξυπηρέτησή της. Γι' αυτό εισηγήμασε την Πράξη αυτή που προβλέπει την έκδοση και κυκλοφορία γραμματοσήμων.

Ως που να οργανωθεί η κρατική ταχυδρομική υπηρεσία ή εξυπηρέτηση των ταχυδρομικών αναγκών του πληθυσμού θα εξακολουθήσει να γίνεται, όπως και μέχρι σήμερα, από τις εθνικοαπελευθερωτικές οργανώσεις του Ε.Α.Μ.

Για τη διαβίβαση της αλληλογραφίας η ΚΕ του ΕΑΜ είχε εκδόσει οκτώ κλάσεις γραμματοσήμων που τέθηκαν σε κυκλοφορία στην ελεύθερη Ελλάδα από τις 25 του Φλεβδίου 1944. Μέ την ίδρυση όμως της ΠΕΕΑ, στις 10 του Μάρτη 1944, τα γραμματόσημα αυτά έπαψαν να έχουν αναγνωρισμένη χρήση, ενώ η έκδοσή τους αποτελεί σταθμό στην ιστορία της ταχυδρομικής μας συγκοινωνίας και η ανάμνησή τους αξία για τους φιλοτελιστές είναι μεγάλη. Από τα γραμματόσημα αυτά τα περισσότερα έχουν διατεθεί και απομένουν ορισμένες σειρές, που σκόπιμο είναι να κυκλοφορήσουν για όφελος του εθνικοαπελευθερωτικού – ΕΑΜ που από το 1941 σήκωσε τη σημαία της λευτεριάς και δάσταξε όλα τα έξοδα του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα.

Γι' αυτό με το άρθρο 2 της Πράξης που εισηγούμε επιτρέπεται στην ΚΕ του ΕΑΜ να κυκλοφορήσει, μέχρις ότου εκδοθούν γραμματόσημα της ΠΕΕΑ, τις σειρές από τα γραμματόσημα αυτά που της απόμειναν.

Στην έδρα της 'Επιτροπής, 13 'Ιούλη 1944

Ο Γραμματέας Συγκοινωνίας
ΕΜ. ΜΑΝΤΑΚΑΣ

Ο Γραμματέας Οικονομικών
ΗΛ. ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

« Έκδοση και κυκλοφορία γραμματοσήμων »

Έχοντας υπόψη το ψήφισμα Α' του Έθνικού συμβουλίου της 27 Μάη 1944

Αποφασίζουμε

Α ρ θ ρ ο 1. -1. Για την ταχυδρομική εξυπηρέτηση της ελεύθερης Ελλάδας οι γραμματείς συγκοινωνίας και οικονομικών μπορούν να προοδούν στην έκδοση και κυκλοφορία γραμματοσήμων.

2. Οι παραστάσεις, οι διαστάσεις, οι κλάσεις και η αξία των γραμματοσήμων, ο χρόνος κυκλοφορίας και κάθε σχετική λεπτομέρεια κανονίζονται με κοινή απόφαση των γραμματέων συγκοινωνίας και οικονομικών.

Α ρ θ ρ ο 2.-1. Ός πού νά έκδοθούν τά γραμματόσημα του άρθρου 1, οι γραμματείς συγκοινωνίας και οικονομικών μπορούν με κοινή απόφασή τους, νά επιτρέψουν την κυκλοφορία των γραμματοσήμων πού είχε έκδοσει ή Κεντρική επιτροπή του Έθνικού απελευθερωτικού μετώπου (ΕΑΜ) και είχε θέσει σέ κυκλοφορία στην ελεύθερη Ελλάδα από τίς 25 Φλεβάρη 1944.

2. Μέ την ίδια απόφαση θά όριστούν οι σειρές των γραμματοσήμων, ό αριθμός των γραμματοσήμων κάθε σειράς, ή αξία, ό χρόνος κυκλοφορίας και κάθε άλλη λεπτομέρεια.

Ψηφίστηκε από την αντιπροσωπεία του Έθνικού συμβουλίου στη συνεδρίαση της 21 Ιούλη 1944.

Στήν έδρα της Έπιτροπής, 22 Ιούλη 1944

Ο αντιπρόεδρος της ΠΕΕΑ
ΕΥΡ. ΜΠΑΚΙΤΖΗΣ

Τά μέλη

ΗΛ. ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ, ΓΙΩΡΓΗΣ ΣΙΑΝΤΟΣ,
ΕΜ. ΜΑΝΤΑΚΑΣ, Π. ΚΟΚΚΑΛΗΣ, Κ. ΓΑ-
ΒΡΙΗΛΙΔΗΣ, ΣΤ. ΧΑΤΖΗΜΠΕΗΣ

Θεωρήθηκε και σφραγίστηκε.

Στήν έδρα της Έπιτροπής, 22 Ιούλη 1944

Ο Γραμματέας της Δικαιοσύνης
ΗΛ. ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

ΚΑΤΑ την αιτιολογική έκθεση όμως, αλλά και το άρθρο 2 §1 της Πράξης, οι γραμματείς Συγκοινωνίας και Οικονομικών μπορούν με κοινή απόφασή τους να

επιτρέψουν την κυκλοφορία των γραμματοσήμων που είχε εκδώσει το ΕΑΜ και που ήδη «τά περισσότερα έχουν διατεθεί και απομένουν ορισμένες σειρές» μόνο. Καί, πραγματικά, ή σχετική Κοινή Απόφαση των δύο γραμματέων δημοσιεύτηκε στο ίδιο φύλλο του «Δελτίου Πράξεων», δυστυχώς αχρονολόγητο, αλλά που, όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από τά συνδημοσιευόμενα κείμενα, πρέπει να χρονολογηθεί μεταξύ 3 και 5 Αυγούστου 1944. Η απόφαση αυτή είναι πολύτιμη για την ιστορία των γραμματοσήμων του ΕΑΜ, αφού απαριθμεί και τίς 8 κλάσεις τους και δίνει συγχρόνως όλες τίς αναγκαίες τεχνικές λεπτομέρειες της μορφής τους (διαστάσεις, παράσταση, χρώμα κ.τ.λ.). Το κείμενο της απόφασης αυτής είναι τό εξής:

ΑΠΟΦΑΣΗ

«Κυκλοφορία γραμματοσήμων έκδοσης Έθνικού απελευθερωτικού μετώπου ΕΑΜ».

Έχοντας υπόψη τό άρθρο 2 της Πράξης 51
Αποφασίζουμε

1. Έγκρίνουμε νά κυκλοφορήσουν στην ελεύθερη Ελλάδα τά γραμματόσημα πού έκδόθηκαν από τό Έθνικό απελευθερωτικό μέτωπο (ΕΑΜ) για την ένίσχυση του απελευθερωτικού αγώνα. Η κυκλοφορία των γραμματοσήμων αυτών θά εξακολουθήσει μέχρις ότου έκδοθούν γραμματόσημα της ΠΕΕΑ.

2. Οι κλάσεις των παραπάνω γραμματοσήμων είναι:

α) Κλάση 1 Δραχ. 1.000. Διαστάσεις: 0,024 Χ 0,030. Χρώμα: κόκκινο ανοικτό. Παράσταση: πουλί με ανοιγμένες φτερούγες. Στήν άπάνω άριστερή γωνία και σέ δυό όριζόντιες σειρές ό τίτλος «Ελεύθερη Ελλάδα», στην κάτω δεξιά γωνία, σέ άσπρο πλαίσιο (0,005Χ0,007) ή λέξη «ΕΑΜ» (όριζόντια) και κάτω άπ' αυτή ή αξία του.

β) Κλάση 2 Δραχ. 2.000. Διαστάσεις: 0,029Χ0,023. Χρώμα: διολέ. Παράσταση: άντάρτης μέ ριχτή την κάπα του και τό όπλο «πάρα πόδας». Κάτω όριζόντια σ' όλο τό μέκος ό τίτλος «Ελεύθερη Ελλάδα». Στήν

Ο Ε.Δ.Ε.Σ. ΣΗΚΩΣΕ ΤΑ ΟΠΛΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ΧΡΟΝΟΣ 162

ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 10

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΑΧ. 500

Ο ΑΝΤΑΡΤΗΣ

ΤΡΙΤΗ

12

ΟΚΤΩΒΡΗ

1943

ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΥ ΤΟΥ ΕΛΑΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ — ΕΚΔΙΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΝΑ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΘΟΥΜΕ ΤΑ ΠΛΗΓΜΑΤΑ Η ΗΡΩΪΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΑΧΩΒΑΣ

Λοιπές νίκες κέρδισαν τό τελευταίο διάστημα οι σχηματισμοί της XIII Μεραρχίας του Έλληνικού Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού (ΕΛΑΣ) σ' όλες τίς μάχες πού έδωσαν με τούς Γερμανούς φασίστες στάς Θερμοπύλους, στην Αράχωβα, στή Δόδρα, στή Μακράκωμη, στή περιοχή του 2139 Συντάγματος, έκατοντάδες άπ' τά Χιτλερικά χτήνη πλήρωσαν με τί ζωή τους τό τόλμημά τους νά θγδύν άπ' τά κέντρα, πού είναι περιωρισμένοι. Τά τρόπαια του Λεωνίδα με τούς τριακοσίους στάς Θερμοπύλους και τό ήρωικό έπος του Καραϊσκάκη στην Αράχωβα συνταιριάζονται και ξαναζούν μ' όλο τό μεγαλείο τους χάρις στούς άντάρτες του ΕΛΑΣ.

Μ' άκόμα άπώδειξη, τούτο τό γεγονός, όπ' ό ΕΛΑΣ, σάν στρατός του λαού είναι ό μοναδικός κληρονόμος και συνεχιστής των ήρωικών Έλ-

ΤΡΕΙΣ ΛΥΣΣΑΣΜΕΝΕΣ ΓΕΡΜΑΝ. ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΑΠΕΚΡΟΥΣΘΗΣΑΝ

280 ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΝΕΚΡΟΙ

Μετά τί συνθηκολόγηση της Γερμανίας και στις 10 του Σεπτεμβρίου 1944 σκότωσε άλλους 80 Γερμ. κα-τάστρεψε ένα αυτοκίνητο και

πάνω δεξιά γωνία σε άσπρο πλαίσιο (0,005X0,008), ή λέξη «ΕΛΑΣ» (όριζόντια) και κάτω απ' αυτή ή αξία του.

γ) Κλάση 3. Δραχ. 4.000. Διαστάσεις: 0,022X0,030. Χρώμα: καφέ. Παράσταση: εργάτης με σπάθι, σε προσπάθεια για τό σπάσιμο των δεσμών της σκλαβιάς. Κέτω και νε δύο όριζόντιες σειρές ο τίτλος «Ελευθερη Έλλάδα». Στην άπάνω δεξιά γωνία και κάτω από τή σπάθι, σε άσπρο πλαίσιο (0,004X0,006), οι λέξεις «ΕΕΑΜ» (όριζόντια), ΕΑΜ (κάθετα) σε σχήμα γωνίας και μέσα στη γωνία ή αξία του.

δ) Κλάση 4. Δραχ. 6.000. Διαστάσεις: 0,024X0,030. Χρώμα: κίτρινο. Παράσταση: τμήμα της ελευθερης Έλλάδας παισιωμένο μέ φύλλο δρυός και έλιάς, τά σύμβολα ειρήνης και ανδρείας. Στο κάτω μέρος σε κορδέλα ο τίτλος «Ελευθερη Έλλάδα». Στην άπάνω άριστερή γωνία σε άσπρο πλαίσιο (0,006X0,007), ή λέξη «ΕΑΜ» (όριζόντια) και κάτω απ' αυτή ή αξία του.

ε) Κλάση 5. Δραχ. 8.000. Διαστάσεις: 0,023X0,031. Χρώμα: πορτοκαλί. Παράσταση: σωρός από κόκκαλα πάνω στά όποια είναι γιγαντωμένο τό δέντρο της λευτεριάς. Στά κλαριά του γράφονται οι λέξεις «άπ' τά κόκκαλα θγαλμένη». Κάτω σε όμοιόχρωμο πλαίσιο (0,006X0,031) και σε δύο σειρές ο τίτλος «Ελευθερη Έλλάδα». Πάνω στην άριστερή γωνία σε άσπρο πλαίσιο (0,004 X 0,007) ή λέξη «ΕΑΜ» (κάθετα), ή χρονολογία 1941 (όριζόντια) σε σχήμα γωνίας και μέσα στη γωνία ή αξία του.

στ) Κλάση 6. Δραχ. 10.000. Διαστάσεις: 0,023X0,030. Χρώμα: μπλέ - άνοιχτό. Παράσταση: άντάρτης μέ άρκετική χλαίνη και τό δπλο «άνηρημένο». Κάτω, σε ξεδιπλωμένη κορδέλα, ο τίτλος «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ» λοξά και σε δύο σειρές. Άριστερά και πάνω από τόν τίτλο σε άσπρο πλαίσιο (0,006X0,007) οι λέξεις «ΕΑΜ-ΕΛΑΣ» (όριζόντια σε δύο σειρές), κάτω δέ απ' αυτές ή αξία του.

ζ) Κλάση 7. Δραχ. 25.000. Διαστάσεις: 0,023X0,031. Χρώμα: μαύρο. Παράσταση: ή νίκη έτοιμη νά δαφνοστεφανώσει τούς άπελευθερωτές. Άριστερά και δεξιά της εικόνας σε δύο κάθετες σειρές ο τίτλος «Ελευθερη Έλλάδα». Στην άπάνω δεξιά γωνία, σε άσπρο πλαίσιο (0,004X0,007), ή λέξη «ΕΑΜ» (όριζόντια) και κάτω απ' αυτή ή αξία του.

η) Κλάση 8. Δραχ. 40.000. Διαστάσεις: 0,023X0,031. Χρώμα: κόκκινο δαθύ. Παράσταση: επονίτης άντάρτης μέ ριχτή τήν κάπα του και τό δπλο ψηλά σε θέση έξόρμησης. Στην άπάνω άριστερή γωνία και σε δύο όριζόντιες σειρές ο τίτλος «Ελευθερη Έλλάδα». Κάτω δεξιά σε άσπρο πλαίσιο (0,005X0,007), ή λέξη «ΕΑΜ» (όριζόντια) «ΕΠΟΝ» (κάθετα) σε σχήμα γωνίας και μέσα στη γωνία ή αξία του.

Στήν έδρα της Έπιτροπής
Ό Γραμματέας Συγκοινωνίας
ΕΜ. ΜΑΝΤΑΚΑΣ

Ό Γραμματέας Οικονομικών
ΗΛ. ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

Η ΤΥΧΗ των γραμματοσήμων του ΕΑΜ ύπηρε ή ίδια μέ κείνη της ΕΑΜικής Άντίστασης. Άφού οι «έλαστικής έθνικής συνείδησης» και οι άπόντες της Άντίστασης δέν μπορούσαν ν' άρνηθούν τήν ύπαρξή τους, δέν τούς έμενε παρά νά τά άναθεματίσουμε και κατά τό δυνατόν νά τά έξαφανίσουμε. Έτσι ό

πρώτος - κιόλας μεταπελευθερωτικός Υπουργός των Τ.Τ.Τ. (Ταχυδρομείων - Τηλεγραμμάτων - Τηλεφώνων) Ά. Θεολογίτης άποφαινότανε στις 31-10-44 ότι: «τά γραμματόσημα ταύτα (είναι)...άκυρα».

ένώ ο διάδοχός του - μετά τόν Δεκέμβρη - Λ. Σακελλαρόπουλος ύπερεμάτιζε από καθ' έδρας ότι τά γραμματόσημα του ΕΑΜ

«έξεδόθησαν έν άγνοία της ταχυδρομικής ύπηρεσίας» και ότι

«ύπό τό κράτος της βίας έγκυκλοφόρησαν εις διάφορα διαμερίσματα της χώρας».

Και διέτασε θέβαια τήν καταστροφή. «τών τοιούτων γραμματοσήμων διά λεπίδος ή καρφίδος».

ΕΙΤΕ τό θέλουν όμως οι «κ. ύπουργοί» είτε δέν τό θέλουν, ή ύπαρξη των

γραμματοσήμων του ΕΑΜ είναι μία πραγματικότητα πού δέν μπορεί νά τήν άμφισβητήσει, και πολύ λιγότερο νά τήν καταργήσει κανείς. Κι άν δέν έχουν διασωθεί παρά έλάχιστα τέτοια γραμματόσημα, αυτό όφείλεται στο άνελέητο κυνηγητό τους από τό έπίσημο - και τό γνωστό άνεπίσημο - κράτος της περιόδου του Έμφυλίου.

ΠΟΙΑ στάθηκε όμως ή τύχη των γραμματοσήμων αυτών στη συνέχεια;

ΔΕΝ διαθέτουμε κανένα στοιχείο ή έστω μαρτυρία πού νά μάς έπιτρέπει μία σίγουρη γνώμη για τό θέμα, κι έτσι μόνο σε λογικές ύποθέσεις μπορούμε νά καταφύγουμε.

ΟΠΩΣ είπαμε, τά γραμματόσημα του ΕΑΜ τυπωθήκανε στην Άθήνα στά τέλη του 1943 ή άρχές - άρχές του 1944. Κατά τή μαρτυρία άγωνιστών της έποχής εκείνης πού λόγω άρμοδιότητας μπορούν νά τό γνωρίζουνε, τέτοια γραμματόσημα δέν κυκλοφορήσανε καθόλου στην Άθήνα, πράγμα πού μάς κάνει νά ύποθέσουμε ότι δόθηκε έντολή όλόκληρη ή εκτυπωθείσα ποσότητα νά σταλεί στην Έλευθερη Έλλάδα. Μέχρι σήμερα όμως τέτοια γραμματόσημα, είτε κυκλοφορημένα - σφραγισμένα δηλαδή - είτε άκυκλοφόρητα, δέν έχουν έμφανιστεί σε έμπορους ή συλλέκτες, προσερχόμενα απ' τήν Έλευθερη Έλλάδα. Όμως, και παρά τήν παραπάνω έντολή, φαίνεται ότι μία πολύ μικρή ποσότητα - λίγα άσφαλώς φύλλα - άλλα μόνο των δύο κλάσεων, των δραχ. 1000 και των δραχ. 8000, έμειναν στην Άθήνα. Αυτό μπορούμε νά τό συμπεράνουμε θετικά απ' τό γεγονός ότι μεμονωμένα άσφράγιστα γραμματόσημα αυτών και μόνο των δύο κλάσεων περάσανε απ' τά χέρια μερικών έμπόρων για νά καταλήξουνε σε ιδιωτικές συλλογές. Αυτές οι δύο έξ άλλου κλάσεις, και μόνο αυτές, άναφέρονται και στο συνήθως καλά τεκμηριωμένο Journal of the Hellenic Philatelic Society of America («News Bulletin», Vol. 10, Numbers 3-4, σελ. 10) του 1973.

ΤΑ μεμονωμένα αυτά ΕΑΜικά γραμματόσημα των δύο κλάσεων πού προαναφέραμε είναι - απ' όσο μπορέσαμε νά πληροφορηθούμε - τόσο λίγα, πού θά πρέπει νά προέρχονται απ' τή διάλυση πολύ λίγων φύλλων της κάθε κλάσης. Δύο όμως όλόκληρα φύλλα, ένα της κάθε κλάσης, κατέχει σήμερα ο συλλέκτης κ. Δ.Μ. και προέρχονται από αγορά στην Άθήνα. Έτσι, και χάρη στην καλοσύνη πού είχε ο συλλέκτης νά θέσει τά φύλλα αυτά στη διάθεσή μας για φωτογράφιση, είμαστε σε θέση νά παρουσιάσουμε έδώ τό ένδιαφέρον αυτό τεκμήριο μιας άκόμα δραστηριότητας της Έθνικής μας Άντίστασης πολύ λίγο γνωστής μέχρι σήμερα.

ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ

‘Η γερμανική «Πειθαρχική Μεραρχία 999» στήν ‘Ελλάδα καί τό ‘Εθνικό Κομιτάτο «‘Ελεύθερη Γερμανία»

‘Ομάδα γερμανών αυτόνομων στό 54 Σύνταγμα του ΕΛΑΣ, μαζί με Έλληνες αντάρτες.

Λίγο μετά την αναρρίχσή του στην εξουσία, ο Χίτλερ επανίδρυσε τό υπουργείο ‘Ενόπλων Δυνάμεων καί άρχισε την ανασυγκρότηση του γερμανικού στρατού, μέ τό περίφημο δέ Προεδρικό Διάταγμα της 21 Μαρτίου 1935 – καί παρά την απαγόρευση της Συνθήκης των Βερσαλλιών – επανέφερε την υποχρεωτική στράτευση των Γερμανών. Οί δυτικές δημοκρατίες (Αγγλία, Γαλλία) δέν αντιδράσανε, ούτε καί γιά τούς τύπους, κι έτσι ανενόχλητος ο Χίτλερ καί οί στρατηγοί του, πού τότε επανήλθαν στό στράτευμα, μ’ όλους έξ άλλου τούς γερμανούς μόνιμους αξιωματικούς, άρχισε τίς συστηματικές προετοιμασίες γιά νά εξαπολύσει σέ λίγο τόν Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο.

‘Η παράγραφος 13 του Π.Δ. γιά την υποχρεωτική στράτευση, πρόβλεπε καί μιá ειδική κατηγορία πολιτών πού τούς χαρακτηρίζει «ανάξιους νά υπηρετήσουνε στίς εθνικές ένοπλες δυνάμεις». Στήν κατηγορία αυτή μπαίνανε όσοι είχανε καταδικαστεί από ποινικά δικαστήρια γιά εγκλήματα, όσοι είχανε χάσει τόν «άνδρισμό» τους καί όσοι έμφορουνταν από άντεθνικά φρονήματα. Στήν τελευταία αυτή κατηγορία είχαν υπαχθεί όσοι Γερμανοί δέν εμπνέανε εμπιστοσύνη στό χιτλερικό καθεστώς, χωρίς όμως καί νά είνai επικίνδυνοι σέ βαθμό πού νά κλειστούνε σέ στρατόπεδα συγκέντρωσης, πού είχανε άρχίσει από τότε νά λειτουργούν στή Γερμανία.

Μέ την κήρυξη όμως του πολέμου, άρχισε νά γίνεται αισθητή ή ανάγκη γιά επιστράτευση όλο καί περισσότερων στρατιωτών. ‘Όταν δέ ο πόλεμος εξαπλώθηκε σ’ όλη την Εύρώπη, οί άνάγκες του Χίτλερ σέ έμψυχο υλικό γιά την πραγματοποίηση των κατακτητικών σχεδίων του γίνανε ακόμα πύ πιεστικές.

Στίς 22 ‘Ιουνίου 1941, ο Χίτλερ, πού έχει επικρατήσει έντωμεταξύ σ’ όλόκληρη την ηπειρωτική Εύρώπη, έξορμάει έναντι της σοβιετικής ‘Ενωσης. Τό Γερμανικό Γενικό ‘Επιτελείο είχε υπολογίσει ότι μέ τόν άστραπιαίο πόλεμο, ο γερμανικός στρατός θά συνέτριβε καί θά έξουδετέρωνε μέσα σέ όκτώ έως δέκα τό πολύ έβδομάδες τόν ‘Ερυθρό Στρατό, καί θά εισχωρούσε βαθιά μέσα στή Ρωσία. Αυτό όμως θά είχε σάν συνέπεια – καί κατά τούς υπολογισμούς πάντα των Γερμανών – νά καταρύνει τό σοβιετικό καθεστώς, καί νά τελειώσει ο πόλεμος στό ‘Ανατολικό Μέτωπο μέ πλήρη επικράτηση του χιτλερικού στρατού.

Τά ώραία αυτά σχέδια του Χίτλερ όμως ανατραπήκανε πολλές εκατοντάδες χιλιόμετρα πρίν απ’ τή γραμμή πού έπρεπε νά φτάσουν τά γερμανικά στρατεύματα, κι ακόμη χάρη στήν ήρωική άμυνα των σοβιετικών μπροστά άκριβώς στή Μόσχα καί τό

Λένινγκραντ, πού δέν πέρανε ποτέ στά χέρια των Γερμανών. Τό χειμώνα του 1941 κι όταν τό Γενικό ‘Επιτελείο του Χίτλερ προετοίμαζε τή νέα άνοιξιάνικη έξόρμηση του γερμανικού στρατού, κι ακόμη περισσότερο απ’ τό καλοκαίρι του 1942, όταν φάνηκε ότι ούτε καί τώρα δέν θά κατορθώνανε τά γερμανικά στρατεύματα νά επιτύχουν τούς αντικειμενικούς σκοπούς τους, ή ανάγκη έμψυχου υλικού έγινε ακόμη πύ πιεστική. Γιά νά επανδρωθεί τό μέτωπο, άδειάσανε τότε όλες τίς υπηρεσίες των μετόπισθεν από τούς μάχιμους στρατιώτες, πού τούς αντικαταστήσανε άλλοι των μεγάλων κλάσεων, βοηθητικοί, ή καί μαχητές πού είχαν υποστεί έλαφρές άναπηρίες τούς πρώτους χρόνους του πολέμου. Καί τότε θυμηθήκανε οί γερμανοί έπιτελικοί τούς «ανάξιους» γιά στράτευση.

‘Ετσι μέ ειδική διαταγή του ‘Ανώτατου Γερμανικού Στρατηγείου στίς 2 ‘Οκτωβρίου 1942 ίδρύθηκε ή «Ειδική Μονάδα 999», πού ή άρχική δύναμή της έφτανε τό τάγμα, γιά νά έξελιχθεί σύντομα σέ Μεραρχία. ‘Η επίσημη όνομασία της μονάδας αυτής ήταν: «Εφεδρική Μεραρχία ‘Εκπαιδευσεως 999», ενώ στους έπιστρατευμένους σ’ αυτήν, αλλά καί στό Γενικό ‘Επιτελείο, ήταν γνωστή σάν «Πειθαρχική Μεραρχία 999».

‘Η εκπαίδευση των άνδρων άρχισε στίς 15 ‘Οκτωβρίου 1942 καί σκόπευε κυρίως στή δημιουργία βοηθητικών σχηματισμών: σκάπανών, μηχανικών, γεφυροποιών, ναρκοθετών καί ναρκοσυλλεκτών κ.λπ. ‘Αργότερα οί άνδρες αυτοί εκπαιδεύτηκανε καί σάν πυροβολητές, ακόμα καί σάν τυφεκιοφόροι.

Γιά πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκαν τμήματα της μονάδας αυτής τό 1943 στό μέτωπο της Β. ‘Αφρικής, μέ την όνομασία «Μεραρχία ‘Αφρικής 999», πού την άποτελούσανε τά Σύντάγματα Πεζικού 961, 962 καί 963. Μετά την ήττα του Ρόμμελ καί τό τέλος του άφρικάνικου όνειρου του Χίτλερ, οί μονάδες αυτές ξαναγυρίσανε στή Γερμανία. Τήν εποχή εκείνη ή συνολική δύναμη της «Μεραρχίας 999» ήταν γύρω στους 40.000 άνδρες, απ’ τούς όποιους 8.000 αξιωματικοί καί υπαξιωματικοί – κατά τό πλείστον όπαδοί του κόμματος ή των ‘Ες-‘Ες – 18.000 ποινικοί καί 14.000 πολιτικοί.

Τό μεγάλο πρόβλημα ήτανε τώρα πώς, αλλά κυρίως πού, θά μπορούσε νά χρησιμοποιηθεί, μέ κάποια ασφάλεια καί σιγουρία, τό συνούλευμα αυτό των όχι απόλυτα έμπιστων στρατιωτών, μέ την τεράστια άνομοιογένεια προέλευσης, νοστορίας καί κυρίως ήλικιών (υπηρετούσαν στήν 999 νέοι 20-21 ετών αλλά καί ώριμοι άνδρες των 35-40 χρόνων).

Οί άνάγκες του πολέμου είναι πιά γιά τή Γερμανία τόσες καί τέτοιες πού όλοι οί διοικητές των Μεγάλων Μονάδων, κυρίως

στό Ανατολικό Μέτωπο. Ξητούν άπεγνωσμένα ένισχύσεις. Έτσι κι άπ' τήν «999». Όμως τό Γενικό Έπιτελείο διατάζει νά στείλει στό μέτωπο, καί σάν έναίιο μάλιστα σχηματισμό, μιá τόσο μεγάλη αλλά καί τόσο «άδέσβαιη» μονάδα καί τελικά – μιτά τίς έντονες καί κατάλληλα ένδοξηστρωμένες άπ' τίς συμμαχικές ύπηρεσίες καί τούς Έλληνες άντάρτες ύποψίες ότι επίκειται άπόδραση στήν Ελλάδα – όλόκληρη σχεδόν ή «Μεραρχία 999» στέλνεται στή χώρα μας, όπου όμως διασπάται σέ διάφορα τμήματα καί τοποθετείται σέ διάφορες φρουρές.

Τό άρχαικό ύλικό του γερμανικού έπιτελείου σχητικά μέ τήν «999» έχει καταστραφεί κατά τό μεγαλύτερό του μέρος. τό δέ ύπόλοιπο πού έχει διασωθεί είναι σήμερα άπρόσιτο άκόμα στήν Έρρινα. Άπό αποραδικά όμως στοιχεία καί κυρίως άπό μαρτυρίες άντρών πού ύπηρετήσανε στή μονάδα αυτή, μπορούμε νά άποκαταστήσουμε τή γεωγραφική διανομή τών τμημάτων της «Πειθαρχικής Μεραρχίας 999» στήν Ελλάδα, πού παρουσιάζει τήν εξής εικόνα:

- Στή Ρόδο: Άντιαρματικός Λόχος 999
– IV Τάγμα του Συντάγματος Πυροβολικού 999
– Λόχος Σκαπανέων του Τάγματος Σκαπανέων 999
– Βοηθητικές ύπηρεσίες
- Στή Λέρο-Σάμο-Κω: Ή Ταξιαρχία Λέρος 999 μέ τά Τάγματα Φρουρίων IX, X XI αντίστοιχα.
- Στήν Κάροπαθο: Τό VI Τάγμα Φρουρίων της ίδιας Ταξιαρχίας.
- Στή Λήμνο: Ή Ταξιαρχία Φρουρίου Clotz μέ τά XVI καί XXII Τάγματα.
- Στή Ζάκυνθο: Τμήμα του VII Τάματος Φρουράς.
- Στήν Κεφαλονία: Ή Ταξιαρχία Φρουρίου Spitaller.
- Στήν Κέρκυρα: Ή Ταξιαρχία Φρουρίου Yäger μέ τά VIII καί XX Τάγματα.
- Στήν Πελοπόννησο: Ή 41 Ταξιαρχία Φρουρίου μέ τά Τάγματα II, IV, VII, XII, XIII.
- Στή Θεσσαλία: Μία Ταξιαρχία Φρουρίου μέ τά III καί V Τάγματα.

Έκτός άπό τόν κύριο όγκο της «Πειθαρχικής Μεραρχίας 999», πού στάλθηκε στήν Ελλάδα, τό γερμανικό έπιτελείο έκανε καί μιá δοκιμή νά χρησιμοποιήσει μικρές μονάδες της στό Ανατολικό Μέτωπο. Έτσι, στό τέλη του 1943 καί άρχές 1944 φτάσανε στήν περιοχή του Δνείπερου τά XIV, XV καί XVII Τάγματα Φρουρίου, μέ σκοπό τήν άμυντική υπεράσπιση της περιοχής. Μετά όμως τίς πρώτες άυτομολίες άντρών τους προς τόν Έρυθρό Στρατό, τά τμήματα αυτά χρησιμοποιήθηκαν τελικά μόνο γιά τήν κατασκευή άμυντικών καί άλλων έργων, σάν άπλοί σκαπανείς. Όταν όμως άρχισε νά σπάει τό γερμανικό μέτωπο της περιοχής, όλα τά τάγματα της «999» έπιστράφησαν στή Γερμανία, γιά νά σταλούν κι αυτά στή συνέχεια στήν Ελλάδα.

Ή τύχη της «Πειθαρχικής Μεραρχίας 999» στήν Ελλάδα ύπηρεξε τραγική. Όλα τά τμήματα της πού βρεθήκανε κατά τήν ύποχώρηση τών Γερμανών άπ' τή χώρα μας στά νησιά, έγκαταλειφθήκανε στήν τύχη τους γιά νά πέσουν μετά άπό πολλές περιπέτειες αιχμάλωτοι στά χέρια τών Άγγλων. Τά τμήματα πάλι πού βρεθήκανε στήν Πελοπόννησο καί τή Στερεά χρησιμοποιήθηκαν, καλά πλασιωμένα όμως άπό ναζιστικές μονάδες, σάν όπισθοφυλακές του ύποχωρούντος γερμανικού στρατού, κατά τίς μάχες δέ μέ τίς Έλληνικές άντάρτικες δυνάμεις του ΕΛΑΣ, είχαν άρκετές άπώλειες. Τελικά ή «999» διαλύθηκε όριστικά όταν βρέθηκε έγκλωβισμένη κατά τήν ύποχώρησή της στή Γιουγκοσλαβία, όποτε πολλοί στρατιώτες της σκοτωθήκανε σέ μάχες μέ τούς παρτιζάνους του Τίτο αλλά καί τίς σοβιετικές δυνάμεις πού είχαν φτάσει στά Βαλκάνια, ενώ οί περισσότεροι πιαστήκανε αιχμάλωτοι. Έτσι τέλειωσε «άδοξα» – όπως άδοξα είχε άρχισει εξ άλλου – ή προσπάθεια της χιτλερικής Γερμανίας νά χρησιμοποιήσει τούς αντιφρονούντες στό καθεστώς της, σάν υπερασπιστές του.

Οί ίστορικοί – κυρίως της Α. Γερμανίας – πού έχουν άσχοληθεί μέ τό θέμα ύπολογίζουνε ότι περίπου 600 άντρες της «Πειθαρχικής Μεραρχίας 999» περάσανε στήν Ελλάδα στίς τάξεις του ΕΛΑΣ, άπ' αυτούς δέ 164 δραστηριοποιήθηκαν ενεργά στό Έλληνικό τμήμα του Άντιφασιστικού Κομιτάτου «Έλεύθερη Γερμανία».

Βεβαίωση του 50 Συντάγματος του ΕΛΑΣ ότι ο γερμανός στρατιώτης Χ. Γέντς υπηρέτησε στις τάξεις του κατά την κατοχή.

Μιά προκήρυξη του Άντιφασιστικού Κομιτάτου «Έλεύθερη Γερμανία» προς τους γερμανούς στρατιώτες στην Ελλάδα.

ΕΝΑΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ ΠΩΣ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΕ ΣΤΟ ΕΑΜ

Ο συγγραφέας του ιστορήματος αυτού, Gerhard Reinhardt, γεννήθηκε στις 4 Μαΐου 1916 στο Werdaü κι άρχισε από πολύ μικρός να δουλεύει σέ εργοστάσιο, γιά νά γίνει τελικά κλειδαράς. Στά 15 του κιόλας προσχώρησε, τό 1930, στήν Κομμουνιστική Νεολαία Γερμανίας. Τό 1936 πιάστηκε άπ' τή Γκεστάπο γιά παράνομη δουλειά, δικάστηκε καί καταδικάστηκε σέ τρία χρόνια φυλακή, ενώ παράλληλα χαρακτηρίστηκε ως «ανάξιος» γιά τό γερμανικό στρατό. Τό Νοέμβριο του 1942 έπιστρατεύτηκε στήν «Πειθαρχική Μεραρχία 999» καί μετά τή βασική του εκπαίδευση τοποθετήθηκε στό 961 Σύνταγμα, πού προοριζότανε γιά τή Β. Αφρική, όπου όμως δέν πρόλαβε νά πάει, γιατί ένταμεταξύ είχε συνθηκολογήσει τό Άφρική-Κόρπς του στρατηγού Ρόμελ. Τοποθετήθηκε τότε στό VI Τάγμα Όχρων καί στάλθηκε στήν Ελλάδα, όπου διαδραματιστήκανε τά γεγονότα πού περιγράφει στό αφήγημα πού δημοσιεύουμε.

Ο συγγραφέας του αφηγήματος τήν εποχή πού υπηρετούσε στήν πειθαρχική μονάδα 999 στήν Ελλάδα.

Στά 1936, μόλις πού είχα κλείσει τά 19, καταδικάστηκα σέ τρία χρόνια καί δυό μήνες φυλακή μέ τήν κατηγορία ότι έσχεδιαζα πράξη «εσχάτης προδοσίας». Όταν απολύθηκα άπ' τίς φυλακές του Waldheim, έπιασα δουλειά σάν κλειδαράς στό Werdaü. Όσο ό Χίτλερ σμειώνε στρατιωτικές επιτυχίες στόν επιθετικό του πόλεμο, δέν έπιστρατεύτηκα, γιατί είχα χαρακτηριστεί «ανάξιος» γιά τίς ένσπλες δυνάμεις. Όταν όμως άρχισε νά διαφαίνεται ή κάμψη, έπιστρατεύτηκα γιά τήν «Πειθαρχική Μεραρχία 999» καί εκπαιδεύτηκα στό Heuberg. Άπό δω μεταφερθήκαμε, μέσω Βελγίου, στίς άκτές τής Μεσογείου καί στή συνέχεια μέ πλοίο στήν Τύνιδα. Μετά τόν τερατισμό τής έκστρατειάς Ρόμελ στήν Άφρική ξαναγυρίσαμε στό Heuberg.

Στήν ίδια διμοιρία μέ μένα υπηρετούσαν ό σύντροφος Χάουσουλτς καθώς καί ό Μάξ Ρέννε καί ό Κάρλ Χούμαν. Έξακολούθησε ή εκπαίδευσή μας, αλλά στό δικό μας τμήμα τά καθόνια καί οί προκλήσεις ήταν ακόμα χειρότερα άπ' όσο στ' άλλα. Πάνω άπό 600 ξύλινοι σταυροί στό νεκροταφείο Stetten «νομότυπα» εκτελεσμένων άνδρών τής 999 φανερώνουν τίς μεθόδους μέ τίς όποιες γινόταν ή εκπαίδευση γιά τή νέα μας άποστολή.

Επρόκειτο σύντομα νά ύποστούμε τή δοκιμασία του μετώπου. Αυτό κι έμεις τό επιζητούσαμε, αλλά γιά διαφορετικούς δέδαια λόγους. Έκεί θά καθαρίζαμε τούς λογαριασμούς μας. Σύνθημά μας ήταν: «Μάθε καλά τό όπλο σου, σύντομα θά σου χρειαστεί».

Άρχές Ιούλη ξεκίνησε τό «VI Τάγμα Όχρων», στό όποιο άνήκα κι εγώ, καί μέσω τών ωραίων περιοχών τής Δυτ. Γερμανίας καί τής Αυστρίας, κατευθυνθήκαμε πρός τά Βαλκάνια καί τή ζεστή Ελλάδα. Όσο πλησιάζαμε στόν προορισμό μας, οί εικόνες πού βλέπαμε άπ' τά παράθυρα του τραινόυ αλλάζανε. Τώρα μάς συνοδεύανε πεσμένοι τηλεγραφό-

στυλοι, καμένα δαγόνια καί πρόχειρες δοθηθικές γέφυρες. Γιά μάς αυτά όλα σημαίνανε πώς δοισκόμασταν σέ περιοχές δράσης παρτιζάνων. Όταν τό τάγμα μας κινήθηκε στούς δρόμους του Πειραιά, είδαμε στούς τοίχους τών κτιρίων γραμμένα συνθήματα έναντίον τών κατακτητών, πού άν καί δέν μπορούσαμε νά τά διαβάσουμε, σημαίνανε γιά μάς τούς γερμανούς αντιφασίστες «προλετάριοι όλων τών χωρών ένωθείτε».

Στή διαδρομή ακόμα, είχαμε πάρει τήν άπόφαση, νά επιδιώξουμε όσο τό δυνατόν γρηγορότερα νά πάρουμε έπαφή μέ τίς ελληνικές αντιστασιακές οργανώσεις. Έτσι, καί κατά τά συμφωνηθέντα μεταξύ μας, δήλωσα άμέσως ασθένεια, καί μεταφέρθηκα γιά εξέταση στό στρατιωτικό νοσοκομείο Άρσάκειο, μέ τήν έν-

δειξη «ύποψία έλονοσίας». Είχα έντολή νά επιδιώξω έπαφή μέ Έλληνες πατριώτες.

Κάτι τέτοιο όμως εύκολότερα λέγεται, παρά γίνεται. Φόραγα γερμανική στολή, μέ τά φασιστικά διακριτικά. Πώς θά καταλάβαιναν οί άλλοι, πού έταν τάχα ό πραγματικός σκοπός μου.

Μέ διαταγή τής Κομμουνιστούρας, ή συνεικία του Γκούζι ήταν άναγορευμένη γιά τούς γερμανούς στρατιώτες, γιά λόγους «κινδύνου μεταδοτικών νοσημάτων». Η πείρα μου όμως άπ' τήν παρανομία μου έλεγε πώς άσφαλώς κάποια άλλη θά πρέπει νά 'ταν ή πραγματική αίτία. Έτσι αποφάσισα νά παραβώ τή διαταγή καί μπήκα στή συνεικία.

Ήταν ή 1η Αύγουστου 1943, τό θυμάμαι σά νά 'ταν σήμερα. Παρτατούσα όλομόναχος στή φτωχογειτονιά κοιτάζοντας συνεχώς γύρω μου. Έαφρυνικά δρεθήκα άνάμεσα σέ πολλούς νεκρούς πού μέ άναγκάσανε νά μπώ σέ μία ταβέρνα άρχικά κι άπό κει σέ μία άλλη τραγουισμένη άπό χαμηλά στίτις.

Έκεί διαπίστωσα ότι ήμουν κυλωμένος άπό ένσπλους ένδους. Άρχισε τότε μία συζήτηση πού κι άπ' τίς δυό πλευρές ήταν πολύ προσεκτική. Άν καί είχαν άκουστά γιά τή μονάδα 999, ήτανε στήν άρχή πολύ έπιφυλακτική, γιατί ύπήρχε φαίνεται κάποια διστακτική σχετική έμπειρία. Πήρα έντολή νά ξαναγυρίσω τήν επόμενη μέρα, πράγμα πού έκανα βέβαια. Ένας Έλληνας φοιτητής, ό Σταμάτης, μου είπε νά έλθω κει στίς 3 Αύγουστου σέ ένα όρισμένο σημείο τής Ιπποκράτους, νά φέρω τσα όπλα μπορούσα καί νά επιβιβάσω σ' ένα μικρό Φιάτ πού θά δοισκόταν εκεί.

Έγινάτέλειμα κρυφά τή συνεικία του

Τό Κεντρικό Συμβούλιο του Άντιφασιστικού Κομιτάτου «Ελευθερη Γερμανία» τής Ελλάδας. Όρθιος (άπό άριστερά) ό τρίτος είναι ό Δρ. Harnack καί τέταρτος ό συγγραφέας του αφηγήματος.

Κολωνακίου, όπου είχα τοποθετηθεί μετά τις ιατρικές εξετάσεις στο νοσοκομείο, και με μία μικρή δαλίτσα όπου είχα τοποθετήσει δύο αυτόματα και τέσσερις γεμιστήρες με πυρομαχικά, έτρεξα προς την κανονισμένη συνάντηση, αλλά και μίαν άγνωστη γιά μένα τύχη. Στο μυαλό μου περνώγανε διάφορες σκέψεις και δέβαια ή πατρίδα μου ή Γερμανία. Όλες τους όμως ένισχύανε την απόφαση πού είχα πάρει καθώς και την πίστη μου ότι είχα ενεργήσει σωστά. Ξαναθυμόμουν τα παλιότερα χρόνια, όπου τό κόμμα μās είχε διδάξει ότι ο έχθρος θρискότανε στην ίδια την πατρίδα μας κι ότι τό καθήκον μας ήταν ή άλληλεγγύη και βοήθειά προς τούς λαούς εκείνους πού καταπιέζονταν απ' τόν ιμπεριαλισμό.

Τό φιατάκι μέ δδήγησε στο παράνομο στέκι τών παρτιζάνων τής Αθήνας. Και άρχισε μία περίοδος αϋστηρών αλλά αναγκαίων ελέγχων.

Στίς 27 Σεπτεμβρίου, πού ήταν και ή επέτειος τής ίδρυσης του Έθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου (ΕΑΜ), ήρθε στην κρυψώνα μου ο Σταμάτης και μέ παρέδωσε σέ δύο άλλους φοιτητές, τό Σπύρο και την Καίτη. Έπρόκειτο γιά συνεργείο πού θά γράφε συνθήματα στους τοίχους τής Αθήνας, και πού εγώ θά τά συμπλήρωνα μέ καρικατούρες του Χίτλερ, του Μουσσολίνι και του κουίσλιγκ πρωθυπουργού Ράλλη. Την ήμέρα αυτή κυριαρχούσε στην πόλη μία ατμόσφαιρα έξαψης. Οί άνθρωποι είχαν θυγέ στους δρόμους, από μεγάφωνα άκούγοντουσαν άντιστασιακά συνθήματα, ενώ μηχανοκίνητες περιπολίες τών Ές-Ές διασχίζανε μέ αστραπιαία ταχύτητα τις γειτονιές. Ψηλά στην Ακρόπολη είχαν ανάψει τρία τεράστια φωτεινά γράμματα: ΕΑΜ. Έμαθα άργότερα ότι την επιγραφή αυτή την είχε φτιάξει ο Μανόλης Γλέζος, πού και παλιότερα είχε κατεβάσει απ' την Ακρόπολη τή γερμανική στρατιωτική σημαία.

Ακολουθήσανε πράξεις τρομοκρατίας. Στου Γκύζη οί φασίστες κάνανε ομαδικές συλλήψεις. Υποπτοι ή και τελείως άθώοι τουφεκιστήκανε. Έκατοντάδες φοιτητές βασανιστήκανε μέχρι θανάτου στο Χημείο του Πανεπιστημίου τής Αθήνας.

Στά τέλη του 1943 ή όργάνωση τής Αθήνας μ' έστειλε στο δουνό νά ένταχθώ στο Λαϊκό Στρατό ΕΛΑΣ. Έπί τρεις μήνες μετακινιόμασταν κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες στην Πίνδο. Τό διάστημα αυτό στάθηκε γιά μένα ένα σκληρό σχολείο έμπειριών και άντοχής. Είδα πολλά φοβερά πράγματα, άφου — όπως πληροφορήθηκα άργότερα — πάνω από 1.800 κατοικημένοι τόποι είχαν καταστραφεί και ίσοπεδωθεί από τούς Γερμανούς. Οί Έλληνες πατριώτες όμως μπορούσανε παρ' όλα αυτά νά κάνουνε τή διάκριση άνάμεσα στους Γερμανούς τής μιάς ή τής άλλης πλευράς.

Ένα σπάνιο φωτογραφικό ντοκουμέντο: γερμανικό στρατιωτικό αυτοκίνητο καίγεται μετά από σαμποτάζ στην Όμόνοια, μπροστά στο φαρμακείο του Μαρινόπουλου (διακρίνεται ή επιγραφή του στο δάθος).

Δέν κατορθώναμε πάντα νά περνάμε άνάμεσα στις γραμμές τών έχθρων. Έτσι στην περιοχή τής Όρθρης, κοντά στο Βόλο, μετά από μία μάχη, κι άφου σχεδόν όλα τά πυρομαχικά μας είχαν έξαντληθεί, ο έχθρος μās κύκλωσε και θρεθήκαμε σέ πραγματικά δύσκολη θέση. Ο καπετάνιος μας, ο καπνεργάτης Σπύρος Κραπίλης, αποφάσισε τότε νά μιλήσουμε στους γερμανούς και ιταλούς στρατιώτες και νά κάνουμε έκκληση στην ταξική τους συνείδηση, γιατί ήταν ή πρωτομαγιά του 1944. Αρχήσαμε νά φωνάζουμε συνθήματα μέ χωνιά. Ζωγραφίσαμε έξ άλλου μέ άσπρη μπογιά μερικά τέτοια συνθήματα πάνω σέ κομμάτια άντισκίων και σέ κουβέρτες γιά νά φαίνονται από τόν κάμπο. Μιλούσαμε στους Γερμανούς και στους Ιταλούς στη γλώσσα τους και τούς καλούσαμε νά περάσουνε στις γραμμές μας. Υστερα περιμέναμε. Περιμέναμε και κοιτάζαμε απ' τά βράχια όπου θρискόμαστε προς τόν κάμπο, προς μία θαυμάσια στ' αλήθεια τοποθεσία μέ την όποία μās είχε εξοικειώσει ή μάχη. Στίς πλαγιές ένα άρωματισμένο δάσος, στην πεδιάδα τό μουντό πράσινο του ελαώνα, ενώ στο δάθος καθρεφτιζόταν τό Αίγαίο. Κοιτάζαμε μέ άνυπομονησία και περιμέναμε, μέσα σέ μία παλλόμενη σιωπή.

Έξαφνα άκούσαμε πυκνούς πυροβολισμούς ενώ δλήματα πυροβόλων άρχίσανε νά σκάνε στο έχθρικό στρατόπεδο

μαζί και μέ χειροβομβίδες. Σέ λίγο, ένας άνάρχης του 54 Συντάγματος του ΕΛΑΣ μās έφερε την είδηση ότι ο σύνδεσμος πού είχαμε στείλει στην ήρωική μας Μεραρχία, στή «Δεκατριάρα μας» όπως τή λέγαμε, είχε φτάσει έγκαιρα και ή Μεραρχία είχε σπάσει τόν κλοιό τών έχθρων. Είχε σημειωθεί μάλιστα και μία μικροανταρσία σέ μία ιταλική μονάδα. «Σίγουρα συντελέσανε σ' αυτό και τά πρωτομαγιάτικα συνθήματά σας», λέγανε οί μαχητές του ΕΛΑΣ πού συνδεθήκανε πρώτοι μέ την ομάδα μας.

Χαρήκαμε γιά την άποτελεσματικότητα τής πρωτοβουλίας μας. Στή συμποχή πιαστήκανε και 68 γερμανοί αξιμαλωτοι, πού τούς γλιτώσαμε έμεις γιά νά ένταχθούν στή «Νέα Γερμανία» μας. Τό ίδιο βράδυ ο ίταλός εργάτης μετάλλου Μάριο Αμόντα απ' τό Τουρίνο άπηύθυνε χαιρετισμό στα δύο τάγματα τών ιταλών στασιαστών. Μέ θαυμασμό μά και λίγη ντροπή πήρανε κι αυτοί μέρος στή διεθνή μας πρωτομαγιάτικη γιορτή.

Η 13η Μεραρχία του ΕΛΑΣ έπρόκειτο νά μέ όδηγήσει στους άντιφασίστες γερμανούς συμπατριώτες μου, Στο Καρπενήσι, συνάντησα τό δόκτορα Falk Harnack, άδελφό του έκτελεσμένου απ' τούς Γερμανούς γνωστού άντιφασίστα Arvid Harnack. Ο Falk, πού στην έλληνική άντίσταση ήταν γνωστός μέ τό ψευδώνυμο «Ικταρης», είχε δουλέψει στο

ραδιοφωνικό σταθμό της Αθήνας, κι έτσι ήταν σέ θέση νά δώσει στό αντίστασιακό κίνημα πολύτιμες πληροφορίες, σώζοντας έτσι πολλούς πατριώτες. Κι αὐτός, ὅπως ἐξ ἄλλου κι ἐγώ – εἶχα τό ψευδώνυμο Μανόλης – εἶχαμε μάθει ὅταν ἤμαστε στήν Ἀθήνα τήν ὑπαρξή στή Σοβιετική Ἐνωση τοῦ «Ἐθνικοῦ Κομιτάτου Ἐλεύθερη Γερμανία» καί εἶχαμε ἀποφασίσει νά δημιουργήσουμε κι ἐμεῖς ἓνα παρόμοιο κομιτάτο γιά τοὺς γερμανοὺς ἀντιφασίστες πού βρισκόνταν στίς γραμμές τοῦ ΕΛΑΣ, γιά νά μποροῦμε ἐτσι νά δουλέψουμε καλύτερα στή διαφώτιση τοῦ μεταποῦ. Ἀκούγαμε τίς ἐκπομπές τοῦ σταθμοῦ «Ἐλεύθερη Γερμανία» τῆς Μόσχας, πού τό περιεχόμενό τους ἀνταποκρίνονταν ἐξ ἄλλου στίς δικές μας σκέψεις, πού ἐπιθυμούσαμε νά τίς μεταδώσουμε στοὺς γερμανοὺς στρατιῶτες πού βρισκόνταν ἀπέναντί μας. Ἔτσι λοιπόν καταστρώσαμε ἓνα πρόγραμμα καί συντάξαμε τίς πρώτες προκηρῦξεις μας.

Τό Καρπενήσι βρισκόταν σέ μιά ἀπελευθερωμένη περιοχή κι ἐδῶ εἶχε σχηματιστεῖ ἡ πρώτη λαϊκή κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδας στίς 11 Μαρτίου 1944. Διαλέξαμε λοιπόν τό Καρπενήσι σάν τόπο συγκέντρωσης ὅλων τῶν γερμανῶν ἀντιφασιστῶν, κι ἀπό δῶ κάναμε ἐξορμήσεις στά διάφορα σημεῖα συγκροῦσεων μέ τόν ἐχθρό. Ἐδῶ ἐξ ἄλλου θέλαμε νά συγκεντρώσουμε μαζί μέ τοὺς αὐτόμολους ἀντιχιτλερικούς καί τοὺς γερμανοὺς αἰχμαλώτους. Καί ν' ἀρχίσουμε τή διαφωτιστική δουλειά μας, πού δέν θά ἀφορούσε μόνο τήν τρέχουσα πολεμική κατάσταση, ἀλλά κυρίως τή μελλοντική δημοκρατική Γερμανία.

Μιά μέρα ἔφτασε σέ μᾶς ὁ σιδηροδρομικός ὑπάλληλος Rudolf Hermann, ἐργάτης χριστιανοδημοκρατικῆς τοποθέτησης ἀπ' τή μικρή πόλη Neumark τῆς Σαξωνίας, πού μιά συνταρακτική περιπέτεια τόν εἶχε ὀδηγήσει στό βουνό ἀπ' τά τέλη κι ὅλας τοῦ 1942. Ἐκεῖνη τήν ἑποχὴ, ἐπιστρατευμένος μέ τό βαθμό τοῦ δεκανέα στήν ὑπηρεσία τῶν σιδηροδρόμων, τοῦ εἶχαν ἀναθέσει τή φροντίδα τῆς συσκευασίας καί φόρτωσης πορτοκαλιῶν καί λιγνίτη, σέ κάποιο σταθμό κοντά στίς Θερμοπύλες. Κάθε τόσο ἔδινε μερικά φρούτα στά πεινασμένα παιδάκια τῆς περιοχῆς. Ὁ διοικητής του ὅμως δέν ἔδειχνε κατανόηση γι' αὐτή τή χριστιανική ἀγάπη πρὸς τόν πλησίον γι' αὐτό καί τόν τιμώρησε μέ αὐστηρά φυλάκιση. Μιά φορὰ μάλιστα τόν ὑποχρεώσανε νά παραστεῖ στόν ἀπαγχονισμό ἑνός χωρικοῦ, μέσα στήν αὐλή τοῦ ἴδιου τοῦ σπιτιοῦ του. Ὅμως ὁ δεκανέας δέν τό ἀντεχε πιά, καί ἐτσι παρουσιάστηκε μπροστά μου ὁ χριστιανοδημοκράτης ἐργάτης R. Hermann σάν ἓνας γενιοφόρος δετεράνος παρτιζάνος μέ σταυρωτά τά φυσεκλίκια του στό στήθος.

Ἦρθαν σέ λίγο καί ὁ Otto Mirbach,

κομμουνιστής ἀπὸ τή Γιένα, καί ὁ σοσιαλδημοκράτης Gerhard Frauz ἀπὸ τό Μόναχο. Καί οἱ δυό τους σκοποθήκανε τό 1944, στίς σκληρές μάχες πού γίνανε ὅταν οἱ φασίστες προσπαθῆσαν νά ἐκκαθαρίσουν ἀπὸ τοὺς ἀντάρτες τίς ἀπλευθερωμένες ἀπὸ τὸν ΕΛΑΣ περιοχές.

Δέν εἶχαμε καλὰ καλὰ ἀρχίσει τίς λίγες πὺ συστηματικὲς προσπάθειές μας γιά τήν ἱδρύση τοῦ κομιτάτου «Ἐλεύθερη Γερμανία» καί ἔξαφνα μᾶς χωρίσανε. Ὁ Falk, ὁ Rudolf κι ἐγώ πήραμε μετάθεση γιά τό 42 Σύνταγμα. Ἡ διαταγὴ αὐτὴ ἦταν γιά μᾶς ἀκατανόητη, οἱ ἐπόμενοι μῆνες ὅμως μᾶς ἀνοίξανε τὰ μάτια. Βίβαια ὁ ΕΛΑΣ εἶχε κάθε δικαίωμα νά ἀξιοποιεῖ τοὺς πάντες γιά τὸν ἀγῶνα, ὅμως τὴ δική μας προσπάθεια γιά τήν ἱδρύση τοῦ Κομιτάτου ἐμποδίζανε σίγουρα ἄλλοι παράγοντες, πού ἔπρεπε νά ἀναζητηθοῦν πρὸς τήν κατεύθυνση τῆς Βρετανικῆς Στρατιωτικῆς Ἀποστολῆς στήν Ἐλεύθερη Ἑλλάδα.

Τὰ σχέδιά τους ὅμως ἀποτύχανε, καί κατὰ τὰ τέλη Ἰουλίου 1944, μετακινήθηκαν γιά τό Γενικό Στρατηγεῖο τοῦ ΕΛΑΣ στήν Καστανιά, ὅπου πήραμε τήν ἐντολὴ ἀπ' τὸ ΚΚΕ νά ἐπισπεύσουμε τή δημιουργία τοῦ κομιτάτου «Ἐλεύθερη Γερμανία».

Στό Καρπενήσι, πού τό ἔκαψαν τὰ χιτλερικά στρατεύματα στίς ἀρχές Αὐγούστου '44, εἶχα γνωρίσει καί τὸν ἐθνικὸ ἥρωα Μανόλη Γλέζο, πού μετὰ ἀπὸ 20 σχεδὸν χρόνια, εἶχα τὴ χαρὰ νά ὑποδεχθῶ στή Λαϊκὴ Γερμανικὴ Δημοκρατία ὡς γραμματέας τῶν γερμανῶν ἀντιφασιστῶν. Τότε, σέ κείνη τήν πρώτη συνάντησή μας, ὁ Γλέζος μοῦ εἶχε δώσει πολὺτιμες συμβουλὲς γιά τὴ δουλειά μας κι ἔδειχνε καλὸς γνώστης τῆς γερμανικῆς νοοτροπίας καί ψυχῆς.

Στὴν Καστανιά μᾶς πληροφόρησε ὁ συναγωνιστὴς Δεσποτόπουλος, νομικός καί διπλωματικός σύμβουλος τοῦ Γ.Σ. τοῦ ΕΛΑΣ, γιά τήν ὑπαρξή τοῦ «Μανιφέστου τῶν 25 σημείων γιά τὸν τερματισμό τοῦ πολέμου» πού εἶχε συντάξει τό

Ὁ συγγραφέας τοῦ ἀφηγήματος ὑποδέχεται τὸ Μανόλη Γλέζο Βερολίνο, στίς 7 τοῦ Μᾶη 1965.

Ἐθνικὸ Κομιτάτο «Ἐλεύθερη Γερμανία» (NKFD) στή Μόσχα.

Ἔτσι στίς 10 Αὐγούστου 1944 ἱδρύθηκε τελικὰ καί τὸ Ἀντιφασιστικὸ Κομιτάτο «Ἐλεύθερη Γερμανία» (AKFD) τῶν γερμανῶν στρατιωτῶν τῆς Ἑλλάδας. Τό πρῶτο συμβούλιο ἀποτελέσανε οἱ K. Pfaderer, P. Fritz, W. Hauzen, Δρ. Falk Harnack, R. Hermann, F. Oberseger, G. Reinhard καί S. Schiller. Ὁ Falk ἦταν ὁ πολιτικός μας κι ἐγώ ἀντικαταστάτης του καί ὑπεύθυνος γιά τὰ ὀργανωτικά. Τό Γ.Σ. τοῦ ΕΛΑΣ μᾶς ἐφοδίασε μέ ἐπίσημες ταυτότητες πού μᾶς ἐπιτρέπανε νά κινηθοῦμε σ' ὁλόκληρη τήν περιοχή τῆς Ἐλεύθερης Ἑλλάδας γιά τήν προαγωγή τῆς δουλειᾶς μας γιά τὸ AKFD. Τὴν ταυτότητά μου αὐτὴ μέ αὐξοῦντα ἀριθμὸ 2 τὴν ἔχω φυλάξει σάν ἓνα ἀπὸ τὰ πολυτιμότερα κειμήλιά μου.

Ἀμέσως μετὰ τήν ἱδρύση τοῦ Ἀντιφασιστικοῦ Κομιτάτου ἀρχισε ἡ ὀργάνωση ἑκατονταρχιῶν ὑπὸ τὴ διοίκηση δοκιμασμένων ἀντιφασιστῶν.

Θεωρήσαμε ἐξ ἀρχῆς τὴ διαφώτιση σάν τὸ πρωταρχικὸ μέλημά μας. Πάνω σέ μιά παλιὰ γραφομηχανή, λεία πολέμου κι αὐτὴ, ἀρχίσαμε νά χτυπάμε προκηρῦξεις, πού θαρραλέοι σύντροφοι σκορπάγανε στίς γερμανοκρατούμενες περιοχές τῆς Ἀμφισσας, στό Λιανοκλάδι, τὴ Λαμία καί τὰ περὶχωρα τῆς Λάρισας. Σέ μιά τέτοια ἐπιχείρηση σκοτώθηκε στίς 29 Αὐγούστου ὁ ἀνθρακωρύχος Otto Stück ἀπ' τὸ Ροῦρ.

Μιά ἄλλη φορὰ, προκηρῦξεις μας ριχτήκανε σέ μιά πανηγυρική ἐκδήλωση πού εἶχε ὀργανώσει ὁ γερμανικὸς στρατός στό ἀρχαῖο θέατρο τοῦ Ἡρώδου Ἀττικοῦ.

Παντοῦ ὅπου οἱ γερμανοὶ στρατιῶτες ἐξακολουθοῦσαν τὸν ἐγκληματικὸν πόλεμον καί σκοτωνόντουσαν γι' αὐτόν, γίνανε τὰ συνθήματα τῆς ἱδρυτικῆς διακήρυξης τοῦ NKFD τῆς Μόσχας: «Γιά τὸ λαὸ καί τὴν πατρίδα. Ἐνάντια στό Χίτλερ καί τὸν πόλεμό του. Γιά ἄμεση εἰρήνη. Γιά τὴ σωτηρία τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Γιά μιά ἐλεύθερη, ἀνεξάρτητη Γερμανία».

Μέ ὁμιλίες καί διαφώτιση δουλεύαμε καί σέ στρατόπεδα γερμανῶν αἰχμαλώτων. Ἡ δουλειά μας δέν ἦταν πάντα εὐκόλη. Προσπαθοῦσαμε νά ἀξιοποιήσουμε τὴν πείρα μας ἀπὸ τὴν παρανομία. Εὐτυχῶς βρῖσκαμε πρόθυμη συμπαράσταση ἀπ' τοὺς ἑλλήνες συναγωνιστές μας. Ἔτσι, ἀνάμεσα στά ἄλλα, μᾶς προμηθεύσανε καί ἓνα ἀντίτυπο σέ ἀγγλικὴ γλῶσσα τῆς ἱστορίας τοῦ ΚΚΣΕ.

Κι ὅταν τὸ ΚΚΕ, τὸ Δεκέμβριον τοῦ 1944, μᾶς ξεπροβόδισε στήν περιοχή τῆς Φλώρινας, ὁ ἀντιπρόσωπός του σύντροφος Δυσάσιος, μᾶς εὐχαρίστησε στό ὄνομα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ μέ τὰ λόγια: «Ἀποδείξατε στήν πράξη ὅτι ὑπάρχει καί μιά ἄλλη Γερμανία»...

Μέ τον Π. Κανελλόπουλο κατά την απελευθέρωση στην Πάτρα.

Ο Έρμης σήμερα.

(Φωτογραφίες από τό διβλίο του Δ. ΓΟΥΣΙΔΗ «Όπου ζεις δέν πατριζεις», έκδ. «ΕΞΑΝΤΑΣ», 1975)

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΠΕΤΑΝ - ΕΡΜΗ

Ένα γράμμα για ένότητα και συνεργασία, σταλμένο από έναν πολύ γνωστό συνταγματάρχη του ΕΛΑΣ, στενό συνεργάτη του Άρη, ήρθε από τη Ρουμανία: του Βασίλη Πριόβολου (Έρμη), πολιτικού μηχανικού σήμερα που ζει στο Βουκουρέστι, με τη γυναίκα του και τα δυό του παιδιά, περιμένοντας – όπως όλοι οι πολιτικοί πρόσφυγες – μιάν απάντηση στην αίτηση για «έντιμο επαναπατρισμό», όπως υπογραμμίζει.

Απόφοιτος της Μαθασλείου Παιδαγωγικής Ακαδημίας, υπηρέτησε τη θητεία του στη Σχολή Εφέδρων Αξιωματικών Σύρου και από το 1941 μέχρι το 1949 πολέμησε με τον ΕΛΑΣ. (Στό διάστημα 1942-1945 ήταν συνέχεια μαζί με τον Άρη). Σήμερα, γράφει από το Βουκουρέστι για τα «πολιτικά πράγματα» της Ελλάδας – όπως τά βλέπει:

Ήγαπητό «Αντί».

Σου γράφω για να δηλώσω την βαθειά μου εκτίμηση και την απόλυτη συμφωνία μου με τό περιεχόμενο της επιστολής του συμπατριώτη μας δικηγόρου κ. Άλέκου Ι. Κακουλίδη, την οποία δημοσιεύετε στο τεύχος 74 του «Αντί» και στίς σελίδες 52 και 53. Είμαι βέβαιος πως οι σκέψεις κι οι προτάσεις του, που είναι τόσο καλά μελετημένες και διατυπωμένες, άπηχούν τις σκέψεις και τούς πόθους των εκατομμυρίων Δημοκρατικών Έλλήνων Πατριωτών.

Θά ήθελα όμως με τό γράμμα μου αυτό να κάνω ορισμένες συμπληρώσεις και να υπογραμμίσω ίσως μερικές σκέψεις του κ. Κακουλίδη.

Έχω τη γνώμη ότι τό σοβαρότατο αυτό Έθνικό Πατριωτικό, για την ώρα, θέμα της προεκλογικής συνεργασίας της Αντιπολίτευσης πρέπει ν' αποτελέσει ζήτημα μελέτης και συζήτησης των καθοδηγήσεων των Κομμάτων της Αντιπολίτευσης. Γιατί έτσι πιστεύω ότι τό αποτέλεσμα θά είναι εξασφαλισμένα θετικό, πρακτικό και επίκαιρο όσο αυτό τό

άπαιτούν οι περιστάσεις της Πατρίδας μας.

Δέν θέλω να αποκλείσω ούτε κι εγώ κανένα από τά Κόμματα της Αντιπολίτευσης, κάτω από μιá μόνο προϋπόθεση: ότι όλα αυτά τά Κόμματα είναι πραγματικά Έλληνικά - Δημοκρατικά. Μέ την έννοια, δηλαδή, ότι δέν κρύπτονται πίσω από κανένα άπ' τά Κόμματα αυτά τά συμφέροντα της μιάς ή της άλλης μερίδας της ντόπιας εκμεταλλεύτριας πλουτοκρατίας, ή τά συμφέροντα ξένων μονοπωλίων ή ξένων μεγάλων δυνάμεων. Έμεις πρέπει να καλλιεργήσουμε τέτοιες σχέσεις μ' όλα τά κράτη και τούς λαούς του Πλανήτη μας σάν ίσος προς ίσους, σχέσεις φιλικές κι αμοιβαία ωφέλιμες κι όχι υποδουλωτικές κι επιζήμιες για την χώρα και τό λαό μας. Άπό την άποψη αυτή δέν μπορούμε να είμαστε σύμφωνοι ούτε με τον σημερινό Προθυπουργό της Ελλάδας, μέ τον κ. Καραμανλή, ό οποίος δηλώνει με κάθε ευκαιρία ότι ή Ελλάδα είναι άμετακίνητα τοποθετημένη με τη Δύση. Κι ούτε επίσης - είμαστε σύμφωνοι με τό οποιοδήποτε άλλο Κόμμα ή Πολιτικό παράγοντα που μπορεί να

ισχυρίζεται ότι ή θέση της χώρας μας είναι σε έξαρτηση με την Ανατολή. Έπαναλαμβάνω ότι ή Χώρα μας πρέπει να διατηρεί άγαθές φιλικές σχέσεις με όλα τά Κράτη, μεγάλα ή μικρά, και μ' όλους τούς λαούς του Πλανήτη μας. Κι ως τομήσει τότε ό οποιοσδήποτε Κάρτερ ή άλλος άρχηγός μεγάλου ή μικρού Κράτους να θίξει τά Έθνικά μας συμφέροντα ή να επέμβει στο νοικοκυριό του «σπιτιού» μας που λέγεται Ελλάδα!

Είναι απόλυτα δυνατό με μιá τέτοια τίμια συνεργασία της Αντιπολίτευσης στίς επερχόμενες εκλογές να πάρουμε την εξουσία άπ' τον σκληρό πυρήνα της άκρας Δεξιάς, που κηδεμονεύει και περιβάλλει άσφυκτικά τον σημερινό Προθυπουργό, τον κ. Καραμανλή, ό οποίος νομίζει παρ' όλ' αυτά ότι δέν διδάχτηκε και πολλά πράγματα. άπ' τό «σχολείο» της δεκάχρονης προσφυγιάς του!

Πρός την κατεύθυνση μιάς τέτοιας συνεργασίας είναι άξιόπαινος ή προσπάθεια που έκανε τό ΚΚΕ Έσωτερικού. Έχω όμως τη γνώμη ότι θά έπρεπε να γίνει πάνω σε μιá πιο πλατειά βάση, άκριβώς έτσι όπως προτείνει ό καλός μας πατριώτης, ό κ. Α. Κακουλίδης.

Για να είναι τέλος καρποφόρα

μιá τέτοια συνεργασία πρέπει ν' αφήσουν κατά μέρος τίς μικροφιλοδοξίες, την άρχομανία και τά στενά κομματικά συμφέροντα, όλοι εκείνοι που κατά καιρούς εκδηλώθηκαν με τέτοιες απαράδεκτες και επιζήμιες για τά γνήσια λαϊκά συμφέροντα άδυναμίες και τάσεις.

Έτσι αν έτοιμάσει τη δράση της ή Αντιπολίτευση για την επερχόμενη εκλογική άναμέτρηση, μπορούμε και μεις οι πολιτικοί πρόσφυγες να ελπίζουμε ότι θά λυθεί ριζικά και σωστά και τό δικό μας πρόβλημα του έντιμου επαναπατρισμού μας, που εδώ και τριάντα περίπου χρόνια ζητάει τη λύση του.

Σας παρακαλώ και πάλι να μέ συγχωρέσετε για τυχόν άτέλειες ή περιττολογίες που μπορεί να περιέχει τό γράμμα μου, γιατί σάς γράφω μέσα άπ' τό νοσοκομείο, ύστερα από μιá χειρουργική επέμβαση που αναγκάστηκα να ύποστώ και ή οποία ελπίζω να ήταν επιτυχημένη.

Μέ κάθε εκτίμηση και με τούς πλέον θερμούς δημοκρατικούς μου χαιρετισμούς

Βασίλης Πριόβολος
(Έρμης)
Πολιτικός Μηχανικός
Βουκουρέστι

ΤΕΛΟΣ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΚΑΙ Η ΛΟΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ

Του Πέτρου Συρίγου

‘Ο αιώνας μας, πού είναι εκείνος της γραφειοκρατίας και της παραγωγής, δέν μπορούσε παρά νά αποτελέσει μοίραϊα κι εκείνον της εφαρμοσμένης ψυχολογίας. ‘Ο κλάδος αυτός, ένw έδw και σαράντα χρόνια αναπτύσσονταν μ’ ένα ρυθμό κανονικό, τελευταία έχει επιταχυνθεί. Κάτω από διαφορετικά όνόματα (human engineering, βιομηχανική ψυχολογία, οργάνωση εργασίας, δυναμική των ομάδων) έχει επιβληθεί έπίσημα στην ‘Αμερική και ήδη εισβάλλει ύπουλα και στην ‘Ελλάδα.

ΠΕΡΑ από τόν ‘Ατλαντικό υπάρχουν πολλοί ψυχολόγοι πού προσφέρουν την εργασία τους σάν υπάλληλοι σέ βιομηχανικές μονάδες και κρατικές επιχειρήσεις.

‘Αλλά και σέ μās έδw οι διευθύνσεις των μεγάλων επιχειρήσεων βοηθούνται από τις γενικές αρχές της μοντέρνας ψυχολογίας, πού, ως σημειωθεί, πλησιάζει πάντα περισσότερο πρós τις αμερικανικές μεθόδους. ‘Οπωσδήποτε ή περίπτωση δέν προκαλεί έκπληξη επειδή είμαστε στό παιχνίδι της παραγωγής και της αποτελεσματικότητας του εργάτη, πράγματα πού εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες (ή ψυχολογική του κατάσταση, οι προηγούμενες έμπειρίες του, οι φιλοδοξίες του κ.λπ.). Τίποτα δέν θά άγνοηθεί προκειμένου νά γίνει μεγαλύτερη ή εκμετάλλευση, αναθέτοντας στόν εργάτη την καταλληλότερη εργασία. ‘Ακριβώς σ’ αυτή την εξαρτημένη αναγκαιότητα οργάνωσης, όρθολογικοποίησης και έπιλογής, βασίζει ή μοντέρνα ψυχολογία τό άρχικό της κίνητρο και την εφαρμογή των τεχνικών της. Για νά κατανοηθεί καλύτερα ή λειτουργία και τ’ αποτελέσματα της εφαρμοσμένης ψυχολογίας είναι απαραίτητο νά γίνει ένα πέρασμα στην ιστορία και νά εξεταστεί ή πρώτη μεγάλη προσπάθεια όρθολογικοποίησης της βιομηχανικής εργασίας, πού ονομάστηκε «ταηλορισμός».

Στό έργο του «Shop management» πού εκδόθηκε τό 1903, ό Taylor όρίζει τις βασικές του ιδέες, πού μπορούν νά συμπυκνωθούν σέ τρία σημεία:

1) ‘Η έκλογή του εργάτη. ‘Υποχρεωτική στρατολόγηση «μόνο καλών ανθρώπων», δηλ. εκείνων πού εμφανίζουν τις απαραίτητες ικανότητες για την εργασία πού προορίζονται και άπ’ τή στιγμή πού αυτές έγγουούνται την αποτελεσματικότητα της εργασίας και την άποφυγή σπατάλης ενεργείας.

2) ‘Η όργανική εκπαίδευση του εργάτη και ή χρονόμετρηση. Χρειάζεται νά εκπαιδευτούν σωστά οι εργάτες πού επιλέγηκαν ώστε νά άποφευχθούν άσκοπες κινήσεις και άπώλειες χρόνου πού αναπόφευκτα για την επιχείρηση μεταφράζονται σέ πώση κερδών. Σημείο αναχώρησης γι’ αυτή την «εκπαίδευση» του εργαζόμενου θεωρείται ή χρονόμετρηση. Σύμφωνα μέ τόν Taylor οι θάσεις της χρονόμετρησης και της επακόλουθης «εκπαίδευσης» του εργαζόμενου, μπορούν νά ένσωματωθούν στά ακόλουθα προστάγματα:

- διαίρεση της εργασίας σέ στοιχειώδεις χρόνους.
- έντόπιση όλων των άσκοπων κινήσεων και άπόλυτος περιορισμός τους.
- μελέτη της αναλογίας πού πρέπει νά προστεθεί στούς στοιχειώδεις χρόνους για την κάλυψη αναπόφευκτων καθυστερήσεων.
- καθορισμός της αναλογίας πού συμφέρει νά προστεθεί στις άναπαυές και μελέτη των διαλειμμάτων πού θά πρέπει νά επιτρέπονται για τόν περιορισμό της κόυραςης.
- σύνδεση των συνδυασμών των βασικών κινήσεων πού εξελίσσονται στή διάρκεια της εργασίας, καταγραφή των χρόνων αυτού του συνόλου και κατάταξή τους.

3) ‘Η συστηματική επιβράδυνση των χρόνων παραγωγής και – κατά της – τό διαφοροποιημένο σύστημα μισθών για νά χτυπηθεί. ‘Ο Taylor παρουσιάζει τή σκόπιμη και συστηματική επιβράδυνση των χρόνων παραγωγής σάν άξίωμα, δηλαδή σάν μιά αναπόφευκτη κατάσταση: όταν προσλαμβάνεται ένας όρισμένος αριθμός εργατών και πληρώνεται μέ όμοιόμορφη ήμερήσια ταρίφα, οι καλύτεροι επιβραδύνουν την ταχύτητα εκτέλεσης (παραγωγής) μέχρι νά φθάσουν εκείνη των λιγότερο παραγωγικών εργατών.

Για νά χτυπηθεί αυτή ή πραγματικότητα, ό Taylor προβλέπει ένα σύστημα διαφοροποιημένων μισθών: σημειώνοντας μέ «S» τό μισθό πού τελικά εισπράττει ό εργάτης, μέ «sn» τόν πραγματικό μισθό και μέ «K» ένα συντελεστή μεγαλύτερο του 1 (συνάρτηση της δραστηριότητας πού αναπτύχθηκε) θά έχουμε «S=sn», άν ή βασική παραγωγή δέν πραγματοποιήθηκε, ένw άν έγινε, τότε θά έχουμε «S=Ksn».

Επιλογή, μαθητεία και αίτιολόγηση αποτελούν τά τρία δοσμένα πού άναχωρεί ό Taylor για νά προβλέψει τή δυνατότητα όρθολογικοποίησης της εργασίας.

Παρ’ ότι πέρασαν στόν ταηλορισμό μερικές διορθώσεις, κάτω από την επίδραση των άνθρωπιστικών άντιλήψεων, οι βασικές του αρχές συνεχίζουν νά χρησιμοποιούνται περισσότερο ή λιγότερο συνειδητά από τούς σύγχρονους ψυχολόγους και τό πρόγραμμά του των τριών σημείων αποτελεί σιωπηρά τό θεωρητικό μοντέλο πάνω στό όποιο αναφέρεται ή σύγχρονη ψυχολογία ή εφαρμοσμένη στούς τόπους εργασίας. Πρέπει όμως νά παραδεχτούμε ότι «ό ταηλορισμός δέν μπόρεσε νά εφαρμοστεί χάρη στην άποτυχία των πειραμαθρήσεων ψυχολογικών τεχνικών», αλλά και πού στην πραγματικότητα ό ίδιος ό ταηλορισμός δέν αποτελεί τίποτα άλλο παρά την «κυνική συνείδηση του άκριβή σκοπού της μοντέρνας ψυχολογίας και των τεχνικών της».

Τό άνθρωπιστικό κάλυμμα εμφανίζεται τότε γι’ αυτό πού αληθινά αποτελεί, δηλαδή την προσπάθεια κάλυψης των πραγματικών σκοπών της μοντέρνας ψυχολογίας και των προβλημάτων πού καλείται νά λύσει και τά όποια αποτελούν προβλήματα άπόδοσης, αποτελεσματικότητας και έκβασης. ‘Η πρώτη μορφή όρθολογικοποίησης της εργασίας είναι άμεσα συνδεμένη μέ τό περιεχόμενο της συνήθειας, πού εμφανίζεται σάν τό κλειδί της μοντέρνας ψυχολογίας. Σύμφωνα μ’ αυτή την άντίληψη πρόκειται για την ιεραρχική κατάταξη των «εμφυίων» και όχι για την ανακάλυψη και την έκτίμηση των προσωπικών συνθηκών μέ σκοπό την ένθαρρυνή των άντίστοιχων τάσεων. ‘Αλλ’ αυτό πού παρατηρείται σ’ αυτή την κατάταξη άντιστοιχεί περισσότερο σέ μιά σκέψη οικονομικής και πολιτικής κατηγορίας και σ’ ένα σινολο έπιστημονικών κριτηρίων άυστηρά καθορισμένων. ‘Ετσι λοιπόν ό ψυχολόγος θά έκτιμήσει την εύφυία των άντικειμένων του στή βάση τών δυναμισμού πού θά άποδείξουν στην εκτέλεση κάποιου ιδιαίτερου καθήκοντος και στή βάση της μεγαλύτερης ή μικρότερης εύκολίας μέ την όποία θά προσαρμοστούν σέ μιά νέα κατάσταση: όλα αυτά άμεσα συνδεόμενα μέ την ικανότητά τους για ένσωματάτωση και έπιτυχία στό κοινωνικό σύνολο. ‘Ακριβώς σάν τό οικονομικό και τό κοινωνικό νά αποτελούν τά βασικά σημεία αναφοράς της ψυχολογίας.

Συμπερασματικά, ή ίδια ή ιδέα της ιεραρχικής κατάταξης περνάει άναγκαστικά μέσα άπό τή χρήση των «τέστ» ικανοτήτων, μέσω των όποιων οι «τεχνικοί» σκιτσάρουν την προσωπικότητα των άντικειμένων. Τουλάχιστον στην αρχή επιδιώκεται ή ανακάλυψη των κακών άντικειμένων, δηλ. αυτών πού δέν εμφανίζουν τις άπαραίτητες ικανότητες για την πολιτικο-οικονομική προσαρμογή, μέ σκοπό νά ξεχωριστούν άπό τά καλά άντικείμενα, τή στιγμή πού μιά μόλυνση πάντα είναι δυνατή. Ποιά λοιπόν είναι τά άντικείμενα των όποιων οι συνήθειες και ή προσαρμογή εμφανίζουν έλαττώματα; Μ’ άλλα λόγια ποιά είναι τά κακά άντικείμενα;

‘Οπως θά περίμενε κανείς, οι κοινωνικά και οικονομικά άπρο-

σάρμοστοι, δηλ. τὰ κακά ἀντικείμενα, τὰ ἀποτελοῦν οἱ ἀνεργοί. Ἡ ἱεραρχικὴ κατάταξη τῶν εὐφυῶν θρῖσκει λοιπὸν διέξοδο, σὲ πρῶτο βαθμὸ, στὴν ἀνακάλυψη καὶ τὴν ψυχολογικὴ ἀνάλυση τῶν ἀνέργων. «Κάθε φορὰ πού μελετᾶται ἡ δυνατότητα νὰ διδασθεῖ ἓνα καινούργιο ἐπάγγελμα σ' ἓναν ἄνεργο – ὑποστηρίζει ὁ κοινωνιολόγος Billon – πρέπει νὰ τοῦ ὑποβληθεῖ ἡ ἐξῆς ἐρώτηση: Γιατί εἶσαι ἀνεργός; Ἀσφαλῶς μπορεῖ νὰ δημιουργηθεῖ μία ἄλλειψη θέσεων ἐργασίας ὥστε οἱ αἰτήσεις νὰ μὴν ικανοποιοῦνται· ἀλλὰ οἱ καλοὶ ἐργάτες εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνοι πού διατηροῦν τὴ θέση τους ἢ στὴν ἑσχατὴ περίπτωση θρῖσκουν μιά νέα.

Ὁ ἀνεργός λοιπὸν εἶναι γενικά ὁ ἄνθρωπος πού λίγο ἢ πολὺ ἔχει ἀποτύχει στὸ ἐπάγγελμα του. Πρόκειται γιὰ ἄνθρώπους πού καμιά δουλειὰ δὲν τοὺς πάει, πού ἔχουν πάντα τὴν ἐντύπωση ὅτι κάνουν δουλειές ἐξαντλητικές, ὅτι οἱ ἀνώτεροί τους δὲν δείχνουν καμιά κατανόηση καί, τέλος, ὅτι κανεὶς δὲ εἶναι σέ θέση νὰ τοὺς βρεῖ μιά δουλειὰ στὰ μέτρα τους».

Κυρίως ὅμως ὁ ἀνεργός θεωρεῖται σάν ἓνα δυναμικὸ ὑποκινητὴριο πού ἀκόμη κι ὅταν θὰ βρεῖ μιά δουλειὰ θὰ διαταράξει ἀνησυχητικὰ τὴν ἁρμονία τῆς φάμπρικας καὶ τῆς καλῆς παραγωγῆς στὴ φάμπρικα, αἰσθανόμενος μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θύμα μιάς εἰδικῆς πολιτικο-οικονομικῆς κατάστασης.

Φαίνεται λοιπὸν ὅτι καθῆκον τῆς μοντέρνας ψυχολογίας, σέ μιά δευτέρη φάση, θὰ ἀποτελεῖ τὸ κυνῆγι ὧλων τῶν «παραγμένων» δυναμικῶν.

Σύμφωνα μὲ τὸ γάλλο μελετητὴ Carrard, «ἡ πρώτη κίνηση (ἐνέργεια τοῦ ἀνατρεπτικοῦ στοιχείου μέχρι τὴν ἀπόλυσή του) ἀποδεικνύει τὴν ἐπιρροή ἑνὸς ἀπομονωμένου ἀτόμου πού ἔρχεται νὰ σπάσει τὴ συλλογικὴ ὁμόνοια τῆς ἐπιχείρησης. Κάθε ἀνώτερος γνωρίζει ἀπὸ τὴν πείρα πόσο συχνὰ τέτοια ἄτομα πετυχαίνουν νὰ δηλητηριάσουν τὴν ἀτμόσφαιρα μιάς ἐταιρείας. Οἱ τρόποι πού χρησιμοποιοῦν εἶναι σχεδὸν πάντα οἱ ἴδιοι: συγκεντρώνουν γύρω τους τοὺς δυσάρεστοις, προβάλλουν δημαγωγικὰ θέματα καὶ συνθημάτων, ἐνεργοῦν ἐν ὀνόματι τῶν ἀπλοποιημένων ἐπαγγελιῶν τους, σκορπίζουν ψεύτικες διαδόσεις, παραποιῶν τὰ γεγονότα ἢ, καλύτερα, τὰ ἀποσιωποῦν, κάνοντας συγχρόνως ἐκκλήση στὰ πῶς χαμηλὰ ἐνστικτα τοῦ ἀκροατηρίου, δηλ. στὸ μῖσος, στὴ βεντέτα, στὴ ζήλεια κλπ... (ἡ ἀπόφαση δὲν πρέπει νὰ μακρηγορήσει) στὴν περίπτωσή πού ὅλη ἡ προσπάθεια πάει χαμένη, εἴτε ἂν πρόκειται γιὰ ἓνα ἀδιόρθωτο εἴτε ἂν ὁ ἀνώτερος δὲν κατέχει ἀπολύτως τὴ δόση κατανόησης καὶ πειθοῦς τῆς ἀπαραίτητης γιὰ τὴ διόρθωση ἑνὸς ἀνθρώπου, μιά ἀλλαγὴ θέσης ἢ ἀπόλυση εἶναι οἱ καλύτερες λύσεις. Γιατί ἂν γίνῃ ἀνεκτός ὁ ἐξεγερμένος, καταβάλλεται τόσο ὁ ἀνώτερος ὅσο καὶ οἱ συνάδελφοι, ἡ ἀτμόσφαιρα δηλητηριάζεται καὶ ὁ ἀναφερόμενος δὲν συμμορφώνεται. Ἡ ἀπόλυση, γιὰ μερικές περιπτώσεις, ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖο καὶ μοναδικὸ ὄπλο γιὰ νὰ ὀδηγηθοῦν αὐτοῦ τοῦ εἶδους οἱ ἄνθρωποι σέ κάποιο εἶδος λογικῆς».

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο περνᾶμε ἀθόρυβα ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψη τοῦ ἀνέργου στὴν ἀνακάλυψη τοῦ ὑποκινητῆ καὶ ἡ μοντέρνα ψυχολογία μπορεῖ ἀπὸ τώρα νὰ τοποθετῇ ἐντελῶς ἡσυχὴ τὶς γραμμές μιάς ἐπανεκπαίδευσης – πάντα δυνατῆς ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι πολὺ ἄργα – τῶν ἐκτροχιασμένων ἀντικειμένων. Βλέπουμε λοιπὸν ξεκάθαρα ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπανεκπαίδευση σκοπεύει στὴν ἀναδιοργάνωση τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀντικειμένου ἐν ὧσιν τῆς συγχώνευσής του στὸ κοινωνικὸ σῶμα, παρὰ σέ ἓνα πιθανὸ ἐπαγγελματικὸ προσανατολισμὸ σέ συνάρτηση μὲ τὶς ικανότητές του. Αὐτὴ ἡ ἐπανεκπαίδευση πρέπει νὰ εἶναι σέ βαθμὸ νὰ προλάβει ἢ ν' ἀποβάλλει τὸν παράγοντα τῆς ἐπιθετικότητος ἢ τῆς ἐχθρότητος τῶν ὁποίων τὸ ἄτομο εἶναι φορέας καὶ ἀποτελεῖ μιά ἀπειλή γιὰ τὸ διπλὸν του.

Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ ἄτομο ἀπαλλαγεῖ ἀπ' ὅλο αὐτὸ τὸ παραχρηστικὸ πλῆθος, «θὰ μπορέσει νὰ ξαναγίνει ἐκεῖνος ὁ καλὸς ἄνθρωπος, ὁ καλὸς σύζυγος, ὁ καλὸς μπαμπάς, ὁ καλὸς ὑπάλληλος, ὁ καλὸς πολίτης, ἐκεῖνος, τέλος, πού δὲν θὰ ξεχάσει ποτέ ὅλα αὐτά».

Στὸ στάδιο τῆς παραπάνω ἐκπαίδευσης θὰ πρέπει νὰ διδασκοῦν τ' ἄτομα νὰ ἐνσωματώνονται στὸ κοινωνικὸ σῶμα καὶ νὰ ἀποφεύγουν νὰ ἔρχονται σέ σύγκρουση μὲ τὰ ἄλλα ἄτομα. Ὁ πραγματικὸς σκοπὸς τῆς ἐκπαίδευσης, ὅπως νοεῖται ἀπὸ τὴ μοντέρνα ψυχολογία, εἶναι ἡ συμφιλίωση τοῦ ἐκμεταλλεομένου ἐπαγγελματικῆς ἀτόμου μὲ τὴν κυρίαρχη τάξη, δηλ. ἡ συμφιλίωση τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ἢ, μὲ μιά λέξη, ἡ ἐξαφάνιση τοῦ ταξικοῦ ἀγῶνα. Σ' αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ἡ μοντέρνα ψυχολογία ἀποδεικνύει ὅτι ἀποτελεῖ μιά «κοινωνικὴ ὑγιεινὴ» τὴν ὁποία χρειάζεται νὰ ἀπολαύσει τὸ σύνολο τῶν κοινωνικῶν μονάδων· κυρίως ὅμως ἀποτελεῖ «μιά ἀτομικὴ πνευματικὴ ὑγιεινὴ», δηλ. ἓνα ὄργανο κατὰλληλο γιὰ τὴν προστασία τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ σώματος ἢ, καλύτερα, τῆς καθεστηκυίας τάξης.

Ἔτσι καθορισμένη ἡ ψυχο-κοινωνικο-οικονομικὴ ἐκπαίδευση τῶν ἀτόμων ἀνοίγει ἀναπόφευκτα τὸ δρόμο στὴν αὐθαίρετη γενικοποίηση τοῦ «συστήματος τῶν πρίμ». Αὐτὸ ὀφείλεται στὴν ἀνάγκη νὰ δοθεῖ μιά ἀνταμοιβὴ στὸ ἀντικείμενο ἐφ' ὅσον ἀποφασίστηκε νὰ τὸ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὰ ἐκδικητικὰ του δράματα καὶ νὰ τὸ ὀδηγήσουν στὸ σωστὸ δρόμο· ἀνταμειβεταὶ λοιπὸν αὐτὸς πού ἔμαθε νὰ προσαρμόζεται στὴν κοινωνικο-οικονομικὴ πραγματικότητα, δηλ. ἐκεῖνος πού ἔμαθε νὰ ἐνσωματώνεται στὸ κοινωνικὸ σῶμα καταλήγοντας νὰ γίνῃ ἓνας καλὸς ὑπάλληλος, ἓνας καλὸς παραγωγός, ἓνας καλὸς οἰκογενειάρχης καί, τέλος, ἓνας καλὸς πολίτης.

Ἀπαραίτητος πρακτικὸς συντελεστὴς τῶν τεχνικῶν τῆς μοντέρνας ψυχολογίας τὸ «σῆμα τῶν πρίμ», ἐπεμβαίνει ὡς ἐξῆς: γιὰ τὸ ἄτομο, σάν κριτήριον κοινωνικῆς ἐπιτυχίας πού προσφέρεται σάν ἐγγυητὴς τῆς πετυχημένης ἐξέλιξης τῆς ἐπιχείρησης· καὶ σάν «ἄγγελος τιμωρός» τῶν κοινωνικῶν συγκρούσεων τῆ στιγμῆς πού ὅλοι οἱ ἐργάτες ἂν στρωθοῦν καὶ ἀφιερωθοῦν στὴ δουλειὰ δίνοντας δείγματα καλῆς θέλησης μποροῦν καὶ «πρέπει» νὰ θροῦν τὸ συμφέρον τους.

Κατὰ τ' ἄλλα γνωρίζουμε τίς πρακτικὲς συνέπειες τοῦ «συστήματος τῶν πρίμ». Πρῶτο, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἀναπτύσσεται μιά φοβερὴ ἐχθρότητα μεταξὺ τῶν ἐργαζομένων τῆς ἴδιας ἐπιχείρησης, τῆς ἴδιας ὑπηρεσίας, τοῦ ἴδιου ἐργαστηρίου, τῆ στιγμῆς πού ἡ μέτρηση τῶν ἀτομικῶν ἀποδόσεων καὶ ἡ ἀπονομὴ τῶν πρίμ σκοπεύουν στὴ διαίρεση τῶν ὑποψηφίων ἢ τῶν ἐργαζομένων στὸ ἴδιο μέρος καὶ στὴν ἀπομάκρυνση τῶν χειρότερων παραγωγῶν.

Ἀπὸ δὴ ἀρχίζει ἡ ὑποταγὴ ὧλων σέ ρυθμούς διαβολικοὺς ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπογοήτευση τῶν περισσώτερων μπρός στὸν κίνδυνο μιάς πιθανῆς ἀνεργίας, μὲ τὸ νὰ εἶναι δυνατόν γιὰ τοὺς ἱκανοὺς μόνο – ἢ τοὺς πῶς ἡλίθιους – νὰ δώσουν σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἐργασίας τὸ μᾶξιμὸν τῆς ἀπόδοσης. Ποιὸς ἐργάτης στὴν ἀλυσίδα παραγωγῆς δὲν αἰσθάνθηκε τύψεις τοῦ εἶδους: «Ἡ ἀπόδοσή μου πού μοῦ ζητᾶνε εἶναι μεγάλη; Ν' ἀφήσω τὴ δουλειὰ μου;» Ποιὸς καινούργιος ἐργάτης στὴν ἀλυσίδα παραγωγῆς δὲν αἰσθάνθηκε αἰσθηματικῶς κατωτερότητας μπρός σ' ἐκεῖνους μὲ τὴν ὑψηλὴ ἀπόδοσή; Καί, τέλος, ποιὸς δὲν αἰσθάνθηκε τὴν ἀλλοτρίωση ὧλων πού γεννιέται ἀναπόφευκτα ἀπὸ τὴ μονοτονία τῶν κινήσεων, τὴ μηχανοποίηση τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων, τὴν κυριαρχία τῆς μηχανῆς πάνω στὸν ἄνθρωπο;

Ὅπως φαίνεται, λοιπὸν, τίποτα δὲν λείπει ἀπὸ τὴ μοντέρνα ψυχολογία γιὰ νὰ ἀποτελεῖ τὸ γνήσιο συνεχιστὴ τοῦ ταιπλορισμοῦ: ἀπὸ τὴν ἐπιλογὴ τῶν ἀντικειμένων μέχρι τὸ «σῆμα τῶν πρίμ», περνώντας μέσα ἀπὸ τὴν ὁργάνωση καὶ ἀναδιοργάνωση τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀτόμου, κατέχει ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ προγράμματος. Θὰ φαινόταν λοιπὸν ὅτι ἡ μοντέρνα ψυχολογία – καὶ ὅχι ἀπαραίτητα ὁ ψυχολόγος – μόνο κατὰ μέρος ἔχει ἀποτύχει στὴ λειτουργία της. Τὸ γεγονός ὅτι ἔχει ἀλλάξει τὴν ἀρχικὴ της «οὐδετερότητα» μὲ μιά δοσμένη ἰδεολογικὴ τοποθέτηση στὴν ὑπηρεσία τοῦ οικονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ παρὰ στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀτόμου, ὀδηγεῖ σέ μιά πιστοποίησή του. Ἀσφαλῶς τώρα ἀποτελεῖ ἓναν ἐρποντα κίνδυνο. Ὅμως γιὰ ἓνα μέλλον ὅχι μακρινό, αὐτὸς ὁ κίνδυνος θὰ μπορούσε νὰ συγκεκριμενοποιηθεῖ.

κυκλοφορεῖ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Monthly Review

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Ἡ Διεθνὴς Ἐκθεση

Σοβαρότατο γεγονός γιὰ τὴ Β. Ἑλλάδα, μὲ ἄμεση ἐπίδραση τόσο στὸ βαλκανικὸ ὅσο καὶ στὸν ἑλληνικὸ, ἡ Διεθνὴς Ἐκθεση Θεσσαλονίκης, μετὰ ἀπὸ 42 χρόνια λειτουργίας χρειάζεται ἀλλαγὴ στόχων καὶ περιεχομένου περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ.

Ἡ φετινὴ τῆς λειτουργία ἔδειξε ἀνάγλυφα τὸ ξεπέραςμα ἑνὸς θεσμοῦ πού ἀδυνατεῖ πιά νὰ ἐκπληρώσει καὶ τὸν ἐμ-
π ο ρ ο κ ὀ του σκοπὸ καὶ τὸν ἐ π ι μ ο ρ φ ω τ ι-
κ ὀ.

Πραγματικά, ἡ παράθεση ἐκθετῶν καὶ περιπτέρων κατὰ χώ-
ρες – μὲ πλαστικὰ σκευὴ δίπλα σὲ γραφομηχανές καὶ τρόφιμα–
δίχως κανένα θεματικὸ διαχωρισμό, μόνον μιά χωρὶς ἀπαιτήσεις
ἐπιφανειακὴ περιέργεια θὰ μπορούσε νὰ ἱκανοποιήσῃ. Οἱ ἔμ-
ποροι ἔτσι μεταβάλλονταν σὲ ἐξερευνητές στὰ ἄδυτα τῶν περι-
πτέρων καὶ ἡ ἐνημέρωση τῶν ἐπισκεπτῶν χανόταν μέσα στὴ
διάχυση τῶν πρὸ διαφορετικῶν ἀντικειμένων.

Τὴν ἴδια στιγμή, ὁλόκληρη ἡ πόλη τῆς Θεσσαλονίκης στέναζε
κάτω ἀπὸ τὴν κυκλοφοριακὴ συμφόρηση, μὲ οὐρές αὐτοκινή-
των ἀρκετῶν χιλιομέτρων, καὶ εἶχε στὴν κυριολεξία κοπεῖ στὰ
δύο, μιάς καὶ ἡ τοποθεσία τῆς Δ.Ε.Θ. βρίσκεται στὸ πρὸ κεν-
τρικὸ σημεῖο τῆς πόλης, καταλαμβάνοντας 180 ὁλόκληρα
στρόφιμα.

Οἱ παραπάνω παρατηρήσεις, πού δείχνουν μιά κατάσταση
πού συνεχῶς ἐπιδεινώνεται, ἰδίως τὰ τελευταῖα χρόνια, ὑποδη-
λώνουν καὶ τὰ κεντρικὰ προβλήματα ἑνὸς θεσμοῦ πού ἐνῶ σὲ
γενικὲς γραμμὲς εἶναι σίγουρα πετυχημένος, ἐν τούτοις κινδυ-
νεύει νὰ ἀποτελεματωθεῖ ἂν δὲν ἀνανεωθεῖ ριζικά.

Ὁ θεσμός καὶ τὰ προβλήματα

Ὁ θεσμός τῆς Διεθνούς Ἐκθε-
σης Θεσσαλονίκης ἀρχίζει πιά νὰ
ξεπερνιέται γιατί τὸ πλῆγμα συμ-
φερόντων καὶ ἀρμοδίων ἐπιμένει
σὲ μιά στείρα πολιτικὴ πού δὲν
ἀντιμετωπίζει τὰ προβλήματά
τῆς. Ποιά ὅμως εἶναι αὐτὰ τὰ –
κύρια – προβλήματα τῆς ΔΕΘ;

1) Ὁ χ α ρ α κ τ ῆ ρ α ς τ ῆ ς.
Ἡ συνέχιση τῆς γενικῆς μορφῆς
πού ἔχει σήμερα ἡ ἔκθεση δὲν δο-
ηθαί σὲ τίποτα οὔτε τοὺς ἐπι-
σκέπτες, οὔτε τοὺς ἔμπορους.

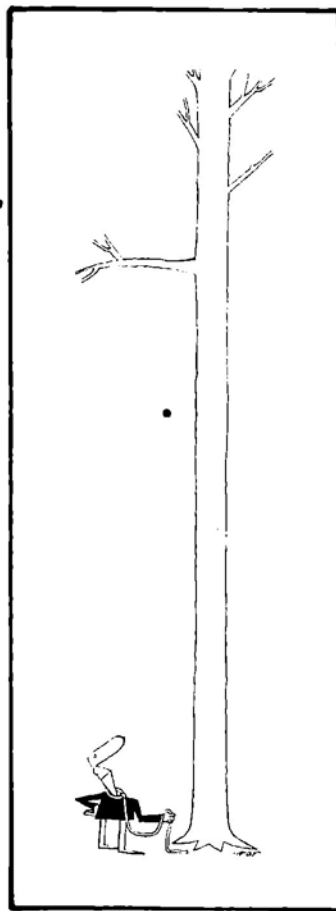
2) Ὁ χ ὠ ρ ο ς τ ῆ ς. Τελείως
ἀνεπαρκής, ἀδυνατεῖ νὰ ἀνταπο-
κριθεῖ στὶς ἀνάγκες μιάς σύγχρο-
νης ἔκθεσης καὶ κρατᾷ τὸ πρὸ
ζωντανὸ κομμάτι τῆς πόλης σὲ
ἀδράνεια ὅλη τὴ χρονιά, ἐνῶ στὴ
διάρκεια τῆς προκαλεῖ ἀσφυξία
σὲ ὅλη τὴ ζωὴ τῆς πόλης. Εἶναι
κάτι παραπάνω ἀπὸ ἀναγκαῖα ἡ
μεταφορά τῆς σὲ τοποθεσία ἔξω
ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη.

3) Ἡ σ ύ ν δ ε σ ῆ τ ῆ ς μὲ τὴς
γενικότερες ἀναπτυξιακές προ-
οπτικές τῆς Β. Ἑλλάδας.

Δυστυχῶς τίποτα ἀπὸ ὅλα
αὐτὰ δὲν προβληματίζει τοὺς
ὑπεύθυνους τῆς ΔΕΘ. Συνεχί-
ζουν νὰ προβάλλουν τὸ γενικὸ
χαρακτῆρα τῆς ΔΕΘ, ἐνῶ μερικὲς
προσπάθειες γιὰ εἰδικὲς ἐκθέσεις
βρίσκονται ἀκόμα στὸ στάδιο
τῶν πειραματισμῶν. Ὅσο γιὰ τὴν

ιδέα τῆς μεταφοράς σὲ ἄλλο χῶ-
ρο, – ἥδη ἔχει ἐπιλεγεί ἡ τοποθε-
σία, τὸ Καλοχώρι, 15 χιλιόμετρα
ἔξω ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη – οἱ
ὑπεύθυνοι τῆς Ἐκθεσης τὸ ἀπο-
κλείουν, ἐπειδὴ προτιμᾶνε νὰ ἐκ-
μεταλλεύονται τὰ ἀπαλλοτρι-
ωμένα χωράφια τοῦ Καλοχωρίου
παρὰ νὰ μεταφέρουν ἐκεῖ τὶς ἐγ-
καταστάσεις τους. Γιὰ τὸ θέμα
αὐτὸ ἔχουν ἔλθει σὲ ρῆξη μὲ τὴν
τοπικὴ αὐτοδιοίκηση καθὼς καὶ
μὲ πολλοὺς τοπικοὺς φορεῖς,
ἀλλὰ συνεχίζουν νὰ ἀγνοοῦν τὶς
ἀντιδράσεις τους, μιάς καὶ ἀν-
τλοῦν ἀπὸ ἄλλοι τὴ δύναμή τους.

Ἀντὶ λοιπὸν νὰ βρίσκονται σὲ
στενὴ συνεργασία μὲ τοὺς τοπι-
κοὺς παράγοντες, προκρίνουν, μὲ
τὴν πλήρη συμπαράσταση τῆς
κυβέρνησης, τὸν ἀποκλεισμό τῆς
τοπικῆς αὐτοδιοίκησης ἀπὸ κάθε
συμμετοχῆς τῆς στὴ ΔΕΘ. Ὁ ἀπο-
κλεισμός αὐτὸς γίνεται μὲ τὴν ἄλ-
λαγὴ τῆς ΔΕΘ ἀπὸ ΝΠΔΔ σὲ
Ἀνώνυμη Ἑταιρία (σχετικὸ νο-
μοσχέδιο κατατέθηκε στὴ Βουλὴ,
πού κατοχυρώνει τὸ ἀνεξέλεγκτο
τῶν παραγόντων τῆς ΔΕΘ, πού
διορίζονται κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὴν
κυβέρνηση. Καὶ νὰ σκεφτεῖ κα-
νεὶς ὅτι ὁ χῶρος τῆς ΔΕΘ παρα-
χωρήθηκε δωρεάν ἀπὸ τὸ Δῆμο
Θεσσαλονίκης, πού τώρα τοῦ
στερεῖται τὸ δικαίωμα ἀκόμα καὶ
μιάς ψήφου.

ΤΟ «ΣΗΜΑ»

Κυκλοφόρησε μὲ 100 σελίδες
τὸ «Σῆμα» – τελευταῖο τῆς Β' πε-
ριόδου – μὲ θέματα προβλημα-
τισμοῦ τῆς τέχνης καὶ ἀνάμεικτα
ἀλλὰ ἕνα ἀφιέρωμα 24 σελίδων
στὸν Μίνω Ἀργυράκη, ρεπορτάζ
γιὰ τὸ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ, πα-
ρουσίαση τοῦ ζωγράφου STE-
VEN ANTONAKOY, σχόλια γιὰ
τὴν ταινία «διαδικασία» τοῦ
ΔΗΜΟΥ ΘΕΟΥ, γιὰ τὸν ΔΟ-
ΜΙΣΜΟ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ τῆς φοι-
τητικῆς ομάδας πανεπιστημίου,
τὰ προβλήματα τῆς σύγχρονης
μουσικῆς.

Στὸ καινούργιο τεῦχος τοῦ
περιοδικοῦ «ΣΗΜΑ» συνεργά-
ζονται μὲ κείμενα κ.λπ. οἱ Γιώρ-
γος Βέλτσος, Μαρία Κοτζαμάνη,
Σοφία Μαρτίνου, ΜΙΤ, TAKIS,
Τσόκλης, Χρῆστος Καράς, Βαγγέ-
λης Δημητριάδης, Νίκη Καναγκίνη,
Νίκος Ε. Παπαδάκης, Σ. Ἀντων-
νάκος, Γ. Σολδάτος, Δήμητρα
Χριστοδούλου, Κ. Σφέτσας, Νί-
κος Παπουτσόπουλος, Κώστας
Μαυρουδῆς, Μ. Μήτρας, Τ. Σι-
νόπουλος, Ν. Φωκάς, Χ. Λιονά-
κης, Σ. Λίκος, Ι. Ζερβού, Π. Κα-
πώνης, Χ. Μεγαλυνός, Β. Βατι-
νέλ, Γ. Κακουλίδης, Τ. Φαληρέας,
Κ. Θεοφιλόπουλος, Σ. Μειμάρης,
Τ. Δενέγρης, Μ. Μήτσουρα, Π.
Μοροζίνης, Π. Κουτρομπουσης,
Ν. Χατζιδάκι, Θ. Γκόρπας, Σ.
Βασιλειάδης, Θ. Ρεντζῆς, Μίνως
Ἀργυράκης, Μ. Τσακίρης.

Ἡ Λογοτεχνία τῆς Ἀντίστασης

Ἡ ἔκδοση μιάς σειρᾶς βιβλίων
ἀπὸ τὴν Ἀντίσταση – πού πρόσ-
φατα παρουσίασαν οἱ ἐκδόσεις
«Κ. Καπόπουλος» – ἀποτελεῖ
μιὰν ἀξιόπαινη πρωτοβουλία.

Ἡ ἀντιστασιακὴ λογοτεχνία
ἀνθίσε κυριολεκτικὰ τὴ δεκαετία
1945-1955. Σὲ ὅλες τὶς χώρες καὶ
στὴν Ἑλλάδα – ἐκδόθηκαν μυθι-
στορήματα καὶ διηγήματα πού εἶ-
χαν θέμα τὴν Ἑθνικὴ Ἀντίστα-
σῇ. Ὅρισμένα ἀπὸ αὐτὰ ἀποτέ-
λεσαν ἐπιτυχίες καὶ σὲ ἄλλες
γλώσσες. Ὅμως, τώρα ἔχουμε μιά
πλήρη σχετικὰ βιβλιοθήκη μὲ
θέμα τὴν «Παγκόσμια Λογοτε-
χνία Ἀντίστασης».

Τὴν ἔκδοση προλογίζει ὁ ἀξέ-
χαστος Βασίλης Ρώτας. Ἔτσι, στὸ
πρῶτο βιβλίο τῆς πρώτης σειρᾶς
(ἀπὸ 6 ἀντιστασιακὰ βιβλία) πού
κυκλοφόρησε μέσα στὸ καλοκαίρι
δημοσιεύονται τὰ τελευταῖα χει-
ρόγραφα τοῦ Ρώτα, ὅπου ἀσχο-
λεῖται κυρίως μὲ τὴ δική μας
Ἀντίσταση. Τὴν ἔκδοση προλο-
γίζουν ἐπίσης ὁ Σπύρος Πλασκο-
βίτης καὶ ὁ Μάριος Πλωρίτης.

Στὴ συλλογὴ αὐτὴ περιλαμβά-
νονται ἔργα λογοτεχνῶν τῆς
Ἀντίστασης ἀπὸ πολλές χώρες
τοῦ κόσμου.

Οἱ ἔξι πρῶτοι τόμοι τῆς σειρᾶς
εἶναι:

Ἡ συλλογὴ διηγημάτων τοῦ
Βερκόρ «Σιωπὴ τῆς θάλασσας»,
ἀπὸ τὴ γαλλικὴ Ἀντίσταση.

Τὸ συγκλονιστικὸ «Ἡμερολό-
γιο τῆς Ἄννας Φράνκ», προλογι-
σμένο ἀπ' τὸν Ἡλία Ἑρεμπου-
ργῆ.

Οἱ «Ὀμηροί» τοῦ γερμανοῦ
συγγραφέα Στέφαν Χέιμ, πού
ἀναφέρεται στὴν Ἀντίσταση τοῦ
τοσχοσλοβάκιου λαοῦ.

Τὸ τρίτομο ἔργο τοῦ Ἡρώα τῆς
ΕΣΣΔ Πιότρ Βερούγκορ «Ἀν-
θρωποι μὲ καθαρή συνείδηση»,
πού εἶναι μιά συναρπαστικὴ
ἀφήγηση γιὰ τὴ δράση τῶν πα-
ριζάνων στὰ μετόπισθεν.

Στὴ δεύτερη ἐξάδα τῆς σειρᾶς
«Παγκόσμια Λογοτεχνία Ἀντί-
στασης» ἀναγγέλλονται ἔργα τῆς
ἀντιστασιακῆς λογοτεχνίας ἀπὸ
τὶς βαλκανικὲς χώρες: Γιουγκοσ-
λαβία, Ἀλβανία, Ρουμανία καὶ
δύο τόμοι μὲ διηγήματα γιὰ τὴν
ἐλληνικὴ Ἀντίσταση. Ἡ σειρὰ
ὁλοκληρώνεται μὲ ἕνα διαλεκτὸ
ἔργο τῆς πολωνικῆς ἀντιστασι-
ακῆς λογοτεχνίας.

Στὴν τρίτη ομάδα τῶν τόμων
θὰ περιληφθοῦν, μαζί μὲ τὰ ἔργα
Ἰταλῶν, Γάλλων καὶ ἄλλων Εὐ-
ρωπαίων συγγραφέων, πεζογρα-
φήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν
ἀντίσταση τῶν Κινέζων καὶ Βι-
ετναμέζων πατριωτῶν κατὰ τοῦ
γιαπωνέζικου μιλιταρισμοῦ.

‘Ο ‘Αρχαιολόγος καί ή κοινωνική του εϋθύνη

ΣΤΗΝ έρευνα γιά τό έπάγγελμα του ‘αρχαιολόγου καί τήν κοινωνική εϋθύνη απαντά σήμερα – πάνω σέ συγκεκριμένα ερωτήματα – ό Δ. ΠΑΛΛΑΣ, καθηγητής τής ‘Αρχαιολογίας.

ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. Πώς πρέπει, κατά τή γνώμη σας, ν’ άσκει τό έπάγγελμά του ό αρχαιολόγος;
2. Πώς πρέπει, κατά τή γνώμη σας, ν’ άσκει τό έπάγγελμά του ό αρχαιολόγος ύπάλληλος τής ‘Αρχαιολογικής ‘Υπηρεσίας;
3. Πώς αντιλαμβάνεσθε τήν κοινωνική σας εϋθύνη;
4. Τί προτεραιότητα δίνετε στά προβλήματα πού παρουσιάζει τό έπάγγελμα κι ή εξάσκησή του;
5. Πώς, κατά τή γνώμη σας, θά μπορούσε ν’ αλλάξει ή κατάσταση; Πού όφείλεται τό χάσμα ανάμεσα σ’ αυτό πού είναι, σήμερα, έφικτό καί σ’ αυτό πού θά ‘πρεπε νά γίνει.
6. Πώς αντιλαμβάνεσθε τήν ‘παιδεία’ του αρχαιολόγου; Σās ικανοποιεί ή σημερινή κατάσταση; ‘Αν όχι, προσδιορίστε τό γιατί καί προτείνετε τρόπους γιά ν’ αλλάξει.
7. Πώς αντιλαμβάνεσθε τή μεθόδευση τής αρχαιολογικής έρευνας;
8. Κατά τή γνώμη σας, οί υπάρχοντες σήμερα φορείς τής αρχαιολογικής έρευνας καί τής αρχαιολογικής εργασίας γενικότερα είναι επαρκείς σέ αριθμό καί σέ απόδοση – καθώς ή μεταξύ τους συνεργασία;
9. Ποιά ή γνώμη σας γιά τή συμμετοχή ξένων ιδρυμάτων ή επισημών στην αρχαιολογική έρευνα στην Ελλάδα;

1) Θά έλεγα, ότι ό αρχαιολόγος δέν άσκει έπάγγελμα, αλλά λειτουργία, ή άσκηση δ’ ενός λειτουργήματος δέν καθορίζεται από ένα ‘πρέπει’, πού μπορεί νά επιβάλλεται καί από τά έξω, αλλά κατευθύνεται από μίαν έσωτερική έπιταγή. ‘Ο νέος προσέχεται στή σπουδή τής αρχαιολογίας ύποκινημένος από έναν ιδανισμό. Βαθμιαία, μέ τόν έρχομό τής γνώσης, αναπτύσσεται ή συναίσθηση του χρέους. Χρέους πρός τά μνημεία τής χώρας, ως φορέων πολιτισμικών αξιών, συνεπώς ως παιδευτικών αγαθών. Για νά συνεννοηθούμε προσθέτω ότι τήν έννοια του αρχαιολόγου δέν θά τήν έννοήσουμε στενά, ως είδιότις στίς ανασκαφές κλπ. γιά τήν ανακάλυψη μνημείων, αλλά καί ως ιστορικού τής τέχνης. Για λόγους μεθοδολογικούς καί μόνο ξεχωρίζουμε τίς δύο αυτές ιδιαίτερες επισημονικές απασχολήσεις. Θά ξεχωρίσουμε επίσης αρχαιολόγους τής ‘Αρχαιολογικής ‘Υπηρεσίας καί αρχαιολόγους έξω από τήν ‘Υπηρεσία. Οί τελευταίοι, έλεύθεροι άς ειπούμε έρευνητές, δέν έχουν στή διάθεσή των άλλο από τό επισημονικό των ήθος.

2) ‘Ο αρχαιολόγος ύπάλληλος τής ‘Αρχαιολογικής ‘Υπηρεσίας έχει διπλήν ιδιότητα: Του κρατικού ύπαλλήλου μέ έργο του τήν έφαρμογή του ‘Αρχαιολογικού Νόμου καί του έρευνητή επιστήμονα. ‘Η πρώτη του ιδιότητα τόν επιφορτίζει κατά κύριο λόγο μέ

τή φροντίδα γιά τή διάσωση καί συντήρηση των μνημείων τής χώρας. ‘Η έφαρμογή του ‘Αρχαιολογικού Νόμου πρέπει νά γίνεται μέ αυστηρότητα βέβαια καί μέ ακρίβεια, αλλά καί μέ αγάπη πρός τόν πολίτη (τό ήθικό καί υλικό συμφέρον του). ‘Η δεύτερή του ιδιότητα τόν εντάσσει σπό γενικό πλαίσιο μαζί μέ τούς άλλους αρχαιολόγους.

3) Συναίσθηση εϋθύνης σημαίνει ήθική στάση απέναντι σέ κάτι πού προϋποτίθεται ως κανόνας (μέτρο, νόμος). ‘Αν, στήν περίπτωσή μας, θεωρήσουμε ως ήθική απαίτηση τή διάσωση, συντήρηση καί μελέτη τής πολιτισμικής κληρονομιάς τής χώρας, συνάγεται ως κοινωνική μου εϋθύνη ή συμβολή μου στήν επίτευξη αυτής τής απαίτησης μέσα στίς δυνατότητες πού μου προσφέρουνται. ‘Υποκειμενικά συνίσταται ή εϋθύνη – σέ τελευταία ανάλυση – στήν προσπάθεια νά βελτιωθούν οί δυνατότητες γιά τήν επίτευξη του τελικού σκοπού τής ‘Αρχαιολογίας, πού, κατά τή γνώμη μου, δέν μπορεί νά είναι άλλος από τήν κριτική ανάδειξη τής πολιτισμικής παράδοσης του τόπου, γιά τήν ανάπτυξη τής παιδείας του, τήν οικείωση από τό λαό των πολιτισμικών αξιών πού ενέχουν τά μνημεία καί γενικά τά έργα τέχνης, πού βγήκαν από τήν καλλιτεχνική παράδοση του τόπου. ‘Αλλά καί από τήν καλλιτεχνική παράδοση άλλων λαών, έπειδή σπό πολιτισμικό πεδίο τά όρια

έχουν καταρριφεί· πρόκειται γιά κοινά αγαθά όλων. ‘Η οικείωση αυτή δέν προϋποθέτει μόνο ήθική έπιταγή από μέρος του αρχαιολόγου, αλλά καί γνώση, πνευματική συγκρότηση, ως επιστήμονα-έρευνητή, μίαν άς τήν ειπούμε επαγγελματική ικανότητα, πού όμως δέν εξαρτάται μόνο από τήν καλή του προαίρεση.

4) Πρέπει νά ξεχωρίσουμε προβλήματα πού αντιμετωπίζουν οί ‘στρατευόμενοι’ αρχαιολόγοι (τής ‘Αρχαιολογικής ‘Υπηρεσίας) καί προβλήματα πού αντιμετωπίζουν οί έξω από τήν ‘Αρχαιολογική ‘Υπηρεσία. ‘Υπάρχουν βέβαια καί προβλήματα κοινά. Οί ‘στρατευόμενοι’ αρχαιολόγοι διακρίνονται σέ δύο κατηγορίες: Στούς μόνιμους καί στούς έκτακτους. Οί πρώτοι αντιμετωπίζουν κάποτε ένα παραγοντισμό πού έπενεργεί άρνητικά σπό έργο των, μέ παρεμβολή δυσχερειών καί μέ αντικειμενικό σκοπό τήν παρεμπόδιση στήν προσπάθειά των νά φτιάξουν έργο ή καί τήν ύφαρξή του· μέ άποτέλεσμα δέ τή δημιουργία έσωτερικών αντιθέσεων πού έμποδίζουν τίς κάθε φορά σωστές έπιλογές. Οί έκτακτοι αρχαιολόγοι, σχεδόν διπλάσιοι από τούς μόνιμους, συνιστούν μιά κατηγορία ύπαλλήλων θλιβερή. Είναι οί ‘είλωτες’ τού κλάδου σέ αντίθεση πρός τούς ‘έλεύθερους πολίτες’. Βαρύνονται μέ τό άμάρτημα, ότι μέρος των έχει προσληφθεί ύστερα από – διυλίζουμε τόν κώνωπα – σημειώματα είτε άξιωματικών (τής Χούντας) είτε βουλευτών (αργότερα). Σάν νά δημιούργησαν αυτού, επίτηδες, τίς ανάγκες των γιά εργασία ή νά έμπόδισαν αυτοί τήν ‘Αρχαιολογική ‘Υπηρεσία σπό νά μιν έχει άποκτήσει επαρκές μόνιμο προσωπικό ή, καί σάν νά πέλεξαν οί ίδιοι, ως πιό εύκολη, τήν ιδιότητα των του έκτακτου. Μπορεί ως σ’ ένα σημείο νά ισχύει καί τούτο. ‘Αλλά δέν είναι σωστό ν’ απαιτούμε μόνο από αυτούς τήν ήθική εϋαίσθησία του νά μή έχουν χρησιμοποιήσει τή μέθοδο του ‘μέσου’. ‘Ωστόσο δέν μπορεί νά παραγνωρίσουμε ότι τουλάχιστον ένα μέρος από τούς έκτακτους αρχαιολόγους προσήλθε στήν ύπηρεσία εφοδιασμένο μέ ειδική μόρφωση καί μέ ιδανικά· μέ πρόθεση νά σταδιοδρομήσουν μέσα στήν ‘Αρχαιολογική ‘Υπηρεσία. Οί έκτακτοι έκτελούν ως ύπηρεσία των συνήθως ό,τι καί οί μόνιμοι· άλλ’ αυτοί έδώ δίχως ύπηρεσιακή προσωπικότητα καί πού ή επισημονική των προσωπικότητα σιγά σιγά ξεφτίζει, σβήνει μέσα σπό τέλμα τής αδεβαδότητας, του μάταιου τής προσπάθειας, άκόμη δέ καί τής ιδιοποίησης τής καθαρά επισημονικής των εργασίας από τούς μόνιμους. Βέβαια υπάρχουν καί οί εξαιρέσεις. Πρόκειται πάντως

γιά μιά κατηγορία αρχαιολογικών ύπαλλήλων, πού οί προϋποθέσεις εργασίας νεκρώνουν κάθε δημιουργική ικμάδα, έτσι πού ή εργασία των νά καταντά ούσιαστικά αντιπαραγωγική (δουλική). Θύματα του σημερινού μας ‘στάτους κδό’ θά μπορούσαν νά έξελιχθούν, τουλάχιστον ένα μέρος των, σέ δραστήριοι στελέχη τής ‘Αρχαιολογικής ‘Υπηρεσίας. Οί έξω από τήν ‘Αρχαιολογική ‘Υπηρεσία αρχαιολόγοι ύποδιαιρούνται επίσης σέ δύο κατηγορίες: τούς έρευνητές πού δέν πιέζονται από τήν ανάγκη ν’ άσκήσουν τήν αρχαιολογία γιά βιοπορισμό, π.χ. οί ‘άπομαχοι’ αρχαιολόγοι πού επιδίδονται μόνο στήν επιστημονική έρευνα καί, λίγο ως πολύ φτασμένοι σπό όριο τής επισημονικής των ώριμότητας, θέλουν ν’ άποδώσουν στόν επισημονικό τομέα ό,τι δέν μόδεσαν ν’ άποδώσουν κάτω από τό βάρος των ύπαλληλικών των καθηκόντων· καί εκείνους πού, έχοντας άποκτήσει ειδικό πτυχίο, περιμένουν μίαν επαγγελματική άποκατάσταση, τέτοια πού νά τούς επιτρέπει νά πλησιάσουν ως έρευνητές τό αντικείμενο των σπουδών των, νά ικανοποιήσουν τό επισημονικό των ιδανικό. Για όλες αυτές τίς κατηγορίες αρχαιολόγων ή προτεραιότητα αναγκών έγκειται στήν εκπλήρωση των βασικών υλικών απαιτήσεων είτε γιά επαγγελματική άποκατάσταση είτε γιά καθαρή επισημονική έρευνα.

5) ‘Οσον άφορά στήν ‘Αρχαιολογική ‘Υπηρεσία, μέ τήν αναδιοργάνωσή της καί τήν αύξηση των οργανικών θέσεων των μονίμων αρχαιολόγων σέ αριθμό επαρκή. Τούτο πρέπει νά γίνει άφ’ ενός μέ πλήρη εξασφάλιση του ρυθμού καλής διεξαγωγής τής ύπηρεσίας καί άφ’ έτέρου μέ τήν αύστηρή αλλά καί δίκαιη έπιλογή κατά τή διαδικασία δημιουργίας στελεχών· καί μέ μιά προοπτική άπορρόφησης από τήν ‘Υπηρεσία νέων μέ καλές σπουδές σπό έξωτερικό. Καί ύπάρχουν άρκετοί τέτοιοι. Κατά τάλλα ή κατάσταση θά μπορούσε ν’ αλλάξει μέ τόν προγραμματισμό, τή συλλογική κατανομή τής εργασίας καί μέ τήν καλλιέργεια του πνεύματος τής συναδελφικότητας. Νά δημιουργηθεί κλίμα μή άνοχής μιάς διαταραχής μέσα στόν κλάδο, ως πρός τήν ήθική τάξη. Τό χάσμα όφείλεται στήν οργανωτική υπανάπτυξη τόσο τής ‘Αρχαιολογικής ‘Υπηρεσίας όσο καί τής έξω από τήν ‘Υπηρεσία αρχαιολογικής έρευνας.

6) Νά διακρίνουμε ‘παιδεία’ του αρχαιολόγου τυπική, πού ν’ ανταποκρίνεται στά τυπικά προσόντα, όσα απαιτεί ό νόμος γιά τήν είσοδο στήν ‘Αρχαιολο-

γική 'Υπηρεσία, από την παιδεία την ούσιαστική. Γενικά όμως, ακόμη και για την απόκτηση των τυπικών προσόντων εισαγωγής στην 'Υπηρεσία, απαιτείται εξειδικευμένη επιμόρφωση με την ίδρυση ιδιαίτερου κρατικού ιδρύματος, ενός 'Ιδρύματος 'Αρχαιολογίας και 'Ιστορίας της Τέχνης (μεταπτυχιακών σπουδών). Πέρα από τη συστηματική, τη θεωρητική, επιμόρφωση το ίδρυμα τούτο θα πρέπει να προσφέρει και μία πρακτική εξάσκηση, τέτοια που να ἐγγυάται τη δημιουργία επιστημονικής παράδοσης, μέσα από την οποία να διαμορφώνονται τόσο τα στελέχη της 'Υπηρεσίας όσο και τυχόν ἐλεύθεροι ἐρευνητές.

7) Πρέπει να δημιουργηθεί ένας κεντρικός φορέας της επιστημονικής αρχαιολογικής έρευνας ανεξάρτητος από την 'Αρχαιολογική 'Υπηρεσία, απαραίτητα όμως μη αντίπαλός της, ούτε ανταγωνιστής της. Θά μπορούσε ο φορέας αυτός ν' αποτελεί το άλλο σκέλος του 'Ιδρύματος, για το οποίο έγινε λόγος στην απάντηση της προηγούμενης ερώτησης (6) και να έχει και παραρτήματα σε ορισμένα αρχαιολογικά κέντρα της χώρας. 'Ο φορέας αυτός δεν μπορεί να είναι ή 'Αρχαιολογική 'Εταιρία (όργανισμός ιδιωτικού δικαίου), όπως ή 'Αρχαιολογική 'Εταιρία έχει σήμερα, με παλαιωμένο κανονισμό, που δεν ανταποκρίνεται στις σύγχρονες επιστημονικές απαιτήσεις. Τούτο δεν σημαίνει ότι ή 'Αρχαιολογική 'Εταιρία πρέπει εξάπαντος να πάψει να υπάρχει. Τό νέο ίδρυμα, για το οποίο μιλώ, πρέπει να διοικείται από συμβούλιο ἐκλεγμένο ἀποκλειστικά από αρχαιολόγους και πού-να λογοδοτεί σε συνέλευση των αρχαιολόγων· έτσι πού να μπορεί να καταστρώει ὀρθολογιστικά, να συζητεί και να πραγματοποιεί μακροχρόνια προγράμματα επιστημονικής έρευνας και να οργανώνει δυναμικά τις επιστημονικές μας δυνάμεις. Νά ξεφύγουμε από ένα καθεστώς μισοφροσυχίας.

8) 'Ανεπαρκείς και σε αριθμό και ιδίως σε απόδοση. 'Η συνεργασία μικρή και κυρίως ἀμέθοδη.

9) Πολύτιμη, γιατί συντελεί στο πνευματικό ἀνοιγμα των αρχαιολόγων, στην ευρύτερη καλλιέργεια της ἀνθρωπιστικής παιδείας και στην ἀνάπτυξη της διεθνούς επιστημονικής συνεργασίας. Φυσικά ὑπό ὁρισμένους ὁρους, πού τούς ὑπαγορεύει ή κρατική πολιτική ὅσον ἀφορὰ στην προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς μας καί στην ἀνάπτυξη της γενικότερα ἐθνικής μας παιδείας.

•βιβλίο•

**‘Ο Κώστας Γ. Παπαγεωργίου
παρουσιάζει τό βιβλίο
του ΤΟΛΗ ΚΑΖΑΝΤΖΗ
(Η παρέλαση
δηγήματα)
'Ερμής '67**

‘Ο χώρος και ὁ χρόνος καθώς και ή ιδιότυπα ἀτιμόφαιρα πού περικλείουν και στην ὁποία μᾶς μπάει με τά διηγήματά του της *Παρέλασης* ὁ Τόλης Καζαντζής, θά μπορούσε να ἰσχυριστεί κανείς ὅτι μᾶς εἶναι ἤδη ἀρκετά οικείοι, ἀπό την ἀφηγηματική χαροτογράφηση δύο ἄλλων, προγενέστερων του κατὰ μία γενιά πεζογράφων: τοῦ Ταχτοῦ και τοῦ 'Ιωάννου. 'Ακόμη θά μπορούσε νά πει ὅτι ὁ ἀφηγηματικός του τρόπος, αὐτός της αὐτοβιογραφικά καταγραφόμενης μνήμης, μᾶς ἐπιβεβαιώνει, γιά μία ἀκόμη φορά, τίς συγκινησιακές ιδιότητες και δυνατότητες μιάς γραφῆς, ὁμοίας μ' αὐτήν τῶν μόλις μνημονευμένων ὁμοτέχνων του. ἔτσι πού εἶναι καταξιωμένη μέσα μας αἰσθητικά και ἱστορικά ἀπό τό *Τρίτο στεφάνι*. Τά *ῥέστα*, τό *Γιά ἕνα φιλότιμο* και *'Η μόνη κληρονομιά*. 'Από τή διαπίστωση ὅμως αὐτή και ὕστερα, διόλου δέν ἀναιρεῖται γιά τόν Τόλη Καζαντζή ή δυνατότητα να προσδώσει στά ἄμεσα βιωμένα ἀπό τόν ἴδιο συμβάντα τήν ἰδιοσυγκρασιακά δική του συναισθηματική και ἀτομική του διαρῦτητα ή νά ἀναπλάσει τούς συγκεκριμένους τόπους κατὰ τό πῶς τό ἀπαιτοῦν οἱ ἀνάγκες τῆς ἀφηγηματικῆς του λειτουργίας, ἀλλά κι ἐμάς καθόλου δέν μᾶς ἐμποδίζει προκειμένου νά διακρίνουμε τήν ἰδιαιτερότητα τῆς ἐξομολογητικά ἐκφραζόμενης προσωπικῆς του ἐμπειρίας και μνήμης. 'Αντίθετα, ἐξω τή γνώμη ὅτι εἶναι πολύ εὐκολο, γιά ἕναν ἐπαρκή ἀναγνώστη, νά ἐντοπίσει τίς καταφανείς διαφοροποιήσεις και ἀντιδιασταλτικές συνιστώσες πού προσδίδουν στην ἀφήγηση τοῦ Τ.Κ., καθώς και στο τοπογραφικό της πλαίσιο - ὑπόβαθρο, μίαν ἰδιατερότητα - σέ σχέση με τίς αὐτοβιογραφικές ἀφηγήσεις τῶν παραπάνω συγγενικῶν με αὐτόν συγγραφέων. Καί πρώτα - πρώτα ή ἱστορική στιγμή πρὸς τήν ὁποία εἶναι στραμμένη ή ὀπτική εὐθεία τοῦ Τ.Κ., στά περισσότερα, ἂν ὄχι σέ ὅλα τά διηγήματά του, εἶναι οἱ τελευταῖοι μῆνες τῆς γερμανικής κατοχῆς σέ κάποια συνοικία τῆς Θεσσαλονίκης. 'Η ὁποία μετακίνηση πού γίνεται αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς ὀπτικῆς του εὐθείας, μέ τρόπο ἀργό, γίνεται πότε πρὸς τά ἐμ-

πρός και ποτέ πρὸς τά πίσω, ἀλλά πάντα χωρίς νά διαπερνά τά παραπάνω χρονικά πλαίσια· ἴσως γιατί δέν μπορεί, λόγω ἡλικίας, νά προχωρήσει πῶς πίσω ή μνημονική του ἐμβέλεια. 'Η μετακατοχική περίοδος μ' ὅλα τά συγκλονιστικά της συμβάντα ἴσα πού ἀχνοφανίζονται μέσα ἀπό τά ἐπιμέρους διηγήματά του και, κυρίως, ἀπό κάποιους ἐνδεικτικούς γιά τή συγκεκριμένη ἐποχή χαρακτηρισμούς ὁρισμένων προσώπων, ὅπως λ.χ. αὐτόν τοῦ «ταγματῆς», πράγμα πού ἐνδεχομένως νά ὀφείλεται στην τήρηση, ἀπέναντί του, μιάς εὐλογης μυστικότητας, ἀναφορικά μ' αὐτή τήν περίοδο, ἀπό τούς οἰκείους του, κάτι πού ἀφήνει ἄλλωστε και ὁ ἴδιος νά ἐννοηθεῖ στό διηγημά του «Τό σίδερο». Στόν Ταχτοῦ ἀντίθετα, ὅπως και στόν 'Ιωάννου, με τόν ὁποῖο δείχνει νά ἔχει μία στενότερη θεματική και ἐκφραστική συγγένεια, ή χρονική ἔκταση πού καταλαμβάνουν τά δρώμενα εἶναι πολύ μεγαλύτερη, ἀρχίζοντας πρίν ἀπ' τόν πόλεμο και φτάνοντας μέχρι μετά τόν ἐμφύλιο. 'Υστερα, στην περίπτωσή τοῦ Τ.Κ. τό ἀφηγούμενο πρόσωπο εἶναι ἕνα παιδί ἀνάμεσα στά 7-8 χρόνια του, και τά ὅσα ἔχει βιώσει τότε και ἐκφράζει τώρα διατηροῦν τήν ἀμεσότητα τῆς παιδικῆς του ἐκπληκτικῆς ἀντιμετώπισης, τοῦ τρόμου και τῆς ἄγριας σκληρότητας (βλ. τό διήγημα «ὁ μπλές»), κατὰ τρόπο ἀπόλυτα συναρμολογημένο με τήν ἡλικία πού εἶχε ὁ ἀφηγητής τό χρόνο τῆς βίωσης τῶν ἀφηγουμένων, και χωρίς νά προκύπτει ἀπό πούθενά ὅτι ἔχει προσηγῆ ὁποιαδήποτε διεργασία γιά ἀντικειμενοποίηση τῶν ὧων ἐξομολογείται - πάντα σέ πρότο πρόσωπο -, κάτι πού εἶναι ἐμφανές στοῦς ἄλλους δύο, ὅταν ὁ ἀφηγηματικός τους λόγος ἐμπλέκεται με ἐποχές και συμβάντα πού ἀντιστοιχοῦν στην παιδική τους ἡλικία. 'Ακόμη εἶναι φανερό πῶς τά περιστατικά, ἔτσι καθώς διαδραματίζονται στην «Παρέλαση» και συμπλέκονται με τά πρόσωπα τῶν ἐπιμέρους διηγημάτων, ὅλα μαζί ἀποτελοῦν, κατὰ κάποιο τρόπο, ἕναν προμυθιστορηματικό πυρήνα, καθώς ὅλα τά διηγήματα τά διακρίνει μία ταυτότητα και ὁμοιογένεια ἀναφορικά με τά πρόσωπα, τά πράγματα και τούς τόπους, και μία, θά μπορούσε νά πει κανείς, ὁμοτροπή διάθεσης, ἐκτός ἀπό τό τελευταῖο, πού, ἔξω ἀπ' τό ὅτι δείχνει πῶς ὁ Τ.Κ. ἔχει ἤδη μετουσιώσει και ἕνα «σύγχρονο», ὑφολογικά, τρόπο γραφῆς, πού ἐνδεχομένως ν' ἀποτελέσει τό μελλοντικό πρότυπο τῆς συγγραφικῆς του λειτουργίας, ἀποδεικνύει και τόν τρόπο ἀνταπόκρισης, σέ διαλεκτική βάση, τῆς ἀγνῆς και κάποτε ἄγριας παιδικῆς ἐμπειρίας ἀπέναντι στή σύγχρονη

διαβρωμένη πραγματικότητα πού βιώνει ὁ ἴδιος ἀνθρώπος, ὄντας ἄντρας. Κι αὐτό τό ἐπιτυγχάνει ὁ Τ.Κ. με τρόπο ἀρκετά ἱκανοποιητικό, ἀποδεικνύοντας πῶς τό ὑφολογικό πρόβλημα εἶναι, στή βάση του, ὅπως και πρέπει ἄλλωστε νά εἶναι σέ κάθε σωστά λειτουργούσα πεζογραφία, στενά συναρτημένο με τό θεματικό του πυρήνα.

**EZRA POUND
LUSTRA**

Ποιήματα

*μετάφραση: Τάσου Κόρφη
Πρόσπερος, 1977*

Πρόκειται γιά μία σειρά ἀπό ποιητικές ἀσκήσεις τοῦ μεγάλου και πολύτροπου ἀμερικανοῦ ποιητή Ε.Π., σέ θανμάσια μετάφραση τοῦ Τάσου Κόρφη. Πολλά ἀπό τά ποιήματα αὐτοῦ τοῦ βιβλίου εἶναι ἕνας ὕμνος στήν κλασική 'Ελλάδα, σέ ἀντιδιαστολή πρὸς τό σύγχρονο μηχανοποιημένο κόσμο. Τόσο σά σύνθεση ὅσο και σάν προσπάθεια νά ἐκφραστεῖ σύγχρονα ή ποιητική οὐσία, τά *Lustra* ἀποτελοῦν ἕνα ἀπό τά βασικότερα κείμενα τοῦ παγκόσμιου ποιητικοῦ λόγου.

ΘΑΝΑΣΗ ΚΟΥΡΤΑΛΙΔΗ

Μαθητικές κοινότητες

και δημοκρατική ἀγωγή.

'Εκδόσεις μήνυμα, 1977

Στό βιβλίο αὐτό παρουσιάζονται με ἔξαρση ὅλες οἱ δυνατότητες γιά μία ἀνθρωπιστική και σύγχρονα κοινοτική ἀγωγή τῶν παιδιῶν - ἐφήβων - νέων, πού θά σταθοῦν οἱ συνειδητοὶ πρόμαχοι τῆς δημοκρατικῆς πολιτείας. Παράλληλα ἀποβλέπεται ή ἀνακίνηση συζητήσεων και καθύστερης μελέτης τοῦ κρίσιμου θέματος τῆς πολιτικῆς ἀγωγῆς τῶν νέων, με ἀξιοποίηση τῆς ἐλληνικῆς παράδοσης.

Θ. Δ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

Τεχνομαχία

(μυθιστόρημα)

Δεύτερη ἐκδοση

Διογένης, 1977

Πρόκειται γιά τό ἀρκετά συζητημένο μυθιστόρημα τοῦ γνωστοῦ ποιητή και δοκιμογράφου Θ.Δ.Φ. Τό μυθιστόρημα αὐτό, με χρονιά πρώτης του ἐκδόσεως τό 1954, ἀποτελεῖ, ὅπως κι ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας του ὁμολογεῖ στόν πρόλογό του γιά τή δεύτερη ἐκδοση, πέρα ἀπό τή χρησιμοποίηση τοῦ ἱστορικοῦ φόντου μιάς ἐποχῆς ταραγμένης και θολῆς, ἕνα προσωπικό μνημόσυνο, στήμένο στην περιουχία τῆς τέχνης, γιά τόν πρόωγο χαμό ἑνός ἀγαπημένου φίλου.

• ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ •

ΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ 77

Της Φρίντας Λιάππα

Τό Φεστιβάλ 'Ελληνικού Κινηματογράφου '77, πού οργανώνει ή Συντονιστική 'Επιτροπή τών ἐφτά συνεργαζομένων καλλιτεχνικῶν σωματείων, θά γίνει 3-9 'Οκτωβρίου στή Θεσσαλονίκη. 'Ετσι μετά δύο περίπου μήνες φανερών ἐμπαιγμῶν καί κρυφῶν ἀπειλῶν κυβερνητικῶν καί ἄλλων ἀρμοδίων, ἓνα ἄλλο Φεστιβάλ δημιουργεῖται μέσα ἀπό τόν ἀγῶνα τῶν ἐλλήνων κινηματογραφιστῶν. 'Ενα ἄλλο φεστιβάλ - σημάδι τῶν ποιοτικῶν ἀλλαγῶν πού ἔγιναν στήν ἐλληνική κινηματογραφική παραγωγή. Γιατί ἡ ἀνάγκη ἐπαύξης τοῦ Φεστιβάλ δέν καταργήθηκε μιάς καί ἔπαυαν οἱ γραφικοί κινήσεις τοῦ Κονιτσιώτη καί τοῦ Πάρις στό «Ντορέ». οὔτε οἱ ἔλληνες κινηματογραφιστές ἀλλάξαν ἐπαγγελματίαν ἐπειδή τό 'Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου τοῦς ἀγνοεῖ.

Εἶναι χαρακτηριστικές οἱ ἀποφύσεις δύο σκηνοθετῶν πού παίρνουν μέρος στό φετινό Φεστιβάλ:

● 'Αντουνέττα 'Αγγελίδη: 'Η δὴν στάση τοῦ ἔργου τοῦ Βιομηχανίας πάνω στό θέμα τοῦ Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης καί ὁ τρόπος πού ἀντιμετώπισε τὰ ἐνωμένα ἐνδιαφερόμενα σωματεία, ἐξοχεῖται νά ξαναθέσει καί ἐπιβεβαιώσει τὰ χρόνια προβλήματα τοῦ 'Ελληνικοῦ Κινηματογράφου. Τό νά ἀντιμετωπίζονται οἱ δημιουργοί σάν ἀνθρώποι ἀνθρώποι, δηλαδή ἡ προσπάθεια ὑποκατάστασής τους ξαναφέρει στήν ἐπιφάνεια τό πρόβλημα τῆς λογοκρισίας, μιάς λογοκρισίας πού ξεκινάει ἀπό τήν ἀρχή καί φτάνει ὡς τό τέλος γιά τήν κατασκευή καί διανομή μιάς ταινίας. Πιστεύω λοιπόν πῶς πρέπει νά παλέψουμε ἐνωμένοι γιά νά ἀντιμετωπίσουμε αὐτή τήν δυσκολία καί ξεπερνώντας τήν νά δημιουργήσουμε τίς προϋποθέσεις καί τό κλίμα πού χρειάζεται ὁ νέος ἐλληνικός κινηματογράφος γιά νά μπορέσει νά ἀναπτυχθεῖ. 'Η θέση τῆς ταινίας μου εἶναι στό νέο Φεστιβάλ.

● Μανούσος Μανουσάκης: Μὲ διασκεδάει ἀφάνταστα ἡ γνώση τοῦ ὑπουργείου ὅτι τὰ πάντα ἐξαγοράζονται μέ τό χρήμα. Καί καταλαβαίνω τήν ἀπορία τῶν ὑπαλλήλων του πού τό πρόβλημα

δέν λήθηκε μέ μερικά ἑκατομμύρια. Τοῦς φαντάζομαι πίσω ἀπό τὰ γραφεῖα τους (πού εἶναι ἀλλωστε ἔτοιμοι νά παραδώσουν) νά ξένουν τὰ κεφάλια τους καί ἐπὶ τέλους νά μαθαίνουν πρὸς τό τέλος τῆς θητείας τους, δυνατῶς, ὅτι οἱ σκευήσεις δέν ἐξαγοράζονται. Ἀλλά ἂς τελειώνουμε πιά μέ αὐτή τήν ἱστορία τοῦ Φεστιβάλ. Τό πράγμα εἶναι τετελεσμένο, τό Φεστιβάλ γέτος τό ὄργανον τῶν σωματείων καί ὅχι τό ὑπουργεῖο. Τό θέμα εἶναι ἄλλο. Στό τί θά γίνει μέ τόν κινηματογράφο στήν Ἑλλάδα. Τό Φεστιβάλ δέν θά τόν σώσει, εἶναι μονάχα ἡ ἀρχή ἐνός μαζορχονίου ἀγῶνα γιά τήν ἐπιδίωξη τῆς πνευματικῆς δημιουργίας στή χώρα μας. 'Οσοι εἶναι ἐνάντια στό σωματεῖο καί τάσσονται μέ τό πλεονέκτημα τῆς διέκρισης, τοῦτ' ἐστὶν ἡ στιγμή δέν μποροῦν παρά νά εἶναι ἐνάντια στήν πρόοδο.

Αὐτό περίπου εἶναι τό πλαίσιο τῆς προβληματικῆς τῶν περισσοτέρων κινηματογραφιστῶν πού συμμετέχουν στό Φεστιβάλ. 'Ελληνικοῦ Κινηματογράφου '77. Μέχρι τώρα οἱ ταινίες πού ἔχουν ὑποβληθεῖ στό Φεστιβάλ εἶναι:

● «Οἱ Γυναῖκες Σήμε-
ρα» τῆς Πόπης 'Αλκουλῆ, ντοκιμαντέρ μέ θέμα τή θέση τῆς γυναίκας στή σημερινή κοινωνία καί τήν προσπάθεια γιά τήν ἀπελευθέρωσή της.

● «'Αγῶνας τῶν Τυφλῶν» τῆς Μαίρης Χατζημι-
χάλη - Παπαλιού, ντοκιμαντέρ
πού καταγράφει τόν καθημερινό
ἀγῶνα τῶν τυφλῶν (ἀπεργία πεί-
νας, κατωλήψεις) τόν τελευταῖο
χρόνο.

● «Παῖδεῖα» τοῦ Γιάννη
Τσιπάλου, ντοκιμαντέρ πάνω
στό χαρακτήρα, τό περιεχόμενο
καί τὰ ἰδιαίτερα προβλήματα τῆς
παιδείας στό χώρα μας.

● «Παραλλαγές στό
ἴδιο θέμα» τῆς 'Αντουανέ-
τας 'Αγγελίδη, φιξιών πού πειρα-
ματίζεται πάνω στά εἶδη ἀναπα-
ράστασης καί στήν ἀναστροφή
τους, πάνω στήν ἀναπαράσταση
τοῦ ἀνθρώπινου κορμιοῦ.

● «Πέφτουν οἱ σφαί-
ρες σάν τό χαλάζι» τοῦ

Νίκου 'Αλευρά, φιξιών καί ντο-
κιμαντέρ μέ πειραματικά αὐτο-
σχεδιαστικά στοιχεία.

● «'Αρχοντες» τοῦ Μα-
νούσου Μανουσάκη, φιξιών,
περιγραφή ἑνός κλειστοῦ κοινω-
νικοῦ συστήματος πού πεθαίνει.

● «Σκοτεινὴ κατα-
σκευὴ μιάς ἡλιογραφί-
ας» τοῦ Δημήτρη Δημογεροντά-
κη, φιξιών πάνω στή μοναξιά καί
τό διχασμό τοῦ ἀνθρώπου πού
δέν ἐντάχθηκε πούθενά.

Ἐπίσης ἔχουν ὑποβληθεῖ πάνω
ἀπὸ εἴκοσι ταινίες μικροῦ μή-
κους, καί ἐκτός συναγωνισμοῦ οἱ
ταινίες «Κυνηγοί» τοῦ Θόδωρου
'Αγγελόπουλου καί «VORTEX»
τοῦ Νίκου Κούνδουρου.

— «ΠΑΗΝ-ΚΑΔΡΟ» —

Στό Συμβούλιο Ἐπικρατείας
βρίσκεται πρὸς συζήτηση ἡ αἴ-
τηση ἑνός σκηνοθέτη, πού ζητᾶ
νά καταργηθοῦν δύο ἀποφάσεις
τοῦ ὑπουργείου Βιομηχανίας. 'Ο
σκηνοθέτης εἶναι ὁ Λεωνίδας
Παπαδάκης, πού κέρδισε τό 4ο
βραβεῖο ταινίας μικροῦ μήκους
στό περσινό φεστιβάλ Θεσσαλο-
νίκης μέ τήν ταινία «ΠΑΗΝ-
ΚΑΔΡΟ».

Σύμφωνα μέ τό ἀρθρο 3 τοῦ
Ν.Δ. 58/73 «περὶ μέτρων πρὸς
ἀνάπτυξιν τῆς Κινηματογραφικῆς
Βιομηχανίας», προστατευόμενες
γίνονται «κατ' ἐξαίρεσιν» οἱ ται-
νίες πού πήραν κάποιο βραβεῖο
σέ 'Ελληνικό Φεστιβάλ, χωρίς νά
ἀπαιτεῖται προηγουμένα ἀνάλογη
ἀπόφαση ἀπὸ ἐπιτροπὴς πού τό
ἴδιο τοῦ ὑπουργείου Βιομηχανίας
διορίζει, ὅτι δηλ. «οἱ ταινίες
πρέπει νά ἐμφανίζονται προσόντα
ἰδιαζόντως καλλιτεχνικά καί
πνευματικά» (ἀρθρο 2 τοῦ ἴδιου
Ν.Δ.), πράγμα πού ἰσχύει βέβαια
γιά ὅλες τίς ἄλλες ταινίες πού δέν
εἶχαν τήν εὐτυχία νά πάρουν
οὔτε κάποιο βραβεῖο... Παρ' ὅλα
αὐτὰ ἡ ταινία «ΠΑΗΝ-ΚΑΔΡΟ»
πέρασε παράνομα ἀπὸ τίς συμ-
πληγὰδες τῆς πρωτοβάθμιας ἐπι-
τροπῆς τοῦ ὑπουργείου πού ἀπο-
φάνθηκε ὁμόφωνα ὅτι «ἡ ταινία
δέν πληροῖ τίς προϋποθέσεις πού
προβλέπει ὁ νόμος. Δηλαδή «δέν
ἐμφανίζει τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 2
τοῦ Ν.Δ. 58/73 ἀπαιτούμενα
καλλιτεχνικά καί πνευματικά
προσόντα καί προσβάλλει τὰ
ἐθνικά σύμβολα καί δὴ τήν 'Ελ-
ληνικήν Σημαίαν».

Ἀπόφαση πού χαρακτηρίστη-
κε.

● Ἐντελῶς παράνομη, μιά καί
εἰσάγει κριτήρια πού δέν πρό-
βλέπει πούθενά ὁ νόμος.

● «Ψεύτικη», μιά καί δέν
κατανοήθηκε καί (σκόπιμα προ-
φανῶς) διαστρεβλώθηκε τό ἀλη-
θινὸ νόημα καί ἡ κριτικὴ πού γί-
νεται στήν ταινία.

Στὴ συνέχεια ὁ σκηνοθέτης
ἔκανε ἔφεση στή δευτεροβάθμια
ἐπιτροπὴ τοῦ ὑπουργείου, πού μέ
τὴ σειρά τῆς ἀποφάσεως (πάλι
ὁμόφωνα!) ὅτι ἀπορρίπτεται ἡ
ἔφεση, γιατί ἡ ταινία δέν συγκεν-
τρώνει τίς προϋποθέσεις πού τό
Ν.Δ. 58/73 ἀπαιτεῖ στό ἀρθρο 2,
δηλ. ἡ ταινία δέν εἶναι «δεόντως
πνευματικὴ καί καλλιτεχνικὴ».

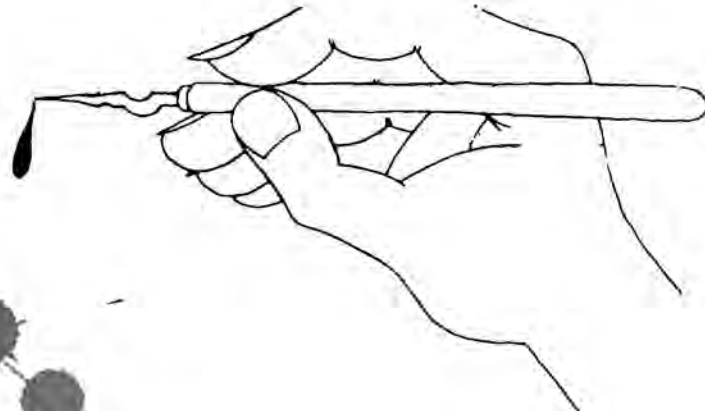
Βέβαια καί τίς δύο φορές κα-
νεῖς δέν σκέφτηκε ὅτι - ἐκτός ἀπο-
δελ τὰ ἄλλα - οἱ ἀποφάσεις αὐ-
τές ἦταν ἀντίθετες καί προσδλη-
τικές πρὸς τίς ἀποφάσεις καί τήν
κρίση δύο ἄλλων ἐπιτροπῶν πού
τό ἴδιο τοῦ ὑπουργείου Βιομηχα-
νίας εἶχε πάλι διορίσει: τῆς ἐπι-
τροπῆς προκρίσεως πού ἔστειλε
τὴν ταινία στό Φεστιβάλ καί τῆς
κριτικῆς ἐπιτροπῆς πού τήν εἶχε
βραβεύσει! Παράλληλα μέ τὴν
προσφυγὴ τοῦ σκηνοθέτη στό
Σ.Ε. ἡ Ἐταιρία Σκηνοθετῶν Ἑλ-
ληνικοῦ Κινηματογράφου καί
Τηλεοράσεως (ΕΣΕΚΤ) κατὰ-
γινε τὴν στάση τῶν δύο ἐπιτρο-
πῶν ἐκφράζοντας τήν κατάπληξή
της «γιά τήν κατάφωρη παραδί-
αση τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ
νόμου» καί ἀπευθυνόμενὴ πρὸς
πνευματικὴ εὐθιξία καί σὲν πῆν
δικαίου αἴσθημα «τῶν μελῶν τῶν
ἐπιτροπῶν» («Β. Φαληρέα-
γλῶτη, Εὐάγ. Μουτσόπουλου -
καθηγητὴ Πανεπιστημίου, Ν.
Γραμματόπουλου - ζωγράφου
καί καθηγητὴ τῆς ΑΣΚΤ, Ἐρρί-
κον Ἀνδρέου - σκηνοθέτη, Μίμη
Πλέσσα - μουσικοσυνθέτη, Νίκου
Ζακόπουλου - θεατρικοῦ συγ-
γραφέα, Γ. Χατζηνάσιου - μου-
σικοσυνθέτη, καί Ἀγλαΐας Μη-
τροπούλου - κριτικοῦ) κιν/φου
ζήτησε δημόσια μιά ἀπάντηση:

1. Γιατί οἱ ἐπιτροπὲς δέν ἐφάρ-
μοσαν τὴν διάταξη τοῦ ἀρθρου 2
παρ. 3 τοῦ Ν.Δ. 58/1973;

2. Γνώριζαν ὅτι ἡ ταινία
«ΠΑΗΝ-ΚΑΔΡΟ» ἦταν βραβευ-
μένη στό περσινό Φεστιβάλ Θε-
σσαλονίκης - καί γνώριζαν ἐπίσης
τὴν ὑπαρξὴ τοῦ νόμου αὐτοῦ;
'Απάντησι δέν δόθηκε...

«'Αρχοντες», τοῦ Μανούσου Μανουσάκη.

● Για τη συνδιάσκεψη του ΠΑΣΟΚ και το σημείωμα του δημοσιογράφου και μέλους του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ, Α. Χριστοδουλίδη, γράφει ο αναγνώστης μας Β. Χαρίτης:

Τά συνέδρια και οι συνδιασκήσεις των πολιτικών σχηματισμών αποτελούν δρωσδήποτε σημαντικά πολιτικά γεγονότα και εάν τέτοια πρέπει να αντιμετωπίζονται από τον τύπο. Αυτό σημαίνει ότι και η ενημέρωση του κοινού πάνω στις εργασίες και τις αποφάσεις τους, πρέπει να είναι όσο γίνεται πλατύτερη, αλλά και η κριτική που θα ασκηθεί μετά πρέπει να είναι πολύπλευρη, ουσιαστική και εποικοδομητική. Τα παραπάνω ισχύουν πολύ περισσότερο για το ΠΑΣΟΚ και γιατί το τελευταίο εκφράζει ένα σημαντικό κομμάτι του λαού, αλλά κύρια γιατί μία σειρά θλιβερών γεγονότων που συνέβησαν στις τάξεις του στα τρία σχεδόν χρόνια της ύπαρξής του, έθεσαν από τα πράγματα σε αμφισβήτηση τη μία από τις τέσσερις διακηρυγμένες αρχές του, τη «δημοκρατική διαδικασία». Εύλογο λοιπόν το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης για την οργάνωση και τη διεξαγωγή της πρώτης του συνδιάσκεψης.

Οι γραμμές που ακολουθούν γράφτηκαν με αφορμή το άρθρο του 'Α. Χριστοδουλίδη που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 76 του «ΑΝΤΙ» και ότι φιλοδοξούν φινισικά να υποτελέσουν έμπεριστατωμένη κριτική, μία που η ενημέρωσή μας είναι δυστυχώς έντελως αποσπασματική. Θέλουν απλά και μόνο να θέσουν όρισμένα σημεία από τη συνδιάσκεψη αλλά και από τη γενικότερη πολιτική πρακτική του ΠΑΣΟΚ και να ανοίξουν - ίσως - ένα διάλογο που θα φώτιζε πληρέστερα την όλη υπόθεση.

Πρώτα-πρώτα όσα γράφει ο άρθρογράφος είναι ελάχιστα ενημερωτικά. Το κείμενο, σχεδόν από την αρχή μέχρι το τέλος, είναι γεμάτο από διθυραμβικά σχόλια, μεγαλοστομίες και αυτόρεσκες εκτιμήσεις. Δίνει την εντύπωση περισσότερο μαθητικής έκθεσης παρά πολιτικού άρθρου. Άλλα περιμέναμε από τον άρθρογράφο που θέλησε να παρουσιάσει τα επιτεύγματα της συνδιάσκεψης. Και ξεηγούμεστε:

Η πραγματοποίηση της συνδιάσκεψης αποτελεί κατ' αρχήν θε-

τικό γεγονός. Πέρα όμως από το ότι μίλησαν 80 αντιπρόσωποι στην πολιτική εισηγήση και 100 πάνω στο καταστατικό, θά μάς ενδιέφερε να μάθουμε πόσες και ποιές ουσιαστικές τροπολογίες εγκρίθηκαν. Έγινε ζύμωση πάνω στην πολιτική της αντίενότητας που διακήρυξε ο πρόεδρος τους και τί αποτελέσματα είχε; Όταν πέρυσι δημοσιεύτηκε το σχέδιο καταστατικού, χαρακτηρίστηκε ακόμη και από οπαδούς του ΠΑΣΟΚ αντιδημοκρατικό, αυταρχικό και με υπερβολικές εξουσίες στά χέρια του προέδρου. Τί απ' όλα αυτά διορθώθηκε; Έξ άλλου ο άρθρογράφος γράφει κάπου άοριστα για «αυτοκριτική και διόρθωση λαθών». Ποιά είναι λοιπόν τα συμπεράσματα αυτής της αυτοκριτικής τους, ποιά λάθη επιστημάνθηκαν; Το ΠΑΣΟΚ δοκιμάστηκε από μία σειρά κρίσεων, διασπάσεων και διαγραφών που σαν αποτέλεσμα είχαν - πέρα απ' όλα τα άλλα - την εγκατάλειψή του από ένα πλήθος αξιολογών στελεχών. Κάθε φορά που ξεβολεύονταν μερικοί, συν-οδεύονταν από τις απαραίτητες «ταμπέλες» όπως «επιστρώτες», «σοσιαλδημοκράτες», «τροτσκιστές», «έχθροι του κινήματος», «εγκάθετοι» κλπ. Μήπως όλα αυτά είναι επονομαζόμενα; Η μπορούμε να τα ξεπεράσουμε με τη φράση «... πέρα από τυχόν λάθη, ή συνολική δραστηριότητα του κινήματος βρήκε την αποδοχή και την έγκριση των αντιπροσώπων της βάσης»;

Και κάτι ακόμη από τη συνδιάσκεψη, που είναι και το χαρακτηριστικότερο. Μετά απ' όλες αυτές τις εκκαθαρίσεις που έγιναν και που κατά πασοκικές εκτιμήσεις οδήγησαν σε δημογενοποίηση του κινήματος, ποιός λόγος επέβαλε την πρόταση κατάλογου 50 υποψηφίων για τη νέα Κ.Ε. από μέρους του προέδρου και της Ε.Γ.; Όταν μάλιστα ανάμεσα τους δεν είναι λίγοι εκείνοι που θεωρούνται, ακόμη και από στελέχη του ΠΑΣΟΚ, σαν έντελως ανεπαρκείς για να σηκώσουν το βάρος της ευθύνης της συμμετοχής στην Κ.Ε., στο όργανο δηλαδή που - θεωρητικά τουλάχιστον - θα καθοδηγήσει το «Κίνημα Λαού». Και ως μόνον προδότη-

θει το έπιχειρημα ότι οι 936 σύνεδροι ήταν σε θέση να κρίνουν ελεύθερα ποιοί είναι οι ικανοί και επίσης ελεύθερα να δείξουν την προτίμησή τους. Αυτό θεωρητική μόνο αξία έχει, γιατί, όπως φαίνεται από τα πράγματα, η προτίμηση του προέδρου για κάποιους υποψηφίους, είναι το σημαντικότερο πιστοποιητικό επάρκειας, που καλύπτει όλες τις άλλες αδυναμίες και ελλείψεις και αίρει κάθε είδους επιφυλάξεις. Και δυστυχώς σε τέτοιες διαδικασίες παγιώνονται ακόμη και άνθρωποι με αναπτυγμένο πολιτικό κριτήριο. Απόδειξη ότι οι ευνοούμενοι του προέδρου υπερψηφίστηκαν στο σύνολό τους. Το γεγονός δέ ότι η νέα Κ.Ε. απαρτίζεται απ' αυτούς τους 50, από τα μέλη της κοινοβουλευτικής ομάδας και μόνο 10 περίπου άλλους που βγήκαν χωρίς «άνωθεν υποδείξεις», αποτελεί ή όχι «κατ' έπιφασιν δημοκρατικότητα»;

Πιστεύουμε άραόδαντα ότι οι λίγοι εκλεκτοί φίλοι που έχουν απομείνει στο

«πρώτος μεταξύ ίσων» - και αρκετοί παλαιοί αγωνιστές της άριστερας αγάλιασαν το καινούργιο κίνημα, δέ φαντάζονταν βέβαια ότι ο πρόεδρος του θα κατέλιγε στον «εκλεπτυσμένο διμετωπισμό», όπως πολύ εύστοχα σημείωσε ο δουλευτής Λ. Κύρκος σε άρθρο του στην Αύγή στις 17.7.77. Και οι σύντροφοι εκείνοι βέβαια δεν παρέμειναν για πολύ στο κίνημα, αφού είδαν τις ελπίδες τους να διαψεύδονται. Τί λένε όμως γι' αυτά οι φίλοι μας του ΠΑΣΟΚ; Και πιά συγκεκριμένα: Όταν ο πρόεδρος τους διακηρύσσει «είμαστε ο μόνος φορέας της αλλαγής» ή τα άλλα περί πρωτοπορίας - όχι μόνο στον ελληνικό, αλλά και στο μεσογειακό χώρο! - τί αφήνει να αντιληφθούμε με όλα αυτά; Οι άλλοι σχηματισμοί που έχουν διακηρύξει την πίστη τους στο σοσιαλισμό, αλλά και την έχουν επιβεβαιώσει με οδυνηρούς και μακροχρόνιους αγώνες, με μεγάλη λάθη και αίματηρές θυσίες, που έχουν δημιουργήσει την

Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

ΠΑΣΟΚ και προς τους οποίους ήταν και είναι άμεριστη ή εκτίμησή μας, θά έπρεπε να είναι πολύ πιά ευαίσθητοι σ' αυτές τις διαδικασίες, όταν έχουν προηγηθεί τόσα «άνορθόδοξα» σ' αυτό τον τομέα. Πολύ περισσότερο θά έπρεπε να είναι φειδωλοί σε εκφράσεις όπως του 'Α. Χριστοδουλίδη «... το ΠΑΣΟΚ κατάφερε να υλοποιήσει τη βασική του αρχή για δημοκρατική διαδικασία...», για να μη χάνουν και οι λέξεις τη σημασία τους. Γιατί αν όλα αυτά - σε συνδυασμό με τις αλυσιδωτές εκκαθαρίσεις - δέ σημαίνουν μεθοδευμένη προσπάθεια για τον έλεγχο και την ποδηγέτηση του κινήματος, τότε τί σημαίνουν;

Λίγα λόγια τώρα για τη γενικότερη πολιτική του ΠΑΣΟΚ και τις πρόσφατες διακηρύξεις του. Όταν τον 'Οκτώβριο του 1974 ανακοινώθηκε η ένταξη της Δημοκρατικής Άμυνας στο ΠΑΣΟΚ - αλήθεια τί έγινε ή περίφημη υπόσχεση που έδωσε τότε ο κ. Παπανδρέου, ότι θα είναι

παράδοση της άριστερας στην 'Ελλάδα και έχουν αναμενόμενα πολύτιμη πείρα, αλλά και οι νεώτεροι αγωνιστές που κινούν καθημερινά το παρόν στους λαϊκούς αγώνες, πλιά-πλιά με τα μέλη του ΠΑΣΟΚ, όλοι αυτοί στην προσπάθεια του ΠΑΣΟΚ για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό τί θα αποτελούν; Σύμμαχους ή αντίπαλους; Γιατί αν είναι σύμμαχοι, τί σημαίνουν όλα αυτά περί «μοναδικού φορέα» κλπ.; Είναι δυνατό να έχει καλά αποτελέσματα για τα λαϊκά συμφέροντα, αυτή ή άρνηση της προσφοράς των άλλων και ή προσπάθεια για τη μονοπώληση του αγώνα; (Έδώ δέ μπορούμε να μη θυμηθούμε τη στάση του Κ. Σημίτη στο θέατρο ΑΚΡΟΠΟΛ των περασμένων χειμάνων, ο οποίος - σε μία εκδήλωση διακομματική που σκοπό είχε να προωθήσει τη συνεργασία των προοδευτικών δυνάμεων! - εκτόξευσε βολές ενάντια στο ΚΚΕ έσωτ. χαρακτηρίζοντάς το, ούτε λίγο ούτε πολύ, σαν τό κόμμα των μικροαστών διανοού-

μενων. "Αραγε την εναπόθεση των ελλίδων για την επίλυση των λαϊκών προβλημάτων στα χέρια ενός Μεσσία-Αρχηγού, πώς την αποκαλεί; "Αναπτυγμένη επαναστατική συνείδηση;) "Αν όλα αυτά δεν είναι σχεταρισμός, άς μās εξηγήσει ο Α. Χριστοδουλίδης τί είναι τέλος πάντων, μιά και στο άρθρο του ισχυρίζεται ότι τό κόμμα τους αρνιέται τούς σχεταρισμούς.

Τό σύνθημα πάλι «Κίνημα Λαού», πού συμπυκνώνει τή συλλογιστική ότι τό ΠΑΣΟΚ εκφράζει όλους τούς μη προνομιούχους "Ελληνες, όταν - μολοντί διακηρύσσεται ο μαρξιστικός χαρακτήρας του κινήματος - δεν διευκρινίζεται σε ποιά επί τέλους τάξη θα στηριχτεί βασικά για να κάνει την «ΑΛΛΑΓΗ» - άλλο θολό σύνθημα, τό χρησιμοποιούσε και ο Πλαστήρας τό 1950 - τί άλλο προσφέρει, παρά αποπροσανατολισμό και σύγχυση; Γιατί αυτό τό διαρκές και σκόπιμο - πιά! - νεφέλωμα;

Εκείνα τά στελέχη του ΠΑΣΟΚ πού και πείρα διαθέτουν και πολιτική κρίση, θά πρέπει κάποτε να κάνουν την αυτοκριτική τους και να εκτιμήσουν αν οι όποιες επιτυχίες τους σε εκλογικό επίπεδο, συνοδεύονται πράγματι από ποιοτικό ανέδασμα, όπως ισχυρίζεται ο Α. Χριστοδουλίδης στο άρθρο του. Γιατί έμεις διαπιστώνουμε, απ' αυτό άκριβώς τό άρθρο, έντελώς τό αντίθετο. Καί εύλογα γεννιέται τό ερώτημα, αν όλα αυτά τά δημαγωγικά και νεφελώδη, γράφονται σε περιόδιο της άριστερας πού απευθύνεται λίγο-πολύ σε ύποψιασμένους αναγνώστες, και ύπογράφονται μάλιστα από μέλος της Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ, τότε τί θά πρέπει να φαντασθούμε για τό ύλικό μέ τό οποίο ενημερώνονται τά μέλη της επαρχίας στις συναντήσεις τους μέ τά στελέχη της «καθοδήγησης»; Ούτε δέβαια συνιστούν ποιοτικό ανέδασμα ή στείρα επαναστατικότητα, ο θρησκευτικός φανατισμός και ή έμμονή σε παρωχημένους μεσαιωνικούς, φαινόμενα πού παρατηρούν στα μέλη του ΠΑΣΟΚ όσοι διαλέγονται ή συνεργάζονται μαζί τους.

Κι ακόμη τά στελέχη εκείνα του ΠΑΣΟΚ, για τά οποία μιλήσαμε πίο πάνω, θά πρέπει να κρίνουν αν άποτελεί προσφορά στον αγώνα για τό σοσιαλισμό, ή έμπλοκή του λαού σε πολιτικά ψευτοδιλήμματα του τύπου «ή Καραμανλής ή "Αντρέας». Διλήμματα για τή δημιουργία των οποίων μπορεί να μίν, εύθύνεται δυστυχώς μόνο τό ΠΑΣΟΚ, φέρνει όμως τό τελευταίο άκέραιη τήν εύθύνη γιατί τά καλλιεργεί και προσπαθεί να τά εκμεταλλευθεί, μόνο και μόνο για να έξυπηρετήσει τό κομματικό του συμφέρον.

Και τέλος θά πρέπει να σταθμίσουν μέ ποιούς θά πραγματοποιήσουν τό σοσιαλιστικό μετασχηματισμό. Μέ τά μέλη της σημερινής κοινοβουλευτικής ομάδας πού κατά πάσα πιθανότητα θά ξαναεκλεγούν; Μέ τούς πολιτικάντδες και κομματαρχίσκους πού σπεκουλάρουν πάνω στο εκλογικό ανέδασμα του ΠΑΣΟΚ; "Η μέ τίς καθ' όλα σεβαστές προσωπικότητες του δημοκρατικού κόσμου, πού όμως δεν έχουν καμιά σχέση μέ τίς πασοκικές επαγγελίες;

Θέλουμε να έλλιζουμε ότι αν αντιμετώπισουν σοβαρά και ύπεύθυνα τούτα δώ τά προβλήματα - αλλά και μιά σειρά άλλα πού βάζει ή σκόπιμα θολή ιδεολογική φυσιογνωμία του ΠΑΣΟΚ - κι αν εγκαταλείψουν τήν επικίνδυνη αταρξεία. "Αν συνοδέψουν τήν άναμνηστική αγωνιστική τους προσφορά μέ μιά κριτική στάση απέναντι στην ήγεσία τους. "Αν, τέλος, άρνηθούν να παίξουν τον άχαρο και ξεπερασμένο - πιά - ρόλο της έκ των ύστερων έρμηνείας κάθε προεδρικής σύλληψης ή πρωτοβουλίας, ρόλο πού συχνά οδηγεί σε έντελώς αντιδιωλεκτικούς συλλογισμούς, τότε, αν μή τι άλλο, θάρθει ή κατάφαση «ΚΟΙΝΟΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ, ΚΟΙΝΟΙ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΟΙ ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ», απαραίτητη προϋπόθεση για τή χάραξη μιάς άλλης αγωνιστικής προοπτικής.

Βύρων Χαρίσης

● Ο Α. Χριστοδουλίδης απαντά:

Δέν περίμενα πώς ένα άλλο σημείωμά μου - ενημερωτικό για τό κλίμα πού επικράτησε στην Α' Πανελλήνια Συνδιάσκεψη του ΠΑΣΟΚ - θά περνούσε από κάποιον από τούς «ύποψιασμένους άριστερούς» αναγνώστες; (ή φράση του Β. Χαρίση;) του ΑΝΤΙ σαν «δαρύγδουπο» άρθρο πού όχι μόνο ζητούσε να δώσει μιά πλήρη και σε βάθος εικόνα της συνδιάσκεψης, αλλά ακόμα πίο πολύ να προχωρήσει σε κριτική, άνάλυση και συμπεράσματα από τίς τριήμερες εργασίες της συνδιάσκεψης! "Ομολογώ πώς τέτοια δέν ήταν ή φιλοδοξία μου, ούτε μου ζητήθηκε ένα τέτοιο κείμενο από τό περιοδικό. Οι «ύποψιασμένοι αναγνώστες», και ιδιαίτερα ο κ. Β. Χαρίσης, μπορεί να διαβάσει τά προσωπικά συμπεράσματά του για τίς δικές μου «δημοσιογραφικές» Ικανότητες αλλά δέν μπορεί να τά μεταφέρει σαν παράδειγμα «καθοδήγησης» από τά άνωτερα στελέχη του ΠΑΣΟΚ, γεγονός πού θά τόν δόλευε (;) αν ήταν τά πράγματα έτσι όπως τά περιγράφει.

Και τώρα δυό λόγια για όσα προσπαθεί να παραλείψει ή να παρερμηνέψει ο κ. Χαρίσης!

I. "Αδυνατεί, λέει ο κ. Χ., να κάνει μιά «εμπειρισιακή κριτική, μιά και ή ενημέρωσή του είναι δυστυχώς άποσπασματική». "Η άδυναμία του κ. Χ. δέν όφείλεται στην έλλιπή ενημέρωση πάνω στις εργασίες της συνδιάσκεψης αλλά σ' έναν από τούς δυό πίο κάτω λόγους: "Η ο κ. Χ. - πού τόσο ενδιαφέρεται για τό ΠΑΣΟΚ - άγνοεί τήν ύπαρξη και άλλων έφημερίδων ή περιοδικών της άριστερας ή γιατί ήθελεμένα τά παραδίδει, γιατί έτσι τόν βολεύει. Πληροφορούμε λοιπόν τόν κ. Χαρίση πώς:

α. Τό καταστατικό του ΠΑΣΟΚ δημοσιεύτηκε στην ΕΞΟΡΜΗΣΗ αριθμός 85, στις 18/6/76. "Η πολιτική εισήγηση για τό καταστατικό δημοσιεύτηκε στην ΕΞΟΡΜΗΣΗ αρ. 123, στις 11/3/77, πέντε μήνες περίπου πριν από τήν Πανελλήνια Συνδιάσκεψη.

β. "Η πολιτική εισήγηση του προέδρου και της Ε.Γ. δημοσιεύτηκε στην ΕΞΟΡΜΗΣΗ στις 13/5/77, αριθμός φύλλον 132, δυό μήνες πριν από τήν Πανελλήνια Συνδιάσκεψη.

γ. Οι αποφάσεις της Πανελληνίας Συνδιάσκεψης πάνω στην πολιτική εισήγηση για τό καταστατικό και τήν Πολιτική εισήγηση δημοσιεύτηκαν «αυτούσιες» στην ΕΞΟΡΜΗΣΗ αριθ. 141, στις 15/7/77. Οι αποφάσεις αυτές περιλαμβάνουν κωδικοποιημένες τίς προτάσεις πού έγιναν στην Πανελλήνια Συνδιάσκεψη και ψηφίστηκαν απ' αυτήν (κατά πλειοψηφία ή όμοφωνία - ή μήπως θά θεωρηθεί και ή όμοφωνία - αντιδημοκρατικός τρόπος;)

● Στο ίδιο τεύχος δημοσιεύτηκαν ο άπολογισμός δουλειάς της Ε.Γ., ή έκθεση για τίς αποφάσεις των Νομαρχιακών Συνελεύσεων πάνω στα τοπικά προβλήματα, ο οικονομικός άπολογισμός και τά ψηφίσματα.

"Ετσι ο κ. Χαρίσης, αν ενδιαφερόταν τόσο πολύ για τίς εργασίες της Συνδιάσκεψης και για τόν προβληματισμό των μελών του ΠΑΣΟΚ, θά μπορούσε να έχει τή συνολική εικόνα της Συνδιάσκεψης και να μάθει τί έγινε δεχτό χωρίς τροποποιήσεις, τί τροποποιήθηκε και τί συμπληρώθηκε στις εισηγήσεις. "Η εύθύνη λοιπόν για τήν «άμάθεια» του κ. Χ. δέν βαρύνει τό ΠΑΣΟΚ αλλά τόν ίδιο, πού σπεύδει μάλιστα να δαγεί και συμπεράσματα χωρίς να γνωρίζει! Τέλος αναφέρουμε πώς όλες οι παρεμβάσεις των συνέδρων μαζί μέ τίς αποφάσεις θά κυκλοφορήσουν ύστερα από άπόφαση της Π.Σ. σε ένα τόμο πού έπιμελείται ήδη τό αρμόδιο γραφείο. Λίγη ύπομονή λοιπόν κ. Χ.

II. Διερωτάται ο κ. Χ. ποιό λόγοι έπέβαλαν τήν πρόταση από μέρους του προέδρου του ΠΑΣΟΚ καταλόγου 50 ύποψηφίων για τήν Κεντρική "Επιτροπή. Για τούς καλόπιστους φίλους και αντίπαλους του ΠΑΣΟΚ είναι πολύ άπλή ή απάντηση, γιατί όλοι γνωρίζουν πώς σ' όλα τά πολιτικά κόμματα ή καθοδήγηση - όπως και κάθε μέλος - έχει ύποχρέωση και καθήκον, έχτιμώντας - σαν άνώτερο καθοδηγητικό όργανο πού έχει τή συνολική έποπτεία του χώρου - να κάνει προτάσεις για τήν Κ.Ε. (ή άλλο άνώτερο όργανο). Τούτο γίνεται και επιταχτικό σ' ένα κίνημα (ή κόμμα) πού δέν έχει ούτε καν μιά πενταετή ζωής. "Ας άφήσουμε λοιπόν στην άκρη τά ψευτοπροβλήματα και τή χωρίς έννοια «δημοκρατική διαδικασία», πού μία μās δέν σταματά μόνο στην άσκηση του εκλογικού δικαιώματος...

III. "Όσο για τό τρίτο σημείο πού θίγει ο κ. Χ., σχετικά μέ τήν ένταξη και «άποχώρηση» της Δ.Α. από τό ΠΑΣΟΚ, οι λόγοι πού δόχησαν σ' αυτή τήν «κρίση» έχουν αναλυθεί πολλές φορές και δέν πρόκειται να τούς επαναλάβω, άπλως πληροφοριακά άναφέρω πώς όσοι από τά μέλη της Δ.Α. δέν λειτουργήσαν σαν φράγμα μέσα στο ΠΑΣΟΚ όχι μόνο παρέμειναν στο κίνημα αλλά ή Πανελλήνια Συνδιάσκεψη τούς τίμησε μέ τήν εκλογή τους στην Κεντρική "Επιτροπή για τή συνολική δουλειά τούς μέσα στο ΠΑΣΟΚ. Σ' αυτούς - άς μου επιτρέψει ο κ. Χ. να τόν πληροφορήσω - ανήκει και ο «ύπογράφων», πού διώλφε από τόν "Ιούνη του 1967 στο χώρο της Δ.Α. (στο έσωτερικό και στο έξωτετικό) κι ήταν μέλος του Κ.Σ. της Δ.Α. στο έξωτετικό τό 1972-73.

IV. Για τίς θέσεις του ΠΑΣΟΚ απέναντι στο θέμα της Δημοκρατικής Συνεργασίας, τό περιεχόμενο του συνθήματος «ΠΑΣΟΚ κίνημα λαού» κ.τ.λ., δέν χρειάζεται να επαναλάβω τά όσα έχουν γραφτεί αυτές τίς μέρες στον τύπο.

V. "Όσο για τό ερώτημα του κ. Χ. «μέ ποιούς τό ΠΑΣΟΚ θά πραγματοποιήσει τό σοσιαλιστικό μετασχηματισμό», τό κίνημα αγωνίζεται να άγκυλώσει όλους τούς μη προνομιούχους "Ελληνες, να τούς οργανώσει, να τούς διαπαιδαγωγήσει, να τούς έντάξει στον καθημερινό αγώνα πού κάνουν οι εργαζόμενες μάζες και να δώσει έτσι τίς δυνατότητες στο λαό να άνοίξει τό δρόμο για τό σοσιαλιστικό μετασχηματισμό. Είναι σίγουρο πώς τό κίνημα μας - αντλώντας από τήν ιστορία του σοσιαλιστικού κινήματος - δέν βλέπει τό σοσιαλιστικό μετασχη-

ματισμό να πετυχαίνεται μέσα από μία «ἐλτίτικη ομάδα», τούς επαναστατημένους «ἀριστερούς» ή τούς «υποψιασμένους» του κ. Χαρίτση.

VI. Τέλος θάβει να προσθέσω, κι ἄς ἀγανακτήσει πάλι ὁ κ. Χαρίτης, πῶς τὸ ΠΑΣΟΚ ὕστερα ἀπὸ τὴν ὀλιγόχρονη καὶ δύσκολη πορεία του, τὶς κρίσεις πού ἀντιμετώπισε, τὴν ὀργανωτική καὶ ποιοτική του ἀνάπτυξη, τὴν ἐμπειρία πού ἀποκόμισε ἀπὸ τὶς Νομαρχιακές καὶ τὴν Πανελ-

λήνια Συνδιάσκεψη, ἔχει τὸ δικαίωμα - ἱστορικὰ πιά κατοχυρωμένο - νὰ μιλεῖ μὲ «αὐταρέσκεια» ὄχι μόνο γιὰ τὶς ἐκτιμήσεις του πού πολλές δικαιώθηκαν ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς κατακτήσεις του, ὀργανωτικές καὶ ποιοτικές, πού κατοχυρώθηκαν στὴν Α' Πανελλήνια Συνδιάσκεψη. Κι αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ τὸ ἀρνηθεῖ κανεὶς κι οὔτε τολμᾷ νὰ τὸ ἀμφισβητήσει ἄμεσα καὶ ὁ ἴδιος ὁ κ. Χαρίτης.

Ἀνδρέας Χριστοδουλίδης

ΦΕΣΤΙΒΑΛ

● Ἀπὸ τὴν Ἀγλαΐα Μητροπούλου πήραμε τὸ πιο κάτω γράμμα:

Φίλε κ. Διευθυντά,

Διάβασα στὸ φύλλο τῆς 3ης Σεπτεμβρίου τοῦ «Ἀντί», ὅσα ἡ συνεργάτης σας κ. Φ.Λ. γράφει σχετικά μὲ τὴ στάση μου γιὰ τὴ διάσωση τοῦ θεατοῦ τοῦ Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης.

Θά μπορούσα νὰ σᾶς γράψω πῶς ἔχω ἀπαντήσει σχετικά μὲ τὰ ταυτόσημα πού ἔγραψε ὁ κ. Ραφαηλίδης. (Βῆμα τῆς 7ης Σεπτ.) Κι αὐτὸ γιατί ἔχω συνηθίσει νὰ ἀπαντῶ ἀπ' εὐθείας στοὺς συκοφάντες καὶ ὄχι στοὺς παπαγάλους τοὺς (χορηγοποιῶ τὸ εἶναι τὸ ὁ καὶ ἡ παπαγάλος, ἀλλὰ ἡ συνεργάτης σας μπορεῖ νὰ διαλέξει καὶ τὸ παπαγάλισσα).

Ἐπειδὴ ὅμως σέδουμε τὴν πληροφόρηση τοῦ κοινού σας λέω ὅτι εἶναι γκαμπελικὴ μέθοδος συκοφαντίας «ἡ ἐπιστράτευσή μου ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Βιομηχανίας κ.λπ.». Εἶμαι Πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως Κριτικῶν Κινηματογράφου Ἀθηνῶν, πού ἀνάμεσα στὶς δραστηριότητές του (ἔτος ἱδρύσεως 1950) εἶναι καὶ ὁ πῶτος Νόμος περὶ Κινηματογραφίας, ἡ Ταινιοθήκη τῆς Ἑλλάδος, ἡ Συλλογὴ καὶ ἡ κατάρτιση σὲ Ἱστορία Ἑλληνικοῦ Κινηματογράφου τῶν ὡσὺν σ' ἀποθήκες καὶ σκουπίδια στοιχείων (μετὰ μακροχρόνια ἐρευνᾶ) κ.λπ. κ.λπ. πού καὶ σεῖς γνωρίζετε.

Τὰ μέλη αὐτοῦ τοῦ Σωματείου

(Ε.Κ.Κ.Α.) συνέλαβαν σάν ἰδέα, προώθησαν, στήριξαν κι ὑπῆρξαν ἀνιδιοτελῶς πάντα, τὸ Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης. Ἦταν λοιπὸν φυσικὸ νὰ ἐνδιαφερόμαστε γιὰ τὴν τύχη τοῦ Φεστιβάλ. Μὲ ὁμόφωνη ἀπόφαση τῆς 26ης Ἰουλίου 1977 τοῦ Συμβουλίου τῆς ΕΚΚΑ, ἐν σώματι καὶ δημοσίᾳ ἐπισκεφθήκαμε τὸ Ὑπουργεῖο Βιομηχανίας ὑπερασπίζοντας ἀπόψεις πού ἔχουμε τὴν ἀτυχία νὰ διαθέτουμε, νόθευόντας μάλιστα καὶ ἀπόψεις τῆς Σ.Ε. κι ἔχοντας πάντα ὡς ὁδηγὸ μας τὴν πεποίθησή ὅτι, ὅπως σέ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, τὸ Φεστιβάλ εἶναι ὑποχρέωση καὶ εὐθύνη τοῦ Κράτους καὶ ὅτι ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία μὲ τὰ «κυκλώματα» καὶ τὰ «συμφέροντα» δὲν εἶναι τὸ καλύτερο ὑποκατάστατο, γιατί ἔτσι οἰαδήποτε ἐκδήλωση γίνεται ὑποχρεῖται ὁ ἄνθρωπος καὶ κορπορατισμῶν, ἐνὼ μὲ τὸ κράτος εἶναι πάντοτε ἀνοιχτὸ τὸ δικαίωμα τῆς διαμαρτυρίας καὶ τῆς ἀντέγκλησης. Καὶ πιστέψαμε ὅτι μὲ τὴ μεσολάβησή μας καὶ τὴν αὔξησιν τῶν Βραβείων, τῇ δημιουργίᾳ Βραβείου Μοντάζ καὶ Ἦχου καθὼς καὶ τὴν ἀποδοχὴ μέλους τοῦ ΣΕΗ σὲς Ἐπιτροπές, τὸ ζήτημα πῆγαινε γιὰ μιά συμβιβαστικὴ λύση.

Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα σάν μέλη δημοκρατικοῦ σωματείου, σεδόμαστε τὶς ἀποφάσεις τῶν ἄλλων σωματείων καὶ κεῖ σταμάτησε κάθε εἶδους δραστηριότητά μας.

Φιλικότατα

Ἀγλαΐα Μητροπούλου

● Ὁ θεολόγος καὶ κοινωνιολόγος Γιώργος Μουστάκης, πού μαζί μὲ τὸν πολιτιολόγο Κ. Ζουράρι καὶ τὸν ἐκδότη τοῦ «Ἀντί» συζητήσαν μὲ τοὺς 5 Σφακιανοὺς παπὰδες, μᾶς γράφει σχετικᾶ:

Εἶναι πολλοὶ οἱ προοδευτικοὶ πού διαβάζοντας ὅλα τούτα πού γράφτηκαν γιὰ τὸ δῖο, δηλαδὴ γιὰ τὴν προβληματικὴ καὶ γιὰ τὰ κατορθώματα τῶν σφακιανῶν παπᾶδων καὶ ἄλλων λαϊκῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἐκκλησίας, πού ἀργὰ μὰ σταθερὰ ἐκκολάπτονται μέσα στὸ θεολογικὸ χῶρο, ἴσως χαμογελάσουν περιπαικτικὰ. Καὶ ἴσως μονολογήσουν «ἐκ Ναζαρέτ δύναται τί ἀγαθὸν εἶναι;», δηλαδὴ τί καλὸ περιμένει κανεὶς ἀπ' τοὺς παπὰδες; Καὶ ὅμως ὑπάρχει ἀνάμεσα τοὺς σήμερα σπῆθα ἀγωνιστικὴ πού κάποτε θ' ἀνάψει φωτιές, ἀλλὰ θρίσκοντα σκεπασμένη ἀπὸ στάχτη πολλή. Οἱ συνθήκες καὶ οἱ καταστάσεις γονιμοποιοῦν τοὺς ἀγωνιστὲς ὅπως οἱ ἐποχές δένουν τοὺς καρπούς.

στηρίχθηκε στὰ ἐξῆς θεωρητικὰ θεμέλια, χωρὶς νὰ μπορέσει νὰ παρουσιάσει ὅμως μιά αὐτόνομη θεωρητικὴ δομὴ:

α) «Αὐτὸς πού ἔχει δύο πανωφόρια νὰ δώσει σ' αὐτὸν πού δὲν ἔχει». (Λουκ 3.11).

β) «Ὁ ἐργάτης εἶναι δίκιο νὰ παίρνει (ὅχι ἐλεημοσύνη) μὰ τὸ μισθὸ τοῦ κόπου του». (Λουκ 10.7).

γ) «Μακάριοι εἶναι αὐτοὶ πού διώκονται γιὰ τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη». (Ματθ. 5.10).

δ) «Ὅλοι δὲ χωρὶς ἐξαίρεση εἶχαν κοινοκτημοσύνη καὶ ἡ μοιρασιά γινότανε στὸν καθένα σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες του». (Πραξ. 2.44)

Καὶ τέλος αὐτὸ πού τὸ ἴδιο τὸ Ρωσικὸ Σύνταγμα τοῦ 1936 στὸ 12^ο ἀρθρο του ἔχει συμπεριλάβει ἀτόφιο, χωρὶς ὅμως ἐνδειξὴ παραπομπῆς. «Αὐτὸς πού δὲν θέλει νὰ δουλεύει δὲν πρέπει νὰ τρώει». (Θεσ. 3.10)

Νά, λοιπὸν, πού βρίσκονται οἱ χριστιανοσοσιαλιστικὲς ρίζες καὶ

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΦΑΚΙΑΝΟΥΣ ΠΑΠΑΔΕΣ

Σ' ὅλους λοιπὸν αὐτοὺς τοὺς φιλαμφίβολουσ σέ κάθε πολιτικὴ ἀπόκλιση πούχουν στραγγίξει ἀπὸ μέσα τοὺς κάθε ἐλπίδα γιὰ μιά ἀγωνιστικὴ συμβολή στὸ (σοσιαλιστικὸ μετασχηματισμὸ) τῆς κοινωνίας μας ἔστω καὶ μᾶς μερίδας ἱερώνυμων, ἀφιερώνω τὶς γραμμὲς πού ἀκολουθοῦν, γιὰ μιά σωστὴ πληροφόρησή τους.

Ὁ Μάρξ, ὁ Ἐνγκελς καὶ ὁ Καούτσκι εἶχαν πολὺ σωστὰ διαπιστώσει ὅτι ὁ ἀρχέγονος χριστιανισμὸς ἀπετέλεσε πρόδοο σέ σχέση μὲ παλιότερες μορφές καὶ δομὲς θρησκευτικότητας, ὅσον ἀφορᾶ «κοινωνικὲς ἐξελίξεις», ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἀτισμὸς καὶ ἡ γαλλικὴ διαφάνιση ἀπετέλεσαν ἐξέλιξη σέ σχέση μὲ τὸ δουλοχτηρικὸ καὶ φεουδαρχικὸ σύστημα.

Εἶναι σήμερα πιά τόπος κοινός καὶ ἀδιαμφισβήτητος ὅτι οἱ πρωτοχριστιανικὲς κοινότητες πρᾶγματοποίησαν βιωματικὰ κι ὄχι θεωρητικὰ ἓνα θρησκευτικὸ σοσιαλιστικὸ ἰδεῶδες μᾶς ἰουδαϊσμοχριστιανικῆς κοινοκτημοσύνης πού ἀπὸ τὴν ἑλλειψη τεχνολογικῶν καὶ οικονομολογικῶν προϋποθέσεων κόλλησε στὴ σοσιαλιστικὴ κατανάλωση χωρὶς νὰ περάσει ποτὲ στὸ σοσιαλισμὸ τῆς παραγωγῆς.

Αὐτὸ τὸ ἰδιότυπο βιωματικὸ χριστιανο-σοσιαλιστικὸ ἰδεῶδες πού ἀλλοτριώθηκε ἀπὸ τὸν Κωνσταντίνου Καϊσαροπαπισμὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 4ου αἰῶνα, σύμφωνα μὲ τὴν ἐγκυρὴ μαρτυρία τοῦ πιο μεγάλου ἱστορικοῦ τοῦ «πρωτο-χριστιανισμοῦ» Adolph Harnack,

τῶν σφακιανῶν παπᾶδων. Καὶ ἄς τ' ἀκούσουν τοῦτο οἱ κρυφοὶ καὶ φανεροὶ διώχτες τοὺς πού ἐμφωλεύουν μέσα στὰ ἐκκλησιαστικὰ κατεστημένα, ὅτι οἱ φτωχοὶ αὐτοὶ σὲ «τυχερά» καὶ σὲ ἄλλα ἀντιλαϊκὰ προνόμια καὶ σὲ πληθωρικές, ἀργές, δεοποτικὲς γαστέρες εἶναι σὲ ἀρμονικὴ συνέχεια καὶ συνέπεια μὲ τὴ χριστιανικὴ διδασχὴ, καὶ οἱ διώχτες τοὺς ἐχθροὶ τοῦ λαοῦ καὶ θεομάχοι ἀποκαλύπτονται.

Ἄλλ' ὅσο κι ἂν πασχίσουν τὰ ἀλλοτριωμένα ἐκκλησιαστικὰ κατεστημένα νὰ δολιέψουν τὴ φωνὴ τῶν σφακιανῶν παπᾶδων μὲ ἀστικές κουτοπονηριές «εἰς μάτην ἐκοπίσαν», γιατί ἡ σιγανὴ σήμερα φωνὴ τοὺς πᾶς γίνεαι δούκινο κοινωνικοῦ ἐλέγχου καὶ διαμαρτυρίας μαστίγιό προφητικῆς, σὲ πολλὰ ξυγκλισμένα δεσποτικὰ αὐτιά.

Γιώργος Μουστάκης
Δρ. Κοινωνιολογίας
τῆς Θρησκείας

Σύντομα κυκλοφορεῖ
ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «ΚΕΔΡΟΣ»
τὸ προσωπικὸ ἡμερολόγιο
τοῦ προέδρου
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ
ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
1942-1944

ΓΙΑ ΤΗ Ν. ΑΦΡΙΚΗ

● *Η συννεγάτις μας Πωλίνα Λάμπη απαντά στα δύο γράμματα αναγνωστών για τη Ν. Αφρική που δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο τεύχος:*

Διάβασα τα γράμματα των φίλων απ' τη Νότιο Αφρική και νομίζω ότι παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον. Εφ' όσον εκφράζουν τις μαρτυρίες ανθρώπων που έχουν ζήσει από κοντά τα γεγονότα που διαδραματίζονται στη χώρα αυτή, Όπως οδήγησε η κοινή τους επαφή με πρόσωπα και πράγματα τους κάνει να έχουν πιο σαφή εικόνα της κατάστασης που επικρατεί στη Νοτιο-Αφρικανική Δημοκρατία. Θα ήθελα όμως να απαντήσω σε δύο σημαντικές παρατηρήσεις του Χ.Α.

1) Τό ότι ο οικονομικός αποκλεισμός απέναντι στη χώρα αυτή έχει εξαπλωθεί, δεν σημαίνει βέβαια ότι οι χώρες που υποστηρίζουν τη ΝΑΔ μέχρι τώρα έχουν πάψει να τη βοηθούν κρυφά. Αποτελεί όμως σίγουρα ένα σημαντικό γεγονός, διότι αποδεικνύει ότι η αντίδραση των λαών ενάντια στο ρατσιστικό καθεστώς Φόρστερ έχει αναγκάσει τα καθεστώτα που τό βοηθούν να καλύπτονται. Κι έπειτα, όπως έχει αποδειχθεί πολλές ήδη φορές

στην ιστορία, απ' τη στιγμή που ή δοθήθεια σ' ένα καθεστώς γίνεται μόνο κρυφή, σημαίνει ότι αυτό βρίσκεται στη δύση του. Πόσο μάλλον στην περίπτωση της ΝΑΔ, όπου είναι γνωστό ότι οι Αμερικάνοι και άλλοι Ευρωπαίοι σύμμαχοί τους ψάχνουν για μία εναλλακτική λύση.

2) Η πληροφορία μου για την ίδρυση του ANC τό 1909 προέρχεται από φυλλάδια παράνομης νοτιοαφρικανικής οργάνωσης.

3) Πιθανόν να υπάρχουν και μερικοί λευκοί που νά έχουν πάρει μέρος σε δυναμική δράση ενάντια στο καθεστώς Φόρστερ, αλλά όπως οδήγησε η δράση αυτή δεν έχει πάρει τέτοια έκταση ώστε να επηρεάσει τό καθεστώς αυτό και σύμφωνα με πληροφορίες που δίνουν στο εξωτερικό εκπρόσωποι του μαύρου απελευθερωτικού κινήματος οι λευκοί αυτοί είναι μία πολύ ελάχιστη μειοψηφία.

4) Είναι, νομίζω, φανερό ότι τό ξένο και ντόπιο κεφάλαιο υποστηρίζει τό Φόρστερ, διότι αν δεν τον υποστήριζε δεν θά έμενε ούτε μία μέρα στην εξουσία. Είναι όμως ενδιαφέρον να μελετήσει κανείς την οργάνωση και λειτουργία των διαφόρων οργανώσεων που ανέφερα, διότι μέσω αυτών μπορεί ο Φόρστερ και τό

στηρίγματά του νά ελέγχουν τό αντιρρασιακό κίνημα και νά διοργανώνουν σωστά την παράνομη επέμβαση της ξένης βοήθειας στη ΝΑΔ.

5) Όσο για τό θέμα του Τρανσκάι, δεν νομίζω ότι τό κείμενό μου έρχεται σε αντίθεση μ' αυτά που λέει ο φίλος Χ.Α.

Τό πρόβλημα είναι ακριβώς τό ότι οι περισσότεροι κάτοικοι του Τρανσκάι δούλευαν μέχρι τώρα στη ΝΑΔ. Όταν ο Φόρστερ τους επέβαλε νά γυρίσουν νά δουλέψουν στην πατρίδα τους, δρέθηκαν σε απελπιστική κατάσταση, διότι εκεί δεν υπάρχουν καθόλου προοπτικές εργασίας.

Πωλίνα Λάμπη

ΑΒΕΡΩΦ, ΜΑΡΙΝΕΛΑ ΚΑΙ... ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΙ

● *Από τόν 'Αβέρωφ στη... Μαρινέλα! Ο αναγνώστης μας Γ. Ευστατίου γράφει για την «παραμορφωτική εικόνα του κόσμου της νεοελληνικής πνευματικής ζωής» που γνωρίζουν μερικές ανατολικές χώρες.*

Άγαπητό ANTI, σέ αθηναϊκή έφημερίδα δημοσιεύτηκε είδηση μέ τίτλο «Αφιέρωμα Ρουμανικού Περιοδικού στην Έλληνική Διανόηση και Τέχνη» (ΑΥΓΗ 19.8.77). Η άπλή ανάγνωση των ονομάτων των συμπατριωτών μας που συμμετέχουν μέ κείμενά τους, αρκεί γιά νά μάς πείσει ότι τό ρουμανικό αναγνωστικό κοινό - γιά μιάν ακόμη φορά - θά πάρει μιά παραμορφωμένη εικόνα του κόσμου της νεοελληνικής πνευματικής ζωής.

Τά πρώτα δέματα έχουν ήδη γίνει μέ τίς παραστάσεις του έργου του κ. 'Αβέρωφ «Επιστροφή στίς Μυκήνες», που δόθηκαν στό Βουκουρέστι στά πλαίσια των διακρατικών πολιτιστικών ανταλλαγών.

Καί βέβαια κανείς δεν αρνείται πώς ο Κοσ 'Αβέρωφ σάν συγγραφέας (κυρίως μυθιστοριογράφος) έχει όρισμένα προσόντα. Δεν μπορεί όμως νά θεωρηθεί τό έργο του σάν αντιπροσωπευτικό της ελληνικής λογοτεχνίας.

Περισσότερη κατάπληξη προξενεί ή κυριαρχία των γνωστών ιδεολογικών ακαδημαϊκών στα περιεχόμενα του αφιερώματος. 'Ανάμεσά τους και ο Γ. 'Αθάνας (ψευδ. του 'Αθανασιάδη-Νόδα), που έστω κι αν παραδέχεται κανείς τό πολιτικό του παρελθόν, και σάν ποιητής είναι μία άσημαντη μετριότητα. 'Από τούς συγγραφείς και ποιητές απουσιάζουν πολλοί και αξιόλογοι (ας

αναφέρω στην τύχη τό Βάρναλη, τό Χατζή, τόν Τσίγκα) που δεν θέλω νά πιστεύω πώς τά ονόματά τους κρύβονται πίσω από τη φράση «και άλλοι». 'Αντίθετα αναφέρονται επώνυμα άλλοι ήσσονες. 'Εάν επρωτάνευσαν κριτήρια του τύπου «αυτός είναι μέλος του Έλληνορουμανικού Συνδέσμου», κακώς.

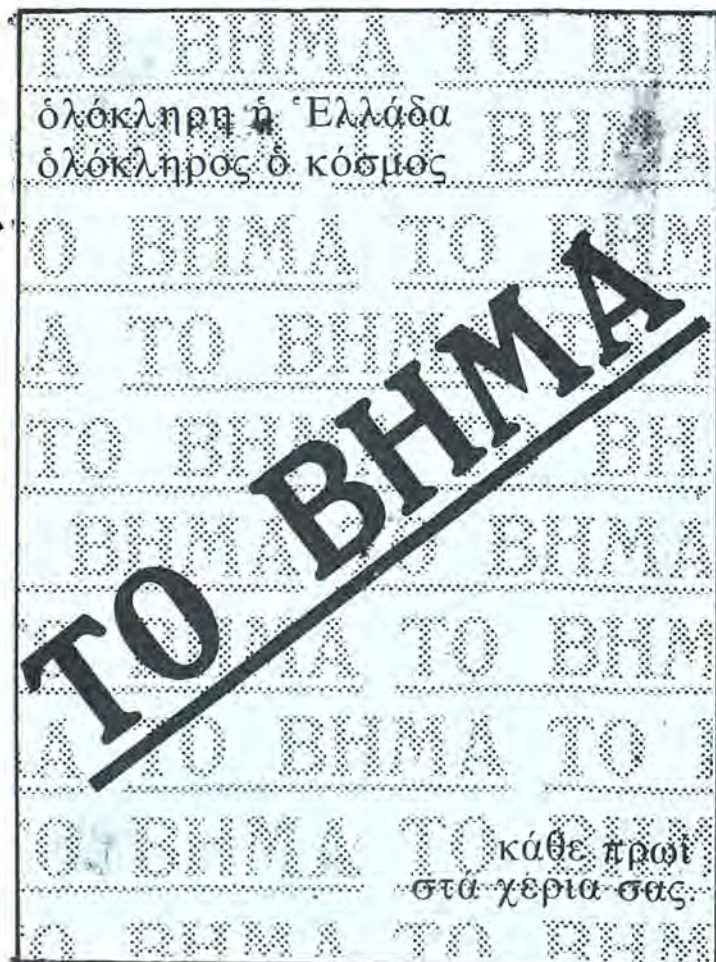
Είναι γνωστό πώς ή ρουμανική κυβέρνηση ακολουθεί πιστά στίς σχέσεις της μέ χώρες διαφροετικών κοινωνικών καθεστώτων τις αρχές της ειρηνικής συνύπαρξης και της Διάσκεψης του Έλσίνκι. Στη Ρουμανία ή διανοήση υφίσταται υπό τόν άμεσο έλεγχο του κράτους-κόμματος. Μάλιστα πρόσφατα ο ύπουργός των Έξωτερικών Ζόρζε Μακοβέσκου εξέλεγε πρόεδρος της Ένωσης Ρουμάνων Συγγραφέων. Παρ' όλ' αυτά, όπως επιβεβαιώνουν και Έλληνες φοιτητές που σπουδάζουν εκεί, στη Ρουμανία αποσιάζει κάθε μέτωπο ενάντια στην άστική ιδεολογία, που παρεισφύει και διά της όδοι των μορφωτικών ανταλλαγών μέ καπιταλιστικές χώρες. Γιά μιάν ακόμη φορά φαίνεται πώς σέ χώρες μέ έντονο συγκεντρωτικό χαρακτήρα έξουσίας, ή ανάδειξη του μαρξισμού σέ κρατική φιλοσοφία οδήγησε στην άποπολιτικοποίηση των μαζών και στην ιδεολογική σύγχυση.

'Εάν τό ρουμανικό περιοδικό ένηργησε πρωτόδουλα, τότε τόσο τό χειρότερο, γιατί όφειλε νά δώσει μιά σφαιρική εικόνα της ελληνικής πνευματικής ζωής, που κυριαρχείται από τις προοδευτικές ιδέες, χωρίς νά άγνοήσει και την επίσημη κοულτούρα (δίνοντας της όμως πολύ μικρότερο βάρος).

'Αλλά εάν αυτά συμβαίνουν στη Ρουμανία αναρωτιέται κανείς πώς οι τόσο δογματικοί και «ορθόδοξοι» Άλβανοί υποδέχθηκαν πριν από λίγες μέρες ό,τι πιο άγοραίο και ψεύτικο έχει νά επιδείξει τό ελληνικό μουσικό στερέωμα: τη Μαρινέλα. Ίσως ή έξήγηση νά είναι πιο άπλή απ' όση θά περίμενε κανείς: ή ίδια ή άλβανική τέχνη είναι πλημυρισμένη από άστικές φόρμες. Ένα έργο τέχνης, έκτός από τό περιεχόμενο, άπαιτεί και νέους τρόπους έκφρασης γιά νά θεωρηθεί προοδευτικό. Ο άλβανικός κινηματογράφος κυριαρχείται από «μαρξιστές» Τζέημς Πάρις.

Εύχαριστώ γιά τη φιλοξενία Γιάννης Ευστατίου

Υ.Γ. 'Αντιλαμβάνεται κανείς τό άδιέξοδο των δύο (μ-λ) ΚΚΕ. 'Εκτός κι αν προσαρμοσθούν στη νέα κατάσταση και έμπλοτίσουν τό μουσικό πρόγραμμα των συγκεντρώσεων τους μέ τη Μαρινέλα.

κάθε πρωί
στα χέρια σας.

● 'Ενδιαφέροντα στοιχεία για τη δράση των παρακρατικών (πρώ και επί χούντας) στη Δ. Γερμανία αναφέρονται στο παρακάτω γράμμα του φοιτητή Δ. Κουτσομητσόπουλου, πού τό απευθύνει στον Π. Μπακογιάννη:

Κύριε διευθυντά;

Με βάση τό ρεπορτάζ του τ. 76 23-7-77 για τη λειτουργία του παρακράτους στην Όμοσπονδιακή Γερμανία, την άπάντηση του κ. Μπακογιάννη στο τ. 78 της 3-9-77 και τά χρόνια της έμπειρίας μου στο Μόναχο θρίσκειται στή δυσάρεστη θέση να δώσω μία άπάντηση στον κ. Μπακογιάννη.

Λοιπόν, κ. Μπακογιάννη, τό πρόβλημα τών διαφεύσεων ή επιβεβαιώσεων είναι ένα πραγματικά σοβαρό πρόβλημα, αλλά τό πρόβλημα της γενικότερης πολιτείας του καθενός σέ συγκεκριμένη εποχή και μέ τέτοιες συνθήκες είναι καθοριστικό, για την επιβεβαίωση και ήθική του προσώπου απέναντι στή δημόσια ζωή. Δέν θά είχα καμιά διάθεση να άνασκυνώ τέτοιες καταστάσεις ή να σάς προκαλέσω, άν και τότε (στο Μόναχο) και σήμερα δέν παρουσιαζόσατε σάν δημόσιο πρόσωπο.

Συγκεκριμένα, λοιπόν, για τό πρόβλημα του Κ. Κωτσοβίλη και της παρέας του λέτε ότι τόν καταγγέλλετε και ζητήσατε την απέλασή του. Τή θυμάμαι εκείνη την έκπομπή. Είναι πραγματικά ένα ντοκουμέντο. Άλλά δέν λέει και πολλά πράγματα, γιατί ήλθατε τελευταίος!

Άν θυμάστε καλά, ή δράση του Κωτσοβίλη άρχισε στο Μόναχο πριν από τό '65 και δέν ήταν μόνο παρακρατικός αλλά έλεγχε και την οικονομική ζωή τών μεταναστών μέ την εκκλησία, την εταιρία «ΚΟΥΙΓΟΤΤΟ», τις μεταφορές, τους προσκόπους και τις «Lohnsteuerkarten». Τό '68-'69 ή κατάσταση αλλάζει. Η Έθνική Κίνηση Έλλήνων (ΕΚΕ) διασπάται. Ο Κωτσοβίλης καταγγέλλεται από νεοφασιστικά στοιχεία σάν άπατεώνας, είναι σέ σύγκρουση μέ τό προξενείο, και πέφτει από την «ιεραρχία». Τά άνερχόμενα φασιστικά στοιχεία μέ τόν Μ. Άγγελόπουλο συγκροτούν τό Σύνδεσμο Έλλήνων Βαυαρίας. Έχουν άμεσότερη σύνδεση μέ Άσλανίδη. Λαδά και άναλαμβάνουν την τρομοκρατική των μεταναστών. Ο ΣΕΒ είναι νόμιμο σωματείο άναγνωρισμένο από τις άρχές της Βαυαρίας, τη στιγμή πού οι σκοποί του είναι έμφανεis.

Θά θυμάστε τις συγκρούσεις όλη εκείνη την εποχή. Τό ξύλο πού έπεφτε, και αυτόν πάντα όπλισμένο μέ άλυσίδες, γκαζοπί-

στολα κ. ά. Τή σύγκρουση στο Νταχάου, τούς τραυματισμούς κλπ. Τί από αυτά άνακοινώσατε από τη ραδιοφωνία όταν ήσαστε διορισμένος; Στις 3-5-70 καταγγέλλετε τόν Κ.Κ., τη στιγμή πού είναι άπομονωμένος και πολυκαταγγεμένος. Ποτέ όμως δέν καταγγέλλετε τόν ΣΕΒ, πού ήτανε μία φανερή φασιστική όργάνωση και τό δήλωνε. Τό '72 ο Κωτσοβίλης, μετά από τά γνωστά γεγονότα, μήνυση 11 Έλληνες άντιφασιστές. Και τη στιγμή πού δέν υπάρχει όργανωμένη αντίσταση, τηρείται από τη ραδιοφωνία σιγή. Σ' όλη την περίοδο ή έιδησεογραφία από τη θανατέζικη ραδιοφωνία είναι λίγες ειδήσεις για την Έλλάδα παρμένες από τά «ΝΕΑ» ή τη «ΒΡΑΔΥΝΗ» και την πολιτική της SPD και DGB από τά έπίσημα όργανά τους.

Τό '73, μέ τά γεγονότα της Νομικής κλπ., πληροφορείτε μέ τέτοιο τρόπο τούς μετανάστες πού ουσιαστικά άποκρύπτετε τά γεγονότα. Την ίδια εποχή άρχίζει ή πολιτική όργάνωση στο Μόναχο. Τό Μάη του '73 έργατοφοιτητική έπιτροπή κάνει άπεργία πείνας 8 ήμερών για να πληροφορήσει την κοινή γνώμη για τις συλλήψεις στην Έλλάδα κλπ.

Η ραδιοφωνία του Παρισίου μεταδίδει όλο τό κείμενο της άπεργιακής έπιτροπής. Ένώ μέ τη ραδιοφωνία του Μονάχου δίνουμε μάχη από τά τηλέφωνα για να άνακοινώσει τό γεγονός, κι όταν τό μεταδίδει γίνεται μέ τέτοιο τρόπο πού να μή φαίνεται πουθενά τό πολιτικό γεγονός και οι προθέσεις της έπιτροπής. Τό Νοέμβριο του '73, μετά από όργανωμένη προσπάθεια παλιών και νέων φοιτητών, μετά έκλογική μάχη 12 ώρων, κατακτιέται ο Έλληνικός Φοιτητικός Σύλλογος, πού μέ πραξικόπημα τών είχαν πάρει οι φασίστες μέ τη βοήθεια του Προξενείου και του ΣΕΒ, γεγονός δέβια πού δέν μεταδόθηκε από τη ραδιοφωνία του Μονάχου. Από τότε ουσιαστικά. Νοέμβριο '73, άρχίζει ή όργανωμένη ζωή και πολιτική αντίσταση στο Μόναχο. Ο Σύλλογος Φοιτητών είναι μαζικός και δραστήριος. Οργανώνει τη ζωή τών φοιτητών, κάνει κάθε εβδομάδα εκδηλώσεις, διαλέξεις, κινητοποιήσεις και βοηθά έποικοδομητικά τούς φοιτητές και μαθητές στο Μόναχο.

Η κοινότητα τών εργατών και οι τοπικοί σύλλογοι έχουν άνθίσει όλη εκείνη την περίοδο. Ποιά ήταν ή δική σας συμμετοχή και ή συμβολή της ραδιοφωνίας σας σ' όλη εκείνη την περίοδο; Καμμία!! Κανείς δέν μπορεί να πεί ότι άποκλειόταν από την πολιτική εκείνη ζωή, εκτός από όρισμένους νεολαίους της ΕΡΕΝ πού συνοδοιπορούσαν μέ τόν ΣΕΒ

και τό Προξενείο. Συμμετείχε και ή ΕΔΗΝ, δειλά δέβαια, αλλά συμμετείχε. Όλοι οι σύλλογοι σάς έστειναν τις άνακοινώσεις τους και άπ' ό,τι θυμάμαι μόνο δύο φορές άνακοινώσατε Kurz.

Τό '74 ο Κωτσοβίλης ξεσπαθώνει και πάλι και μέ τη σύμπραξη της Polizei και μηνύει 7 δημοκράτες. Γίνονται συνέχεια εκδηλώσεις άλληλεγγύης και άγώνας. Άπούσα από παντού ή «δημοκρατική» ραδιοφωνία Μονάχου. Όταν ή γερμανική κυβέρνηση SPD εφαρμόζει τό άντιδραστικό Kurz Arbeit μέ την κρίση του '73, ενώ οι δημοκράτες άγανακτισμένοι τό καταγγέλλουν, έσεις σιγοντάρετε την SPD δίνοντας τις εξηγήσεις του DGB. Κι όταν ή Regierung εφαρμόζει τό ρατσιστικό νόμο πού άπαγορεύει στους μετανάστες να κατοικούν σέ όρισμένες συνοικίες, αλλά και εκεί πού θά κατοικούν, μόνο μέχρι ενός ποσοστού, για να μην αλλοιώνεται ο γερμανικός πληθυσμός, τό άνακοινώσατε σάν επιτυχία και διεθισμό της κυβέρνησης. Τή στιγμή πού και οι γερμανοί δημοκράτες καταγγέλλουν τό μέτρο.

Τόν Ιούλη του '74 άλλη έπιτροπή εργατών - φοιτητών κάνει άπεργία πείνας ενάντια στις συλλήψεις και βασανισμούς του Άσαννίδη και μαζεύει χρήματα για να στείλει κλιμάκιο της «In-

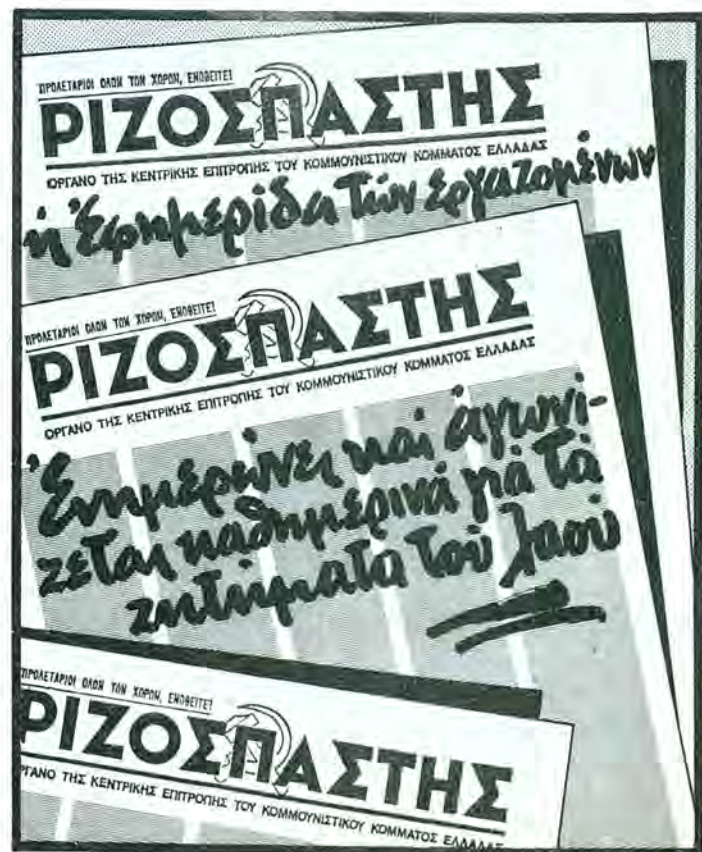
ternational komitee» να έλέγξει τις συνθήκες διαβίωσης τών πολιτικών κρατουμένων. Η γενική κινητοποίηση είναι συναρπαστική. Τό BBC και τό Παρίσι άνακοινώνουν όλη την πλατφόρμα της άπεργιακής έπιτροπής, ή Deutsche Welle μετά από πιέσεις, αλλά ή ραδιοφωνία Μονάχου μόνο την τελευταία μέρα Kurz γιατί είχε «συμπληρώσει την ύλη», και κάτω από συνεχείς πιέσεις.

Άλλά και κάτι άλλο, άνακοινώσατε ή καταγγέλλατε τίποτα όταν τό Προξενείο έπαιρνε τά διαβήτρια τών δημοκρατών; Όχι. Και τρία χρόνια τώρα στην Έλλάδα, ενώ είστε γνώστης της κατάστασης, γράφατε τίποτε; Όχι. Τότε, τέτοιες διαφεύσεις κ. Μπακογιάννη είναι άχρηστες. Η πολιτεία σας μετράει.

Τώρα ο Κωτσοβίλης άντεπιτίθεται και μηνύει όλους τούς δημοκράτες στο Μόναχο. Έχετε μά ακόμα εύκαιρία κ. Μπακογιάννη. Οι δημοκρατικοί και άντιστασιακοί τίτλοι κατακτιώνται μέ άγώνα από τά κάτω και πραγματικοί άντιστασιακοί ήταν όλοι εκείνοι οι φοιτητές και εργάτες πού έπαιζαν τη ζωή τους παλεύοντας για τη δημοκρατία και όχι την άφηρημένη δημοκρατία! Άλλά γι' αυτούς κανείς δέν είπε τίποτε.

Εύχαριστώ

Α. Κουτσομητσόπουλος
Φοιτητής στη Δ. Γερμανία

ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Από τό Σωματείο Διπλωματούχων Ξεναγών πήραμε μία επιστολή πού πιστεύουμε ότι παρουσιάζει γενικό ενδιαφέρον, γιατί τό πρόβλημα πού θέτει δέν αφορά μόνο τή μέθοδο πού γίνονται οί συζητήσεις στον τόπο μας, αλλά και τά προβλήματα του τουρισμού μας γενικότερα - και όχι φυσικά μόνο του τουρισμού στη Ρόδο:

Σχετικά μέ τό τηλεγράφημα διαμαρτυρίας πού εστάλη στον Πρωθυπουργό και τόν Υπουργό Προεδρίας από τόν Δημοτικό Συμβούλιο και άλλους φορείς της πόλεως Ρόδου, για τήν τηλεοπτική έκπομπή της ΕΡΤ «Μιά ταβάνια, μία συζήτηση» της 24/8/77, επιθυμούμε νά δηλώσουμε τά ακόλουθα:

1. Θεωρούμε λυπηρό τό ότι προκλήθηκε τέτοια βίαιη αντίδραση μέ άφορμή όρισμένες απόψεις περί Ρόδου, πού παρεμπιπτόντως διατυπώθηκαν κατά τή συζήτηση. Νομίζουμε ότι μ' αυτό τόν τρόπο δόθηκαν περιέργεια μεγάλες διαστάσεις σ' ένα θέμα διαφοράς απόψεων.

Η αντίπρόσωπος του Σωματείου μας εξέφρασε γνώμη και αναφέρθηκε γενικά στην ποιότητα της εξυπηρέτησας, όταν από τά συμφραζόμενα άλλου όμιλητού, κατά τήν συζήτηση, διαφαινόταν σάν λόγος για τήν πτώση της τουριστικής κινήσεως της Ρόδου ή μη έπαρκής διαφήμιση του νησιού. Διατύπωσε δέ αυτή τήν γνώμη, έχοντας ύπ' όψη τά τεράστια ποσά πού, όπως όλοι γνωρίζουμε, έχει διαθέσει τό κράτος μας για τήν τουριστική προβολή της Ρόδου, αλλά και τά δημοσιεύματα του έλληνικού και ξένου τύπου για τό τί συνέβη πέ- ρυσι στην Ρόδο.

2. Είλικρινά πιστεύουμε ότι σέ μία ελεύθερη χώρα οί γνώμες αντικρούονται μέ έπιχειρήματα και όχι μέ διαμαρτυρίες πού τελεσιγραφικά απαιτούν - εισάγοντας μάλιστα στον τόπο μας καινούργια ήθη - τήν άμεση άντικατάσταση δημοσίου λειτουργού, επειδή «άνέχθηκε» τή διατύπωση της ως άνω γνώμης και επειδή εξέφρασε ίκανοποίηση για τήν προβολή της «άγνωστης Έλλάδας» και τήν μείωση της ροδιακής τουριστικής κινήσεως, σέ σχέση άσφαλώς μέ εκείνη πού πέρα από κάθε λογική παρατηρήθηκε πέρυσι τόν καιρό της τουριστικής αίχμης στη Ρόδο, μέ τίς γνωστές σέ όλους μας επιπτώσεις. Έπ' αὐτών τών επιπτώσεων άποφεύγουμε νά έπεκταθούμε για νά μή συμβάλλουμε κι έμεις, αθελά μας, στον ήδη ζημιολόγο θόρυβο γύρω από αυτό τό θέμα· ελπίζουμε δέ νά μήν αναγκασθούμε νά κάνουμε κάτι τέτοιο μελλοντικά.

3. Τέλος, θεωρούμε κι έμεις ύποχρέωση μας νά διαμαρτυρηθούμε για τόν άνοιξιο τόνο και τούς βαρείς χαρακτηρισμούς πού περιέχονται σ' αυτή τήν ροδιακή τηλεγραφική διαμαρτυρία, ή όποία μάλιστα προσυπογράφεται ακόμη και από φορείς και συλλόγους εκ πρώτης όψως άσχετους πρὸς τό τουριστικό κύκλωμα (Σύλλογος Οίκονομολόγων, Ιατρικός, Οδοντιατρικός και Δικηγορικός Σύλλογος), ύποδηλώνοντας έτσι μία υπέρμετρη - περί τά τουριστικά - ευαισθησία. Μία ευαισθησία πού είλικρινά μάς βάζει σέ σκέψεις, γιατί δέν μπορούμε παρά νά τή συνδέσουμε μέ τήν περιέργη δήλωση πού περιέχεται στην διαμαρτυρία, ότι δηλ. στην Ρόδο «όλος ό πληθυσμός άσχολείται μέ τόν τουρισμό και

εισφέρει 120 έκατομμύρια δολάρια στην έθνική οικονομία - και άποτελεί παράδειγμα πρὸς μίμηση για όλη τή Μεσόγειο». Πιστεύοντας σέ ένα τουρισμό πού θα είναι ευλογία για τήν χώρα μας, αν είναι πάντοτε προσεκτικά και σωστά ένταγμένος σ' ένα γενικότερο σχήμα λογικής και σύμμετρης ανάπτυξεως, ελπίζουμε, μ' όλη μας τήν καρδιά, ότι ή ως άνω δήλωση τών Ροδίων συμπατριωτών μας δέν έχεται της αληθείας και μάλλον όφείλεται σέ ύπερβολική εκτίμηση πραγμάτων.

Για τό Σωματείο Ξεναγών ή πρόεδρος
ΑΛΕΚΑ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ

ή γεν. γραμματέας
ΕΡΣΗ ΜΑΝΖΟΥΛΙΝΟΥ

ΓΙΑ ΤΟ ΧΑΚΚΑ

Αγαπητό «Αντί»

Κανείς δέν δρέθηκε νά μιλήσει στο άφιέρωμα για ένα άπ' τά κύρια χαρακτηριστικά του, ίσως τό κυριότερο: Ό Χάκκας ήταν πανέξυπνος, τουλάχιστον τόσο έξυπνος όσο και ευαίσθητος, τό μυαλό του έκοβε ξυράφι, δέν ήταν ή συναισθηματική ταύτιση πού τόν βοηθούσε νά διυλίζει καταστάσεις, ήταν κυρίως τό μυαλό του.

Κανείς φυσικά δέν άρνείται τήν ευαισθησία του. Όμως ή πίκρα δέν έχει ανάγκη από μία ιστορία ήττας για νά υπάρξει, όταν τό μυαλό ξέρει νά δουλεύει.

Τέλος, ή προσπάθεια «ορθολογικοποίησης» του φαινομένου Χάκκα άπ' τόν Αλέξη Ζήρα ίσως τό παράκανε σέ άποευαισθητοποίηση και σέ προσπάθεια «στενέματος» της σημασίας του.

Γ.Ρ. - Ξάνθη

αντι

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601.
Τηλ: 732.713 - 732.819

● Έκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
● Υπεύθυνος Τυπογραφείου:
ΤΡΥΦΩΝ ΛΥΓΟΥΡΑΣ
Βασ. Αλεξάνδρου 26
Αγ. Ανάργυροι.

● Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΦΩΤΟΚΥΤΤΑΡΟ» ΕΠΕ
Βασ. Αλεξάνδρου 2, Χίλτον.
Τηλ. 748.314 - 713.604
● Έκτύπωση:
Έργοστ. Γραφικών Τεχνών
Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
Ιασιού 5, Περιστέρι.

● Κάθε ένυπόγραφο άρθρο εκφράζει τήν προσωπική άποψη του συγγραφέα του.

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ:
Έξαρ. 260 δρχ. - Έτήσια 520
Έτήσια Όργανισμών,
Τραπεζών, κ.λπ: 1.200 δρχ.
Για φοιτητές έκπτωση 15%.

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ:
Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
Έξάμηνη: άπλή δολ. 10
άροπ. δολ. 13
έτήσια: άπλή δολ. 20
άροπ. δολ. 25
Η.Π.Α. - Καναδάς - Άν. Ασία:

έξάμηνη: άπλή δολ. 10
άροπ. δολ. 17
έτήσια: άπλή δολ. 20
άροπ. δολ. 34
Αύστραλία - Όκεανία:
έξάμηνη: άπλή δολ. 10
άροπ. δολ. 24
έτήσια: άπλή δολ. 20
άροπ. δολ. 47

● Έμβόσματα, έπιταγές:
ΧΡΗΣΤΟ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601.
● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ δρχ. 20
● ΠΑΛΗΑ ΤΕΥΧΗ: ΤΙΜΗ 30 ΔΡ.

● Κεντρική διάθεση:
● για τά βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Στά γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732-713
● για τά βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο «Ξένος Τύπος»
Ν. Κοτζιάς και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720,
Θεσ/νίκη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 τηλ. 3248346

ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΕΜΜ. ΣΤΕ-
ΦΑΝΑΚΗΣ

Γιά τό
Νίκο Καζαντζάκη
Είκοσι χρόνια από τό θάνατό
του

Αρθρα και μελέτες για τόν Καζαν-
τζάκη καθώς και ανέκδοτα κείμενά του

ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΕΜΜ. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ

NIKO KAZANTZAKH

είκοσι χρόνια απο το θάνατο του

ΚΕΔΡΟΣ

Η ΑΥΓΗ
κάθε πρωί
• ζωντανή ενημέρωση
• αδέσμευτη έρευνα • ελεύθερη κριτική

Η ΑΥΓΗ
κάθε Κυριακή
16 σελίδες
• με πλούσιο περιεχόμενο
• με νέο επίπεδο συνεργατών

Η ΑΥΓΗ
στην πρώτη γραμμή της πάλης
για τη δημοκρατία και την ανεξαρτησία
της χώρας
για την ενότητα και την ανανέωση
του κομμουνιστικού κινήματος

**αγοράζετε
διαδίδετε
την
ΑΥΓΗ**

PYLARINOS
ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ
ΣΤΑ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΜΝΗΜΗ»

Ακαδημίας 77 - τηλ. 3600808 - ΑΘΗΝΑ

ΟΜΗΡΟΣ ΠΕΛΛΑΣ
ΣΤΑΛΑΓΚ VI — C — ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ
ΤΗΣ ΟΜΗΡΙΑΣ ΣΤΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ

Μερικές από τις δεκάδες κρίσεις:

«... 'Ο Πέλλας, ο μεγαλύτερος αντιπολεμικός συγγραφέας...»
Γιάννης Σκαρίμπας

«... τό λαμπρότερο νεοελληνικό έργο...» Θέμος Κορνάρος
«... εκφράζει ολοκληρωμένα τό πνεύμα και την ούσία της
άντιστασιακής λογοτεχνίας...» Εύθύφρων

«... δυνατότερο από τό "Ούδέν νεώτερον από τό Δυτικό
Μέτωπο..." του Ρεμάρκ...» Κυρμιζάκη

«... ένα συνταραχτικό λογοτέχνημα...» Τάσος Βουρνάς

ΤΟ ΑΝΤΑΡΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
'Η πιό ολοκληρωμένη συλλογή. 220 τραγούδια, που έπλασε
και τραγούδησε ο λαός, από όλες τις περιοχές

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ
(Είκοσι βιβλία)

- Πώς πρέπει νά δουλεύει ή γυναίκα στό ΕΑΜ
- Προδότες και έγκληματίες
- ΕΛΑΣ - άριθμός - ταχική..
- Λεύκωμα - 'Ημερολόγιο Σχολής 'Αξιωματικών 'ΕΛΑΣ
- ΠΕΕΑ - Πράξεις αποφάσεις
- Σκευωρία Λιβάνου
- Βάψαν μ' αίμα τά χωριά...
- Λαοκρατία και Σοσιαλισμός
- Μυτιλήνη 1944 (πώς έμποδίστηκε ή απόβαση των 'Εγ-
γλέζων)
- Λαϊκή Δικαιοσύνη και Αυτόδιοίκηση στην 'Ελεύθερη
'Ελλάδα

Ακολουθούν και άλλα ντοκουμέντα του κινήματος

Κάλλιο πέντε και στό χέρι
παρά δέκα και καρτέρι

... Τώρα πιά δέν υπάρχει καρτέρι: μέ
τό «ΑΝΤΙ» στό χέρι και 10% και 20%
έκπτωση σέ δίσκους και κασέτες!

Χάρητος 38 στό Κολωνάκι
Μόνιμη έκθεση δίσκων

Μιά «ειδική προσφορά» ενός ειδικού
μαγαζιού

ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΟΑ
ΖΩΓΡΑΦΟΥ

ΜΗΤΣΟΥ ΕΥΘΥΜΙΑΔΗ
Ο ΦΩΝΤΑΣ

ΕΝΑΡΞΗ 24 ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΤΑΚΗ ΑΔΑΜΟΥ

τό λαϊκό τραγούδι
τῆς ἀντίστασης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

«Τό λαϊκό τραγούδι τῆς ἀντίστασης» εἶναι ἓνα μοναδικό στό εἶδος του βιβλίο τοῦ Τάκη Ἀδάμου. Πρόκειται γιά μιά πολύπλευρη μελέτη τῆς λαϊκῆς ποιητικῆς δημιουργίας γενικά, καί εἰδικότερα τῶν τραγουδιῶν πού τραγούδησε ὁ λαός μας στά χρόνια τῆς χιτλεροφασιστικῆς κατοχῆς καί τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασης. Ἡ μελέτη συνοδεύεται ἀπό μιά πλούσια, τή σπουδαιότερη ὡς τώρα συλλογή τῶν τραγουδιῶν αὐτῶν.

Ὅπως σ' ὅλες τίς μεγάλες στιγμές τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας, ἔτσι καί στά χρόνια τῆς ἀντίστασης, ὁ ἐλληνικός λαός δημιούργησε πλῆθος τραγούδια γιά νά ὑμνήσει τούς ἀγῶνες, τούς ἥρωισμούς καί τίς θυσίες του καί νά διαπλάσει τούς πόθους καί τίς ἐλπίδες του.

Τά τραγούδια αὐτά, γνήσια λαϊκά δημιουργήματα, εἶναι πολύτιμα. Ἐκφράζουν τή λαϊκή ψυχή σέ μιά ἀπό τίς πιό δραματικές καί τίς πιό φωτεινές ὥρες τῆς ἱστορίας μας, ἀποτελοῦν ἀξιόλογες ἱστορικές μαρτυρες μιάς ἀσύγκριτης ἐποχῆς, καί θαυμάσιο μέσο πατριωτικοῦ καί ἀγωνιστικοῦ φρονιματισμοῦ.

Ὁ ἀξέχαστος Μάρκος Αὐγέρης, σέ γράμμα του πρὸς τό συγγραφέα ἔγραφε ἀνάμεσα σ' ἄλλα: «... Μέσα σ' αὐτά τά ἀπλά καί ἀπλοϊκά τραγούδια τοῦ λαοῦ καί τῶν δεκάδων χιλιάδων ἀγωνιστῶν μας, δίνεται ἀκόμα μιά φορά μιά ἀπό τίς πιό ἐνδοξες εἰκόνες τῆς πατρίδας μας καί τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας...»